

Оглашка.

У РНПД-у у Руским Керестуре мож шоти кніжки доспаць:

	Цена
1. Кніжочка Рожанцова	5 Дин.
2. Азбука	10 "
3. Читанка за III. и IV. кл.	15 "
4. Христианска наука (Библия)	10 "
5. Правди кат. вири (Катализ)	10 "
6. Граматика бачв. рускей бешеди	20 "
7. Стари Р. Календари	10 "
8. Молитвенікі векши	20 "
9. Молитвенікі мали	10 "
10. Житие св. Кирила и Метода	2 "
11. Правила РНПД.	3 "
12. Др. Костельник: Ефтайова дзвівка — трагедия . .	8 "
13. Шицки числа Руских Новинох до тераз видани . .	50 "
14. Народни писні (нове)	10 "
15. Я. Фейса: Пупче, писні	3 "

ЗА ЮЖНО-СЛАВЯНСКИХ РУСИНОХ

НА ПРОСТИ РОК

Братске слово ЮГОСЛАВЯНСКОМУ РУСКОМУ НАРОДУ.

Пред дванац роками нікто за нас не знал, а по правде повесць ми сами о себе не знали, же и ми мame право на живот и то национальни и руски — не було нас.

По страшней шветовей войни и нас ограбило слунко шлебоди по-при братох Сербох, Хорватох и Словенцох. Дзвигли зме ще по стольтним дриманю на свою власни ноги першираз, да ще у шлебодним нашим отечеству Югославиї просвітно дзвигнеме и по своєй моци лепшу будучносць себе збудуеме...

Так постало нашо Р. Н. П. Д-о, котре шицок наш народ з радиосцу привитал як найсигурнейши знак и темель тей нашей лепшей будучносци.

И наисце нас наш добри народ порозумел З непроповедзену радиосцу привитал своїх школованих предняцох, котри го прешвекали, же уж раз и „Русинови шлебода на волю!“

Не було того валала руского, не було того куцика, дзе гоч лем худобни, затрацени руски роботнік жил и служел цудзому, — же би вон не чул и не радовал ще својому родзеному слову — букви — кніжочки, календарови, представом, писньом..., бо то шицко видзел, же лем Р. Н. П. Д-у ма дзековац. Иньшак би зме уж не дримали — але вичним сном заспали.

Каждому ясно було, же того нашо просвітне дружтво — то шердо нашого руского народу. Прето ще коло нього од початку гарли шицки народолюбци, але на жаль и таки, котри з нього свой власни хасен лебо славу себе жадали...

Материялни жертви од народу не хибели. Перши нашо людзе (школовани) такой радо ще до роботи дали, же би тата наша просвіта як найлепше и заквитла и добри плод принесла нашему рускому народу.

10—12 роки жывота ёдного такого культурнога дружтва то велько значи у живоце народа як ми, бо ту ще шицко викаже, цо тот народ: добри и зли страни.

При нас у початку силне одушевлене порушало шицких Русинох у Югославиї, аж и наших братох Українцох по Славониї и Боснії.

Як доказ, можеме ще цешиць, же ще нашему наглому просвітному напредованю радовали и хваліли учени людзе не лем у Югославиї, але и далеко од нас учени людзе світскаго гласу (Чехи, Велькоруси, Американе, Немци...).

РУСКОЕ ГЛАВНОЕ СЛОВО

ЗА ЮЖНО-СЛАВЯНСКИХ РУСИНОХ

НА ПРОСТИ РОК

КОТРИ МА 365 ДНІ.

РОК ВИДАНЯ XI

зложен

У МЕНУ РУСКОГО НАРОДНОГО ПРОСВІТНОГО ДРУЖТВА

ДЮРА БИНДАС,
подпредседатель РНПД.

Видатель и властитель:

РУСКЕ НАРОДНЕ ПРОСВІТНЕ ДРУЖТВО
РУСКИ-КЕРЕСТУР.

НОВИ САД
ЦТАМПАРИЈА ЂОРЂА ЖИВАНОВИЋА
1930.

НІУРД (СІЧЕНЬ) 31 ДЗЕНЬ

Мешацово пременни

- ❷ Нови меш. 18. на 7 г. 37 м. веч.
 ❸ Перша штв. 27. на 1 г. 6 м. вночи.
 ❹ Поляя 3. на 1 г. 26 м. рано.
 ❺ Ост. штв. 9. на 5 г. 10 м. по под.

По новим	Святые	Соборы
14	Григорий Богослов	Собор 1000 уч.
15	Штв.	Сильвестр п. рим.
16	Пят.	Малах. пр. (Цар. ч.)
17	Соб.	Собор 70 уч. Христ.

Philosophical Report, 1966, 24, 1, November 1966, pp. 298-303.

18	Пасх.	5	Навечер. Богоявл.	<i>H. 2. по Б.</i>
19	Мар.	6	Сн. Варвара, мч.	Мария м.
20	Вов.	7	Соб. св. Йоана Кр.	Фаб. и Сев. м.
21	Стр.	8	Георг. и Емил., пр.	Агнета дів.
22	Штв.	9	Полие. и Евст., муч.	Винкентий м.
23	Пят.	10	Григорий Нис. еп.	Обр. пр. М.
24	Соб.	11	Теодос. Вел., преп.	Тимотей

High-molecular-weight polyacrylate

25	Ніне.	12	Татияна, мученица	<i>Н. З. по Б.</i>
26	Пон.	13	Емил и Страт. муч.	<i>Поликарп, м.</i>
27	Вов.	14	Св. Отец на Синаї	<i>Іоан зл.ар. З.</i>
28	Стр.	15	Пав. Тив. и Иоан	<i>Юлиан епкп.</i>
29	Штв.	16	Веригисв. Петр.ап.	<i>Фран. Сал.</i>
30	Пят.	17	Антоний Вел.,преп.	<i>Мартина діва</i>
31	Соб.	18	Атан.и Кир.арх. ал.	<i>Петро Нол.</i>

Изм. Миллер, 1960, 25, с. 390 — № 1171.
Синий земляной жук. Глазков, 1960.

1	19	Макарий Егип. пр.	<i>H. Седемдес Святозері</i>
2	20	Евтимий Вел., пр.	<i>Бласий еп.</i>
3	21	Максим, испов.	
4	22	Тимотей ап.и Анас.	<i>Вероника</i>
5	23	Климент свящмуч.	<i>Агата дів. м.</i>
6	24	Ксения преп.	<i>Доротея дів.</i>
7	25	Григорий Богосл.	<i>Ромуалд ап.</i>

1957) by means of the 2.5-p. Eq. 2 and
the 3.0 Eqs. Eq. 7

8	Нед.	26	Ксенофонт и др.	<i>Н. Шестдес-</i>
9	Пон.	27	Иоан Зл., пр. мощ.	<i>Аполония</i>
10	Вов.	28	Ефрем Сирски пр.	<i>Схоласт. дів.</i>
11	Стр.	29	Игнат. Богон., пр. м.	<i>Указ. Г. Лур.</i>
12	Четв.	30	Григорий Богослов	<i>Евлалий</i>
13	Пят.	31	Кир. и Иоан, безср.	<i>Стефан опат</i>

Слунко

Входзі:	Заходзі:
18. 7 г. 36	4 " 45 "
25. 7 " 30	4 " 56 "
1. 7 " 23	5 " 6 "
8. 7 " 14	5 " 17 "

Сторочне нагадування

О ХВИЛІ

Початок януара среднєжимни, 6. шніг и диждж, 7. до 13. хмарно и витрово, 14. до 21. среднє жимно, 21. мօцна жима, 22. и 23. витор и шніг, 24—25. ясно и жимно, тү кон-
цу заш: шніг и мօцни мраз.

Роботи у газодовстві:

Слами сцеліц под статок да-
ше гною прави цо веций, кед
драга добра може ше гной-
вожиц и преруцовец да зреє
до єшени. Кед би бул груби-
ший а на нім лядовица, треба
облачки копац, або рогати ста-
ток, або швіни попреганец по-
єшених шацох да ростлінни
достаню воздуху, бо іншак би
ростлінни вигинули. Доліки аос
кромплями и цвіклу треба опа-
триц кед є цеплішее време, да
не погнію або непомаржню,
жито преруциц, за ярне шаце
приготовиц т. е. роштовац овяци
або кед нужно и на машинини
очисциц, бетелю або травни
добре гноиц зос узретим гно-
йом. У хліве треба да є нормална
цеплота, кажди дзень
хлів вивитриц (вилуфтірац).
Заградку треба прекопац, до-
лінки под овоцовою древка на-
копац, копац и приправиц заг-
градки, ту вічасному садзеню-
шацу желенави, зос древох
лісце и гушеніці позбераш и
спалї, сухи конари и непо-
гребни літорости орезац.

*) Дні мешацювих и слунко-
вих менех як и нагад. О хвилі
по новим календару значени.

Дзень	Днівнік	Прияток		Видаток	
		Дин.	п.	Дин.	п.

ФЕБРУАР

(ЛЮТИЙ)

28 ДНІ

По новим	Грекат. руски	Римски
14 Соб.	1 Триф. (Зад. соб.)	Валентин еп.

Вадз. Мъсопустна. Глас 3. Утр. Ев. З. Лит. ап. зач. 149. и 316.; Ев. Мат. зач. 106.; Лука зач. 7.

15 Неда.	2 Стритение Госи.	Педесетница
16 Пон.	3 Симеон и Ана	Юлияна дів.
17 Вов.	4 Исидор преп.	Констан. м. ②
18 Стр.	5 Агафия муч.	Симеон муч.
19 Штв.	6 Вукол еп. смирн.	Конрад муч.
20 Пят.	7 Парт. еп. и Лук. пр.	Елевтерий м.
21 Соб.	8 Теод. стр. и Зах. пр.	Елеонора дів.

Нед. Сиропустна. Глас 4. Утр. Ев. 4. Лит. ап. зач. 112.; Ев. Мат. зач. 17.

22 Февр.	9 Никиф. м. (Поч. пос.)	Недз. чиста
23 Пон.	10 Харалампий муч.	Петро Дамян.
24 Вов.	11 Власий свящмч.	Мафей апост.
25 Стр.	12 Мелетий арх. ант.	Виктор. м. ③
26 Штв.	13 Мартиниан преп.	Александер м.
27 Пят.	14 Авксен. и Кир. еп.	Леандер епкп.
28 Соб.	15 Онисим апостол	Роман опат

І. Неда. Вел. Посту. Глас 5. Утр. Ев. 5. Лит. ап. зач. 329.; Ев. Йоан зач. 5.

1 Неда.	16 Памфил и др. муч.	Недз. Пачис.
2 Пон.	17 Теодор Тирон вмч.	Симпліций
3 Вов.	18 Лев папа римски	Кунигун. дів.
4 Стр.	19 Архипа апостол	Казим. исп. ②
5 Штв.	20 Лев епископ кат.	Мирослав
6 Пят.	21 Тимотей преп.	Перпетуа м.
7 Соб.	22 Евген. (Зад. соб.)	Тома акв.

ІІ. Неда. Вел. Посту. Глас 6. Утр. Ев. 5. Лит. ли. зач. 304.; Ев. Марко зач. 7.

8 Неда.	23 Полик. свм. еп. см.	Недз. Безим.
9 Пон.	24 Обр. гл. св. Йоан. к.	Франциска р.
10 Вов.	25 Тарасий арх. конс.	40 мученики
11 Стр.	26 Порфирий	Евлог. муч. ④
12 Штв.	27 Прокопий испов.	Григорий В.
13 Пят.	28 Василий спостник	Никифор еп.

Мешацово пременки:

- ① Нови меш. 17. на 2 г. 11 м. по пол.
- ② Перша штв. 25. на 5 г. 42 м. по пол.
- ③ Полив 4. на 11 г. 36 м. рано.
- ④ Ост. штв. 11. на 6 г. 15 м. рано.

Слунко:

Виходзи:	Заходзи:
15. 7 г. 4 м.	5 г. 28 м.
22. 6 " 53 "	5 " 37 "
1. 6 " 41 "	5 " 46 "
8. 6 " 28 "	5 " 56 "

Сторочне нагадоване

о хвилі:

3—5. барз жимно, 6. шніг, 7—10. тварда жима, 11. мегка хвиля, 12—14. моцни витри и шніг, 15. хмарно, мегка, красна хвиля, 21—27. диждж, 28. буря.

Роботи у газдовству:

Докончиць роботи заостати од Януара. Кед хвиля допушти, треба орац за ярні шаца, овес, кукурицу и други шаца, гноїц под кукурицу и гной приориц да ше вимарззе до воздуху, земледілски справи плуги, брани, ролю, кед су хибни треба поправиц, кукурицу преберарц и на садзене выберац, межи препатриц, поплатан и порзваки навязац. **Заградка:** Прериidзиц густі древа (овочі) и слаби конари и котри крижком рошню, треба орезац и одстрайні, древа па котрих трава рошне, треба очисциц од древох, и обіліц зос вапном, на место вапна може ше и луг зос древеного гару хасновац, гущеніцы позберац и спаліц, поғнош зос сгнітим гноем и прекопац, на градки садзиц, цеснок, вишасіи гранцок, петрушку, мархву и кромпілі, до заціху може попац вишасну капусту, келераб и кельза пресаду. Кед су ноци жимни треба младе желе закривац проши мразу, зос сламу, сухим гноем або зос кукуричанку росцеліц.

Бог тихи младосци одауща, а тихи старих Бог спирого каре, -- до ше мали кеди научиц.

Дзень	Дневнік	Прияток		Видаток	
		Днк.	п.	Днк.	п.

МАРТ
31 ДЗЕНЬ

Мешацово пременки:

- ❶ Нови меш. 19. на 8 г. 51 м. рано.
- ❷ Перша штв. 27. на 6 г. 4 м. рано.
- ❸ Поляя 2. на 9 г. 6 м. вечер.
- ❹ Ост. штв. 9. на 9 г. 15 м. вечер.

По новим	Святые дни	Имена
14 Соб.	1 Евдок. (Зад. соб.)	Матилда
15	2 Теодот свщмч.	Недз. Средои.
16 Пон.	3 Евтропий идр. муч.	Кирияк
17 Вов.	4 Герасим преп.	Патриций еп.
18 Стр.	5 Конон муч.	Кирил єрус.
19 Штв.	6 42 муч. у Аморий	Св. Йосиф ❷
20 Пят.	7 Вас., Ефр. идр. свм.	Никита епкп.
21 Соб.	8 Теофил. (Зад. соб.)	Венедикт еп.

22	9	40 муч. у севас. оз.	Недз. Глуха
23 Пон.	10	Кодрат и др. муч.	Отон епкп.
24 Вов.	11	Софроний пат. ер.	Гавриил арх.
25 Стр.	12	Григор. (Поклон.)	Емануїл муч.
26 Штв.	13	Никифор пр. арх. ц.	Йоан Дам. ❸
27 Пят.	14	Венедикто преп.	Йоан Капист.
28 Соб.	15	Агап. (Соб. акаф.)	

29	16	Сав. и Алек. пап. м.	Недз. Квіт.
30 Пон.	17	Алексий чел. Бож.	Віктор муч.
31 Вов.	18	Кирил ар. єрус. и д.	Балбина дів.
1 Стр.	19	Хрисант и Дар. муч.	Гуго епкп.
2 Штв.	20	Пр. от. у обит. св. С.	Вел. штвр. ❷
3 Пят.	21	Яков еп. преп.	
4 Соб.	22	Вас. (Лаз. соб.)	Вель. субота

5	23	Симеон Никон	
6 Пон.	24	Захар., Яков ид. ис.	
7	25		Герман
8 Стр.	26	Саб. св. арх. Гавр.	Деонісій еп.
9 Штв.	27	Желени штвар.	Марія Кл. ❸
10	28		Матилда дів.
11 Соб.	29	Велька субота	Леон исп.

12	30		Недз. Била
13	31		Герменегіл.

Слунко:

Виходзи: Заходзи:
 15. 6 г. 15 м. 6 г. 6 м.
 22. 6 " 1 " 6 " 15 "
 29. 5 " 48 " 6 " 24 "
 1. 5 " 43 " 6 " 27 "
 5. 5 " 35 " 6 " 33 "
 12. 5 " 21 " 6 " 43 "

Сторочне нагадоване

о хвили:

Початок з витром, рано і вечер часто диждж и шніг, жимно, 5—6. ясно, 7—11. шніг, 12. неприємно, 13—14. красна хвиля, рано мраз, 15—21. тварда жима, шніг, 22. диждж зос шнігом, до 24. а по тим ясна і красна хвиля до 27., конец хмарно и дижджово.

Роботи у гаєвстві:

Овес, ярець, яришу, леднік, бетеліну, мугар шаш, гноїц нє треба, бо то лем вешені добре. Єшеньське оране треба подерляц, пороляц, да будзе пріправне за кукурицу, цукрову и краваску цвіклу и кромплі. Жита єшеньски ярець и раж треба перше поролаш а вец дерляц и то кед мож крижком (як було шате) то вельо лепше, а то кед не дує жимни и сухи витор, погноену бетеліну дерляц да ше гной розбрани, и да ше трава зосней выбрані. Орац на яр треба цо скорей мож, и то плітше як вешені, так исто и шаш, бо вщасни шаша су близнієши на сушу як не скоро шати. Загадка: Черешні каламиц а концом мешаца и вишні, садзин овоци бо скорей посадзени овоци лепше ше приму и баржей рошню; гущеніці позберац зос деревох (овоюх) бо на цеплих дньох ше вилягню и розиду по конарох, сухи конари и сувишни літорости поорезовац, градки под желеняву треба погноїц зос узретим гноїом, прекопац, пограбац да не васиха и садзин — шаш желеняву.

Дзень	Дневнік	Прияток		Видаток	
		Дин.	п.	Дин.	п.

АПРИЛ
(ЦВІТЕНЬ)
30 дні

IV.

Мешацово пременки:

- ⌚ Нови меш. 18. на 2 г. 40 м. рано.
- ⌚ Перша штв. 25. на 2 г. 40 м. по пол.
- ⌚ Поляня 2. на 6 г. 14 м. рано.
- ⌚ Ост. штв. 9. на 1 г. 48 м. по пол.

По новим	Грекат. руски	Римски
14 Вод.	1 Велька пан Ш. да.	Юстин муч.
15 Стр.	2 Тит преп.	Анастасия дів.
16 Штв.	3 Никита испов.	Турибий муч
17 Пят.	4 Йосиф и Георг. пр.	Рудольф
18 Соб.	5 Теодули Агат. муч.	Елевтерій ⚖

II Неділі: Томожн. (Ангелогоду) Утро Ев. 1 Ап.
дн. 29 або 30, Кн. Іоанн 104: 65

19 Неділі	6 Евтихий арх. конс.	H. 2. по В.
20 Пон.	7 Георгий епкп.	Теотим
21 Вов.	8 Ирод., Агав., ап.	Ансельмо
22 Стр.	9 Евпсихий муч.	Сотер и Кай.
23 Штв.	10 Терент., Афр. и др.	Георгий муч.
24 Пят.	11 Антип свящмч.	Фиделис муч.
25 Соб.	12 Василий епкп. преп.	Марко єв. ⚖

III Неділі: Маронівськ. Годос 2 Утро Ев. в Год.
дн. 29 або 30, Кн. Марко ап. 6:6

26 Неділі	13 Артемон свящмч.	H. 3. по В.
27 Пон.	14 Мартин папа испов.	Петро и Зита
28 Вов.	15 Ап. Арист. Пудидр.	Павло од Кр.
29 Стр.	16 Агап., Ир., Хион. м.	Петро муч.
30 Штв.	17 Симеон преп.	Катарина дів.
1 Пят.	18 Йоан преп.	Филип и Яков
2 Соб.	19 Пафнутий муч.	Атанас. ар. ⚖

IV Неділі: Годославськ. Годос 3 Утро Ев. в Год.
дн. 29 або 30, Кн. Іоанн 104: 12

3 Неділі	20 Теодор Трихин. пр.	H. 4. по В.
4 Пон.	21 Януарий свящмч.	Флориан муч.
5 Вов.	22 Теодор Сикоет пр.	Пий Папа
6 Стр.	23 Георгій Георгій	Йоан
7 Штв.	24 Сава Стратил. муч.	Станислав
8 Пят.	25 Апост. Ев. Марко	Михоліца
9 Соб.	26 Василий епкп. свм.	Григорій ⚖

V Неділі: Годославськ. Годос 4 Утро Ев. в Год.
дн. 29 або 30, Кн. Іоанн 104: 12

10 Неділі	27 Симеон срод. Госп.	H. 5. по В.
11 Пон.	28 Ясон и Сосипат. ап.	Франциско
12 Вов.	29 Мемнон и м. у Киз.	Панкрайций м.
13 Стр.	30 Яков апостол	Сервакій м.

- ⌚ Нови меш. 18. на 2 г. 40 м. рано.
- ⌚ Перша штв. 25. на 2 г. 40 м. по пол.
- ⌚ Поляня 2. на 6 г. 14 м. рано.
- ⌚ Ост. штв. 9. на 1 г. 48 м. по пол.

Слунко:

Виходзи:	Заходзи:
19. 5 г. 9 м.	6 г. 51 м.
26. 4 " 57 "	7 " 1 "
3. 4 " 45 "	7 " 8 "
10. 4 " 35 "	7 " 17 "

**Сторочне нагадоване
о хвилі:**

Початок красна хвilia до 9.,
9—12. пременльво, 13—20. ча-
сти шніг і крупи, 21—25. хла-
дни витри, кінець пременльво.

Роботи у газдовстві:

Кед време допуша и жем
осохнута, може ше садзиц ку-
куришу, цвіклу и кромплі од
першого дня а тут концу ме-
шаша т. е. медзи Дзурями тре-
ба шац шеменец. Гной вожиц
на громади, да до єшень ареє.
Кед не було добре време за
ролянє и дерлянє єшеньських
шапох у Марці, тера з у Ап-
рилу треба пороляц и подер-
ляц, пасулю садзиц, кромплі
зос доліка треба вибрац, осу-
шиц и вигнати пупки почухо-
вац бо заградкаре доказую же
осушени и од пулько очухани
кромплі, посадзени лепше рош-
нюю в баржей ше розвиваю.

Заградка: Овоши треба окопац,
каламене овоцох и садзе-
не ше докончує у том мешашу.
Слаби дреська (пенки) да замо-
чицею треба зос ножом 3—4
места розрезац скору наздуж,
до чеперкох аж до кореня да
замочицею, кед велька суша а
овоци квитню треба их полі-
вац, желеняяву позашевац по
остало непощато, кед красне
време треба поля плец, гордон,

куколь, каче мидло, стоклаше
зос зарнох да ше не шею до
жеми. Герчки таманії, вилівац
або повариц кукурицу зос но-
ву шалитру єдну гарси (малу)
положиц до дзири герчковей,
але лем на таки места дзе до-
машні животині неприходза,
бо є барз шкодліве.

Дзень	Дневнік	Прияток		Видаток	
		Дин.	п.	Дин.	п.

Мешалово пременки

- № Нови меш. 17. на 4 г. 28 м. по пол.
 № Перша штв. 24. на 8 г. 39 м. вечер
 № Поляня 31. на 3 г. 33 м. по пол.
 № Ост. штв. 8. на 7 г. 18 м. рано

(МАЙ)

31 ДЗЕНЬ

По новым	Пророк Еремия	Иоанн
14 Штв.	1 Пророк Еремия	Иоанн креститель
15 Пат.	2 Атанасий, пр. Алек.	Иоанн дель. сал.
16 Соб.	3 Теодосий печ.преп.	Иоанн непомук

Dr. E. H. Hart, Anthropologist, New York City,
January 28, 1908. Re: Human skull.

17	Св. Ел.	4	Пелагия муч.	<i>H. б. по В. С.</i>
18	Пон.	5	Ирина муч.	Венанций м.
19	Бов.	6	Јов прав.	Петро Цел.
20	Стр.	7	Ч. Хрест у Єрус.	Бернар. Сиєн.
21	Штв	8	Феликс муч.	Феликс муч.
22	Пят.	9	Прен. м. о. Николая	Юлия дів м.
23	Соб.	10	Апост. Симон. Зил.	Десидерий еп.

and the 12th, 13th, & 14th days of the month, and
should be paid at the time of the payment.

24		11	Мокий м. и св. Мет.	
25	Пон.	12	Епифан. и Герм. ар.	Урбан папа
26	Вов.	13	Гликерия муч.	Филип Нерий
27	Стр.	14	Исидор муч.	Беда чесни
28	Штв	15	Пахомий преп.	Августин еп.
29	Пят.	16	Теодор освящ.	Максим. муч.
30	Соб.	17	Андрон. (Зад. соб.)	Фердинанд

and the other two, *Hypoleucis*, *Leptasthenura*, and *Thamnophilus*.

31		18	Св. Троица
1		19	Памфил
2	Вов.	20	Ерасмо
3	Стр.	21	Клотильда
4	Штв.	22	Василиск муч.
5	Пят.	23	Михаил епкп. исп.
6	Соб.	24	Бонифатий м.
			Норберт еп.

19. The following table shows the number of hours worked by each of the 100 workers in the firm.

7	25	Обр.гл. Й.к. (Поч.п.)	<i>H. 2. по Р.</i>
8	26	Апостол Карпо	Медардо
9	27	Терапонт свящмч.	Фелициян
10	28	Никита епкп.	Маргарита
11	29	Теодосия мчца	Варнава апос
12	30	Исаакий преп.	
13	31	Апостол Ермий	Антоний пад.

Служко

Виходзі:	Заходзі:
7. 4 г. 27 м.	7 г. 26 м.
24. 4 " 20 "	7 " 34 "
31. 4 " 15 "	7 " 40 "
1. 4 " 15 "	7 " 41 "
7. 4 " 11 "	7 " 46 "

Сторочне нагаловане

о хвилі

Почина з красну і цеплу хвілю до 22., потім цепла хвіля з вітром, 24—29 хмарно вжимно.

Роботи у Газдовстві

Цвіку посадиць, кед ше скорей посадзена неудала, ше менець мугар цошаць, кед су ище не пошаты, або недобре вишли, або велью реченою у ніх та ше муши преобраць, кед диждж заперє лороляць да ше скора на ніх здроби, кукурицу, кромпілі, цвікула копаць, пошати пояс зос ярніма і єшеньскими шашкамі треба плець од коровава не треба охабиць да дозрее коров (гордонь, куколь, стоклашев) і др. шкодліви ростліні, боб, кед узреше та ше нашее до жемі, і вирошне стым чесше гс викореніць, кед і по зарну і по кореню ще будзе множине Западка Ганчаки і ганчакіни, ко-

Баграти, Гаманцушеници ко-
три ще появя на ново; кед ще
появя черни флеки на лъсцу
овоци, треба пирскац (шпри-
цовац) зос ростопину 2 кили-
вала загаши и размиши на
100 литри води; садзиц огурки,
пресадзована капуста, кель, па-
пригу, келераб, садзиц бунда-
ви, дини, але не ведно, бо оп-
леменюющи пращок огурки,
бундеви и дини медзисобного гу-
ба квадрати сорти и доброти.

ся вакансії торін і доброти, садзіц реткву, червону цвіклу, пресадзовац, парадичи копац, плец, і полівац, але не зос жимну воду; таманіц киряві гушеніцы, конари мачаш зос 2% ростопину дагановог екстракта і 1% розвареного мн-дла треба додац; ярні каламки треба порозвязоавац.

Дзень	Днівник	Прияток		Видаток	
		Дин.	п.	Дин.	п.

Ю Н И Й (ЧЕРВЕНЬ)

30 дні

VI.

Мешацово пременки:

- ❶ Нови меш. 16. на 4 г. 2 м. рано.
- ❷ Перша штв. 23. на 1 г. 23 м. рано.
- ❸ Поляя 30. на 1 г. 47 м. рано.
- ❹ Ост. штв. 8. на 0 г. 52 м. рано.

По новим	Грекат. руски	Римски	
2.	Недр. по Св. Св. Духа. Глас 1. Утр. Евр. 2. Лит. ап. нач. 82.; Ев. Мат. нач. 6.		
14 Недр.	1 Юстин муч. филос.	H. 3. по Р.	
15 Пон.	2 Никифор патр. исп.	Вид. и Крес.	
16 Вов.	3 Лукилиян мч.	Франциско ❻	
17 Стр.	4 Митрофан свящмч.	Адолф	
18 Штв.	5 Доротей свящмч. еп.	Ефрем Сирс.	
19 Пят.	6 Висарион чудотв.	Юлияна	
20 Соб.	7 Теодот свящмч.	Силверий п.	
2.	Недр. по Св. Св. Духа. Глас 2. Утр. Евр. 2. Лит. ап. нач. 88.; Ев. Мат. нач. 18		
21 Недр.	8 Теод. Страт. свмч.	H. 4. по Р.	
22 Пон.	9 Кирил, арх. Алекс.	Павлин	
23 Вов.	10 Тимотей епкп. муч.	Сидония м. ❷	
24 Стр.	11 Вартол. и Варн. ап.	Р. Йоана Кр.	
25 Штв.	12 Онуф. и Петр. преп.	Проспер	
26 Пят.	13 Акилина мучен.	Иван и Павло	
27 Соб.	14 Прор. Єлис. и Мет.	Владислав	
4.	Недр. по Св. Св. Духа. Глас 3. Утр. Евр. 4. Лит. ап. нач. 93.; Ев. Мат. нач. 25		

28 Недр.	15 Прор. Амоси Єрон.	H. 5. по Р.
29 Пон.	16 Тихон епкп. преп.	Петра и Іль.
30 Вов.	17 Мануил, Савел. м.	С. св. Павл. ❷
1 Стр.	18 Леонтий муч.	Пр. Крев. Хр.
2 Штв.	19 Ап. Юда, брат Госп.	Пос. Пр. Бог.
3 Пят.	20 Метод. епкп. патар.	Леон и Гел.
4 Соб.	21 Юлиян муч.	Бер. и Удалр.

5 Недр.	22 Евсев. Кир. и Мет.	H. 6. по Р.
6 Пон.	23 Агрипина муч.	Исаия прор.
7 Вов.	24 Рожр. Іоана Кр.	Вилибалд еп.
8 Стр.	25 Феврония мучен.	Єлизавета ❷
9 Штв.	26 Давид преп.	Брцко епкп.
10 Пят.	27 Сампсон преп.	Амалия дів.
11 Соб.	28 Кири Йоан пр. мощ.	Пий Папа

12 Субд.	29 Григорій Пантелеймон	H. 7. по Р.
13 Пон.	30 Собор 12 апостол.	Маргарета

Слунко:	
Виходзи:	Заходзи:
14. 4 г. 9 м.	7 г. 51 м.
21. 4 " 9 "	7 " 54 "
28. 4 " 11 "	7 " 54 "
5. 4 " 15 "	7 " 53 "
12. 4 " 21 "	7 " 49 "

**Сторочне нагадоване
о хвили:**

Початок хмарни и хладни,
8—12. красно и тепло, потім
вітор, днідж, на концу цепла
и горуца хвиля до конца ме-
щаца.

Роботи у газдовстві:

Копац кукурицу, кромплі,
циклу други раз и треци раз,
бо трєца копачка є найхасно-
вітша, ражку кошиц на порви-
сла, у другой половини то-
го мешаца почина ще коситба
и после возідба яршу, жита и
ражку. Трави треба кошиц кед
найбажей квітню, теди будзе
найлепше шено, шено грабац
кед є добре висохнуте, да ще
не запари, шено вожиц. **За-**
градка: вос ярніх каламкох
треба розязац овязки да ще не
зарежу до скори на древох, ту
каламеним младим конарком
треба навязац палічки и ту дре-
вом попривязовац да их вітор
неоламе, або кед су при жеми
каламени колічки набиц и по-
привязовац, флексово лісце на
древох пирскац вос 2%, зага-
шеним вапном, а проци кирва-
вой гущеніці и других ушох
на лісцюх, треба пирскац вос
2—2%-ким догановим екстрак-
том и 1% розвареного мідла
розмишану ростопину, желе-
ніяву треба часто окоповац,
плец, и кед суша полівац, тре-
ба шаш жимску мархву, пет-
рушку, шалату, реткву, преса-
дзовац жим. капусту.

**Лепше уповац на Бога, як
на свой розум.**

Дзень	Дневник	Прияток		Видаток	
		Дин.	п.	Дин.	п.

**ХОДІЛІ
(ЛИПЕНЬ)
31 ДЗЕНЬ**

УІІІ

Мешацово пременки:

- Ⓐ Нови меш. 15. на 1 г. 20 м. по пол.
- Ⓑ Перша штв. 22. на 6 г. 16 м. рано.
- Ⓒ Полня 29. на 1 г. 48 м. по пол.
- Ⓓ Ост. штв. 6. на 5 г. 28 м. по пол.
- Ⓔ Нови меш. 13. на 9 г. 27 м. вечар.

По новим	Графік	Інші
14 Вов.	1 Косма и Дамян беср.	Бонавентура
15 Стр.	2 Пол. ризич П. Бог.	Генрик кр. ⓒ
16 Штв.	3 Якінт муч.	Карм. М. Бож.
17 Пят.	4 Андрей критс. епкп.	Алексий исп.
18 Соб.	5 Атанасій преп.	Камило и Фр.

7. Неда по Соп. Сл. Дух. 124, № 7. Год. 17.
Дат. 19 лип. 1960 р. № 158, від Ганчара.

19 Неда.	6 Сисоа преп.	H. 8. по Р.
20 Поч.	7 Тома и Акакий пр.	Илия пророк
21 Вов.	8 Прокопій муч.	Даниил прор.
22 Стр.	9 Панкратій муч. еп.	Мар. Mar. Ⓛ
23 Штв.	10 Антон. печер. киев.	Аполінар єп.
24 Пят.	11 Ефимія и Олга м.	Кристина дів.
25 Соб.	12 Прокл. и Илар. муч.	Яков апостол

8. Неда по Соп. Сл. Дух. 124, № 7. Год. 17.
Дат. 19 лип. 1960 р. № 158, від Ганчара.

26 Неда.	13 Собор ар. Гавриил.	H. 9. по Р.
27 Пон.	14 Апостол Акила	Панталеймон
28 Вов.	15 Владимир равноап.	Назар. и Инок.
29 Стр.	16 Антиноген и 10 уч.	Марія дів. Ⓛ
30 Штв.	17 Марина муч.	Авдон и Сен.
31 Пят.	18 Еміліян муч.	Ігнатій Л.
1 Соб.	19 Макріна препод.	Св.Петр. уок.

9. Неда по Соп. Сл. Дух. 124, № 7. Год. 17.
Дат. 19 лип. 1960 р. № 158, від Ганчара.

2 Неда.	20 Прор. Ілья	H. 10. по Р.
3 Пон.	21 Симеон и пр. Езек.	Августин еп.
4 Вов.	22 Марія Магд. мир.	Домінік пр.
5 Стр.	23 Трофим, Теофіл м.	Сніж. Марія
6 Штв.	24 Борис и Гліб муч.	Преображен. Ⓛ
7 Пят.	25 Успіння св. Ани	Кастан исп.
8 Соб.	26 Єрмолай свящнч.	Кириак муч.

10. Неда по Соп. Сл. Дух. 124, № 7. Год. 17.
Дат. 19 лип. 1960 р. № 158, від Ганчара.

9 Неда.	27 Панталей. м. и цел.	H. 11. по Р.
10 Пон.	28 Ап. Прох. Никан.	Ловринац м.
11 Вов.	29 Калиник, муч.	Сузана дів.
12 Стр.	30 Ап. Сила и Андрон.	Клара дів.
13 Штв.	31 Евдоким преп.	Іпол., Кас. Ⓛ

11. Неда по Соп. Сл. Дух. 124, № 7. Год. 17.
Дат. 19 лип. 1960 р. № 158, від Ганчара.

Слунко:

Виходзи :	Заходзи :
19. 4 г. 27 м.	7 г. 45 м.
26. 4 " 35 "	7 " 39 "
2. 4 " 42 "	7 " 30 "
9. 4 " 51 "	7 " 20 "

**Сторочне нагадоване
о хвили:**

Почина зос жимну хвилю,
9—12. тепло, ноци хладни, од
13. до конца мешаца велика
суша.

Роботи у гаєвстві:

Возидба, кошене овса и
звижоване, тлачиста: накеди
ше авоки зарно дораз треба
угориц сцерні док ше неза-
суша, цо скорей то лепше, бо
ше зос ораньом унічтокую ко-
рови, корене им висохне, и по-
сле дерляц да ше их корене
зос жеми видерля, и с тим же
ше жем змельчує. Мугар ко-
шиц и добре висушиц да ше
незогреє у копи або брадлу,
кошиц треба скорей док не
затвардне, бо кед затвардне то
коні права знього вигризки, а
особито кед уж до сподку за-
гори. Заградка: кед черешні
зрею, а птици розджубую и
чкоду робя, треба на шпарги
папери навязац и привязовац
на древа, да ше птици плаша,
пупчиц овоци до дзивякох, бо
тэрэз ё време найлепше кед
овоци древо ма у себе найве-
цей соку теди ше найлепшие
приме. Млади древка зос не-
жимну воду полівац.

Дзе майстор охабел лем
едни дзвери, там вон сцял,
же би кожды чловек през
ніх прешол. — Гроб шмерц,
будучи живот.

Дзень	Дневнік	Прияток		Видаток	
		Дин.	п.	Дин.	п.

А В Г У С Т
(СЕРПЕНЬ)
31 ДЗЕНЬ

VIII,

Мешацово пременки:

- ❶ Перша штв. 20. на 12 г. 36 м. по пол.
- ❷ Поляня 28. на 4 г. 10 м. рано.
- ❸ Ост. штв. 5. на 8 г. 21 м. рано.
- ❹ Нови меш. 12. на 5 г. 26 м. рано.

По новим	Грекат. руски	Римски
14 Пят.	1 Ч. Хр. и Мак. (П. пос.)	Евсевий исп.
15 Соб.	2 Стефан папа и др.	

11. Недз. по Сош. Св. Духа. Глас 2. Утр. Ев. 11.
Лит. ап. зач. 141.; Ев. Мат. зач. 77

16 Недз.	3 Исаак. и Фавст пр.	H. 12. по Р.
17 Пон.	4 Евдокия муч.	Гиацинт исп.
18 Вов.	5 Евсигний муч.	Гелена криж.
19 Стр.	6 Преображение Г.	Людевит еп.
20 Штв.	7 Дометий преп.	Бернардо ❻
21 Пят.	8 Емилиян преп.	Франциска
22 Соб.	9 Апостол Маёй	Симфориан

12. Недз. по Сош. Св. Духа. Глас 3. Утр. Ев. 1.
Лит. ап. зач. 158.; Ев. Мат. зач. 79

23 Недз.	10 Лаврент. архидияк.	H. 13. по Р.
24 Пон.	11 Евпло архидияк. м.	Бартол апос.
25 Вов.	12 Фотий и Аник. муч.	Людевит кр.
26 Стр.	13 Максим исповид.	Пелагия муч.
27 Штв.	14 Пророк Михея	Йосиф Калас.
28 Пят.	15 Успение Пр. Богор.	Августин ❷
29 Соб.	16 Пренес. нерук. обр.	Ус. Йоана кр.

13. Недз. по Сош. Св. Духа. Глас 4. Утр. Ев. 2.
Лит. ап. зач. 166.; Ев. Мат. зач. 87.

30 Недз.	17 Мирон муч.	H. 14. по Р.
31 Пон.	18 Флор и Лавра муч.	Раймундо
1 Вов.	19 Андрей ст. и 2593 м.	Егидий опат
2 Стр.	20 Пророк Самуїл	Зенон муч.
3 Штв.	21 Апостол Тадей	Мансвет еп.
4 Пят.	22 Агатоник муч.	Розалия дів.
5 Соб.	23 Лупа и Ириней муч.	Лаврентий ❸

14. Недз. по Сош. Св. Духа. Глас 5. Утр. Ев. 3.
Лит. ап. зач. 170.; Ев. Мат. зач. 89.

6 Недз.	24 Евтих свіцмч.	H. 15. по Р.
7 Пон.	25 Апостол Тит	Марко Криж
8 Вов.	26 Адрияна и Натал.	Рохд. Богор.
9 Стр.	27 Пимен преп.	Петро Клав.
10 Штв.	28 Августин епкп.	Микола исп.
11 Пят.	29 Усикновение (Пос.)	Пулхерия
12 Соб.	30 Алекс. Пав. ар. кон.	Мен. Мар. ❹

15. Недз. по Сош. Св. Духа Глас 6. Утр. Ев. 4.
Лит. ап. зач. 176.; Ев. Мат. зач. 92

13 Недз.	31 Пояс Прес. Богор.	H. 16. по Р.
-----------	-----------------------	--------------

Слунко:

Виходзі: Заходзі:
 16. 5 г. м. 7 г. 8 м.
 23. 5 " 9 " 6 " 57 "
 30. 5 " 18 " 6 " 44 "
 1. 5 " 19 " 6 " 41 "
 6. 5 " 26 " 6 " 31 "
 13. 5 " 34 " 6 " 17 "

**Сторочне нагадоване
о хвилі:**

Початок цепли, потым не-
приемна хвіля до 11., вельо-
раз пада, од 17. велька гору-
чава, ту концу после бурох
дачус воздух охладне.

Роботи у газдовству:

Тлачітба ше докончує, ко-
нопі ше жню, моча и тру, уго-
ри ше обрацаю, дерляц и ло-
роляц треба, гной розвожовац
и приорац да ше не суши, бо
вос тим гной велью трахи вос
вредносци своїй, почина ше
кукурица ламац. Поскона ше
віжню кед ше зіх оплодни
прах висипал, пасуля ше збера
и тлуче, просо ше коши, тлачи
и слама зос нього осуши кед
и неосушена на гарсцох, леп-
ше на гарсцох осушиц як вит-
лачену сламу да ше не спари:
мугар охабени на нашене ше
коши и тлачи. **Заградка:** У
початку того мешаца може
ше овоци пупчиц док ище дре-
ва маю у себе доволиво соку,
кед овоци велью зродза треба
слабши конари ту вельким и
моцним повязац, або поподпе-
рац, да ше неполаму, нашене
вос шалати и других жель.
позвберац, чибулю, деснок ви-
копац, парадичи оберац кед су
уж узрети, ранку кромплі ви-
копац и то кед уж копине ви-
сохне, кед суша млади древка
полівац.

**Слунко жем не рожиши-
ци, не зогреє, док лучи його
не назбера; сама жем ше
не зогреє ані не рожишици.**

Так и з науку.

Дзень	Дневнік	Прияток		Видаток	
		Дн.н.	п.	Дн.н.	п.

СЕПТЕМБЕР
(ВЕРЕСЕНЬ)
30 дній

IX

Мешацово пременки:

- ➊ Перша штв. 18. на 9 г. 37 м.вечар.
- ➋ Полня 26. на 8 г. 45 м.вечар.
- ➌ Ост. штв. 4. на 9 г. 15 м.вечар.
- ➍ Нови меш. 11. на 2 г. 6 м. по пол.

По новим	Граве руск	Ритуал
14 Пон.	1 Нач. инд. Сим. Стол.	Воздвижение
15 Вов.	2 Мамант муч.	М. Б. од 7 бол.
16 Стр.	3 Антим. свящ. муч.	Людмила дів.
17 Штв.	4 Вавила свящ. муч.	Р. св. Франц.
18 Пят.	5 Пророк Захария	Йосифисп ➌
19 Соб.	6 Евдокий муч.	Януарий еп.

16. Нарадо Світ. Св. Духа і т. із землі Ісаї 7,
 Укр. Еп. 5 Лит. ап. арх. 181 т. 215 Еп. Мат. п. 16

20 Недз.	7 Созонт муч.	<i>H. 17. по Р.</i>
21 Пок.	8 Кожед. Богор.	Мафей апос.
22 Вов.	9 Йоаким и Ана	Мавриций м.
23 Стр.	10 Минод., Митрод.	Лино папа
24 Штв.	11 Теодора преп.	Герардо
25 Пят.	12 Автоном свящ. муч.	Клеофа муч.
26 Соб.	13 Корнилий Сотн. м.	Киприян ➌

17. Неда Світ. Св. Духа і т. із землі Ісаї 1,
 Укр. Еп. 7 Лит. ап. арх. 123 т. Еп. Іоан. п. 6

27 Недз.	14 Ваз. к. Крец. (Пост)	<i>H. 18. по Р.</i>
28 Пон.	15 Никита муч.	Венцеслав к.
29 Вов.	16 Евфимия муч.	Михайл арх.
30 Стр.	17 Соф. Вир. Над. Люб.	Ероним исп.
1 Штв.	18 Евмений епкп.	Ремигий еп.
2 Пят.	19 Троф. Сават. Дорм.	Ангели Хран.
3 Соб.	20 Евстатий и др. муч.	Тер. од М. И.

18. Неда по Світ. Св. Духа і т. із землі Ісаї 1,
 Укр. Еп. 7 Лит. ап. арх. 128 т. Еп. Іоан. п. 17

4 Неда	21 Апостол Кодрат	<i>H. 19. по Р. ➌</i>
5 Пон.	22 Фока свящ. муч.	Плакид муч.
6 Вов.	23 Зач. св. Йоана Кр.	Бруно опат.
7 Стр.	24 Текла муч.	Марко
8 Штв.	25 Евросима преп.	Бригита вд.
9 Пят.	26 Йоан Бог. ап. еван.	Дионисий еп.
10 Соб.	27 Калистр. и др. муч.	Франциско

19. Неда по Світ. Св. Духа і т. із землі Ісаї 1,
 Укр. Еп. 7 Лит. ап. арх. 129 т. Еп. Іоан. п. 18

11 Неда	28 Харитон испов.	<i>H. 20. по Р. ➌</i>
12 Пон.	29 Кирияк препод.	Максим исп.
13 Вов.	30 Григорий свящ. м.	Едуардо кр.

*Цо вецей правди, тим ве-
 цей злагоди.*

Дзень	Дневнік	Прияток		Видаток	
		Дин.	п.	Дин.	п.

ОКТОБЕР
(ЖОВТЕНЬ)
31 ДЗЕНЬ

Х.

Мешацово пременки:

- ❶ Перша штв. 18. на 10 г. 20 м. рано.
- ❷ Поляня 26. на 2 г. 34 м. по пол.
- ❸ Ост. штв. 3. на 8 г. 18 м. рано.
- ❹ Нови меш. 9. на 11 г. 55 м. вечер.

По новим	Грекат. руски	Римски
14 Стр.	1 Покр. Пр. Богор.	Калисто папа
15 Штв.	2 Киприян и Юст. м.	Терезия дів.
16 Пят.	3 Дионисий свящмч.	Гедвига кр.
17 Соб.	4 Єротей свящмч.	Маргарета
20. Неда. по Свн. Св. Духа. Глас 3 Утр. Ек. 9 Лит. ал. зач. 203; Ек. Луки зач. 30		
18 Недз.	5 Харитина муч.	H. 21. по Р. ❻
19 Пон.	6 Апост. Тома близн.	Петро алк.
20 Вов.	7 Сергий и Вакхо м.	Ирина дів. м.
21 Стр.	8 Пелагия и Паис. п.	Уршула дів.
22 Штв.	9 Апост. Яков	Кордула дів.
23 Пят.	10 Евлам. и Евлампия	Йоан капист.
24 Соб.	11 Апост. Филип	Рафаїл арх.

21. Неда. по Свн. Св. Духа. Глас 4. Утр. Ек. 10
Лит. ал. зач. 203. и 204.; Ек. Луки зач. 35

25 Недз.	12 Празд. Ц. Христа	Праз. Ц. Хр.
26 Пон.	13 Карп.еп., Папил. м.	Димитрий ❻
27 Вов.	14 Паракс. пр., Назар.	Савина муч.
28 Стр.	15 Лукіян преп. муч.	Симон апост.
29 Штв.	16 Лонгин муч.	Нарцис епкп.
30 Пят.	17 Пророк Осия	Алфонс исп.
31 Соб.	18 Апост. Лука	Вук епкп.

22. Неда. по Свн. Св. Духа. Глас 5 Утр. Ек. 11
Лит. ал. зач. 215.; Ек. Луки зач. 32

1 Недз.	19 Пророк Йоил	Шандри святи
2 Пон.	20 Артемий муч.	Дзен за пок.
3 Вов.	21 Иларион преп.	Губерто еп. ❷
4 Стр.	22 Аверкий епкп.	Карло Бор.
5 Штв.	23 Апостол Яков и Ігн.	Мирко епкоп.
6 Пят.	24 Аreta муч.	Леонард исп.
7 Соб.	25 Маркіян и Мартир.	Енгелберт еп.

23. Неда. по Свн. Св. Духа в Відом димитр. Г. 8.
Утр. Ек. 1. Лит. ал. зач. 225.; Ек. Луки зач. 38.

8 Недз.	26 Вм. Димитрий	H. 24. по Р.
9 Пон.	27 Нестор муч.	Божидар ❷
10 Вов.	28 Параксева муч.	Андрей исп.
11 Стр.	29 Анастасия муч.	Мартин епкп.
12 Штв.	30 Зиновий муч.	Мартин п. м.
13 Пят.	31 Апост. Стахий и др.	Станко Кост.

- ❶ Перша штв. 18. на 10 г. 20 м. рано.
- ❷ Поляня 26. на 2 г. 34 м. по пол.
- ❸ Ост. штв. 3. на 8 г. 18 м. рано.
- ❹ Нови меш. 9. на 11 г. 55 м. вечер.

Слунко:

Виходзи :	Заходзи :
18. 6 г. 19 м.	5 г. 11 м.
25. 6 " 28 "	4 " 59 "
30. 6 " 35 "	4 " 51 "
1. 6 " 38 "	4 " 47 "
8. 6 " 48 "	4 " 38 "

**Сторочне нагадоване
о хвилі:**

Почина зос красну хвилю до 8-го, а по тим ще почина хмарниц, 14—15. красно, умільно, 17. уж ще мраз позви и 18., 19—21. ясно, а по тим до конца мешаца хмарно.

Роботи у газдовству:

Хто ішо не спошал єшеньски шаци, треба ще понагляц пощац, и кед уж щико пощате, кед не одвише сухо, може ще орац за кукурицу глібоко, а так исто и за конопи глібоко орац и іште тей єшені погноиц и гной плітко приорац, гноиц под кукурицу и орац. **Заградка:** Скору зос деревох котри є попукана одзвілюєще треба ю одстраниц, долінки под деревка копац там дзе ще маю деревка садзиц, и то верхню гліну на єден бок, а сподню на други бок, та кед ще садзи деревка, кладзе ще верхню на сподок, а сподню гліну на верх, накеди лісце спадло долу зос деревох, теди може садзиц деревка (овоцово) и дерева обилиц, од жеми аж покля груби конари, и не зос давно загашеним валком, бо то слабе, и не шкодливе за хробачки що ще поса-пихали до овоцовых деревох.

**Видатки на просвіту ні-
тда не превельки.**

Дзень	Дневнік	Прияток		Видаток	
		Дин.	п.	Дин.	п.

НОВЕМБЕР
(ПАДОЛИСТ)
30 дні

ХI.

Мешацово пременки:

- ❶ Перша штв. 17. на 3 г. 13 м. рано.
- ❷ Поляня 25. на 8 г. 10 м. рано.
- ❸ Ост. штв. 2. на 5 г. 51 м. по пол.
- ❹ Нови меш. 9. на 11 г. 17 м. рано.

По новим	Грекат. руски	Римски
14 Соб.	1 Косма и Дам. беср.	Йосафат ар.
24. Н-дн. до Свн. Св. Духа. Глас 7. Утр. Ев. 2. Лкн. ап. зач. 224.; Ев. Луки зач. 39.		
15 Нед.	2 Акиндин и др. муч.	<i>H. 25. по Р.</i>
16 Пон.	3 Акепсим. еп. м. идр.	Йоан Едмунд
17 Вов.	4 Йоаникий преп.	Григор. еп. ❸
18 Стр.	5 Галактион, Епист.	Роман, Евген
19 Штв.	6 Павло епкп. испов.	Елісавета кр.
20 Пят.	7 Єрон и др. муч.	Феликс
21 Соб.	8 Себ. Арх. Мих.	Воведение
25. Н-дн. до Свн. Св. Духа. Глас 8. Утр. Ев. 3. Лкн. ап. зач. 224.; Ев. Луки зач. 53.		
22 Ч-тв.	9 Онисиф и Порф. м.	<i>H. 26. по Р.</i>
23 Пон.	10 Ап. Ераст, Олимп.	Климент папа
24 Вов.	11 Мино и Виктор муч.	Йоан од. Кр.
25 Стр.	12 Йосафат епкп. муч.	Катарина ❻
26 Штв.	13 Йоан Зл. арх. конс.	Йоан Берхм.
27 Пят.	14 Апост. Филип	Виргiliй еп.
28 Соб.	15 Гурій м. (Поч. поста)	Состен исп.
25. Н-дн. до Свн. Св. Духа. Глас 1. Утр. Ев. 4. Лкн. ап. зач. 224.; Ев. Луки зач. 66.		
29 Нед.	16 Ап. Ев. Мавтей	<i>H. 1. Адв.</i>
30 Пон.	17 Григорий еп. Неок.	Андрей апос.
1 Вов.	18 Платон и Роман м.	Алигий и Нат.
2 Стр.	19 Пророк Авдий	Бібіяна д. ❼
3 Штв.	20 Григорий Дек. преп	Франциско кс.
4 Пят.	21 Вонад. Богор.	Варвара дів.
5 Соб.	22 Ап. Філімон и др.	Сава опат
25. Н-дн. до Свн. Св. Духа. Глас 2. Утр. Ев. 5. Лкн. ап. зач. 233.; Ев. Луки зач. 75.		
6 Ч-тв.	23 Амфілох епкп.	<i>H. 2. Адв.</i>
7 Пон.	24 Катарина муч.	Амбросий ар.
8 Вов.	25 Климент папа Рим.	Пр. Зач. Б.
9 Стр.	26 Алипий преп	Левкадия ❻
10 Штв.	27 Яков мучен.	Юдита муч.
11 Пят.	28 Стефан преп. муч.	Дамас пана
12 Соб.	29 Парамон и Філ. м.	Максенцій м.
25. Н-дн. до Свн. Св. Духа. Глас 3. Утр. Ев. 6. Лкн. ап. зач. 234.; Ев. Луки зач. 81.		
13 Н-дн.	30 Св. Андрей апост.	<i>H. 3. Адв.</i>

Слунко:

Виходзи:	Заходзи:
15. 6 г. 58 м.	4 г. 30 м.
22. 7 " 8 "	4 " 24 "
29. 7 " 16 "	4 " 18 "
1. 7 " 19 "	4 " 17 "
6. 7 " 26 "	4 " 16 "
13. 7 " 33 "	4 " 15 "

**Сторочне нагадоване
о хвилі:**

Од початку до 7. красна хвиля, по тим дажджовно, 11. шніг, 16–18. красна хвиля, по тим до конца мешаца неприємна хвиля.

Роботи у гаєдовстві:

Статок ще до хліва заверяда вецеї гною правя, оре ще под кукурицу и овес, кед хвіля допущує, жито може ще ище шац, але нескоро шате жито ще не так роскорені як вщасне, прето ще и слабо розвива, на ярні шаца треба орац вешиен цо вецеї мож, бо стари земледілци так гваря; єшеньське оранє — полак гноєнє; бетеліни и трави треба подерляц и погноюц зос недозретим гноїном. **Заградка:** У тим мешацу найлепше садаць овоци деревка, старши деревка треба окопац и гноиц зос узретим гноїном, сухи конари орезац, густі дерева преридзин, непотребни літорости одстраниц, гушениці позберзац и спаліц, на яблоньох киряві гушениці таманиц т. є. намасциц тераз треба 3—4% дотановим екстрактом и 1% развареного мідла до дац; єшеньську желеняву да не помаржне, треба закриці гратац зос сламу або зос кукуричанку.

*Вихаснуй добре кожди час,
бо вон ще понагля и нїда
ше не враци тут тебе.*

Дзень	Днівнік	Прияток		Видаток	
		Дин.	п.	Дин.	п.

ДЕЦЕМБЕР
(ГРУДЕНЬ)

31 ДЗЕНЬ

XII

Мешацово пременки:

По новим	Гркат. руски	Римски
14 Пон.	1 Пророк Наум	Спиридион
15 Вов.	2 Пророк Авакум	Ириней муч.
16 Стр.	3 Пророк Софоний	Аделгайда Э
17 Штв.	4 Варв. м., Иоан Д.	Лазар епкп.
18 Пят.	5 Сава освящ., преп.	Оч. Пор. П. Б.
19 Соб	6 Св. От. Николай	Владимир м.

29. Недз. по Сош. Св. Духа. Глас 4. Утр. Ев. 7.
Цит. ап. зач. 208.; Ев. Луки зач. 85.

20	Недз.	7	Амбросий епкп.	<i>H. 4. Адв.</i>
21	Пон.	8	Патапий преп.	Тома апост.
22	Вов.	9	Прен. Зач. Богор.	Зена и Димитр
23	Стр.	10	Мино, Ермог. и др.	Виктория дів.
24	Штв.	11	Даниил Столпник п.	Адам и Ева
25	Пят.	12	Спиридион епкп.	Рожд. Хр.
26	Соб.	13	Евстратий, Орест	Св. Стефан

Недз. св. Праотцох, Глас 5, Утр. Ев. 8, Лит. аг
зач. 357.; Ев. Луки зач. 76.

27	Недз.	14	Тирс, Левкий и др.	<i>H. по Крач</i>
28	Пон.	15	Елевтерий свящ. м.	Младенци
29	Вов.	16	Пророк Агей	Тома епкп. м.
30	Стр.	17	Прор. Даниил и З от.	Давид краль
31	Штв.	18	Севастиян и др. м.	Сильвестер
1	Пят.	19	Бонифатий муч.	Нови рок
2	Соб.	20	Игнат. Богон. сцм.	Макарий пур

Недз. св. Отцох. Глас б. Утр. Ев. 9. Лит. а
зач. 328.; Ев. Мат. зач. 1.

3	Недз.	21	Юлияна муч.	Мено Иисус.
4	Пон.	22	Анастасия муч.	Тит епкп.
5	Вов.	23	10 муч. на Крети	Телесфэр
6	Стр.	24	Навечер. Рожд. Хр.	Богоявление
7	Штв.	25	Рождество Христ.	Лукиян муч.
8	Пят.	26	Собор Пр. Богор.	Северин опа
9	Соб.	27	Св. Перв. Стефан	Марцелин еп.

Недз. по Рожд. Христов. Глас 7. Утр. Ев. 10
Лит. ап. зач. 200.; Ев. Мат. зач. 4.

10	Недз.	28	20.000 муч. у Ник.	<i>H. I. по Бол.</i>
11	Пон.	29	Св. младенцы	Гигин папа
12	Вов.	30	Анисия муч.	Ернест
13	Стр.	31	Мелания преп.	Гиларий опа

Мешацово преме

Черша штв. 16, на 11 г. 43 м. вечер.
Нодня 25, на 0 г. 24 м. рано.

Сторочне нагадоване о хвилі:

8. вельо молги и шнїг, 9—15. суха жима, 16. до 20. мутна хвиля, 21—23. ясно, тварда жима, 25—27. легко и диждж, до конца мешаща досц приемна хвиль.

Роботи у газдовстві

Цо не поробене у прешлими мешацу треба поробиц, гной вожиц на далёки поля на громаду и зос сламу закриц да ще не вимражуе, кед хвиля допуши порихтац санки. *Заградка:* Погтоиц градки зос узретим гнойом и прекоповац под ярне шаце желеняви, ёшеньску желеняву на градкох закриц зос сламу або кукуричанку (роспресцерац), овощи гу хоторим можу заяци дойши треба зос конопами (поско-нами) обвязац.

Газда Янко

*Еден с помедзи нас худоби-
ни, други богати, а пред
Богом шицки еднаки.*

Дзень	Днівник	Прияток		Видаток	
		Дин	п	Дин	п

НАШ ВЛАДЮЩИ КРАЛЬСКИ ДОМ.

Його Величество краль **Александар I**, родзени 17. децембра 1888. р. на Цетиню. На трон ступел 17. авг. 1921.

Ей Величество краліца **Мария**, родзена у Готи (Саска) 8. януара 1899. р.; винъчана у Београду 8. юна 1922. р.

Їх Величества перши син:

Його кральске Височество **Петро**, нашлідник престола, родзени у Београду 6. септембра 1923. року.

Їх Величества други син:

Його кральске Височество **Томислав**, родзени у Београду 19. януара 1928. року.

Їх Величества треци син:

Його кральске Височество **Андрей**, родзени на Бледу 28. юна 1929. р.

Брат и шестра Його Величества:

Його кральске Височество **Дъорде**, родз. 27. авг. 1887. на Цетиню.

Ей кральске Височество княгиня **Елена**, вд. Йоана Константиновича.

ГЛАВА КАТОЛИЧЕСКЕЙ ЦЕРКВИ.

Його Святійшество **Папа Пий XI**, патриарх запада, римски епископ, нашлідник св. апостола Петра 265-и. Родзел ше 31. марта 1857. р., т. е. ма 74 роки. На папски трон интронизовани 12. фебр. 1922.

Гр. кат. епархия крижевска.

Епископ: преосвящени **Др. Дионизий Няради**, родз. у Р. Керестуре 10. X. 1874. р. Пошвецени за священіка 1. I. 1899. р. За владику пошвецени бул у Риме на Христ. Рожд. 1914. р.

Гр. кат. епархії у Америки.

1. Епархия Питсбуржка (за грекокатолікох з Подкарпатох и Югославії) владика: преосвящ. **Василій Такач**, бива у Гомстеду.

2. Епархия Філадельфійска, владика: преосвящ. **Константин Богачевски**, бива у Філадельфії.

3. Епархия Канадска, владика: преосвящ. **Василий Ладика**, бива у Едмонтон Алта.

4. Епархия у Южнай Америки у Бразилиї, владики нет.

Гр. кат. епархії у Галиції (Польской).

1. Архиєпископия львовска, митрополит: ексцепленц. **Андрей А. граф Шептицкий**, родз. 29. VIII. 1865. р. Митрополитом іменовані 17. I. 1901. р. Суфраган еп. **Др. Іван Бучко**.

2. Епархия перемислька, владика: преосвящ. **Йосафат Коциловский**, імен. 1919. р. Заменік: **Др. Григорий Лакота**.

3. Епархия Станиславовска, епископ: преосвящ. **Григорий Хомишин**, імен. 1900. р. Заменік: **Др. Латишевский**.

4. Епископ у Луцку: непополнете.

Гр. кат. епархії у Подкарпатскай Руси.

1. Епархия Мукачевска, епископ: преосвящ. **Петро Гебей**, імен. 1924., бива у Ужгороду.

2. Епархия Пряшевска, епископ: преосвящ. **Петро Гайдич**. Пошвецени за епископа у Риму 25. III. 1927. р.

РОК 1931.

е прости рок и ма 365 дні 5 годзини 48 минути и 46.43 секунди лебо 365.242204 дні. — Прости роки су (фебруар 28 дні): 1931. — Преступни роки (фебруар 29 дні) су: 1932, 1936, 1940. — 31 дньово мешаці: януар, март, май, юли, август, октомбер, децембер, — 30 дньово мешаці: април, юни, септембер, новембер. 28—29 дньови мешац в фебруар.

ШТИРИ ЧАСЦІ У РОКУ.

Початок яри: 21. марта на 9 годз. 30 мин. рано. Теди дзень и ноц єднаки.

Лето почина: 21. юна на 4 годз. 53 мин. рано. Теди дзень найдлугши а ноц найкратша.

Початок ешени: 23. септембра на 7 годз. 36 мин. вечер. Теди дзень и ноц ровни.

Жима почина: 22. децембра на 2 годз. 40 мин. по пол. Теди дзень найкратши а ноц найдлугша.

ПАСХАЛИЯ.

Ключ гранич., або пасх. буква є З.
Вруци літо або недз. буква є В.
Фашентги длуги 5 тижні и 5 дні.
Триод (недз. мітар.) почина 19. януара.

Недзеля мясопустна 2. фебр.
(15. фебр.)

40 Мученики 9. марта (22. мар.).
Поклони 12. мар. (25. марта).

Благовищене 25. марта (7. апр.)
вовут. страст недз.
Велька Ноц 30. марта (12. апр.)
Вознесение Хр. 8. мая (21. мая).
Русадля 18. мая (31. мая).
Петров пост 4 тижні 6 дні.
Велька ноц латинска за тидзень
скорей.

ПРИКАЗАНИ ПОСТИ.

1. **Вілія** Богоявл. и Рожд. Хр.
2. **Вельки пост** од пондзелку не-
дзелі сиропусней (17. фебр.)
до Велькей Ноци.
3. **Петров пост** од пондзелку по
недзелі Всіх Святих до Петра
и Павла.
4. **Матки Божей пост** од 1. ав-
густа до Успения Б.
5. **Усикновение ч. глави св. Йоана**
Крест. 29. авгуаста.
6. **Воззвіжене ч. Креста** 14.
септембра.
7. **Крачунски пост** (Філиповка)
од 15. новембра до Р. И. Хр.
8. Каждей среди и пятку през
рок, крем сертисох.

Тераз Церква полегчела давни пости и то:

I. У Вельким, Петровским, Матки Божей и Крачунским посту должностю отримац пост во пондзелки, спреди и пяшки на котри дні допущено по било, а на други дні (вовторок, штварток, суботу и недзелю) шлебодно есц месо. Же би зме у дачим задоволели Господу Богу за тоти ласки, приказано на тоти дні (вовторок, штварток, суботу и недзелю) иред полудзенком вечера вимодліц духовним особом псалом 50. („Помилуй мя Боже“) а другим, котри месо едза 1 Отченаш и 1 Богородице Діво. Препоручує ше и добри діла твориц, націвяц хорих, даровац худобним. — Тото розширене вредзи и на таки постни дні, кед на ніх даяке заповедане швето церковне пада.

II. Од того общого разищеньня виняти: 1) Цали перши тидзень и страстни (велькі) тидзень велького посту. У тих двох тижњох ніч не шлебодно есц месо. По было допущено лем вовторок, штварток и суботу, а пондзелок, среду и пяток през по било.

ПОСЦІЦ НЕ ДЛУЖНИ:

1. Даеци, котри роки не маю (до 7. року).
2. Старши людзе, котри слаби.
3. Тоти, котри чежко хори, лебо по хороти гу здравю ше врацаю.
4. Самодруги и мацери котри дойча.

У таких случайох не потребно одпущене од посту модліц, бо таких св. Церква уж розшиела.

ЗАГАЛЬНИЦI (СЕРТИСI).

1. Од Рождества Ис. Христ. до Богоявления.
2. Медзи недзелями Митара и Блудного Сина.
3. Од Велькай Ноци до недзелі Томовей.
4. Од Русадльох до недзелі Всіх Святих.

ВАДУШНІ СОБОТИ.

1. Субота пред недзелю мясопусну.
2. Субота пред 2., 3. и 4. велького посту.
3. Субота пред Русадлями.

ДЕРЖАВНИ ШВЕТА.

(По новим числу.)

1. децембра — спомен виглашэння Сербох, Хорватох и Словенцах до единственей держави *Кральовіна Іугославія*.

17. децембра — *родзены дзень* Його Величества Краля Александра I.

ЦЕРКОВНЕ ЧТЕНИЕ.

Вселенъски Архиерей, Папи Римски, за мир
и єдносц.

Господь Иисус Христос поставил святого Петра верховним Пастыром целей своїй Церкви. Верховна Пастырска власц Петрова преходзі на його наслідниках, Архиерейах римских. Добри пастир стара ше за шицки своёю овци, и кед потребно, кладзе и свой живот за своё стадо. Так зробел сам Христос Господь, а так робели и Архиереи римски од св. Петра па до нешкі. Так буду робиц и до конца швета, бо таки росказ прияли од Христа Господа.

Под час страшней світовей войны шедзел на трону св. Петра у Риму Венедикто XV., велькі папа мира и єдносци. През цали свой живот вон ше трудзел, да помири завадзени швета. За мир медзи шицкими народами Папа Венедикто жил, и — умар.

В ноци од 21. на 22. януара 1922. року разходзел ше зос тим шветом велькі папа Венедикто XV. Дохторе відзели, же ше прибліжує остатня годзина живота и старали ше, як найлепші знали, да олегчаю остатні годзини туземного живота папи Венедикту XV. Вечар о 6 годзини виявел лікар Батистини, які ше прибліжую найчекші часы предсмертельних мук. Вон добре знал, же св. Оцови наймілша ствар: робота и молітва за мир. То віхасновал, да поцеши умираючого и так прегварел гу тим, що були у хижі: „Модліме ше шицки за мир цалого швета“. На тоти слова Папи Венедикту XV. розшицело ше ліцо, и вон на час призабул на свою чежки болі; смертельна утрудзеносц на час престала, а Папа з моцним гласом прегварел слова:

„Радосно жертвуєме и свой живот за мир медзи народами цалого швета“.

Шицки ше моддели. Папи Венедикту XV. на тельо полегчало, же мало одпочинул и заспал.

Слідующого дня на пол шестей рано прибліжовали ше остатні минути його живота. Кардинал, покорнік, замоддел св. Оца, да остатніраз поблагослови свой род, шицких у Ватикану, як и цали швет.

„Св. Оче, модлім, поблагословце свой род“.

Умираючи папа Венедикто не могол уж ані очи отвориць.

Ледво з отворенима пальцами направел мали знак св. крижа.

„Св. Оче, обиватель Ватикана модля, да их поблагословице“.

Папа и заш ледво зробел мали знак св. крижа... Умерал. Кардинал трецираз преварел: „Св. Оче, модлім, поблагословце шицки народи, котри жадаю мир!“

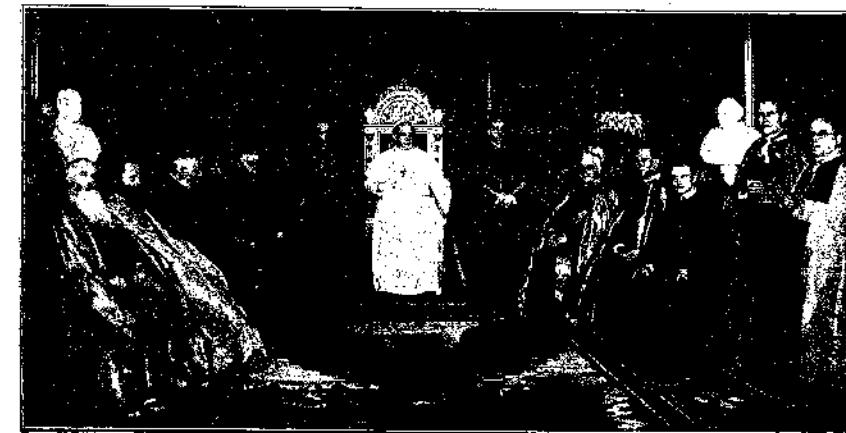
На тоти слова умираючи папа отворел очи. На час як да ше вирвал зос обятия шмерци и зос шицким притомни, направел трократне благословене, а по тим спущел руку и — умар. Умар за мир медзи народами; за мир медзи народами жил, робел и умар.

Вельки папа Венедикто XV. своё старане за мир вязал зоз стараньом за єдинство у вири медзи християнским Востоком и Западом. Вон барз часто обращал свой погляд гу християнскому Востоку. Вон очековал тирваци мир медзи народами од єдинства у вири медзи Востоком и Западом. Под час войны, як и покойни робел превельки дїла милосердия и любови гу народом на Востоку. Вон на свойо шерцо приискакал велького исповидника вири, Митрополита Андрея Шептицкого, котри як вязень за св. виру, прешол цалу Україну и Русию и през 3 роки жил у вшеляких цемніцох. Югославянски министар, за ваньски дїла, Др. Нинчић, у Народней Скупштини 24. януара 1922. року з вельку вдзечносцу споминал ше вельких заслугох, яки Венедикто XV. под час войны преуказал Српскому народу. Як папа мира вон особено свой погляд обращал на Україну и Русию, дзе уж 1921. р. започало страшне гладоване. Вон позолал цали швет, да приноши жертві на помоц гладним. И швет слухал свойого Отца.

На просбу Митрополита Андрея и других владикох Папа Венедикто XV. 1917. року отворел у Риму окрему конгрегацию за восточну церкву, як и восточни Институт, або университет.

Нашліднік папи Бенедикта, терашні славно владаючи папа Пій XI., илзе шлідами свого велького преємника. Папа Пій XI. є „папа Мира Христового у Царству Христовим“.

Вон, як да ні нач друге и не дума, лем на то, ак да препородзи цали швет у духу перших викох християнства, да шицки католицки народи буду могли ношиць мир Христов

Руски Владикове и Св. О. папа Пій XI.

медзи християнами на Востоку, да так приземе до того єдинства у вири, за яке моддел Христос Господь: „Да шицки єдно буду“.

З єднаку ревносцу за єдносць у вири и мир медзи народами робели и Папи: Пій X., Лев XIII., Пій IX. и други.

Велька робота Вселенских Архиєрейох на Петровим трону кладзе на шицких Славянох святы обовязок, як треба да зос своїм животом, з молитвами и доброма дїлами ускорюю тот вельки час, кеди ма буц на цалим швеце „єдно стадо и єден пастир!“.

За туту циль живе и роби и наша грекокатоліцка церква и прето ше ми шицки модліме при каждим богослужению:

„О миръ всего міра и благостоянії Божіихъ церквей и соединенії всѣхъ“.

Статистика шицких греко-

Обряди	Vладицества	Патриархи	Архиепископ	Епископ	Апостол. викар	Священики	Монахи	Монахині	Парохії	Церкви і капели	Семинари
1. Абесински	—	—	—	—	2	62	30	60	—	33	2
2. Єрменски	19	1	8	4	—	138	99	134	28	57	1
3. Гречески (чисти) .	3	—	—	3	—	185	—	25	115	180	1
4. Греко-булгарски .	—	—	—	1	2	41	5	15	—	18	—
5. Греко-мелхитски .	12	1	8	6	—	254	394	201	231	190	—
6. Греко-румунськи .	4	—	1	3	—	860	20	84	1622	1104	4
7. Греко-словенски .	10	—	1	10	—	2999	422	1092	3307	4227	5
8. Сирски (чисти) . .	8	1	6	2	—	80	14	—	35	29	—
9. Сиро-калдейски .	12	1	—	7	—	128	2	30	38	46	—
10. Сиро-малабарски .	4	—	1	3	—	624	201	1032	264	539	4
11. Сиро-маронитски .	9	1	10	6	—	936	905	448	655	530	5
12. Коптски	2	1	—	2	—	59	—	26	—	61	2
Ведно:	83	6	35	47	46366	2092	3147	6305	7014	24	—

католикох на швеце.

Семинаристи	Вирни	Школи	Професоре учителе	Школаре и школярки	Катол. дружтва	Несоединени		
						Брацтва	свяще- ники	вирни
62	32522	16	—	433	—	—	—	435000
43	111453	30	231	4438	8	12	270	232600
61	185348	116	224	11360	15	12	12256	6326000
—	5598	2	7	100	2	1	3164	4061829
22	135950	170	268	8727	28	57	193	161450
385	1338890	7	18	1050	—	14	1040	74000
558	4918634	512	252	42270	2184091	—	—	131195000
23	30678	24	25	1430	18	20	40	28450
2	42949	26	46	876	—	2	42	7150
330	517134	713	3153	94482	94	167	395	355733
173	382848	360	504	22521	89	733	—	—
43	31300	21	46	1476	18	24	1465	989300
1702	7733304	1997	4774	189163	4905133	18865	143866509	17609

Д. БИНДАС:

Адвентисти — Соботичаре.

Уж о тим було писане у Р. Календару 1925. р., а же з нова о тим пишеме — сами обставини днешній примушую нас нато. Кажды грекокатолік треба да зна яки то вовкі приходзя тутъюму у лісічных шматох облечени и на место даць ше залудзиць несовістним плацемін одступніком — да ше іще баржей утвердзі у правдивосці своій прадідовскай віри.

Адвентисти и соботичаре цалком ше здаваю у своїй видуманей науки.

Перши постали адвентисти. Іх початок іще у перших часох христианства и то од жидах, котри думали и чекали, же Христос оснуете жидаўскіе царства на жемі. Такі секты кривовирия були велько (апостолски браца, ана뱁тисты, мормони...).

Адвентисти с початку швецели недзелю, аж позднейшее почали швециц соботу. Але тата секта лем кракти час тирвала — у IV. и V-ім столітию уж ей цалком нестало.

З нова почал шиць ту ту секту у наших часох В. Мілер, котри першне бул безбожнік, а позднейшее ше юнацел тутъ Богу и велько читал св. писмо, з котрого по своім порозумел, же Ісус Хр. по другіраз придзе на тот шывет по пророчеству Даниила (8. 13.) 1843. року, а кед ше вон спрэвед його товариш Снов предрек, же то будзе 1844. року 21. X.

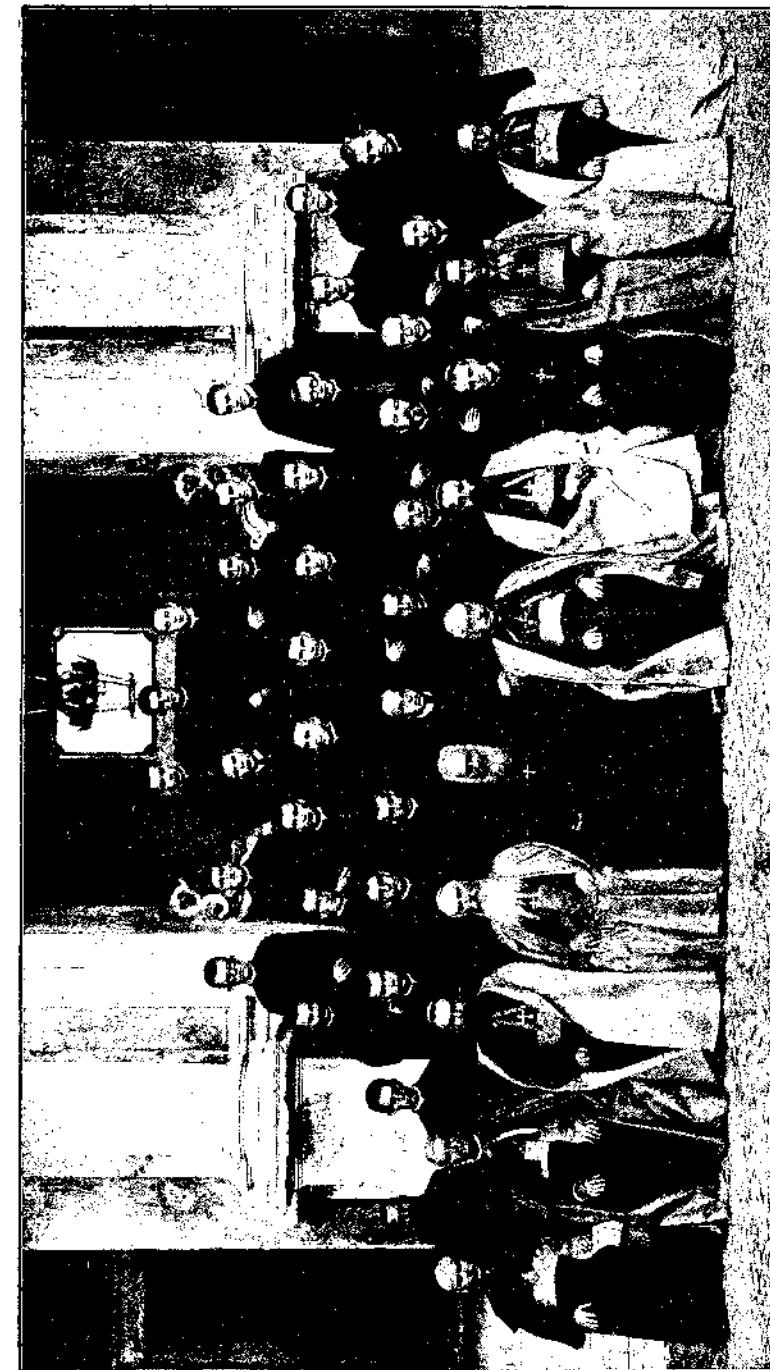
Шицко то даремно обчековали заведзены тисячи людзе у Амерыкі, бо ше ніч так не стало, як фалечны пророки предказали.

На то ше паявел и треци пророк по мену Стор, котри твердзел, же душа чловеческа не безсмертна, по шмерди не жие, аж по страшним суду ше пребудзі з нова — а зли ше на вики зніща.

Тата наука фальшивы, то кажды разумни грекокатолік легко похопи, бо душа на образ Божі створена, та ё бессмертна гоч добра гоч гришна. „По шмерцы суд“, гутори св. ап. Павло, а по страшним суду тиж жие и добра и гришна душа, бо св. Евангелие пише: „и идуть сії во муку вічную, праведники же во живот вічний“ (Мат. 25. 36.).

Ясно даклем, же адвентисти спрэводза и викруцую науку Христа, же би христианох oddзелели од правей віри Христовей.

Кед ше тоти фальшивы пророчества не удали зявела ше юдна тиж пророчица Гармон Слена з Вашингтону (Америка), котра твердзела, же Христос зато не пришол, бо христиане не отримую соботу, але недзелю. То шицки адвентисти радо послухали и на место недзелі почали швециц соботу. Прето ше волаю соботичаре.

Собор руских Владыкох у Рыме 1929. р.

З того видно, же соботичаре и адвентисти то готово єдна секта. Вони правда не тримаю зос жайдами, бо до их божњох не ходза, але не заслугую ані мено христианське, бо зос христианства ніч не отримую.

Ісус Христос лем єдну Церкву основал и то словами: „Ти еси Петр и на сем камени Церков мою созижду“. З туту Церкву управлял св. ап. Петро, а по нім його нащлідніки Римски Отцove Папи. Соботичаре прекруцели св. Писмо по своїй волі и так су далеко од Христа як небо од жемі. Лем людзох дуря.

Зос Америки соботичаре заведзени и до Європи: перше до Швайцарскей 1868. р., до Англії 1878. р., — а зос Гамбургу 1895. р., почали ше ширити по поединих часцох Європи. Число их у Америки 160.000 (долари) у Європи коло 60.000.

А тераз дацо о науки соботичарох. Іх наука у главним у тим стої:

1. Конец швета и 1000 рочне панованє И. Христа.

По Мат. гл. 24. 29. и Апокалипси ХХ. же приuze час кед слунко зацемнєе, гвозди падац буду, веря, же теди конец швета будзе, же ше гришніки зніща а праведніки буду 1000 роки пановац з Ісусом Христом. Тото шыцко ше ма стац на фришко и кед на конец тих 1000 роках диавол и гришніки цалком препадню — нестане их — настане нови Єрусалим у котрим праведніки буду пановац з Ісусом Христом на вики.

Же тата наука видумана а не Божа, легко ше прешвечи кажды гоч и неписмени, бо зацмене слунка повторює ше каждого року и гвозди падаю, та би уж тисячраз бул конец швета.

Конец швета наисце раз будзе, але кеди то ніхто не може знац, кед сам И. Христос гутори: „О дни же том и часи никтоже вистъ, ни ангели небесни, токмо Отец мой един“ (Мат. 24. 36.). Прето нас опомина: „Сегоради и ви будите готови, яко вонъже час не мните, син человечески прийдет“.

Даклем ясно, же соботичаре надмудриц сцу самого Бога, сцу знац вецей як сам Христос. А то вельки грих таке викруцованє науки Божей.

2. Празднованє соботи.

Же Церква католическа самовольно охабела празднованє соботи и почала швециц недзелю и тим преступела заповідь Божу.

Да видзиме, чи то правда?

Кеди почали адвентисти празновац соботу? 1844. року од жени Вите и ладярского капетана Ос. Батес и якиш немец Конрадий.

Понеже докази на свою науку не маю ніяки, — вириваю зос св. Писма поедини слова, іх по своїм викруцую, толкую и так творя фальшиву науку. Вони швеца соботу и почитую Христа, а вишихую Мацер Божу, св. Церкву, образи святих, крест Христов. Чи то христиане?

У св. Писму ясно стої то: на пр. у Діянійох Ап. же ше вирніки у Троасу схадзали на перши дзень тижня на ламане хлеба, а св. ап. Павло гутори, же вирніки в недзелю зберали алмужну за худобных. Тиж недзелю спомина и св. Йоан, на котрого ше вони так поволову: „Бих во дуси во день недільний“... (Апок. 1. 10.).

Апостоли: св. Варнава пише: „Прето ми празднуеме з радосцу дзень недзелю, у котрим воскрес Христос“. Наука 12 апостолох або „Дидахе“ з первого століття гутори о недзелі и вола: „дзень Господні“.

Так исте св. Юстин и св. Ігнатій, котри так пише: „тоти, котри дошли до новей надії, не отримую далей соботу, але недзелю“... То докази з I. и II. століття по Христу.

Дальша история христианства ище баржей доказує як христиане од початкох апостолских почали празновац намест соботи недзелю, на котру ше стало найвекше дло за нас: Світле Воскресене Христово и Сошествие св. Духа на Апостоли, т. е. дзень народзеня Церкви Христовей.

Ясна з того кождому тата правда: соботичаре викруцую таки правди, котри отримую як свою найвекшу святиню милиони христиане. Вони ані не маю успіха лем при людзох легких на здравим розуму и розсудку.

3. Наука о души человеческай.

Вони веря: Же душа ведно з целом умре и лем души добрих людзох шпя у гробе и аж по воскресению ожію, а не веря особни суд т. е. же Бог дораз по шмерци каждого судзи и осудзи го до неба, пекла лебо до мітарства.

Тоту фальшиву науку побиваю аж и поганьски мудерци, котри верели бессмертносц души, а нам досц св. Писмо, котре о шмерци человеческай то гутори: „И возвратися перст во землю, якоже би, и дух возвратися ко Богу, иже даде его“ (Екл. 12. 7.), а о особним суду: „Лежит человику единою умерти, потом же суд“ (Євр. 9. 27.). На конец швета, на страшним суду, озве ше справедліви Судия: „Прийдите благословени, наслідуйте царство“... а гу гришніком: „идите от мене прекляти во огань

вични... По словах Иисус Христовых вично маю жыць блажени у небе а и прекляти у пекле. А кед по науки соботичарох душа по шмерци такой ше зніщи — прецо теди огень вични? З того видно, же их наука проциви ше чистей науки Иисуса Христа.

4. О св. Тройци и божеству Иисуса Христа

тиж крива наука соботичарох, бо вони не веря божество Духа святого ані божество Иисуса Христа.

5. Так исте не веря св. Предание, о котрим пише св. ап. Павло: „Братие, стойте держите предания“ (Іл. Сол. 2. 14.), бо знаме зос св. Євангелия, же євангелисти шицко не могли написаць, але далей зос словом глашали: З уст до уст, а тоту науку вец по 200—300 роки пописали святы людзе, и то ше воля св. предания, котре е ровне св. Писму. Та ані то не припознаваю соботичаре, але по своим толкую и викручују св. Писмо.

6. Соботичаре не веря митарство ані св. Тайни.

Тверда, же треба кресциц лем зос замуренъом до води а не и з поліваньом, а тому ше баш проциви обичай од початку христианства, бо баш перше писане, котре остало од апостолох: Дидахе гутори, же кресциц мож и зос триразовим поліваньом на главу у мену Отца и Сина и св. Духа.

Не веря ані св. Тайну Евхаристиї — св. Службу Божу. Не сцу не застановиць на словах И. Христовых: „сие творите во мое воспоминание“, — не маю жертву розказану од Иисуса Христа, з котру ше жертвую И. Христос виками за одпущене грихах, — и прето не можу маць живота, бо ше одрекли Иисуса Христа. Не маю ані тайну Покаяния (св. споведз). По чим можу знаць, же им грихи одпущені?

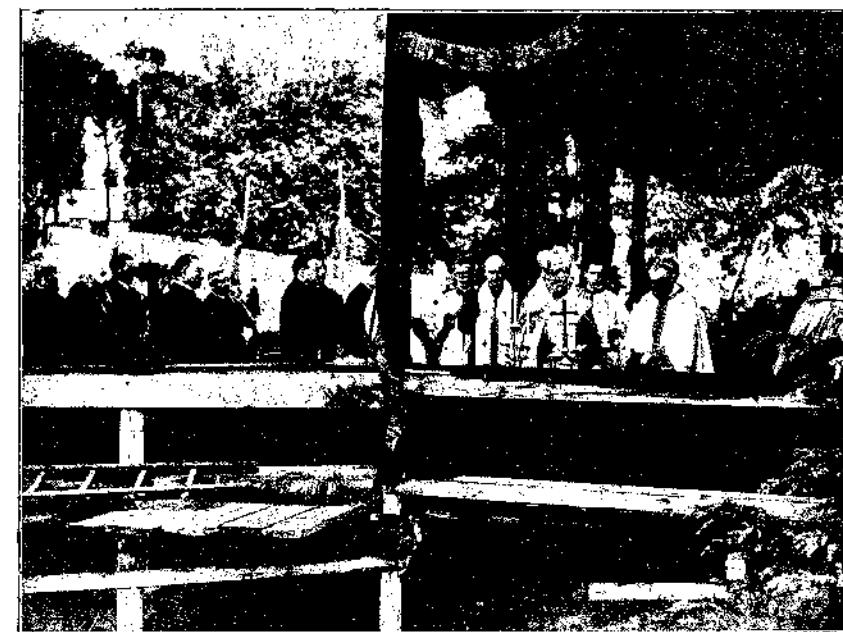
Еден учени пан по вири евангелик велью раз ше припратрал як ше у вельким посце у моей парохії вирніки гарню до церкви и роботни дні. Питал ше грекокатоліцкей своей служніці: до то за швето у вас каждого дня? — Вона му одповедла, же то на споведз иду... а вон ей гварел: Щешліви ви, бо знаце, же кед ше добре висповедаце, же вам Бог грихи одпушил. Але до з нами протестантами — ми и умераме, а не знаме, чи зме помирени з Богом?!... То наисце смутне припознане!

Соботичаре не припознаваю тайну священства, гоч Иисус Христос поставил апостолох на тот чин словами: „Яко же послам я Отец и Аз посылаю ви“ и „кто вас слушает, мене слушает, а кто вас отмечает, мене отмечается, а кто отмечается мене, отмечается пославшаго мя“ (Лук. 10. 13.).

7. Не припознаваю верховносць глави Церкви Христовой

и нашлідника св. ап. Петра Римского Отца Папу, котрого нападаю зос вешчеліякими гадними словами а з тим ругаю на ізулу Церкву Христову.

Викривлю св. Писмо и слова Христово: „Ти еси Петр и на сем камени созижду Церков мою“ и „паси агнци моя, паси овци моя“... Викривлю историю христианства, котра ясно доказує, же там дзе Петро т. е. нашлідники його — там и права Церква Христова. Бо ягод цо у каждой держави муши

Пошвецована основного каменя грекокатоліцкого семинара у Риму 1929. року.

буць глава — предняк: президент чи краль, так у фамилиї оцець, у школи учитель, ... бо би іншак обставаць не могли — так и у найкрасшим Богом основаним живим дружтве т. е. у Церкви Христовой є видима глава св. ап. Петро и його законити нашлідники римски Отцove Папи.

Яка им крива викруцена наука — таки и их живот. Вони у главним провадза свой живот у тим: же чекаю приход месії и праздную соботу намест недзелі. Іх богослужене у писньох и казаньох и умываю ноги пред „Господню вечеру“, — бо св. Евхаристию не веря. Не ёдза швіньське месо, не пию опойни напой, кафу и не куря... За ширене своей фальшивей вири збераю дзешатину и так

владикови до Крижовцох. Но як настали железници, не було далей потребно, же би владикове и у Шиду бивали, и так тата палата — резиденция остала празна. Да так на дармо не стои, одлучел терашні наш преосв. владика Др. Дионізій Няради, да у тей владическій резиденції отвори манастир. И наисце: дня 9. октября 1920. року пришли штири шестри, медзи німа мати Настоятелька Ана Теодорович.

З доброту и помоцу преосв. владики а и других, Сестри туту палату прекрасно з вонка, а ище красше зоднука преудесели так, же хто ю видзел пред дзешец роками, тот би ю тераз готово не познал. А преудесели палату гу своим потребом, бо вони маю: 1) манастир зос новиціятом, 2.) широтинец, и 3.) конвікт (заведение) за дзивчата, котри ходза до висших школох.

Цо то новиціят? Кед дахто дума, же е од Бога поволані, да ступи до чину (монашества), скорей, як пришагне муши през рок и пол на твардай проби буц Так и ту. Скорей, як постане Сестром, тата дзивка през рок и пол на твардим пробованю, бо ту ше заправо аж укаже, чи в поволана од Бога до манастира чи не, и кед витрима, аж теди ше облече до монашеских шматох, и постане Сестром. Тото време проби вола ше новиціят. Розуми ше, док трима новиціят, кед ше дотичней дзивки не пачи манастирски живот, або пре иньше дацо не годна остац, кажди час може зохабіц манастир и висц, бо у тим ма найвекшу шлебоду. — У тих 10 роках уж красне число новиціяткох зложело пришагу, так, же маме уж манастир Василиянкох и у Каменици у Боснії, — а од скорей уж и у Крижовцох.

Цо то широтинец, о тим, думам, же не мушим велью гуториц. Шицки знаме, и на свой очи видзиме, же кельо биди и нужди ест на швеце, келі и келі худобни дзеци без родительох, або голем без отца, або мацери у наймладшай младосци и познейше останю запущени и душевно и тілесно, и так рошню препущени самим себе, вельораз погубенім пайташом, злому, погубленому дружству. Да кельотельо поможе и ратуе тоти запущени души, отворел преосв. владика у манастире и широтинец за дзивчатка, котри под допатрунком ч. Сестрох маю мацеринску любов, бригу и подуку, так же дзеци под их руку рошню и розвиваю ше здрави на целу, а бистри на духу.

У першым початку и держава помогала тот широтинец, — але о даз два роки престала давац свою помоц, так, же шицка терха осталася на преосв. владику и Сестри. Вельке діло милосердия би зробели тоти, котрим Бог дал маектку, а не дал им дзеци, кед би ше зос даяким дарунком здогадовали на тот широтинец.

Сестри надалей отримую конвікт за векши дзивчата.

Як у Шиду отворена гражданска школа реалного напряму, родителі, котри сцу да им дзивка скончи туту школу, а ведно, да будзе

на добрым базовним месце, маю найлепшу згоду дац свойо дзецко гу Сестром до Шиду. Ту маю дзеци понайперше подполне отримоване под найтуньшу цену, маю мацерински допатрунок, а цо найглавнейше, и о чим ше кажди добри родитель найбаржей стара, дзецко достане добре, моралне виховане, воспитане, о чим ше ч. Сестри и найбаржей трудза, бо то им е заправо и едини ціль и задаток: окрем отримована своих монашеских правилох одховац и дац народу своіму рускому добру, чисту и племеніту женску інтэлігэнцыю.

Уж 10 роки, як Сестри пожертвовно ту у Шиду виполнюю свой обовязки; уж 10 роки, як вони отримую широтинец, зос котрого уж не ёдна дзивка, котра як дзецко пришла нука, зос благодарными слизами вишла, и добре одхована, або ше одала, або иньшак на чесни способ хлеб свой насущны нашла. Веций тому роки, як и дзивочи конвікт отримую, зос котрого уж веций школьнікі вишли на векши науки, котри буду на чесці и пиху нашому рускому народові.

Прето на концу их 10 рочней роботи у Шиду, (док вони буду цихо и скромно Богу благодариц на шицких ласкох приятых у тих 10 роках) од шерца винчуеме ч. Сестром на их труду, любови и пожертвовносци за наш руски народ, и модліме Господа Бога, да им у тей их роботи и на далей помага зос ласку и благословом своим.

И тераз би сом бул готови зос шидянским манастиром, але, кед сом уж почал о манастирох писац, пойдзем и далей.

Як не шицки людзе на швеце маю туту исту роботу, так и шицки манастири не маю тот ёден и исти задаток. Так зме видзели, же Сестри Монахіні Василиянкі отримую правила свойо, и виховую у конвікту младу женску інтэлігэнцию, а далей их ділокруг не ідзе, понеже вони віше заварти у свом манастире, и не шму віходзіц медзи народ, ані народ гу нім не шме доходзіц. — А да ше дахто и зос народом заніма, т. е. зос женами и дзивками, на то поволані други Сестри, по мену: Сестри Служебницы Пречистей Діви Marii.

Окрем трох евангельских совітох, цо их окончую и по котрих жилю, бо тоти З евангельски совіти су заеднички основ шицким монахом, — Сестри Служебницы понайперше отримую бавілища (забавішта, захоронки) за дзеци. — Яке то вельке добродійство за народ! Малючки дзеци од трох, штирох роках, док не почнью ходзіц до школи, так би бегали, блукали ше по шороху, по драже, вельораз би чули, а и сами гуторели неприлични слова, бешеди, — а так вони крашне у свой дзецинській захоронки, дзе их Сестри Служебницы уча у темельних правдох св. віри, уча их шпіваночки, молитвочки, бавіска, па так у добрей и хасновітей поуки, у бавіску, вешелю и шміху преходзя их найкрасши и наймилиші дзецинські часи. — Же

таки дзеци, кед приду до школи, вельо бистрейши, и легчайше ше уча од тамтих дзецох, котри до захоронки не ходзели, то ше по себе розуми.

На вельо и длugo бим зашол, да ту шицко докладно описуем праву мисионарску роботу Сестрох Служебницах при женох, дзивкох, с котрима тримаю окремни поуки особено у жимушніх вечарох. Кельо и кельо доброго зробели цалим валалом, у котрих жилю, келі и келі обисца нашли свой мир, щесце баш по ніх. То знаю у нас найбажней тоти валали, котри уж маю Сестри Служебницы, а то су Коцур и Керестур. Дал би Г. Бог, да их цо скорей достаню и други нашо валали.

Отцове, мацери! Кед обачице, же вашо дзецко — сні, або дзивка — сце ступиц до манастира, сце постац монахам або монахиньом, не одбивайце их од того, не заказуйце им, — але процівно: радуйце ше, и ище ше моліце Господу Богу за туту ласку, и охотно дайце вашо дзецко на жерту, на службу Богу. Я знам добре, же вель людзе то тримаю за ганьбу, за поніжене, и шміх з того робя, да дахто постане монах — монахіня. — Най вони думаю и гуторя цо сцу, а правда е процівно: постац монахам е велька чесці особыта ласка Божа. Бо чи не читаме часто и часто у новинох, же людзе зос славних и богатих фамелійох ступели до манастира, да там як поніжні монахи жилю по трох евангельских совітох. Кед же ше надалей раз патриме по швеце, же котри народи дали найвецей монахах и монахіньох, теди увидзіме, же то су Французи, Немцы, Таліянне, Шпаньолци, Белгійци, и т. д. И цо при тим ище видзіме? Видзіме и то, же котригод народ дал вецей монахах, спрам того ма и векшу славу и чесці тот народ медзи другими народами, спрам того е на преднейши и у культуры, — и у благостоянию. А чом? — Бо тоти народи маю особыти Божі благослов пре заслуги своих дзецох, синох и дзивкох, котри ше пошвецели монашеству. Бо не малка то ствар: ёдни ше непрестано Богу модля, и воднє и вноци, и цело свойо трапя, лем да Богу задоволя за силни грихи и соблазни, цо их швет Богу наноши. — Други монахи — монахіні, окрем цо ше Богу модля, віховую молодеж, и мужеску и женску у розличных и безчислених школох, и так народові своіму даю добру и богобоязнну інтелігенцию, котра у живоце заш далей спера и уменьшуе тото зло, цо го анцихрист по своих слугог ше по тим швеце. А келі тисячи и тисячи монахах и монахіньох по шпитальох вислугую и допатраю хоріх, и то и такіх хоріх, гу котрим пре даяку страшну оберацу хороту уж ніхто не сце пойсц. А то шицко робя не пре плацу, лем пре любов гу Богу и ближньому. А які міле и благе гу хорім их вислуговане и допатране, лем тот годзен повесц, хто го на себе дожил.

Інъши монахи и монахіні заш по словах И. Христа: шедше въ мір весь, проповідите Евангеліе всей тварі, — зохаблю дом свой, народ свой, иду до далеких и цудзіх краіях, медзи дзіви народы, котри ище не прошицены шветлом Евангеля Христоваго, да там научую, наказую, — як и апостоли Христово — и так людзох приводза гу И. Христу, до Церкви Його.

Па чи И. Христос, котри гварел, же ані ўдна чаша води, котра ше другому да пре любов Божу, не остане без награди, — годзен без награди, без плаци зохабиц тоти безчислени добры діла своих монахах и монахіньох по цалим швеце? То стои и доказане, же Бог окрем их богато наградзуе и их народы, котри их дали.

Браца моё мили! И наш руски народ сце мац лепшу и славнейшу будучносц, а вон ше и змага на то. Но на ёдно не забувайме: кажде діло, да ма и успіх, муши мац и Божі благослов. Ягодцо велькі народы маю Божі благослов пре свойо дзеци, — монахи и монахіні, радосно давайце и ви вашо дзеци до манастира, кед их Бог там вола, и тримайце то себе за особиту ласку Божу, а и за вельку чесц пред людзми.

Кажды дума, же вон добри, бо кед би інъшак думал —
інъшак би и робел.

СВІТСКЕ ЧТЕНИЕ.

1. децембра 1929.

Нешка, кед нам ше радую
Зединені браца мили;
Увекшайме тоту радосць,—
Зложме зніма нашо сили!

Же нас од ніх дзелі наша
Мила народносць и вера;
Най нас, браца, тото нігда,
Ані нешка най не спера:

Да ше зніма ведно шицки
У радосци вешелімє;
Да зос німа радосць тоту
Вельку, братимски дзелімє;

Берме учасць, хто цо може,
Наго нас и должностносць вола.
Гайде, браца, гайде шицки,
Полапайме ше до кола.

Я. Фейса.

ДР. ФЕДОР ЛАБОШ

Дацо з нашай старини у Коцуре 1789-го. року.*)

Наших прадіох подаедни историки споминаю, же уж пред 1000—1200. роками жили на Карпатах. Ту на Подкарпатской Русії число им еще долго росло зос новима приселенцами, хтори особено у красним числу пришли у другей половки XIV. віка — коло 40 тисяч под водством князя Корятовича. Перше ше населели по жу-

*.) Донашиме нашим честным читачам Р. Календара тоту зос вельку трудолюбиву роботу писану статю о нашей прешлосци. Присловка шицких просвіщеных народах то гутори: же на прешлосци ше сновуе будучносць, а основатель

Да брат брата віше поцеши
Жалосць свою кед откриє,
Бо у першох наших нука —
Славянске нам шерцо бие!

Жийме далей у любови
Як до тераз щесни часи
И у писні зложме нешка
З німа нашо громки гласи.

Зашибайме шицки, зложно,
Писню славянской єдносци.
Не забудзме нашу прешлосць;
Думайме о будучносци...

паниї Мармарошской, Берегу и Унгу, як зос Галичини сущедних краях и оталь ше веџ ширели на запад до Земплинской и Шарошу. Тамошні вельки посідателе означали им место, же дзе и кельо ше можу населіць, але им такой одредзели и обовязки, хтори буду служни виполньоваць. З початку през даскелью роки, покля ше дакус не спомогли, були ошлебодзени од ніх, а веџ започало чежке одробіоване за прияте господарство, хторе през веџ століття тирвало.

Обовязки состояли ше у пляцаню становитого пенежу, у даваню дзешатини так зос уроджаю як зос статку и др. Кед же по даедни од того обовязку и були ошлебодзены, то другу должностносць мали. Так верховински селяне подпадаючи под Мункач мушели драніцу — шіндэль — правиць, други заш лісце збераць. Було и таких, хтори як коміньяре, лебо пастире слуговали чуваючи статок коні, крави и таки ошлебодзены були од других обовязкох. Но найвекша часць наших Русинох були земльоділци, занімали ше зос обробяньем жемі и зос скотоводством. До газдовства, як увидзіме, добре ше мушели розумиць, цо нам швечи, же и вони на досць мали, материјально ше дзвигали а и своіму посідательству порядочно плацели.

нашай худобнай югославянськай писовні Г. Костельник шицким нам віше писал: виглядайце свою старину, свою походзене, свою давни обычай, свою историю, бо лем на тим темелю будоваць можецце свою національну будучносць!

Нам то и нешка чежко, бо гоч маме уж младих учених націоналістах рускіх, пречи им чежко дойсць до жырдлох нашай історії, доселеня, живота и обставінох наших прадіох — доселенцох до тих краіох. До тераз зме не могли дойсць до тих жырдлох — архівох жупанійских анф з протекцію — та мушімे чекац док и то возможно будзе.

Попри тих шицких обставінох за нашу прешлосць руску од велькай в важносці статя п. Дра Ф. Лабоша „Дацо з нашай старини у Коцуре 1789. р., котрой вон материал позберал зос прашных валалских пойдох и архівох церковных у Коцуре и Керестуре. Зос тей статті велько мож чытац о нашей прешлосци и без толкованя.

Зос тей статистики, котра указуе хто були и які газдове нашо прадіохе у Коцуре ясно видавіме, же би ше не еден газда поганьбел, кед пречита які газдове були його прадіохе а мы ипак думаме, же ми лепше газдуеме як нашо прадіохе. У наших днешніх кризох мушиме припознаць, же нашо прадіохе нігда то не заняли цо ми нешка попри нашей модерней економії дожили. Але вони жили скромно — припросто як и спада, а мы модерни людзе днешнього віку шицко сцеме — а на концу лем мало долапімє. У тим ужи наша чкода, прето — пре розкош — луксус навадовац починаме. А то уж наша велька національна чкода. Випатра же роскош — луксус у облечивох и госцинох (свадеби, кирбай, — то уж постала народна хорота, котру чежко лічиць. О тым у других статьях будзе писано.

П. Др. Ф. Лабошові дзекуеме за його труд и писане и модліме го, да и далей наставі виглядоваць нашу прешлосць зос исту любовию з яку то до тераз робел гу свойому рускому народові.

Редакция.

Сепешка комора у своїм писму 1571-го на краля Максимилияна II. пише, же Русини уж зос шицького уроджаю плаца своїм посідателем и же народна присловка постала, хто Русина ма за подданаго, тому и магазини полни. Попри тому и йому еще на досц остало, а кед же би даєден рок slabши бул, то го посідатель помог. Так то ишло през вецей децени и нашо ше Русини спомогли.

При концу XVII. вика започина велька война процив Туркох. Ошлебодзує ше од Туркох завжати и опустошени краї, ошлебодзую ше и Бачка, хтора постава о даскельо роки познейше єднай малкай частки Русинох, там зос Подкарпатской Русиї, нова оцовщина. То нашо дідове, хтори ше отаргли од своїх братох и пошли на юг, на вельку ровнину, же би там, дзе поганин лем погореніска зохабел, збудовали свой нови дом.

Цо ше то стало зос нашима прадідами, кед ше им там на Горнїци до турской войны так добре ведло а тераз нараз зохаблю свой родни край?

Од року 1526-го як Турки побили Мадярске войско при Могачу, видзиме єдно стаемне неприятельство медзи еще шлебодними крайями Мадярской особено Ердельской и Немецкими царами, Габсбурговцами. Не досц же Турок шицко нічтожел цо му под рук пришло, пустошели еще и тоти два войска од часу до часу од Туркох зачувани жеми. За наших Русинох катастрофалне було того неприятельство по 1683-го року. Дотля богата Горнїца почала препадац. Спомнуте неприятельство не лем материялни але велью и людски жертві гледало и од наших Русинох. Зоз податкох Сепешкай комори видзиме, же покля 1704-го у 93 руских валалох 1170 було подданих, дотеля 1711-го року лем 467 их маме. Од 1178 нівхов були 1711-го року лем 334 обробени покля 844 остали необробени. Еще число статку у подаєдних роках найльепше нам указує, же як препадало богатство наших дідох.

Руски валали сепешки комори 1645. року чишлели 10.409 овци	
1682. " "	12.488 "
1691. " "	792 "
1704. " "	3.834 "
1712. " "	809 "
Красне число видзиме и у швињох 1645. року чишлели 12.885	
1682. " "	6.283
1691. " "	481
1704. " "	2.010
1712. " "	417

Да маме понята о їх поединим богатству, спомнем даскельо приклади. У сепешкай комори 1626-го року зазначено, же найбогатши Русин Юско Мафтей бул у Драгабартфальву. Зос своїма трома синами и зос трома унуками посидовал вон 12 конї, 12 воли, 6 млади

воли, 13 крави, 7 яловки — дакле 40 глави рогатого статку — 33 швинї, 180 овци, 20 барапи, 14 кошнїци пчоли.

Року 1645-го зазначено, же од коморских руских подданих 10-ме мали 100 и вецей овци, Лешко Денчи 250, Сидор Грицо 170 и др. Року 1704-го єден од богатших бул Діткович Василь и мал 2 конї, 6 воли, 6 крави, 80 овци, 3 швинї, а 1711-го року остали му 2 воли, 1 крава и 10 овци. Вовняник Андрій 1704-го року мал 2 конї, 4 воли, 4 крави, 40 овци, 6 швинї, 4 кошнїци пчоли, а 1711-го року седем Вовняниково фамилиї ведно зос Андрійом не мали лем 1 краву и 3 кошнїци пчоли и т. д.

Зос тих даскеліх числох ясно нам може буц, же нашо Русини на Горнїци барз добре стали материялно, але видзиме и то, же 1711-го року нестава того богатства. Кед ше по тим велью Русини одселели до других краюх, гледаюци нови дом, не будзе нам чудне. Найвецей ше селели до сущедних жемох, жупанийох, а єдна малка часточка, кус познейше, пошла еще далей од своїх братох, гледаюци на югу, на велькай опустошенней ровніни свой нови дом.

Року 1746-го уж маме 11 Русинох, а при концу истого рока уж 78 фамилиї єст у Керестуре.

То були перши нашо Русини приселени зос Горнїци у надїї, же себе ту створя лепшу будучносц. О даскельо роки 1765-го видзиме их уж и у Коцуре и то 41 фамилию, гу хторим ше о два роки приселели ище 42 фамилиї. Так мал Коцур у початку своіого руского населеня 1767-го року 83 руски семейства. Тото число помалки росло а приходзели еще и нови приселенцы, так же за 20 роки у Коцуре маме уж 254 хижки числа. Од тих як цо увидзиме зос слідуючай штатистики 10—15 фамилиї єст цо сербски, цо заш мадярски и немецки. И так бул Коцур од початку своіого руского населеня до 1803-го року, кеди Немци пришли, чистим руским валалом.

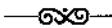
Надїя наших прадідох, да на бачванской ровніци створя себе лепшу будучносц, випатра, же ше зисцела. Зос нізших податкох видзиме їх материялни обставини, видзиме же цо мали и зос чого кельо мали. Тоти числа указую нам, чи земледілец сам обрабял жем чи у дружтву зос своїм братом, сином або дзвівку — старши од 16 роках, — чи мал слугу и служніцу, чи бивал у своїй хижі чи же длярел. Вони нам гусоря кельо статку мал кажди од ніх, кельо жеми, так же ясну слику можеме мац о їх газдовству.

Зос самого попису видзиме, же валал мал парохию, капеланию, валалску хижу, новтарушню, основну школу, 2 тарговлї и 5 млини.

Чи тоти фамилиї, котрим мено у нізшей штатистики од 1789-го року, шицки ровно пришли зос Горнїци до Коцуря, не можеме знац. Легко годно буц, же ше и зос Керестуря преселели даскельо фамилиї до Коцуря, нацо нас опоминаю подаєдни мена, котри ше находза

и у єдним керестурским попису од 1770-го року, хтори дакле за 19 роки бул скорей списани як наша коцурска штатистика. Но то заш не виключує, да ще под єдним истим меном приселела єдна до Керестура а о даскельо роки друга фамелія и до Коцура тиж зос Горніци. Подаедни заш мена як видзиме нет у штатистики, а хтори ще тераз находза у Коцуре. Тоти фамелії приселели ще познейше з часци зос Керестура з часци зос Горніци еще. Други мена як видзиме нет уж у Коцуре и находзиме их лем по других руских валалох. Тоти ще фамелії одселели отац як и велько члени других фамелійох, так же исти мена и по вецей наших младших валалох маме.

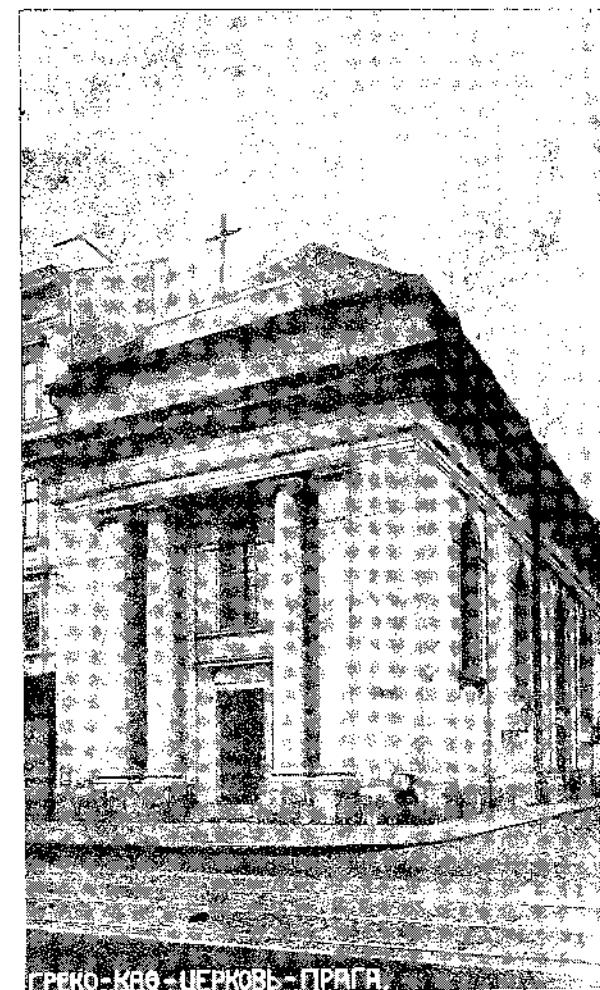
Мено	Жем робел зос братом, сином	Хижка	Сувац	Жем	Лука	Коні	Воли	Крава	Швinya	Овци
Сакач Владислав	— — — — —	1 — — — —	24 16	2 — — — —	2 — — — —	1 — — — —	1 — — — —	1 — — — —	1 — — — —	— — — — —
Боднар Янко	— — — — —	1 1 — — —	16 11	2 — — — —	— — — — —	— — — — —	— — — — —	1 — — — —	1 — — — —	— — — — —
Буїла Михаел	— — — — —	1 — — — —	16 11	1 — — — —	— — — — —	— — — — —	— — — — —	1 — — — —	— — — — —	— — — — —
Фейса Янко	2 — — — —	1 — — — —	32 22	2 — — — —	— — — — —	— — — — —	2 — — — —	2 — — — —	— — — — —	— — — — —
Горняк Андри	1 — — — —	1 — — — —	16 11	1 — — — —	— — — — —	— — — — —	— — — — —	1 — — — —	— — — — —	— — — — —
Абоді Михал	— — — — —	1 — — — —	16 11	2 — — — —	— — — — —	— — — — —	— — — — —	— — — — —	— — — — —	— — — — —
Сендерак Янко	— — — — —	1 — — — —	16 11	2 — — — —	— — — — —	— — — — —	— — — — —	1 — — — —	1 — — — —	— — — — —
Калаї Янко	— — — — —	1 — — — —	8 5	— — — — —	— — — — —	— — — — —	— — — — —	— — — — —	— — — — —	— — — — —
Лабош Янко	1 — — — —	1 — — — —	16 11	2 — — — —	— — — — —	— — — — —	2 — — — —	2 — — — —	1 — — — —	— — — — —
Колесар Михал	— — — — —	1 — — — —	16 11	2 — — — —	— — — — —	— — — — —	— — — — —	— — — — —	— — — — —	— — — — —
Кулич Ферко	— — — — —	1 — — — —	16 11	2 — — — —	— — — — —	— — — — —	— — — — —	1 — — — —	1 — — — —	— — — — —
Буїла Янко	— — — — —	1 — — — —	16 11	2 — — — —	— — — — —	— — — — —	— — — — —	1 — — — —	— — — — —	— — — — —
Скубан Янко	— — — — —	1 — — — —	32 22	2 — — — —	— — — — —	— — — — —	— — — — —	1 — — — —	1 — — — —	— — — — —
Копчански Михал	— — — — —	1 — — — —	16 11	— — — — —	— — — — —	— — — — —	— — — — —	— — — — —	— — — — —	— — — — —
Бобак Андри	— — — — —	1 — — — —	8 5	— — — — —	— — — — —	— — — — —	— — — — —	— — — — —	— — — — —	— — — — —
Дудаш Михал	— — — — —	1 — — — —	48 33	2 — — — —	— — — — —	— — — — —	2 — — — —	2 — — — —	1 — — — —	5 — — — —
Кучмаш Дюра	1 — — — —	1 — — — —	16 11	— — — — —	— — — — —	— — — — —	— — — — —	— — — — —	— — — — —	— — — — —
Красуляк Ферко	— — — — —	1 — — — —	32 22	2 — — — —	— — — — —	— — — — —	2 — — — —	1 — — — —	— — — — —	— — — — —
Ичо Андри	— — — — —	1 — — — —	16 11	2 — — — —	— — — — —	— — — — —	— — — — —	— — — — —	— — — — —	— — — — —
Прокоп Андри	— — — — —	1 — — — —	16 11	— — — — —	— — — — —	— — — — —	— — — — —	— — — — —	— — — — —	— — — — —
Бароти Андри	— — — — —	1 — — — —	8 5	— — — — —	— — — — —	— — — — —	— — — — —	1 — — — —	— — — — —	— — — — —
Шандор Михал	— — — — —	1 — — — —	32 22	2 — — — —	— — — — —	— — — — —	2 — — — —	1 — — — —	— — — — —	20 — — — —
Майор Янко	— — — — —	1 — — — —	16 11	2 — — — —	— — — — —	— — — — —	— — — — —	1 — — — —	— — — — —	— — — — —
Стрибер Михал	— — — — —	1 — — — —	64 44	4 — — — —	4 — — — —	4 — — — —	2 — — — —	2 — — — —	— — — — —	40 — — — —
Югас Дюра	— — — — —	1 — — — —	16 11	2 — — — —	— — — — —	— — — — —	— — — — —	— — — — —	— — — — —	— — — — —
Фирис Михал	— — — — —	1 — — — —	16 11	— — — — —	— — — — —	— — — — —	— — — — —	— — — — —	— — — — —	— — — — —
Лукач Михал	— — — — —	1 — — — —	16 11	2 — — — —	— — — — —	— — — — —	— — — — —	1 — — — —	— — — — —	— — — — —
Буша Дюра	— — — — —	1 — — — —	16 11	1 — — — —	— — — — —	— — — — —	— — — — —	1 — — — —	— — — — —	— — — — —
Пляскач Дюра	— — — — —	1 — — — —	16 11	2 — — — —	— — — — —	— — — — —	— — — — —	1 — — — —	— — — — —	— — — — —
Хромишин Андри	— — — — —	1 — — — —	8 5	2 — — — —	— — — — —	— — — — —	1 — — — —	— — — — —	— — — — —	— — — — —
Фунтош Василь	— — — — —	1 — — — —	16 11	1 — — — —	— — — — —	— — — — —	— — — — —	— — — — —	— — — — —	— — — — —

ДР. ГАБОР КОСТЕЛЬНИК.

Муша буц черкотки.

— Паноцец, муша буц черкотки!
— Шак гварел сом вам, же лем їх найдце, та їх купиме — благо шмеючи ще, одповед паноцец.

ГРЕКО-КАТ. ЦЕРКОВЬ - ПРАГА.

Гркат. церква у Праги.

— Уж я то їх сам купим, лем їх ви найдце! Не можем їх забуц, паноцец!

Таку мал бешеду Дюра Предняк, керестурски виселенец, зос своїм панотцом, кедигод ще стретали. Од двух роках вше войсовал: муша буц черкотки та муша!

Не згадли бы сце: яки то черкотки? Нач? Черкотки, що на кадилу, на ланцушкох од кадилніци; таки мали черкоточки, що бреньча, кед паноцец кадзи:

Кед би бул паноцец так барз сцел тоти черкоточки, як бачи Дюра, дабоме же уж би давно вишли на кадилніци. Нашли бы іх були, як ше гвари, гоч под жему. Але паноцец не могол іх так барз сцец, бо не мал таку исту душу, як бачи Дюра Предняк. Паноцец бул Горват зос Далмациі, а бачи Дюра Руснак з Керестура. Правда, паноцец бул добри чловек, як благи дзень, крашне ше научел по руски и любел своїх вирнікох Руснацох, як кед би бул родзени Руснак. Але на новей парохій, цо ю од початку ушорйовал, мал вон койяки бриги, вельки, главни, а черкотки на кадилу то за ньго було таке барз мале и непотребне, же о тим не вредно ані думац. Прето ше паноцец и ошміховал, кед го Дюра Предняк модлел и пітал, же муша буц черкотки.

Гей, але інъшаке ше рушало у души бачика Дюри Предняка. Йому барз хибели черкотки на кадилу. Так му хибели, яак цали Керестур. И видзело ше му, же дотля будзе іх нова церква празна и нема, док у ней не зачеркотаю черкотки на кадилу, як у керестурскай церкви... У тих черкоткох, у тих малких черкоточкох, на кадилу шицка керестурска тайна. Душа керестурской церкви...

А бачи Предняк сцел мац Керестур у цудзини — у далеским шоекцким валале над Саву, дзе ше приселел. Кед не Керестур (бо не мож), та голем його образ, голем його глас, його душу.

* * *

Хто би зрозумел душу виселенца? Лем тот, цо е и сам виселенец.

Не од нешка з Керестура и Коцура, з тих двох наших маткох, виселюю ше худобнейши людзе за Дунай, до Сріму, а у новше време и до Славонії за „богатшим хлебом“. Пришло време, кед себе Дюра Предняк надумал, же ше виселі. Вираховал себе, же так будзе лепше. Свой пейц голти жеми и хижу у Керестуре преда, а у Славонії купи себе озда и 25 голти жеми и хижу.

У Керестуре е лем худобни, а дзеци рошню. А у Славонії годзен будз одразу газда. А кед ище Бог поможе, та себе пригаждзе...

Нераз ше радзел зос жену, и на концу конца одлучел, же нет цо оцаговац. Пошол до Славонії до шоекцкого валалу П., дзе ище не было ані единого Руснака, полюбело му ше. Пошол другираз, за-капарел жем и хижу. Пришол дому, попредал жем и хижу, та пришол дзень, кед ше требало виселіц.

Не опишем вам шицки порушения його души, бо то не мож. Кажды годзина, кажды минута одтераз дацо нове, смутне и горке, ви-

ношела у його души на верх, якцо вода непрестано чече зос жридла. А то не мож минути ані почитац у живоце, а дзеже ище и описац іх, одмальовац. Та лем вам одмалюем дзепоедни образки зос виселенецкого живота бачика Дюри Предняка.

Кед мал по остатніраз престутиц праг свой — уж не свой, випражнетей хижи, покрадзме ше прэже гнял, побочкал мур, сциснул очи, же би го слизи не заляли. Не швечи то хлопови плакац! На дворе стала родзина и сущедзи, цо іх пришли випровадзиц. Так випатра кожда випровадзанка — чи до далького швета чи до гробу. Жена му Ганя плакала, як на погребе, очи ей од слизох напухли и почэрвеніли. Дзеци уж шедзели на кочу, едли медовніки зос пияцу, цо ўм родзини надавали и предзерали ше, же дзе хторе будзе шедзиц.

А кед бачи Дюра вигнал коч зос свойого — уж не свойого двора, так му було у шерцу, як да шицких веже на цінтор: и себе и жену и дзеци. Несподзівано нападла го дума: Назад! Назад ше враци!.. Закивала ше душа, як тополя, кед ю вітор ламе. Але цо хлоп, то хлоп. На сподку у шерцу, як тварди камень, стало му цошкаль, цо му гуторело: Меркуй, цо робиш! Ту шицко предане, а там купене! Ту уж не маш ніч, а там польо, хижя, живот, будучносц... Зацал коні, и... „з Богом!“

А кед ше превожел през Дунай на чайки, так ше му видзело, же уж умар, же му осталася лем душа, та го превозжа на други швет, на други швет!... „Чи то наисце правда, же там у П. мам купене польо и хижу?“ — Були таки минути, кед сам себе не верел. Видзело ше му же то лем якиш сон, якаш приповедка.

А веџ заш хлопска норов вишла у його збуреней души на верх, та мерковал на цо требало и давал шицкому раду.

Привез ше щешліво до свойого нового обисца у ширим швеце, та почал газдовац. Робел, орал, шал, кармел коні, крави як обычно параст. Але лем да сце му закукли до души!

Знаце, же кожда пресадзена желенава спред тата як спрета. Але то желенава жие лем през ёдно лето, а чловек през роки и роки, та вера и його приростане гу цудзей жеми тирва през роки. Насам пред звікол бачи Предняк ту свойому обисцу. Ушорел го, як сам сцел и гумно и хлів и кармік и хижу. У хижі тоти исти плахти на посьцельюх, тоти исти партки на столох (у предней и задней хижі), тоти исти образы на муре, цо були и у Керестуре. Та ту ше чуствовал бачи Предняк як дома, як у Керестуре.

Гей, але кед вишел на драгу попатриц „на валал“, та вера та-кой сцекал нука до двора. Не могло го поднесці, да служей остане на драже. А у Керестуре, Боже, през годзину патрел, заложел руки на першох, та лем патрел „на валал“, та му не досадзело. Одпочивал.

Як кед би найкрасши новини читал. Гоч и ніч не видзел, гоч ніхто коло нього не прешол и не поздравкал му „дай Боже“, та зато му време швидко и мило сходзело, як ластовки, кед лета по воздуху. — Но, знаш, Ганьо — озвал ше бачи Предняк гу жени, кед зос драги сцекол до обисца — так зме не годни жиц! То не живот, кед чловек у цудзим швеце, як у цемніци! Мушиме вецей Руснацох ту звербовац. Голем да нас ест два-три хижки, уж би нам було легчайше.

Одтераз бачи Предняк и жена му Ганя мали нову бригу и нови поради: як зос шокецкого валалу створиц свой родзени Керестур. Кед не прави Керестур, та голем його образ, його глас, його душу.

* * *

О рок ше приселели до П. троме Руснаци. Як іх звербовал бачи Дюра Предняк? Писал родзини у Керестуре: же му на новым обиталищу добре, шицкого ма надосц, лем му Руснаци хибя.

Жем у П. добра, гоч и не така, як у Бачкей, але є туня. Вельо туныша, як у тих сримских валалох, дзе Руснаци. Та хто би з Керестура сцел, най понагля виселіц ше до П., док ше Руснаци не почнюю баржей селіц до того валалу, бо кадзи Руснаци вдеря, там ше дораз жеми дзвига.

А вец ище и нагварел людзох зос П., да даю виглашиц у Керестуре при церкви, же у П., ест тельо и тельо жеми на предай зос хижами — по туней цени.

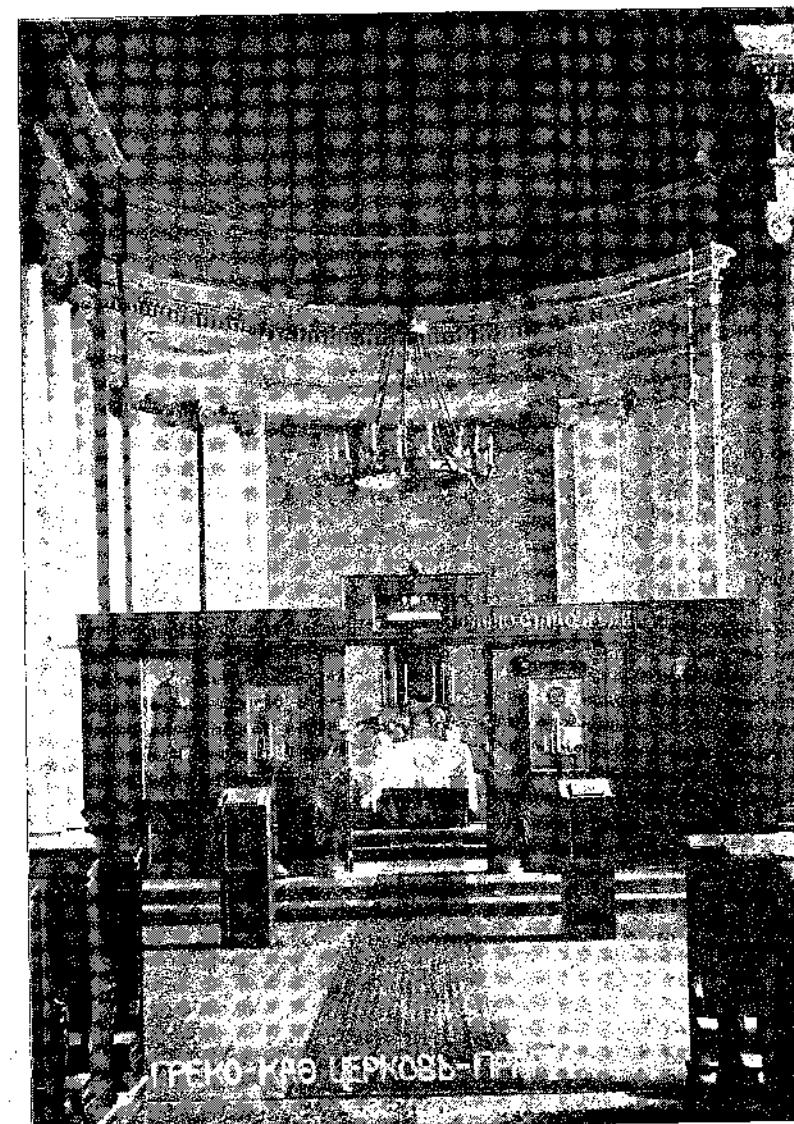
За три роки були уж 15 руски хижки у П.; за пейц роки — 30 хижки; а за 10 роки — 70 руски хижки. Цо далей, то легчайше було Руснацом селіц ше до П., гоч жем була вше дракша. Шак уж ше присельовали гу своім людзом.

Але Дюра Предняк пребул шицко од початку — од рускей первоци у шокецким валале.

Нігда би бул себе не верел, же му своя церква аж так барз будзе хибиц. У шокецкай церкви, кед до ней пришол, хибело му тото исте, цо у шокецким валале, „свой“. Зос церквами то якош так, як зос людзми. И то чловек и то чловек. Але кед ци чловек родак, та ци є шерцу блізши: у нім ше озива гу тебе твойо власне дзециньство, твой преайдзени живот, твоя мац и твой оцец — твой род... та ше чуствуеш, як конарчок на своей грани. Так то и зос свою церкву.

Шокецка церква не лапала бачика Предняка за шерцо — та. Видзело ше му — най Бог пребачи, же и церква нема и його душа нема, а Бог далеко, барз далеко, та не чуствуеш, як ше Св. Дух дотика шерца.

А у Керестурскай церкви, гоч уж бул чловек, вше у нім ожиўяла дзециньска душа, та ведла святы бешеду з ангеламі, зос Христ-

том, з Богом. И було му якош так мило, так свято, як здравому конарчикови, кед на своім древе квитне. Не скривайме того од себе, але признайме шмелю: Єст време, кед ше нам видзи, же душа у нас квитне. А нігдзе так, як у церкви, бо ту душа не лем же квитне, але и пахне.

Кед пришла недзеля або швето, док бул у Керестуре, та ше бачикови Преднякови видзело, же тоти святы дні якишик не жемушні, але небесни. А у П. випатралі му як даяки святы, але подрані, потаргани образ.

А ище кед пришло нашо швето, а у Шокцох роботни дзень, о, теди бачи Предняк не могол себе найсц места на швеце. — Тераз у Керестуре дзвоня до утрыні. Тераз мала Служба стой. Тераз дзвоня першираз до велькай Службы. Тераз иду людзе до Служби... Таке медзи собу гуторели бачи Предняк и жена му Ганя віше, кед було нашо швето.

— Яй, знаце — нераз нарикала Гinya пред своім мужом — волела би сом у Керестуре з надніци жиць, як ту зос ланцох. Шак то добре гутори євангелія, же не живе чловек лем о хлебе. А ту не чуеме божого слова!

— Чит-ле, чит! — умирйовал ю муж — шицко то прейдзе. Приселя ше гу нам вецей Руснаци, та будземе мац свойго панотца и церкву и дзвони — як у Керестуре.

И обидвойо теди обращаєли ше од себе, бо їм слизи вишли на очи. Лем іх дзецом не було брига за свою церкву и за цали Керестур.

Прилапели горватску бешеду так чисто, як родзени Шокци. И бавели ше зос шокецкима дзецими, як зос „своїма“. Шак то дзеци як нащене: дзе зізде, тами рошне; а рошне, дзе го руциш. Але баж то болело и засмуцовало Предняковых, отца и мацер: „Нашо дзеци кед так остане, не буду нашо! Забуду Керестур и свою виру и язик“.

Бачи Предняк ані сам не осетел, як то пришло до того, же вон почал зос моалитовіка „служиц Службу“. Спредз лем читал за себе, вец почал дзекотри писні шпивац, а на концу — с даяке време — заволал шицки дзеци до хижі, та їм наказовал: Тераз у Керестуре Служба стой, а ви бегаце по драже. Так ше не швечи. Забудзене за святе слово.

Та вец зос німа шпивал „Господи помилуй“, „Святы Боже“ — шицко шором, як у Служби стой. Вон бул и „паноцец и дзяяк“ ведно. Гваря у Галиції „навчить біда ворожити (врачац)“, а Предняка біда научела буц панотцом и дзяяком. По рокох, кед ше уж вецей Руснаци приселели до П., презвали го дзекотри „паноцец“ — пре франту.

Кед іх було 10 фамелій, послали двох гу владикови питац панотца, да гу нім приходзи голем даскельо раз до рока. Віше ше раздзели и радзели, и владикови так казали погуториц:

— През панотца зме як овци през пастира. Лем ше блукаме — та. Нашо швета таки як погреб у обисце. Швето то — але смутне. Не подзвигуе душу, але гу жеми прибива. А найгоршее, же нашо дзеци рошню як дзиви. Ані свойго панотца не видза, ані за свою церкву не знаю, святого слова не чую. Горко то патриц газдови на зарно, кед му на полю препада, але ище не преповедзено чежше патриц родительом, як їм дзеци препадаю... Нешвецену паску еме и зос слизами ю заліваме.

И наисце спредз приходзел паноцец гу Руснацом у П., даскельо раз до року. Вец віше чаастейше. А кед іх було 70 фамелій, приселел ше руски паноцец гу нім.

За пейц роки зос вельку свою усиловносцу и зос помоцу Керестура и Коцура Руснаци у П., поставели церкву и парохию. У церкви помали призберали шицко, що було потребне. Шак бул хтодвіць бригу за шицко, бо мали свойго панотца.

* * *

Ніхто щешлівши у валале П., од Дюри Предняка!

Руски паноцец! Руска парохия! Руска церква! Руски дзвони дзвоня! — подумайце себе — у шокецким валале!

Барз то вельке за народ — таке, як за чловека, кед ше може похваліц: То мой валал! То моя хижка! То моё польо! То мой оцец! Бачи Предняк, кед руски дзвони дзвоніли, та главу горе дзвігал од задовольства. Чуствовал ше правим чловеком, як у Керестуре.

— Но, жено, уж то и ми ту, як у Керестуре — так ше бачи Предняк похвалел жени, кед їм владика церкву пошвецел.

— И владикове уж гу нам приходза, а не лем панотцове! Задовольни бул бачи Предняк, уж думал, же му ніч не хиби и же ані не годно хибци. Але не вер себе, чловече, нігда, бо дзе не думаш, там ци вирошне брига.

Приходзел керестурски кирбай у маю, кед у Керестуре найкрасшє багрени квитню, на Миколая. Пошол бачи Предняк до Керестура на кирбай. Жени и сущедом гуторел, же идзе пре родзину, да ю опатри. Так обично гуторя нашо виселенъци, кед иду на кирбай до Керестура або до Коцура. Але у себе бачи Предняк думал, же найбаржай прето, да ше у Керестуре похвалі зос нову руску церкву у П.

— Уж зме не широти! — тото барз сцел повесц шицкей родзини и шицким познатим на старей дідовічини, шицкому Керестурови.

* * *

Керестурски кирбай! Хто не Руснак зос наших Руснацох, цо ўм Керестур „штредок швета“, як Рим шицким католіком, тот себе ані подумац не годзен: цо то и яке то — керестурски кирбай. Гоч бим му и повед, же то церковне и народне и фамелійне швето ведно, та іще би не порозумел вонконцом, док би сам не видзел и док би не мал того щерцо, цо мі маме. Видзел сом у швеце вельо векши швета церковни, або народни. Але векше фамелійне швето нігда сом не видзел, и думам, же то не можецей нігдзе видзиц на швеце, лем у Керестуре.

Паметам, як нешка, же док сом бул хлапец (ми теды на Буджаку бивали), та зме — пайташе — дзень пред кирбайом од поладня до вечара прешедзели на „капітаньскай улічкі“: так зме ше припратрали на Коцурцох, цо ішли до Керестура на кирбай. Кочи и кочи, як кед иду на вашар. Озда іх було сто а дзекеди, кед була красна хвиля, озда и двасто. Але цо то, кед кочи иду на вашар! Койяка мішаніна нароах, думаю лем о пенежу, за кочами прывязані коні, гачата, ту женю овци, там краві, там швині. А на кирбай до Керестура иду госци — ёден народ, ёдна родзіна и ёдна душа. Та думаю, як ше з родзіну прывітаю, як Богу у церкви за шицко подзекую. А то шицко ше одбива на іх ліцу, іще и на тым, як у кочу шедза. Най Бог пребачи, але так ше мі видзело, док сом бул дзецко, же тоти госци просто з кочом до церкви ужено, же иду на якушук „святу свадзбу“, цо ю славя ведно жем и небо.

Видзице, таке то керестурки кирбай! Ожива у душох дзецинство, припоміна ше старосц; разтрещени дзеци едней мацери заш ше нашли ведно, та ше історія живота поєдинцох и шицкого народу нашла ведно, як у Бога вічносц, хтора збера у себе того, цо було, цо ест, и тото, цо будзе.

Гей, вера красии тоти коцурски коні и кочи! А на кирбай ше бере тuto, цо найкрасше у обисцу, — и кочи и кочи и штverci и ... думи у душох.

Кед легінє кочише, боме ше любя обеговац. А, кед ше удеси, та прах таки, же госци на кочу випатраю як тоти, цо при машині терекі одбераю. Так іх паметам.

То лем з Коцура госци — гоч іх найвецей, бо Коцур найблізше. Але дзеже іще госци зос Дюрдьова, з Вербасу, з Петровцох, з Міклошевцох, зос Шиду, з Бачинцох...? Як кед в недзелю по полу-дзенку иду невести гу мацери, хтора з дзецочком на рукох, хтора іше през дзецка, а дзехтора зос ёдним дзецком на рукох, а з другім, цо дробка коло ней, тримаюци ше мацери за сунню, так Руснацы иду на кирбай до Керестура — гу мацери. Цали Керестур на

тот дзень — ёдна свадзба. Свадзба у кождым обисцу. Але, гварел сом, же „святы свадзба“. Вшадзи стой радосц, цо ше ту и там преруцуе на слизи, вшадзи припитоване и препитоване. Цали валал таки, як тот дзень при церкви: и граю и бренкаю и вожа ше и шпиваю и лярмаю и пию и едза, цо ўм наймилше и модля ше, боже слово слухаю. Як кед вода вре у гарчку або у шерпені пре огень, так тот дзень вре душа цалого валалу пре кирбай.

Та чи сце тераз годни похопиц: цо то керестурски кирбай?

Але то ёст и таки виселенцы з Керестура, хтори не сцу — не можу присц на кирбай до своей дідовщини.

ГРЕЧО-КАФЦЕРКОВЬ ПРАДА

— Не може ме поднесц! Кед іше здалека попатрим на керестурскую турню та думам, же дораз загинем, же ше жем подо мну завалі. — Так таки гуторя. А знаце, же ўм треба вериц, бо не шицки людзе ёднаки. Шак ані погари зос скла не ёднаки: ёдни витримую горуцу воду, а другі пukaю, кед до ніх ляємє горуцу воду. Та, видзице, ёст такі норови, хтори до шмерци не годни преболіц, же ше мушели виселіц зос Керестура.

* * *

Бачи Дюра Предняк, як старши чловек, пришол на кирбай до саночного. Віцас рано. По обичаю крашнє поздравкал шицким до скола себе у церкви: тим, цо го видзели, кед пришол, уклонел ше

зос главу кущичко и по цихучки їм поздравкал „дай Боже“; а тих, що опредз нього стали, доткнул ше шором зос пальцом, вони гу ньому кус обрацели своєю глави, та і їм тиж по цихучки поздравкал „дай Боже“.

Вишол паноцец, кадзиц. А знаце, же на початку саночного кадзи ше по шицкей церкви. Спредз бачи Предняк не осетел, же одкальто и як то, лем чул, же зос запахом кадила ведно ше по церкви шири якиш дробни глас — не єден, але веций нараз. Так ше якошик нашему бачикови видзело, як да невидни ангели бренкаю, здалеки, з неба иду, та бренкаю, и даваю знац, же ше тераз дзвери неба отвераю, же жем и небо, людзе и ангели, ведно буду служиц Богу. И гоч наш бачи патрел на иконостас, як спада, чул кожди час, дзе паноцец кадзи: тераз ёт у женьскай церкви, тераз ше враца... И як tot дробни глас, так шерцо нашему бачикови, трешуци ше, бренкало и бреньчало.

— А, то черкотки на кадилу! — нагло одкрыл бачи Предняк тайну — себе на смуток.

— Тото ми ище не маме у нашей церкви!

И чудовал ше, же му то скорей не пришло на разум. Але — по правдзе — ані нігда предтим тоти черкоточки не припадли му так гу шерцу, як тераз. Така наша норов, же кед вше ёш били житни хлеб, та ци так не пахнє, як и тому, хто го нігда ані на очи не видзел. Але кед будзеш мушиц през рок — през два есц чарни хлеб, як блато, а веџ достанеш били житни хлеб, та теди осетиш, же вон так пахнє, як лозово квице.

Не могол наш бачи одорваць думи и шерцо од черкоткох на кадилу. У цалим богослужению то му було тераз главное. Дали му, як старшому чесному госцовн, тримац швичку. На литії дал му паноцец пошвецену проскурку, як обычай, а вон притим побоцжал панотцови руку. Але його шерцо було далёко од шицкого, лем чекал, док паноцец будзе заш кадзиц на утрині пред євангелию, же би чуць черкотки на кадилу. И заш му шерцо бренкало и бреньчало ведно з тима черкоткамі. Так и на Служби, так и на вечурні.

— Мушиме и ми мац черкотки на кадилу! — Зос тим ше врацел бачи Предняк з керестурскаго кирбаю дому.

А видзело ше му, же то такой будзе. Цоже? Шак то не будзе векши трошок. Купиц таки мали черкоточки, попривязовац їх зос дроциком на ланцушки од кадилніцы, то готове. Гоч за свой пенеж їх купи, але муша буц! И такой пошол бачи Предняк гу панотзови та му гвари:

— Но, паноцец, ище нам до церкви цошкаль хиби — таке, як ест у Керестуре.

— Цо таке? — допитліво попатрел на ньго паноцец.

— Ша черкотки на кадилу! Паноцец ше розшмеял, бо думал, же бачи Дюра франтуе. А кед му бачи потолковал, же вон наисце дума, паноцец дзвигнул зос плещами:

— Га, пре мн€ можу буц, але я не знам, дзе би то їх мож купиц? И не знам, чи то би пре тоти черкоточки не требало нову кадилніцу куповац? Кадилніцу маме, а вера, як знаце, наша церква ище ма длуства, та чи нам вредно на гочко пенежи видавац?

На тоти паноцово слова наш бачи Предняк ше злекол. Кед паноцец не зна, дзе таки церковни черкоточки предаваю, та теди уж з тима черкоткамі не будзе легка робота. Вишол наш бачи з парохії, а у души мучела го якаш така дума, же по тоти черкоточки треба будзе пойсц аж дзешкаль до Єрусалиму... аж там, кадзи Керестурци за його памеци найдалей ходзели пре виру и церкву...

* * *

Но, и было бриги зос тима черкоткамі у цалей рускей часци валалу П. Бачи Дюра Предняк толковал своеї жени и шицким людзом, же през черкоткох на кадилу їх церква празна и нема. Така, як слово Господь або Богородица, кед су у церковных кніжкох скрацены, а над німа не стої титла. Теди су нецали, неясни. А кед над німа стої титла, тата мала титла, та знаш, як їх треба пречытац. Святы запах кадила муши провадзиц святе бренкане черкоткох на кадилу. Кедже би так не було, та вера би у Керестуре не були черкотки на кадилу.

Збунел бачи Предняк цали валал пре тоти черкотки. Кед в недзелю по польядню людзе шедзели на драже, хлопи и жени, та ишла бешеда о черкоткох. Выходзело їм таке, же чаркотки на кадилу не видзели ані у шокецкай, ані у сербскай церкви. Та веџ то муши буц прави руски обычай. А кед так, та черкотки муша буц. Шицки на тото приставали. И выбрали депутатию гу паноцovi, же муша будь черкотки на кадилу.

Паноцец обецтал, же будзе то, будзе; а себе думал, же при даек згоди уж лем муши дойсц даяк до тих черкоткох. Але така згода не приходзела, бо кед ше дацо наисце сце, та згоду треба глядац. И так ше оцаговало.

А бачи Предняк церпел. Кед бул у церкви, та од остатнього керестурскаго кирбаю више му хибели черкотки на кадилу. Тото, до за ньго постало „главне“. По мешацу, по двох вон выбачел, же то вон лем сам тот, чо наисце водзи бригу о черкоткох. Шицки сцели, але ше не старали. Шак то и у нашеню лем барз мала часточка, хтора цале нашене руша и оживя. Але цо може пааст у таким дачим? Вон муши свойю роботи робиц, а не зна, кадзи ше руциц

за тим, що нє спада гу його роботи. Та так нашому бачикови преходзело време, а черкоткох нет и нет.

Бул вон у блізким варощику Д., патрел на вистави за облаком у дутянох. Нашол у єдним облаку виставени черкотки, але таки вельки, що на конї. Вошол нука до дутяну, питал ше, же чи не маю малки черкоточки.

— Нет мали. А нач вам? — опитл ше дутяндйош. Бачи Дюра вишол зос дутяну поганьбени. Не щмел ше признац, же нач му таки мали черкоточки. Бул вон осетени чловек, та себе думал:

— Повем му, та ше будзе шмеляц зос Руснацох, же до церкви таке беру, як до ше на конї бере?! Вон не з Керестура, же би могол знац, же то може буц святе и же прецо святе... Не, не зиволам!

Иньшаку драгу себе вибрал наш бачи Предняк. Заш приходзел керестурски кирбай. На тот завод вибирала ше до Керестура бачикова жена Ганя. А бачи Дюра оздаль стораз клепал ей до глави:

— Ганьо, кед пойдзеш до Керестура, та ше опитай панотцови, же дзе то ше купую таки черкоточки, що на кадило? Лем нє забудз!

Пошла андя Ганя и врацела ше з керестурскаго кирбаю — зос нічим.

— Ша знаце, чловече, же сом не могла! Ганьбела сом ше та! У панотца полно госцох, а я, жена, будзем ше тот дзень там цискац, за черкотки ше питац?! Но, нізач!... На рок ви пойдзеце, та ше опитаце сами! Але не барз верим, же и ви поробице, бо то ше здалеки видзи, же то легко, а кед зблізка, та якошик так, же не, та не... Ша и я не забула, лем ме не могло поднесц, да тот дзень пойдзем до панотца пре черкотки.

— Но уж то я поробим, не твоя то брига — одцал бачи Предняк своеї жені нагітвани

Пришол треци керестурски кирбай од того кирбаю, кед бачи Предняк почал думац о черкоткох. Зос готовым планом пошол наш бачи на тот кирбай. По утрині пришол гу церковнікови, та ше му крашнє шицко випитал. А церковнік бул уж длуги роки церковнік, та шицко знал и шицко нашему бачикови погуторел:

— У Варадине, у такого и такого... Тота кадилніца теди кунена, а тата теди... Тота телько коштала, а тата телько... Черкоточки годзен и окреме купиц... Патьце, ша вони на дроцикох...

— Но, ту су! — сам гу себе прегварел бачи Предняк, кед зос церкви вишол, радосни, як да вельку лутрию виграл.

— Але же то ми дораз теди нє пришао на разум випитац ше церковнікови, уж би зме давно були мали черкотки!

По кирбаю тот дзень бачи Предняк оджаловал себе трошои та место простов драгов на Філіпов—Боголево пошол по желез-

ніци до Варадина, а з Варадина около през Срим дому. Дабоме же у Варадине купел черкотки на кадило.

На сами Русадля на саночним паноцец у П. першираз кадзел зос кадилом з черкоточкамі. Цихо у церкви, як у леше, лем черкоточки на кадилу бренкаю и бренъча... Ангели дзвери неба отвераю, бренкаю, даваю знац, же ше почина святе богослужение...

По целей церкви од очох гу очом бліслю, як кед на небе блішне; питали ше очи єдни других: одкаль то тата мила новина, керестурска дідовщина, у церкви? А наш бачи Предняк од радосци аж роснул у шерцу. Котри очи ше стретли зос його очами, тоти дораз зрозумели, же то бачи Предняк виглядал и купел тоти черкоточки. Аж тераз у рускай церкви у шокецким валале П. була права и полна керестурска душа, ей тайна и ей глас.

* * *

Читаме о давних, ище поганьских Грекох, же вони, кед ше висельовали зос своєй дідовщини далеко до швета, до южней Италиі, та брали зос собу гарсць-два зос жемі своїх отдох, на хторей ше родзели. Чловеческа душа віше така иста. Але думам, же нашим виселенцом черкотки на кадилу веций гуторя о іх дідовщини, як давним виселеньцом Греком гуторела тата гарсць жемі, що ю принесли зос собу зос своєй дідовщини.

У Львове 10. IV. 1930.

Наука ше не дава, але набера.

Жем и ей бивател, Индия.

З Китаю, котри зме влоні духом препутовали у Руским Календару, пойдзeme далей на юг гоч около по морю, гоч по сухей жемі през найвисши горы на швеце — Хималаї, та дойдзeme до еедней нам мало познатей, чудесней и велькай жемі, о котрой ше віше баржей розноши глас по швеце, котра як да ше по веліх столітіях зос сну збудзела, и на нові живот станула. Гірми глас: „Индия — Индийцом!“ — Индия ше вола тата жем, за хтору ше однімали народи уж давно пред Христом, бо була жем вшэліякого богатства. Св. Писмо ю волало Офир. За Индию ше однімали уж три тисячи роки пр. Хр., почавши од Дравідох, Хіндох, Грекох (Александер вельки), Арапох, Татарох, веckа познейше Португалци, Французи,

Холандци, — до найновших освоітельох, за котрих индіански народи ані не знали, же жиу на швеце, и дзе бываю.

У Индії аж до найновших часох не было духа самоспознання своєй народнай свідомосці и свойого народного господарственого живота. Над Индійцами пановали віше цудзі панове. Вони були подробени на сто и сто часточки по крайох и язикох.

Аж тераз гірмota глас по велькай и богатей жемі: „Індія Индайцом“. Енглези не знаю що почац. Не любели би стараців жем драгоценного каменю, бісеру, злата, смирни, лівана и каждого роду животинства, рошлінства. Но, будучносц укаже шицко.

1.

Земльопис. Фауна и Флора. Господарство.

Індія ма облик трикутника, котри з двох странох обляплює морло, а з юдней страни найвисша гора на швеце — Хімалая, и ей обронки — так, же Индія випатра як континент за себе.

До ней чежко дойсц по сухим, бо євшадзи запарта. Отворену драгу ма з моря. Понеже ще Индія находит близко экватора, а од сивера ю заставаю найвисши гори на швеце, хімалайски ланц горох з найвисшим берегом Монт-Еверстом — 8864 т., то у ней влада тропска клима (поднебле) т. й. у ней віше горуцо.

Попри тей горучави щешліва є, же ма вельо діжджу — особито жем под хімалайскими горами, що є добре за рошлінство и животинство, но нездраве за чловечи організм у першим шоре за Европейцох, котри чежко подноша тоту мокру горучаву и хорую од ней. Прето Европейцы не барз любя буц у Індії. Найвекша часц їх патри, да ще до скорей збогаци и сцекне до своєй Европи.

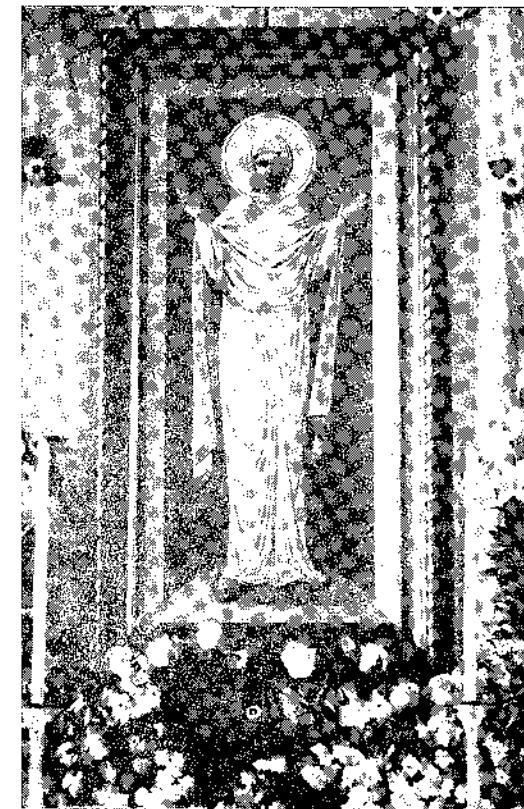
Богатство Индії не преповедзене.

Єй флора (рошлінство) найбогатше на швеце. Ту рошне вішліяке племеніте древо, що дава фарбу, моц и красоту; ту рошне пре-богато ризкаши, жита, маку и найрозличнейша сладка овоц, яку лем мож задумац. Тоту жем прекриваю пралеси (джунглі), хтори нога чловечя нігда не преходзела. Палма рошне висока 25 метери, тиркові над груби як нога, високі до 16 т.

Яка богата флора, така є и фауна (животинство). У джунглох жиу безчислени чопори дзвіхів елефантів, затим тигри, леопарди, маймуны, гади и други вішліяки роди грабежных жвигох.

Найкрасши птицы розвешелю єй поля и леси. Од малих колибріх, таких як наперсток, па бербліях папагайох до силних орлох там велі кояки роди. Индію наводнюю три велькі рики: Инд., Брамапутра и Гангес, названі „святы“. Жем залапује 4 мільйони квадратних кілометрох, а ма до 330 мільйони жителюх, хторим є за-

нимане з веckієй часці земледілство, ремеселство и тарговина. Найвекши вароши Калкута, 1,200.000 жителюх, Бомбай (1,000.000), Мадра (500.000). Гу Індії припада и остров Цейлон; жем бісерох, діамантох, злата и вішліякей пахняцей масци. Тота силна жем була подзелена на сто кральовини и княжовини, зос хторима владали так звани раджове и махараджове. Шицки тоти кральовини крем двох: Натала и

Олтарни Образ Богор. у гр. кат. Манастиру. Керестур.

Бутана, котри уживаю якуж самостойносц, сцагли Енглези под свою власц. Яки су Индійци, видзи ще стогто, же мільйон Енглезох могли и можу владац зос тристо мільйонами. Випатра, як да тот народ не бул способни за самостални живот. Його прициска и мучи якаш стонска сила, хтору називаю „Індійским шарканьем“. Да го видзіміе з бліжай.

Культура Индійцох.

Пред двома тисячами рокамі пр. Христом вдерели до Индії вішліяки арийски народи, а за тима такой Монголи, Перзи, Арапи

и помищали ше зос старосидилцами; прицисли их и подложели под свою власц, а вецка ше шицки розпадли на меньши и векши часци и так настали вельо держави и громади вшеліяких племенох, цо ше медзи собу ненавидзели, паче страшно мержели. Так настало, як само од себе, подзелене жительлох на класи, касти. Тоти касти постали и остали до днешнього дня проклятство Индії. Пре тоти касти чежко ше шее и заренко вири Христовей до тей жеми, бо тот швет людзох не сце ведно жиц у ёдним дружтве, ём касти вира, дом и шицко на тим швеце. Каста лем вше зос своима людзми жие, а з другима ше не миша, не сходзи ше ведно. Може чловек другой касти при тебе и умерац, а ти як кастовец ані не попатриш на нъго! Кажда каста ма свой окремни живот, обичаў и виру. Вони ше не жена медзи собу, не сходза, не помагаю, не таргую, з ёдним словом не потримую ніякого контакту у живоце медзи собу. Таких кастох ёст од прилики коло три тисяцы. А тоти заш ше дзеля на дальши класи. Ёдни ше тримаю за висших, а други су заш презрени, як найнізши. То су „париї“, хторих не ценя ані тельо, кельо бидло. Кед ше стрета брамане зос парийом теди ше пария муша виступовац на далеко, да го ані цинь брамана не залапи, бо иншак го чека зле. Так цала Индія спутана до железніх путох, же ше не може шлебодно рушац, развівац. Избавиц ю може ёдино сила Божа по Христовей науки, хтора посила своіх місіонарох и учи бидни народ, же ше чловеча вреднота не судзи и не рапаху по касти, але по своеј чловечай особи.

Розуми ше, же тото ошлебодзене зос цемноты духа помали ідзе, бо стари закоренёты обичай, як даяку другу натуру, чежко меняц. Треба будзе вельо помоці Божай, вельо жертві з чловечай страни.

Вира Индійцох.

Попри касти друга є причина страшней судьбы индійских народох их паганска вира. У древним початку почитовали вони божество Брама, як створителя швета, вецка Вишну, як отримователя швета, и Шиву, победителя. Тота вира тримала їх з початку и цешела, и зос ню створели себе першу индійску просвіту. Мали вони пишемнікох, цо спісали стару мудросц у санскрітским языку до „святых кніжкох“ — так їх вони прозвали — „Ведох“. Будовали красни и величезни будинки красни и величезни будинки, котри и нешка постоя. То су пагоди, храмы їх божествох. Но, на жаль, забуло ше з временом на добры божества, а остало им у вири лем божкого страха и ужаса: Шива, котри ше зна лем вімсціц, карац, мучиц людзох. При нъому стали два його гришни жени: Дурга и Кали, цо лем на зло думали. Да ше очуваю од їх мержні, пошвецели им и жертвовали шицко, цо

лем мали. Жертвовали им дробни дзеци, палели по мужовей шмерци жени-гдовиці. Пошвецели им животні: крави, буйки, маймуны, гади, и тим бидлом и жвиром будовали з марма-каменю церкви и служили им, а сами умерали у биди и гною. Гу тому ідолу Шиви придружели ше їх князове и мучели народ так, же тому нет прикладу у исторії чловеческого рода.

Так ше Индійци научели церпиц и страдац и у їх думох лем едно остало, як да ублагаю того страшного им Бога, котри заправо постоіл лем у їх думох. Вони ше сами мучели на ужасні способи. Видумали покути, о яких ми понятия не мame. У ніх постая школи, цо уча, як ше маю людзе трапиц. Читателе Руского Календару запевно уж чули за индійских факирох, цо ше живи даваю до жеми загребесц, цо ше каліча, цо на гвоздох лежа, цо нохци не режу, цо на горуцім слунку шедза и печу ше, цо ше котуляю по жеми и так путую сто и сто кілометри. Хто би вичитал шицки їх нужди и биди? А то шицко пре туту їх гришну, цемну виру поганську. Вона є вира страха и трапеня. Индійци ше вично сами муча и чисца, да ублагаю свойого ідола Вишну, котрого ше боя баржей, як од огня и меча, бо же на ніх посила тисячи вшеліяких духох, да їх каре. Страшне нещесце прициска народ.

Бенарес.

Маю Индійци ёден святы варош так, як ми Християне Єрусалим, дзе ше иду у процесійох чисціц и покутовац. Тот варош воля ше Бенарес, а ма двасто тисяцы жительлох. Варош полни зос храмами, цо ше швица од злата и стрибла и мармакаменю, а у ніх чуваю т. е. почитую як даяку святиню: крави, буйки, маймуны и вшеліяки ідолски страшидла. Людзе ше модля там, и дарую своё добро за покути, а худобни людзе — їх прави браца — умераю коло ніх од гладу. Им не поможу. За то не маю шерца! Але наримиц маймуны —, бо су им святы —, то им перша брига. О, страшна цемнота, докля будзеш мучиц бидни дзеци Адамово?!

При тим варошу — Бенаресу — чече индійска рика Гангес. Тоту рику тримаю за святу, и кажди патри, да цо вецей раз придзе до ней очисціц ше од своіх грихох. Ёден наш путнік, хтори патрел на свойо власни очи тото их чисцене у рики, так описуе тото смутне видзене.

„Нігда сом не подумал, же и таки швет ёст на тей жеми. Дацо непонятно смутне, жестоке, а ведно величествене тото чисцене у рики Гангесу! Кед сом патрел на езри и езри людзох, дзе стоя при брегу у рики и з розширеныма рукамі прывитую віход слунка, па вецка як жуброняци молітву, віліваю на себе брудну гангесову воду раз до

ухох, раз на главу, до усток — шицко шором по обряду своей касти — лем да спольня точно преписани порядок и да так пойду дому очисцени —, теди ми ше шерцо рушело и наполнело жалю, а очи ше зос слизами заляли. Бидни, цо знали? Иные не чули и не учели. Знаю же су зоднuka нечисти, — та би ше сцели з умиваньем очисциц, зоз брудну гангесову воду, полну бакцилох и шмеца! Пию зос тей холерской води, беру зос собу до своїх домох, да ше и домашні очища. Хорих приноша на брег рики, да там умру. Там спалюю цела и руцаю гар до рики. Нігда не забудзем того, цо сом дожил на брегу рики Гангеса. На гарадичох, цо водзвели до рики, лежал еден умираючи человек.

Лем телько моци мал, да давигне дзекеди руки гу людзом, цо го преходзели, як да даци пита. Иншак упар од часу до часу свой вимучени очи на рику Гангес и патрел до води, як да даци зней чека. Не мал на себе лем ёдну замурцану плахту. Кажду косц могол ши на ньому почитац. Скора и жили були му заляты зос вредами. Таки лежал там, дзе тисячи людзе преходзели коло нього, а да ніхто на ньго ані не попатрел.

„А то цо“? — запитам ше я водителя.

„Ша, ніч! — Тот ту умера“. З таким гласом то виповедол мой водитель як да то наисце ніч, и почал далей млец свой толковане. — Добре, добре гварим я. Но, ноле ты поведз, як тот чловек ту пришол?

— Ша, принесли го — отпове нагівано, же го бунім у його толкованю.

— Видзим я, же сам ту не пришол, але поведз лем ти, нач го ту принесли?

— Зато, да ту умре. Ище нешкa умре... И почал далей толковац свой о варошу.

— Одвитуй ти на то, цо це питам, бо иншак можеш пойсц! Поеднам себе другого водителя.

— Так, пане, Заповедайце?

— Прецо того напол мертвого человека ту принесли?

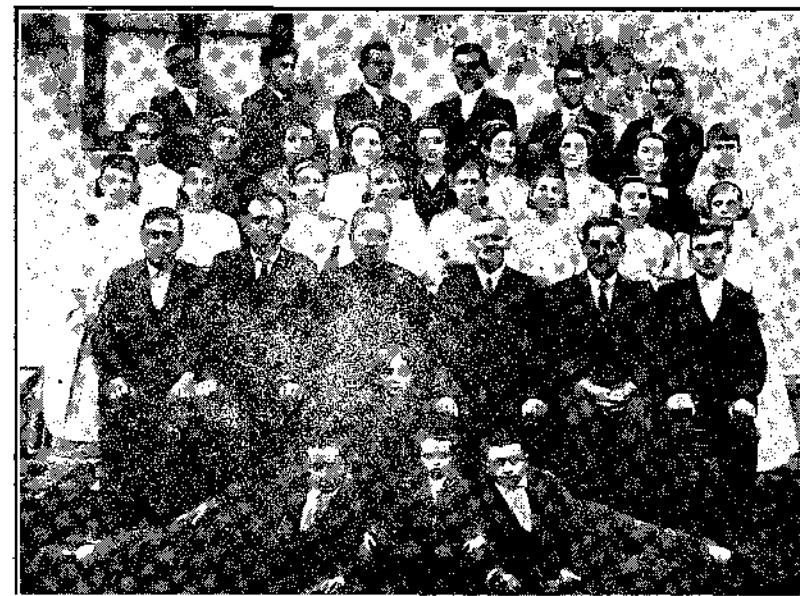
— То, пане, индыйски обычай. Вельо таки ту умераю. Кед сцеце, та вам их укажем. Но, агейце, же то неприемне. А ми на то уж привикли, та нам ніч до того.

Слунко уж теди моцно швицело и рошвицело варош, полни зос златніма куполами и храмами и палатами, а пред нім, ето, лежал Лазар Азій. Пришла ми на разум евангелска причта Исусова о богачу и Лазару. Тот Лазар Индій так ми у духу наказовал.

— Знаш ти, европейцу, цо ти маш у своім Христу? Вон Вічны и Шветло швета. Но, ми то не знаме, а ви знаце. Бо вас Учитель

Небесни уж научел, а нас ище не. Прето ви богати богаче, а ми бидни Лазаре. Але меркуйце да, дане вам од Бога добро не затаманіце, бо може присц час, же ше европейски богач загребе до гробу, а индыйски Лазар шедне до кридла Аврамовага т. ё. годно ше царство Христово од Европи вжац, и дац нам Азійцом, Меркуйце!...

Вельо и вельо би ше ище мушело писац о тей красней, но иншак бидней жеми, але не допущуе обім календару. Мушиме заключиц и роздумовац о тим, цо зме читали.

Шlyавацки хор. Коцур.

Поможме тому бидному индийскому народу ошлебодзиц ше од страшного шарканя, цо го мучи! Забийме го зос шветлом вири Христовей! Дайме мисионаром алмужну и приложме щиру молитву до Бога за тот бидни народ, да знее з нього страшне проклятство кривей поганскай вири — цемноты, котра не ма у себе ніч красного, доброго, правдзивого, але шицко лем страшне, гадне, жестоке. Страшидла индийскай вири маме поздрильства на дно пекла, да ше отамаль нігда не враца. Аж теди будзе найбогатша жем на швеце и найщешлівша. Дай Боже, цоскорей.

Мудры Михаіл.

Щесце ше скорей обраца, як воденіцово колесо.

Седмеро широти.

(Нар. писня).

Седмеро широти худобна мац мала.
У гладу, у биди чежко их ховала.
Послала их вона до свойога брата:
„Идце дзеци питац еден корец жита, —
Ша ми му врациме лебо заплашиме.
Кед не заплашиме, та му одробиме.“
Дзеци ше зобрали до бачика ишли,
Ище су далєко, а бачик уж кричи:
„Шкулята, шкулята, нач до нас идзеце,
Кед я добре видзим, же ме виесц сцеце!“
Дзеци ше врацели, гу мацери пошли
„Мамо, бачи гварел, ище зме не дошли;
Шкулята, шкулята нач до мне идзеце,
Кед я добре видзим, же ме виесц сцеце.“
Найменше влапела, пообачковала,
У роспуки, биди дзецко зарезала.
Сама вишла на пойд живот себе сконъчиц,
Але на то дзеци почали барз йойчиц.
Там нашол бачик шерца каменого,
Док дзеци врещали зоз гарла цалого.
„Шкулята, шкулята, цо так барз врещице.
Хто коло вас идзе, того оглушице?“
— „Як не знаме плакац, як не знаме врещац
Мац сина звершела — сама пошла скончац.“
Вишол бачик на пойд же ю долу знее,
Нараз го збачи. . . на рук му замлее.
Ходзел з ню по шоре, так людзом гуторел:
„Богаче, богаче яке я поробел.
Богаче, богаче, зо мне ше ви кайце,
Худобним широтом загибац не дайце.
Давайце им хлеба, бо им я не давал,
Та ме за то оштро, оштро Бог покарал.

Вельки риби мали поедаю.

Сушедзи нашого отечества.

Микола Надь, учитель.

Кральовина Мадярска.

Мадярска гранічі з нами на сиверу. Ей жем не ма приступ ту морю. За морйом однімаю ше шицки народи и держави, бо морйо отвера драгу на шицки страни швета. Мадярска держава то єдна ровніна. През ню чече Дунай и дзелі ю на два часци: Горньо-дунайскую и Дольньо-дунайскую ровніну. До Дунаю уліваю ше штири рики: Тиса, Самош, Кереш и Марош. Зос озерах найвекше Блатне Озеро. Мадярска ма и ліковити купелі. Там ест и вельки пажици, на котрих пашу вельки чупори кравох, конъох, овцох и швіньох. Валали досц вельки и еден од другого досц oddалени.

На южнозападней страни Мадярска ма остатки горох Алпох, а на сиверу остатки Карпатох. У Мадярской ше родзи велью вина, а токайске найлепше на швеце. Велью ше шее жито, раж, крем того кукурица, овес и ярец. Добре родзи доган и паприга.

Од индустрії главна тата, котра звязана зос земльоділством. Ту спадаю: мліни, паленчарні алкоголь — паленки и пива, фабрики догану и цукру. Досц велька железна индустрія: машини за тлачене, за шаце, вагони, оружие и т. д. Треба наглашиц, же там вельки варшари, дзе ше водзи велька тарговина з конъми, кравами и т. д. Славни су мадярски коні.

Пенеж ім ше вола „пенгов“ (1 пенгов == 10 Дин.).

Мадяре су монгольского племена, а вири римокатолицкей и протестантскей, Держава є уставна кральовина. Тераз не маю краля, та зос ню влада и управя регент.

Будапешт то их главни варош; дзелі го Дунай на два часци: на Будзин (Буда) и Пешт. Ма коло милийон жительох. У винородним краю находзи ше варош Шааронь, котри є од найстарших варошох. При *Печуху* ше копе камене угле. Найвекши варош за Пештом є *Сетедин*. У *Дебрецине* є главни штредок протестантох.

Мадярска за половку меньша од Югославії, а ма 8 милийони жительох, скоро самих Мадярох.

Кральовина Румунія.

Румунія ше по войни барз повекшала. Ей припадаю южновосточни Карпати, Ердельски горы и ровніна тих горох, аж до граніци нашого отечества на западней страни. На южней страни чече Дунай гу Чарному морю, котри ше раздзелел на три рукави — рики: Килия, Суліна и св. Юрий, котри досц пліткі. Шредні пре ладі муши ше чис-

циц, да му корито будзе глібше, бо Дунай зос собу ноши пісок и блато та замулює корито.

Румунія веќша од нашей держави и ма 16 милиони жительюх. Бивателє су у веќшим числу Румуне — романського роду. У веќшим числу су православней вири, а ест и нашей. Од других народносцох ест Мадярох, Немцох, Русинох и Болгарох. — Пенеж їм ше вола „лєй“, а вредзи 30 пари.

Румунія ше дзелї на Горніцу и Ровніну. Жридла рикох су у Карпатах, а виліваю ше до Дунаю. У Карпатах ше копе желеzo и камене угле, а у ердельских горах ест вельо витрийолу и солі: Велька хиба, же у Румунії тартовина у жидовских и Ормлянських рукох.

Румунія настала од давнійших княжовінох Влашкей на Дунаю и Молдавской на Серету и Прут. У прешлим столітию ше соединели, а од 1881. року постала кральовіна Румунія, з котру влада Фамелія Гогенцолерн — Сигмарінген. По шмерци цара Фердинанда влада з державу регентски союз, бо престолонашледнік шце лем дзецко. Ишак е у жеми устав и парламентарна влада. У Румунії же родзи найвецей жито, та ше може з полним правом повесц, же и вона з Україну житніца Европи. На брегах засадзени виніци.

Престольніца е Букурешт, а ма до 400 тысяч жительюх. Ёст, дакеди главни варош у Молдавской, у досц мочварним краю. Други су: Сибинь, Брашов у Ерделю, а у Банату Темишвар. Край при Чарнім Морю вола ше Добруджа, котра з Бесарабію припадла по швітовей войні Румунії.

Кральовіна Болгарска.

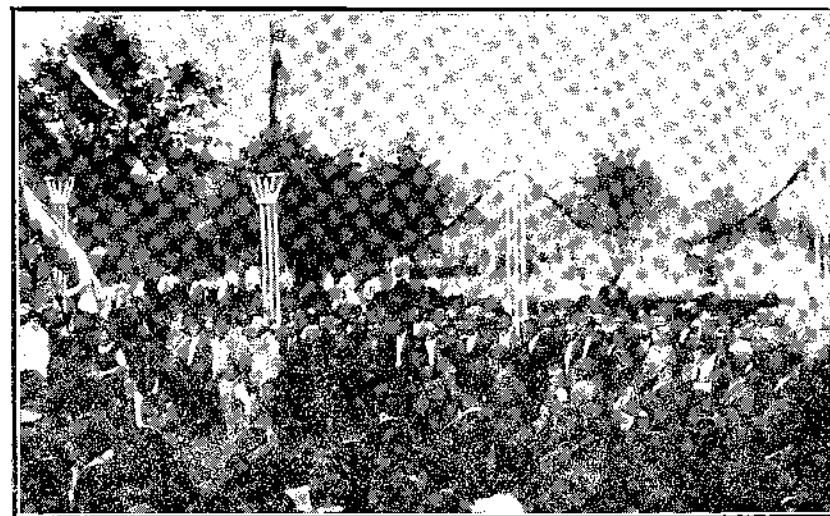
Зменьшана по войні териториялно. Находзи ше по обидвох странах гори Балкану. Дунай дзелї ю на сиверу з Румунію. Южно од Болгарской е Греческа, на востоку Чарне Моріо, а на западу гранічи з нашим отечеством. Їй тло скоро щицке сами бреги и гори. Гори иду през Сербию на восточну страну, аж до Чарного Моря. Ріка Искер дзелї гору Балкан на два часци: восточну и западну. Людзе, котри прешли Балкан пре його красоту, пишу, же западни Балкан прекрасни.

Балканська жем е земльодлска, а родзи там крем жита добри доган, винова лоза, ризкаша, а ест места, дзе ше родзи памута (памук) и южни овоци. Ровніна Тунджа скоро щицка е пошата з ризкашу, а на вельким е гласу розмария, од котрой ше прави зейтин. Там ше барз хова каламена ружа, од котрой тих правя зейтин и пахняцу воду. На гласу су добри заградкаре. Од домашнього статку ховаю найвецей овци. Пенеж им ше вола „лев“, вредзи 38 пари. Индустрія мала, але ше затримала домашня робота и то килими, пла-то, штоф и златарска робота.

Болгарска за половку меньша од нашей держави, а ма 5 милиони Болгарох, котри су православней вири. Ёст там и други народносци, чо остали од Турскей.

Болгарска е уставна монархія. До 1878. р. то була турска жем. Берлинским конгресом проглашена за самосталну княжовину. Пла-цела зато Турскей у злату за свою шлебоду. Южна Болгарска пре-звана „Восточна Руменія“ добила тиж шлебоду, а владал християнъ-ски гувернер. После ше здружели, а 1908. року Болгарска прогла-шела ше за царовину.

Главни варош е Софія, престольніца болгарского цара, зос кра-сну околіцу. Трновг, дакеди престольніца болгарских царох. Шумень,

Бан Дуніч у Коцуре.

дзе ше крижаю драги, а названи е „Ключ Балкан“. На Дунаю е Видин, Рущук и Силистра, котра по войні припадла Румунії. У южній Болгарской Пловдив у ровніни, у Сливену су фабрики пла-тна и гадвабу.

Республика Греческа.

Тота жем уж давно пред Христом позната у гисторії швета. Греческа ше находзи на южним краю балканского полуострова и з трох бокох ю обліва моріо. Їй припадаю и острови, котри ше находза у Єгейским морю медзи Греческу и Малу Азию.

Скоро щицка е горійовита, а ровніни су лем попри рики Вар-дар, Струму и Марицу. Гори голи. На восточней страни е гора Олімп, описована у старей греческій литератури. Погане Греки верели, же

на тей гори бивали богове. Полуострово Пелепонезо шицок обляти з морйом, лем з ёдним концом ше трима жеми. У Тайтету гори ест велько жвирини. Жем родзи шицкого, лем помало, а особито южней овоци, ризкаши, памути и догану. Добре ше удаваю машліна, виніца и смоква.

Пре вельки голи гори нет кравох, але лем овци и кози, а по блізко моря живе народ од рибох. Греческа ма добри пристаніща за ладі, прето у ней велька тарговина зос Азию и Африку. Железней драги ест барз мало. Пенеж їм ше вола „драхма“ (1 драхма = 70 пари).

Там биваю сами Греки, котри од Бога надарени за тарговцю. Потомки су старого геленского народу, але маю дацо у себе и од славянского племена. Греческа меньша од нашей держави, ма б и пол милийони жительох.

Ошлебодзена од Туркох 1819. року, а нешка є республика.

Главни варош *Атени*, котри ше находзя на атичким полуострову, недалеко од моря; маю 150 тысяч жительох. У нових часох подзвігнути там красни здания. Маю свою вичну славу, бо там остатки старей геленской культуры: Тесалов храм, Акропола, котра ше развалюе, Грапилея, Партенон. У южней Мореї *Коринт* и *Спарта*.

Од островох важнейши: Корф, дзе у войни одпочивало сербске войско, у Йонским морю, а Крета у Штреджемским морю.

На Атосу — святей гори ест велько манастири, медзи котрима є и сербски Гиландар.

Кральовина Албания.

На западним боку нашого отечества попри морйо є жем Албания, презвана, як и інши держави, по своім народу Албанцю. И вона була дакеди под Турками. Турки Албанцю волали Арнаути. Скоро шицка Албания горійовита. Ей гори голи и били, бо іх камене вапнясте; випатраю як дзиви и гордо патря на пишне Ядраньске морйо. Народ є досц неуки и дзиви, а сами ше називаю Скіпетари. На сіверу су покресцени, римокатоліцкей и православней вири, а векша часц магомедане, котри су прави збойніци и бию ше сами медзи собу. Іньшак ше занімаю лем зос статком.

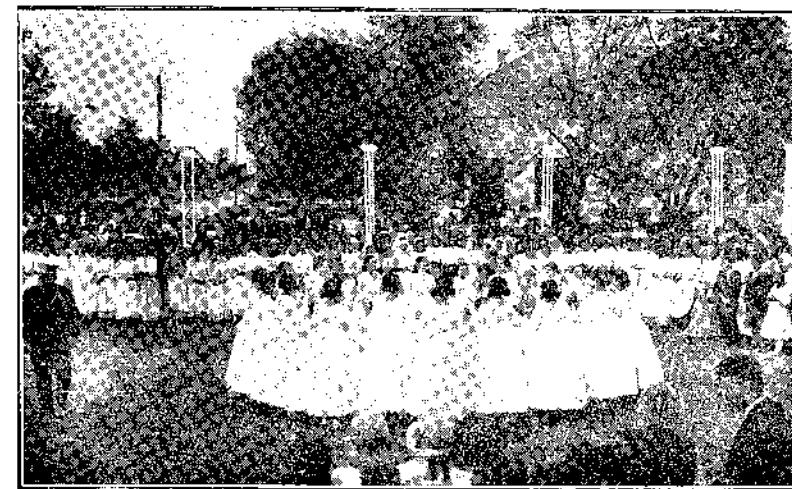
Жем досц худобна и непреходна, бо нет драгох. Шицко ше зло на ю звалело, та и на морю нет пристаніща за ладі, та од моря маю слаби хасен. Тарговина ше водзі лем у варошох. Албания дас така, як ёдна наша бановина, а ма дас 750 тысяч жительох. Други вароши: *Драч* на морю, а у брегах. *Елбасан* и *Берат*. На морю є *Валона*.

У найновши часи краль Зогу I. преселел свою престольніцу до варошу *Тирана*. Ей пенеж ше вола „лира“, а паную и други, котри су у злату — наполеони и други дукаты.

Республика Австрія.

На сіверозападним краю нашого отечества гранічи з Дравску бановину держава, хторей мено Австрія. Пред войну була вона мідна и сильна держава.

Австрія цалком бреговита. Ма кущик ровніни попри Дунаю. Найвекши гори су Восточни Алпи, котри починаю од Боденського озера. Цо иду далей на восток, віше су нізши. През ніх иду драги и жележніци. Людзе маю своё обисца лем на ніжших крайох до 1900 метери над морйом. До тей висини може ше обрабяц жем. Там ше народ барз мучи и іх польо випатра як наша заградка. Вираю добри сир. Вісце, кед руцимі око, видзіміе шніг и ляд, котри ше

Бан Дуніч у Коцуре.

нігда не топи. У високих Алпох найвекши брег Грозглокнер 3.800 мет. Ту чече рика Мура, котра ше у Словенських горах віліва до Драви.

Австрія велько меньша од нашей держави, а ма $6\frac{1}{2}$ милийони жительох. У векшим числу су Немци римокатоліцкей вири. Ёст и Чехох у Бейчу и около нього, дас $\frac{1}{2}$ милийона.

У Дольней Австрії главни варош *Wien* — *Бейч* котри ма 1 мил. и 800 тысячи жительох. На Дунаю є, барз красни. Недалеко є *Вінернайштат*.

У Горней Австрії є *Лінц* на Дунаю, *Штаер*, дзе фабрика оружия и *Ішл*, позната купель на цалім швеце. У Штаерскей є *Грац*, а у прекраснай Салцбурскай главни варош *Салцбург*. *Інзбрук* є у Тиролю на ровніни рики Ин. До Тиролю идзе велько швета пре його красоту.

Славянська країна є Корушка, главне место *Целовец*. Пенеж їм ше вола шилинг (1 шилинг = 8 Дин.).

Кральовина Италия.

Италия то полуостров. На восточней страни є Ядраньске и Йоньске морё, на югу Штреджемне, а на западним боку Тиреньске и Лагурске морё. На сиверним kraю су високи гори Алпи, дзе ше находза вельки озера: Лаго-маджоре, Комске и Гарске. Верхи Алпох віше зос шнігом покрити. На сиверу є велька Ломбардска ровніна. През ню чече Пад и Адига и други меньши рики. У тим kraю барз добре жию людзе, бо жем плодна. Шицка є прекопана зос бегелями. Випатра цала як ёдна заградка. Родзи ше найвецей кукурица, ризкана, грозно; барз велько ест ягоды. Народ велько хова буби.

Ніжей су Апенини, голи и досц дзвіви гори. Италия ма фини каменъ — мрамор, понати у цалим швеце. На западним боку су бари и народ велько церпи од малайї. Италия на мапи випатра як чижма.

Тосканьска ровніна є досц плодна; римска досц пуста и нездрава; найплоднейша неапольська. Клима у тим kraю блага и ту ше родзи шицко, а древо и ружа двараз квітню. Ту рошне помараньче, палиута, машліна и иньшака южна овоц.

Недалеко Неаполя вулканьска гора Везув, котра пред велько столітиями зос огњем запрепасцела два красни вароши Помпеї и Геркулани. Везув ше скоро віше кури.

Індустрия напредує. Фабрики понайвецей гоня електрични машини. Фабрики вираўбяю, гадваб, платно, штоф, годзинки, мрамор и т. д. Пенеж им ше вола „лира“ (1 лира == 3 Дин.).

Италия скоро така, як и наша держава, але зато ма трираз веци народу. Прето ше народ велько селі до других жемох. Найвецей до Америки.

Италияне обычно барнасти и досц оштри, нагли. Славни іх маляре и режбаре (кіпари). У варошох зачувані красни образи тих славних людзох, та народ зос шицкого швета приходзи, да их видзи (*Венецию, Мілано, Фіренцу, Рим и Неаполь*).

Престолни варош є *Рим*. Ту ма століцу римски папа. На морю *Венеция*. У Ломбардії *Мілано* найбогатши индустріялни варош у Италиї. *Торино, Генова* тиж индустріялни вароши.

Гу Италиї прилагаю два вельки острови: Сицилия и Сардиния, а по войни достали Талияне Тирол од Австриї, а од нас ёдну часц Словенії и *Задар*, варош у Далмациї. Прето у Италиї ёст досц Словенцох и Горватох.

Хто дриме — ніч не приме.

ОСИФ К.

На коменциі.

Нажил я ше того швета
Тераз мам бидовац,
Бо ше уж сцу мойо дзеци
Зомну орудовац.

Роздзелел сом маєток свой
Да злагоду справим,
Але нешка над тим ділом
Барз и пребарз жалім.

Дзе злагаода буц требала,
Нешка звада влада,
А дзе любов квітнуц мала,
Преклінянє пада.

А мнє совисц нє да мира
Пече ме и мучи,
— Ти причина злу, бо чом ши
Дзецом придал ключи.

Мамона ім шерцо сцагла,
Незна брат за брата,
И з шестру ше сце забивац
Пре фалаток злата.

Предруца и тебе дзеци
Тот хлеб — тоту скорку,
Цо ши нешка — з плачом — гризол,
Як поліньче горку.

Чарну жем пре себе будзеш
Модліц и преклінац:
Роствор-ле ше, справ ми место,
Немож уж витримац. —

ОСИФ К.

У-гу...

У-гу... у-гу... чуем глас зос древа
 А по тим врек вельки у мо'го сушеда.
 То сушеда плаче, плаче и нарика...
 Мертві ташок явя, же ёй умре дзивка.
 Уцагнуту лампу наново вихпала,
 Та коло дзивчини нарикац почала:
 Яй дзивочко моя, як пахняце квеце,
 Хто би знал и верел, же на гевтим швеце,
 Ти свою мамочку будзеш дочековац,
 А вона ту на тим тебе оплаковац.
 Тоти мили уста чарна жем ци затка,
 Ах, чом буд то муши, кед ши така младка?
 Двацец рочки жица як сон прелєцели,
 А хороту чежку на це наруцели.
 Ша да то хората, хтора буд мушела,
 Але то хората цо ю мац схібела.
 Перште твойо чадо фарбу ци однєсло
 А друге и треце... як да до це тресло.
 Лица бляди, руки сухи аж ше трешу,
 А ноги це ледво по тей жеми нешу.
 Коло тебе, мила, дзеци твойо стоя,
 Найстарше ше пита: „Дзе мамочка моя?“
 Я ѹм так чуторим: унучата мойо,
 Немаце уж мацер, широтки сце тройо.
 Мацер поховаце, другу мац будзеце,
 При кождым фалатку хлеба заплачэце.
 Заплачэце, вера, а знац не будзеце
 За бабово грихи же покутуэце.
 Яй дзивачко моя, ты лелийо била,
 И я уж широта — ані сом не шніла.
 Бо з тобу до гроба одходзи робота,
 Радосц, любов моя и шыцка доброта.
 Брат твой будзе бригу о мацери водзиц,
 Нагнівано будзе по обисцу ходзиц.
 Нагнівано будзе по обисцу ходзиц,
 Бо то мацер може лем дзивка похопиц.
 И невеста зосце шыцок шор провадзиц,
 Зос чловеком будзе пре швекру ше вадзиц.
 Гоч робота добра, гоч недобра будзе,

Виновата за то лем мамочка будзе.
 Уж я знам и видзим цо широтком робиц,
 Же на теметове при гробах ше модліц.
 Засадзим я, дзивко, на штрэд поля руту
 Да каждого спомнє на мою зармуту.
 Да каждого спомнє хто лем дзивку хова,
 Кед ю віщас одава — віщас ю и похова.

*

Ище єден у-гу... — птица одлецела,
 Двацецрочна жена душу випущела.

ОСИФ К.

Невеста.

На тот дзень по свадзби
 Уж сом ше гнівала,
 Бо ми моя швекра
 Робиц розказала.

А я тераз пришла
 Нігдзе ніч не познам,
 Но справди — за люцку
 Работу ніч не дзбам.

Да сом робиц сцела
 Бим ше не одала,
 Да не робим, прето
 Зомну мац тал дала.

Поскладам свой орман
 Як ми шерцо жада,
 За работу свою
 Най швекор препада.

А кед швекор — швекра
 Сина напуйкаю,
 Вера ўх зохабим,
 Да ше ганьбиц маю.

Кед же мир мац зосцу
 Муша попуцьовац,
 Я будзем над німа
 Вше вецей пановац.

А уж су и стари
 Пейдзешат лапаю,
 Та нам двоім младим
 Лем ту завадзаю.

Найлепшае би було
 Хинжу ѹм віменіц.
 А ми ѹм будземе
 Коменцию дзеліц.

Хто з малим задовольни и вредни у роботи, — легко ше
 зайдзе през пенжох и богатства.

ОСИФ К.

ХТО ВІСОКО лєци — ніско пада.

I.

Неодлуга як ше Михал и Юстина побрали, помарли їм родичи, а вони попри своїм маєтку чуствовали ше напущенима од цалого швета. Немали родзини, приятельох, совитникох — єдним словом крем Михалового брата не мали ше у своїм младим живоце на кого опрец.

Ягод да їм доля преклята була и тоту потпору о два роки своїого супружеского живота страцели. Михалов брат Владо умар. Правдиву жалосць, цо за нім чуствовали погубел швет, хтори їм гуторел: Ніяка то не жалосць. Кед умар — дайце да ше за ньго одслуга даскелью служби, а ви можеце буц щешліви же добиєце його-тат. Ви будзеце перши газдове у валале, а Владовей жени вишлелице зос штварцину очи. Ніхто вам ніч не може, бо богати може нешкак сце.

Зос таку бешеду одврацели Михала од думох на брата, а на-врацели да дума о братовим талу и о тим як би спревед його гдовицу. Не могол ше Михал зос ню удесиц, па так пришло до суда. През два роки однес суд даскелью езерки и на остатку лем ше так звершел, як му стари людзе у валале гуторели Три тали достал вони а штварти Владова гдовица.

Зос братовим талом справди Михал постал перши газда у валале. Кельо з тим подрос у очах своїх валалцох, тельо инде раз вони себе дзвигал. Бо дзеже, кед зосце може легко постац валалски одборнік а можебуц и биров. Потплаци худобу да за ньго гласа и робота у шоре. Його ше будзе волац на совитоване вшадзи, будзе и церковни тутор кед лем зосце. Ніхто му не пригвари ані слово, бо пригваряч дораз годзен гледац од нього помоц. Кед не иньше, а вони голем да му векслу потпиши, а же будзе пригваряц, не дастане потпис.

А боме ше и на Юстини осетело же постала ище векша газдня. Кажду нідзелю — друга шматка, кажды штварток и суботу ишла до варошу на пияц зос Михалом. Кед ше понаедали и напили, врацели ше дому. Бо знаже ше гладни з варошу не враца. За кого же ше то готуе по варошох. Лем за тих цо маю дацо, а вони близовно маю надосць.

У своїй пихи не знали цо робиц. Юстина ше гоч прецо вадзела зос сушедами: пре куру, пре пса, пре вайдо...

Дай мою вайдо — гутори Юстину сушеди.

Недам! Не знам я за твойо вайдо!

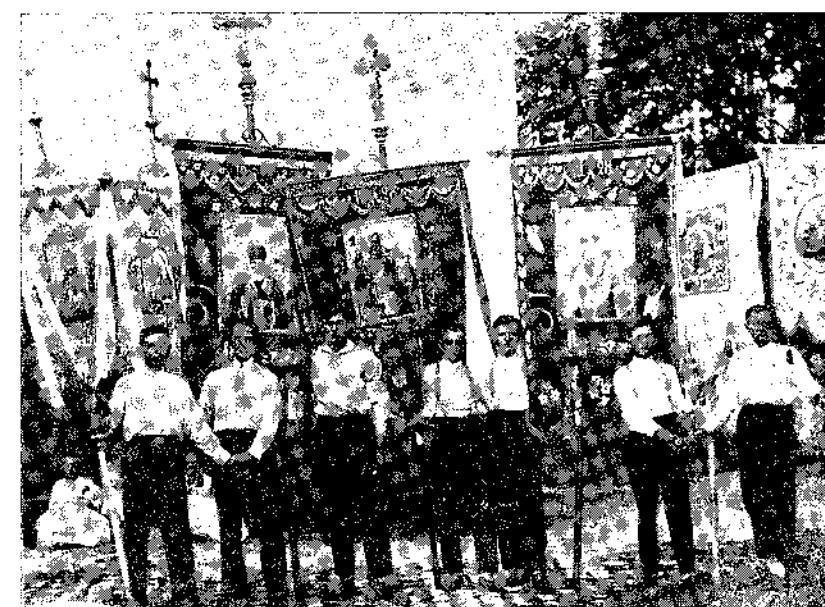
Та чула сом, кед моя кура злецела з твоей слами!
Гоч злетла, але ше зато не знесла. Кед сом худобна, зато сом не шалена.

Дабоме, лем надурністо патриш!

Цо? Швет це убил, а ти незнаш же твой оцец бул перечкар, а ти ше виношуеш пані.

Не предруцуй ми оца, ты сухо стара!

А ти моё худобство! Ганьб ше, овцо шугава.

Крижаре у Керестуре.

У таких часох не знала себе Юстина ради дац од гніву. Так и тераз. Нагнівана пошла слухац цо бутгную и вирозумела, же ше будзе у валалскай хижі виберац ишпан — место фошпон.

Не здурела Михала? Сцем да будзем права пані, да ше вожим на каруци, а ти да вишлацуеш наднічарох. Жур ше до валалской хижі, маш буц ишпан.

Михал пошол, а о пол годзини врацел ше аж фучал од гніву: Тоти твойо уха би отаргац а язик одрезац. Дзе це спопад ишпан, кед людзе гледаю фошпона. Знаш цо то: тот цо вожи бирова до варошу. А я ше пре тебе дац заганьбиц. Цали ме валал вишмейл: пале Юстинка би сцела буц ишпаница, оздаль над сушедскими курами. Цо ми ище остава, Бог це дал!?

II.

Прешло то, лем да ше цалком не забудзе, Юстину у валале не волали иньшак лем ишпаница. Но вона гоч то не була справди, була кельо-телью. Поеднала — не Михал — за биреша Якима зос существа, з чию ше жену найбажей любела вадзиц. А то сцела зато лем да ей Ержи — може заповедац. Яким будзе уж свой робиц!

Док Яким робел, Михал ше з Юстину раздел, цо би було найлепше да робя, да не муша чежко робиц, а ипак да дадо заробя.

Почніме з карчму — нагваряла Юстина. Ту нет чежкай работы! Напой драги, дâ ше на нім заслужиц. Дакус води долееш, дакус вецей зарахуеш, боргашом припишеш, па можеш буц щешліви чловек.

Правду гвариш, лем дзе пенеж? Порцию питаю, пристойби за братов тал, церква за столок, тарговци за твойо сукні, а откаль то шицко. Не барз нам того року зродзело. Яким не добре роби! Дзеже з телей жеми мушело би буц силне зарно. Примеркуем я на Якима дакус баржей.

Пожичиш пенеж. Ніхто ше не спомог през длуства, та ше аніти не споможеш! Пейц, шейц езри, цо то за твой капитал, па гоч и препадню.

Док Михал правел молбу за качмарске право, Юстина Ержи толковала:

То заш не ишпаница. Бо цо то ишпан? Гоч да е не знам яки, зато е лем люцки слуга. Не правда? А качмарка и качмар? У своим крашне ішэдза, швет гу нім доходзи, пис и приповеда цо ест нове на швеце, и качмар шицко зна. Вон мудрейши и зна вецей од попа.

Медзитим шицка робота не пошла по тей драги, як то Михал з Юстину задумал. У неікашней хижі не може и не сце комесия да дâ качмарске право. Карчма може буц лем у хижі яка по закону преписана. Цо почню? Да нову правя?

Док Михал около ходзел и о тим раздумовал, Юстина сама зос собу разгваряла, але так да и Михал чуе:

Цо зна иньше? Муши довершиц цо надумал. Оз达尔 ше не датакі газда заганьбиц. На шміх швету не шме то зробиц!

Михал чуе и не чуе. Мучи и його карчма, але дзе пенеж?

Зберал по валале, по банкох, предал шицко зарно и назберал коло 40 езри, но и то було мало. Одкаль оталь тераз мушел як-так створиц пенеж, да доверши хижу.

У своіх бригох о пенежу пошол раз и на полью, да видзи як Яким шор проводзи на полью. Нашол Якима коло спаднутого коня.

Чом не робиш, Якиме?

Робце ви, кед конь не може стануц.

Хори е? оз达尔 ше щемерел!

Дабоме, щемерел! А не питаце це, чи коні добиваю оброк. Не видзели го уж пол рока, а шицка рбота лежи лем на тим ёдним пару. Або купце оброк, або най поздихаю, а и я вас зохабим.

И Михал при телей своій жеми куповал зарно коньом мех по мех, але дармо було, не помогло, коні загинули.

Надумал дзвігнуц пенеж на амортызацию. 80 езри на 10 рокі зос 10°, каматами, интерешу, но даю му лем так, да зос тих пеннежох намири старе длуство, цо на жеми, хижі интабулиране. Надумане — зробене.

III.

Пришол и кирбай, швето и слава Руснацом. Сходзі ше родзина, товариши, да даю Богу чесц и да вименя еден з другім думі о своим газдованю, а по тим да ше ведно розвешеля. Кирбай то народны схадзкі и прави вірски и націонални швета. Прето розумліво, же ше гу тому швету сце кожде по свой возможносци порихтац. Так и Михал и Юстина. Покуповали кури, качки и гуски — за варене и печене; накуповали колачики, бо чом би ше іще и зос тым Юстина трапела; накупели вина и паленки, облечиво, нови плахти на посцелі, нови фіронги и партіки и велью іще того, цо ше ім видзело нужним. Розуми ше, же Юстина як газдиня сама ані не обілела, але и ту поеднала, а пенеж ше лем шмікал зос іх рукох. Вони як да то ніч не осетели.

Попри других госцох мал Михал на кирбай и свойого товарища з младших часох Данила и женку його Феброну. Вони ше двойо отселели дзешка на босаньскую граніцу и там свой вік провадзели — по іх словах — щешліво. Пришли вони да опатра тот велько Михалов маєток и нову карчму, цо е на далеко разглашена.

Перше цо ше ім не попачело було, же чом да Михал у карчми не меркуе на тих цо послугую, и яки то рачун випадне. Госцох у карчми — як на кирбай — було превелью, а газда шедзел зос своим хижними госцами при столе напити и хвалел ше зос газдованьем.

Поведз ти мне пайташ по правдзе, чи ты так добре стойш, як ше хваліш, бо я иньшак чул од людзох у карчми — озвал ше Данил гу Михалові. Я чул же ты задлужени по банкох, тарговцох, у людзох, же ше лем судзиш, та же ци тих дньох шицко запленели.

Най гутори хто цо сце, але я добре стойм, не вер нікому. Зос ніх лем зависц гутори, бо видза же мам шицкого. Правда же мам и длуства, але цо то на мой капитал. Легко го одлужим.

Кельо же маш длуства, Михале?
Но, оздаљ ци ше будзем споведац?
Кед не сцећ, не можем це нагнац, но любел бим знац.
Га дознай ше, я ци не повем.

А у карчми ше грало, пило, танцовало, розбивало, през дзень и ноц. И рано по кирбаю ошвітла красна нова Михалова карчма з порозбиванима облаками и дзверми, з розтарганима застолонамі, през фляшох и погарох, през вина и пива, през тих цо послуговали. А газду и газдиню слунко боме нашло у посцелі. Госци ше Михалово порозходзели, нікому ані „здрави оставайце“ не поведли, бо нікого нігдзе не було.

Путуюци дому гуторела Феброна Данилові.

Мне ше види, же при шицкому цо маю, так Михал й Юстина худобни:

То правда — одврацел Данил — бо су презадлужени. Я як сом чул Михалово длуство лапа бліско 200 езри. А то не шала. Як цена жемі пада, то годно присц до того, же не буду мац з чим повиплацьвац. Модлім це цале обисце справели зос пожичним пенежом! Шалем на амортизацію вжали 80 езри. Плаца рочне по 8 езри лем интересу. Према тому през дзешец рокі — а на тельо дана амортизация — вони даю лем интересу 80 езри, дакле враца банки дупли пенеж. Зос такіма заш цо маю од ніх по 6—7 езри пожичене, судза ше, а кед ше суд зверши, муша и ту скоро дупли пенеж класц. Уж ім шицко запленете, а жем інтабулирана. Не прейду добре, а не даю себе ані росповесц.

Модлім це, Даниле, Юстина нема жадну куру у таким обисцу; два рокі як квокі не насадзуе; сама ніч не робі. Тераз пред кирбай дала себе набавіц машину за шицце, бо да ше вона газдиня не муши модліц пре ёден фартух жобрачки Ержи. А и тот іх кирбай убие. Не було нігдзе шора, а вони до поладня шля. Ту не може буц благослова.

Видзела ши на дзверох у карчми як дружніцох позаписовал. То не добре уж прето, же ту може кожде зотрец, а друге кед у карчми велькі борг, то готова препасц. А крем боргашох до Михала слабо дахто и ідзе крем на такі швета як кирбай. Пре Михалово пожички и пре суди швет ше одбил од його карчми, одврацал ёден другого. Зато кед Михал неда напой на борг, не будзе мац у карчми нікого, а кед да, чкодзел сам себе.

IV.

З рока на рок цена жемі падала, па так през дзешец рокі. У тих дзешец, два рокі були ніяки пре сушу, а раз ляд побил. Чежко було витримац и таким, цо не були дружні. Прето Михал ошивел,

прето ше гнівал, бо осетел же препада, же зле приходзи. Не могол своим обязком удоволіц. Ише гу тому го дас двараз-трираз пре карчму каштиговали. Од роботи ше одвик. Шицко не випатрало зле док банка не прыисла, да ше ей враци. Тих дробных пожичачох могло ше и намодліц и нациганіц ім суд и длugo гоніц, але при банки то швидко пошло шицко. Банка ше не питала: цо то заедна Юстина,

Перша св. Причасц. Шид.

цо езри нажичала и наборговала, а несце врациц — як цо ше пітвали тарговци з платном. И так дошол Михал на бубень.

Порозберало ше шицко и жем и хижка и тото у хижі. Остал Михал на трох голых ланцох жемі, цо му жена тал принесла. При шицкому тому іще и длуства кус остало.

Зос Михаловей жемі купела кус и Владова гдовица, хтора зберала грайцар до грайцара и терас го до жемі уложела. Була щеш-

ліва, же ше ёй гоч и на тот способ удало, да добие жеми, цо ю ёй Владо лакеди робел.

Попри других купцох ту бул и Данил зос Феброну. Купели хижу Михалову и половку жеми, а ище понукли Юстини, да ше одсёлі на іх старе место, дзе осталася хижочка и лейд ланци жеми, хтори би вони пренчериали за Юстиново три.

Да не буду швету на языку, пристал и Михал и Юстина.

А кед ше ёдного дня заберали и кладли свойо шматы до Данилового коча, да иду до свойого нового завичаю, Юстина нарикала:

Пошло, Михале, нашо газдоване и довершени наш живот. Хто би то мог вериц пред даскельо роки. Дахто препие, дахто прекарта маєток, а ми? Сами и ми криви. Остали зме млади у живоце а до нешкы зме го не спознали. През советникох падали зме з ёдного зла до другого, а шицко то коштало пенеж. Та будзем ше од тераз над шицким тресц, лемже будзе малого хасну.

И док іх Данил вожел, вони ше ище раз оглядли на свой валал, дзе свой млади вик преведли, и ягод да ём шерцо дахто з першох таргал, котуляли ше ём слизи з очох ягод да сцели да ище остатні раз накваша туту чарну жем, у хторей думали косци свойо змириц.

И Феброна долго за кочом патрела, а кед го ёй нестало з очох, прешептала:

Дзе ше ёдному змерка, другому швита, а хто високо леци ніско пада.

Робота и шпоровносц и слугу збогаца.

ОСИФ К.

Чесц у животу человека.

Чесц и живот! Хторе важнейше за нас! Цо живот през чесци?

З человеком през чесци швет ше орудуе, кажде ше го клоні, його живот ніяки, док чесни человек и по своей шмерци ма шветли спомин у устох живих. За живот през чесци гвари и народна присловка: лепше и умрец як жиц през чесци.

А у чим ше состої тата чесц? Чи ю себе може кажди человек створиц як сце?

Директно ю не можеме створиц, бо вона не така да ше ю до рукох може вжац, да ше ю опатра и чуе, але вона индиректно вибива зос нашей души, ми ю себе ствараме прейг своей души по наших ділох. По наших ділох судзя людзе вредносц нашей души, а по тим и вредносц самей нашей персони. Тата вредносц нашей пер-

сони, хтору нам указує швет-людзе, то наша чесц. Према тому швет т. е. вкуп людзох на пр. ёдного валала, ёдного звания (према тому дзе жилеме) е вага. на хторей наша персона, ёй вредносц, ёй чесц може вецей або меней важиц. Па баж зато же чесц овиши о суду людзох, хтори по человечих слабосцох и хибох може буц хибни и цалком неправдиви, зато треба нашей чесци односно нашей персони дац способ, по хторим би було возможно повредзену чесц виправиц, а туту неповредзену таку зачувац. Чловек будзе на своей чесци свой живот, па зато му не свеёдно, цо швет трима до його чесци.

Пробуйме розпатриц важносц чесци.

Чловек не може у своім живоце мац и знац шицко, цо од нього живот гледа, але ше муши кеди-некеди и на других заволац. Тото гледане и даване помоци ствара односи, хтори ше муша даяк ушориц. У тим гледаню и даваню помоци наставаю медзи людзми обвязки, хтори у першым шоре ушорює наша совисц, наша нукашиюсц. Кед я ствар, хтору сом достал од сущеда на послугу (а на сущеда ше у першым шоре воламе) врации у таким шоре, як сом ю и приял, то ми сущед и другираз и трецираз и вше у моей нужди и потреби поможе, бо зна же як сом до тераз, так будзем и од тераз шорово удовольствац своим обвязком, та ше може на мне ослоніц, бо при мне не остане спрэведнити. Зос шоровим випольньованьем обязкох, я себе створел у сущеда чесц, фундамент на хтори ше вон може у каждой нагоди ослоніц. Но и сущед ми не може вше помочи и я ше обрацам гу його сущедом, знамцом и родзини, през цали валал лем кед сущед пове: гей можеце буц базовни у того человека. И прейг свойого сущеда або гевтого зос хторим сом мал и отримовал звязи, по шоровим випольньованьем дробных обязкох, достал сом глас чеснога человека. Розуми ше, же ту мame претпоставу, же и мой сущед шорови и чесни человек.

Кед би я пожичену ствар не врацел, мой би однос гу сущедови ушорел суд и закон, но за другу помоц бим ше нешмел вецей на того сущеда заволац. И сама правда же наш однос ушоривал суд, чкодзел би у першым шоре мне, но чкодзел би и сущедови, хтори ніч не виновати, же дошло до суду. Чкодзело би и сущедови и його чесци уж прето, же швет не шумне гутори о тих, цо ше судза. Нераз не двараз можеце чуц: то ніяки не человек, вше ше лем по судох цага. Зос тим ше сце повесц, же таки человек не як треба, же му ше чесц у очох швета зменышуе, гоч е у каждым попатрунку иньшак человек на своім месце.

З тим у вязи вредно наглашиц, же и звание на пр. адвокатох идзе у своіх роботах за тим, да зачува людзом чесц, хтора ше уж,

дакеди можебуц и по кривди, валя. И баж прето чудне, же ше тото звание ненавидзи.

А чи чесц ма вглив на наш газдовски живот?

Позната правда: ритко хто згаздовал през длуства, най нам ту свою пове. Чи би я могол пожичиц задлужиц ше, да гевтот, хтори ми дава не бизовни на мене, на мою чесц, же му пожичене врацим. Правда же и суд ту лем прето, да неушорени односи ушори, але най себе кажди роздума, чи би вон сцел дацо пожичиц человекови за хторого зна, же му не враци през суду. Не пожичел би, агейце!

Према тому ясно є, же у одношаю человека з чловеком цені ше и почитуе чесц — вона фундамент одношеня — а лем кед и дзе чесц похиби, ту става зос свою силу закон.

Як чесц при кождому едному од превелькай важносци, так то вредзи и за дружтва, и вони маю свою чесц. И семейство и держава маю одношения зос себе ровнима. Держави ушорюю свой одношене по натуральным праву (кед держава ушори свой однос зос другу державу так, як кажди разумни человек може пресудзиц же право) або по писаних контракох. Попри других нукашніх моментах и тото ушорйоване обвязкох роби, да чесц (кредит) держави при других державох рошне або пада.

Гварели зме же чесц то фундамент, на хторим сцеме збудовац здание свойого живота — жица. Кед фундамент добри — дакле чесц у дружтве — теди и живот ма условия да квитне. Чесни легинъ на час ше ожені, дзивка на час ода, газда ище вецей згаздуе и т. д. Тот темель сце кажде да чува, бо при росківаним темелю и здание ше валя.

Кед я сцем, жадам, да другі не рушаю мой животни фундамент — чесц — так исто треба да ше и я гу другим спраствуем. Свою чесц недам нізач, а люцку не зосцем през причини кламац.

Но яки людзе слаби, то вони правда свою чесц чуваю, але ше о люцку любя очухнуц. Знаюци од якей є непреповедзеней важносци чесц за кождого од нас, то и державна власц у своїх законох сце да очува и обрані чесц кождому, хто му ю неправедно сце одняц. Зато закон преписує вельки кари за тих, цо сцу дакому чесц погубиц пред другима и його поніжиц. Ище чежше ше каре клеветнік, хтори — да дакому начкодзи — виношуе проци йому безчесни діла гоч и сам зна, же то не правда.

Зос тима даскелью словами сцел сом указац, як треба и свою и люцку чесц чувац, бо вона людзом: шицко. Звалену чесц барз чекко дзвигнуц, а як приклад винешем туту згоду, хтору сом чул зос казательніці:

Еден чловек да начкодзи свойому парохови, нападал вшадзи дзе му ше згода дала на чесц парохову и клеветал го. То пароха болело, але не коштало ніч до вон гуторел, же тото цо ше проци йому виноши неправда и клевета. Пришол смертельни час тому парохови, а гевтого клеветніка нагнала совисц, да придзе гу парохови и да модлі пребачене, а вон ше уж остара, да свойо клевети поцагне.

Цо да робим, отче?!

Вифлеемаре. Керестур.

Вежні заглавок полни с пирійом, ідз на турню и роstryш пире.
Як то зробел, пришол заш гу панотцови зос словами:
Поробел сом, чи мам ище дацо робиц?
Позберай тото пире, цо го витор разнес.
То отче не возможно!

Видзиш, сину, — озвал ше паноцец — я ци пребачуем цо ши мою чесц погубел и цо ши ме клеветал, але док тото пире позбераш вец и свойо клевети будзеш мочи зос швeta поцагнуц.

Щешліве шерцо и весела натура (норов) — то вецей
вредзи як шицко богатство.

Петро Геверни.

Перши дні живота.

Вшадзи у валале лампи погашени. Прешло уж пол ноци, та людзі — разуми ше — одпочываю. През валал прейдзе кеды некеды патрола, хтора ма валал очуваць од крадзох, хтори ше у жимушніх часох знаю стац.

Так и гінто нестало Дюрови Месаровому зос хліва два найкрасаві коні. Гоч мал у обисцу оштри пси як риси, тей ноци ані не збрехли. Дармо было шыцко гледане, коні ше нігда не нашли.

Патрола баж стала коло ўдней уліткі, кед дзешка недалеко черкла капурка. Ягод на кридлох пошли тамаль патролаше.

Вшадзи ціхо и цма. Нараз ше у хижі Данила Гевернага чула бешеда двух персонох, лампа ше запалела и такой ше зачул йойк.

Патрола думала, же ше ту дахто забива и пошла на капурку, но була замкнута. Почала патрола лупкац до капури и капурки, а шыцок престрашени и злекнуты вибег на двор газдов син Денчи питаючи ше:

Хто то?

Патрола! У мену закона гутор, хто тераз вошол до вашого обисца и хто нука йойчи.

У мену закона, я вам одвітуем; Пред дзешец минути вошла до обисца бабица, бо ше радосць става у нашим обисцу. Тераз знаце? Збогом!

Но-но, лем кед знаме до на ствари, бо знаш и сам же наша одвічательноць велька у тих днёх, кед ше телько крадне. Здрави оставай, Денчи?

Ходце здрави, хто би верел же маме таку шорову патролу. Уж ше остарам, да вас ішвет похвалі.

То було обисце Данила Гевернага, чеснага газди. Старша невеста, цо за сином Денчийом одана, тей ноци мала шумнага хлапчика. Гарло му було особено добре, бо ше до рана надзверал и так прейг часу попробудзовал и други дзесці у обисцу, хторых було шесцеро. Кажде од дзесцох сцело, да цо скорей видзі дзесцко, цо го тераз говля през комін пущела.

Поставали з посцельюх и пошли опатриц дзесцко. Но як було жимно — коло Андрия — то вони фришко и позамарзали, та ше поврацали до посцельюх.

Тераз станул дідо и газда Данил, чия хижка була полна благословія Божаго и благодаті. Обисце вельке, дружтво числене и старших и младших, старшаго ше почитавало. Крем того и маектку було досц.

Кед ступел до хижі першэ ше опітал за здравле невести а вец попатрел и дзвігнул хлапца, хтори віше йойчал.

Но тот годзен буц дзияк, кед ё такі гласны. Дам го вера вишколовац.

Денчи, Денчи, гібай нука и опатри себе наймладшаго сина — кричал дідо.

Дзе ё, да го видзім? Будзе му меню Петро — радосно уходзел Денчи до хижі.

Но, Бог це благословел, яки це вжиме Петро напад, кед тэраз Андрия, та му вера и меню будзе Андри. Так я як дідо и газда сцем.

И шыцки знали, же ше дідово слово муши почитавац, та ше змирели, же дзецко остане Андри.

И дзесці як поставали сцели дознац як будзе хлапчикові меню, та ше круцели коло діда, облісковали му ше, а кед ше ошмеліли, запитали ше:

Діду, а як будземе волац того малкаго хлапчика?!

Андри!

Андри? Но и то будзе згода — почало найстараше дзивче, — кед будземе волац Андрия да придзе ёсць, будзе и кантур віше бегаць, бо и йому Андри меню.

И дзесці ше слатко ішмяли.

Швёт го скарал и кантура, откаль ше вон тэраз нашол у обисцу — гнівал ше дідо. Та пре нъго да ше моя воля не зисци?

Требало пойсць и до кресту. А кума як кума сцела свойо кумчче прибраць, но дідо, хтори сцел буц кождому ёдлу запрашка, не дал:

Гоч цо, будзе го кеды прибраць, лем кед го Бог пожиё, а до кресту не достойно прибераць. А ані пре швёт не добре прибераць. Нешка недзеля, насірчча ше коло дзецка, та му годно зоч спаднуч. А од тей хороти велько дзесці умераю.

На жалосць мацери а на ганьбу куми пошло дзецко у старых дзесцінських шматох до кресту. Но да не будзе як при других людзох, кума надумала — або наврачала, як сцече — да дзецко не уноши до обисца праз дзвёры, праг, але праз облак. То послужи дзецку за його здраве.

Далей не вредно длужиць. Досц лем спомніц, же ше кума, кед ношела ёсць, пошлісла и ляпла у дворе. Сирота віше ёй бул лем дідо на разуме — як косць у гарле. — Та так и тэраз. Вона до двора, а дідо на дворе. Руцела главу на бок, да діда не видзі, та ше пошлісла. Пошла ёй юха по дворе, а еден рейтеш пес одцагнул. Препадла ёй трапеза.

Но дідо ю цешел:

Не крич, досц мі того: и-юй, и-юй. Свойі ши кумовскай должносты и обычайом удоволела, та буц мирна. Ніхто не будзе знаць

А так и было. По дідовим розказу ніхто нігде ніч не гуторел. А Петро — так дзецку було мено — плакал, купал ше (а више уцерали до сунікала власник, да му зоч не спадне) и роснул. А кед уж почал буц живши и рачковац ше влапел, польски роботи летни уж приходзели. Тоти цо були за роботу пошли на полью, а на дідови було, да меркує на дзеци, и на Петра.

Дідо — а то би и кажди други зробел — пущел хлапца да рачкує, а сам шеднул, курел и думал о газдовству. У тих своїх думох не осетел же Петро не при ньому.

А Петро нашол себе роботу. Нашол у приклече под орманчиком танерик зос писком. Поросиповал го и по жеми и по глави. У орманчику, хтори бул лем приварти а не замкнути, нашол у гарчку млеко. Бабрал ше з нім та так гарчок и преврацел. Млеко ше розляло, а Петро ше по нім викалюжал. Нашол под лавочку и сакайтав з отрубами, та и отруби порозруцовав по приклече, по млеку.

А дідо лем дума, як то жатва уж пришла и кельо ше зарна годно добиц, док Петра не було мочи препознац у приклече.

Пришол и пес та Петра олізовал, а вон го цагал раз за уха раз за хвост, а кед ше и того засицел одрачковал на двор.

Баш лем пред два тижні було як Денчи направел и вимуровал на дворе при студні едну долінку, да ше маю качата и гушата дзе купац. Дабоме же ше ту знали вецейраз и прашата окупац и так ше стало, же слабо дакеди було у долінки чистей води.

Так и того дня, була у долінки права мутлянка. Петро просто гу ней. Качата ше порозбеговали, а вон уживаюци у тим почал перше з ручку чапкац по води, а вец и з ношками, док ше не ошліснул и спаднул до долінки з вреском, зос хторим претарг діда у його думох.

Дідо скочел, немал кеди ані папучи здац на ноги, лем да видзи, цо то з дзецком. Но як сцел прейг приклета нагло пребегнуц, лем ше ошліснул и ляпнул на жем яки бул длугоки и широки так, же ше му аж даскельо слизи зявели на очах.

Дідо би так на лежаці остал и думал, як то могло буц, да вон у приклече спадне, але ше Петро надзверал аж на рату. Дідо же стане, а то зос собу ягод да на шматох дзвига цали приклет. Блато ше нанъго наліпело, а при шицкому тому ище найчуднейше, же пес тово блато ліже. И дідо з больюм у крижкох, храмаюци гайд на двор дзецко гледац,

Чує вон, же дзецко дзешка при студні йойчи. Патри дідо, патри: Та то ты Петю, ша не можем це познац. А дзецко дзвигало ручки и махало з німа та так старгло дідови кед ше зогнул окуляри. И дідо по мутлянки мацал окуляри и дзецко у калюжи на брушку

лежало, врацели ше и домашні зос поля та ше з капурки припартали:

Но, цо за робота? Чи ше дідо з дзецком бави, чи даяке нещесце? Но одкаль же дідови хрибет сама отруба?

Кед їх дідо осетел, хватнул дзецко з долінки — окуляри зохабел — та го себе на руки.

Кед тоту слику домашні збачели, да попраскали од шміху. Лем ше кой едно кой друге зацагло до кута и до сита ше нашмеляло, бо не сцели да ше дідови до оч шмею.

И до тижня шміхи не престали.

**Кед маш вельо и изобильно, думай и на того, хто
нужду церпи.**

ДР. Г. КОСТЕЛЬНИК

Помарли ми оцец и мац.

Помарли ми оцец и мац
од старосци,
Гей, уж и я, и я бліжей
гу вичносци!

Мамо моя, уж на швеце
нет нікого,
Хто би ме, як Ви, так волал:
„Дзецко мойо!“

Штерацец и штири — то су
роки мойо
Ипак Ви мнє вшe волали:
„Дзецко мойо!“

Пецеро уж мал сом дзеци,
дзеци свойо,
Ипак Ви мнє вшe волали:
„Дзецко мойо!“

Спаднул мур, цо бул пред нами
у животу,
Нацли зме ше на самучким
самим фронту.

На тим фронту, дзе падаю,
препадаю,
Дзе о вични брег ше роки
роздиваю.

Боже, Боже, як зме блізко
пришли гу Це!
Як преходзі людски живот!
як кляпнуце!

Добре нас учили старши,
цо нас чека,
Же яка то цала доля
чловеческа.

Ах, а нам аж тераз ясно:
цо нас чека,
Аж тераз нам ясна доля
чловеческа.

Корчин, 7. VIII. 1930.

Младши старшим чесц так даваю, кед мало гуторя, а
вельо слухаю.

Уплив родительох на дзеци.

Под тим титлом сцел бы сом на кратко дац одвіт, чи то правда, чо ше гвари: яки оцец, таки син, яка мац така дзівка. Вельо ше пише и гутори о воспитованю дзецах, и даваю ше поуки, як их треба воспитовац. И же ше при тим роби о важней ствари, то цалком зрозумліво, бо хто як воспитани, та таки будзе и пожиточни член чи то за свою фамелію, чи то за тото место, у яким жие, чи то найпосле и за державу, до котрой припада. Зато чуєме таке: тот шумне воспитани, а тот заш зле воспитани и т. д. На само воспитоване дзецка упливаю вельо ствари: место, у котрим жие; людзе, з котрима жие, а и сама природа, котра го окружуе. Лем же чловек ма розум, и баж прето на ньго найбажей упливаю поучована, яки му ше даваю; не шмеме зато забуц, же чловек з тим розумом сам судзи, роздумуе о тим, чо видзи на другух и до од ніх чуе. Коло дзецка су найблізши родителе, и цо видзи на німа, о тим роздумуе и з ніх себе бере приклад. Пияніца н. пр. пове так:

„моі сину, же би ти ше не опивал, же би ти не лал, бо то не шумне“; а син цо? Ша док е мали, то слуха, бо муши: але себе и так роздумуе: „Шак лем док я вирошнем вельки, не будзе мне ніхто розказовац.“ Добра мац н. пр. гвари так: „дзецко мойо, віше будз добри, не цигань, не крадні — бо чи ши видзел, же би я так робела або твой оцец?“ А цо дзецко? Воно послуха, але будзе и роздумовац: „И я будзем таки, як мой оцец и моя мац“. Дзецко себе того ані не свидоме, же як на ньго уплива приклад його родительох, але тото ше на нім одбіе у познайшим живоце. З єдним словом сцем повесц: хто сце, да будзе його дзецко чеснотліве най сам будзе чесно-

Перша св. Причас — Козарец.

тліви; хто сце, да його дзецко будзе характерне, най сам будзе таки; хто сце, да його дзецко будзе вредне, най сам будзе таки.

Ту мам пред собу баж фамалию св. Васілія В. (их живот); та ми дозвольце, да винешем даскельо черти з іх живота, котри нам укажу, як родителе шумне посцігли свою ціль у вихованю свійого сина Васілія.

Його дідо бул богати и любел ходзіц на лов, а на його столе віше було меса зос дзівіні. Вон досц по паньски жил, бо и мал з чого жиц. Але, гоч по паньски жил, бул тварди Християн; то ше дораз указало, кед цар Диоклесіян почал преганяц християнох. Кед тот пагански цар почал мучиц християнох, дідо св. Васілій сцекол до горох на Понту и так жил зос Макрену (бабу св. Васілія) през 7 роки през нічого, бо цар им вжал шицок маєток. Вони у тим

витримали аж до конца преганяня. Оцец св. Василия, котри ше волал исто Василий, бул провкатор у Кесареї, а бул и учитель реторики. Иньшак бул познати як учени чеснотліви чловек. Мац св. Василия волала ше Емilia, котра була широта. Обидвойо ше одликовали з тим же любели даваць худобним милостиню.

Таки були дідо, баба, оцец и мац св. Василия. А яки вон бул? У младих роках бул при своєй баби. Вона велько прецерпела за виру Христову и як така дала му тварду виру и моцни характер. Послушайме, як ше тата його вира и характер крашне указую, кед раз як владика водзел бешеду зос преторским префектом, котри го силовал, да прейдзе на ариянство (то фальшива наука, котра учела, же Исус Христос не Бог и Преч. Д. Мария не Богородица).

Модест (так ше волал тот префект): „Як то ше ти шмеш так шмелло опрец такому велькому царови? Як ти шмеш буц таки непослушни?“

Василий: „Цо то значи тоти слова? О якей шмелосци? О яким непослушу ти гуториш?“

Модест: „Ти не сцеш прияц царову виру, котру шицки други прияли.“

Василий: „Я свойого цара поштуем, але не можем поштовац ёдно створене так, як самого Бога.“

Модест: „А чи би то не була за тебе чесц приступиц до того дружства, як и ми?“

Василий: „Ви високи настоятеле, славни людзе, то я припознавам, але сце не вехши од Бога. Певно, же би за мне була велька чесц, да будзем ваш приятель, але и ви так исто створени од Бога, як и други людзе, — но праву чесц дава не достойносц чловекова, але вира Христова.“

Модест теди розгнівани скричи: „Цо, ти ше не боиш моей моци?“

Василий: „Чом би сом ше бол? Цо ми ше може случиц? Цо би сом могол мац прецерпиц?“

Модест: „Цо будзеш церпиц? Тоти кари, яки на тебе можем наруциц.“

Василий: Яки то? Надумай себе!“

Модест: Одберем ци маёток, пошлем де на вигнане, дам це мучиц, задам ци шмерц.“

Василий: „Спомні ти мне други кари, бо ані ёдна з тих мне ше не тиче.“

Модест: Як то?“

Василий: „Не можеш одобрац маёток од того, котри ніч нема; гибаль ми вежнеш тоти шмати, цо су на мне, або тоти дас-

кельо кнїжки, цо мам. Пошлеш ме на вигнане, — а я вшадзи будзем дома, бо кожде место мойо; або лепше повесц: цала жем припада Богу, а я лем так, як путешесвующи на тим швеце. Будзеш ме мучиц — а я мам таке слабе тіло, же под першим удареньем мертвe ше звалі на жем. Задаш ми шмерц, — а я баж теди як найскорей пойдзем гу Богу, за котрого жием, котрому служим, за Котрого на пол сом уж мертві, гу которому цоскорей жадам дойсц.“

Модест: „До нешкa ніхто ище не гуторел гу мне зос таку шлебоду.“

Василий: „То можебуц прето, же ши ше ище нігда не стретнул зос владиком. У шицким другим ми благи и мирни и тримаме ше як остатні спомедзи людзох так, як то каже закон. Процы нікого, не гварим: процы такого велького цара, але ані процы остатніого чловека ми ше не бунтуеме. Але кед ше ту роби о чесци Самого Бога, теди ми не познаме нікого и не видзиме нікого крем його самога. Огень, муки, жвири, пазури, цо розтаргую людске целo не задаваю нам ніяки страх. Зроб з нами, цогод сцеш, але най зна и цар: ти не годзен нас надвладац, гні ми не годны пристац на тоту безбожну науку, гоч би ши нам наявел, не знам: яки муки“. Св. Григорий Назиянзенъски описал нам св. Василия, же як випатрал зверха. Гвари, же бул бляди з длугоку браду; кед ше разгварял, та помали бешедовал, а то прето, бо бул віше задумани у своих глубоких думох. Гвари, же бул бояжліви и прето ше цо вецей клонел явных диспутох, але зато не бул жалосни (як би то можебуц могол дахто подумац). Но процівно: весели и любел разгваряц ше зос своіма приятелями. Віше бул мирни и кед мал дакому дацо пригвариц, то зробел з найвекшу любову. Ёден манускрипт гвари же бул тлесно високи, сухи, слаби, и у ліцу задумани. Хто би вец подумал, же би таки чловек могол буц таки енергични, як цо зме видзели, же бул у тей бешеди з Модестом. Но да го не воспитовала його баба у дзецинству, то думам, же би не бул таки як владика, (гибаль зос особлівшу ласку Божу).

Оцец и мац му були добри, чеснотліви и дарежліви людзе. А яки бул Василий? Як владика баж прето бул таки облюбени, же дзелел щедро милстиню и наказовал, да то богати робя.

Василий описал нам ёдну пременку у його души, котра настала по звершенню наукох. Василий бул барз даровити и преславени пре свойо таленты у Кесареї. Його шестра Макрина, котра з мацеру жила як права монахіня, видзела, же Василий, гоч таки славни, одредзени є за іньшаки живот; и почала го нагваряц, най себе выбере живот на самоци, манастирски живот. Слова Макрини не були даремни, па послухайме лем, як ше вон нараз пременел. Вон так пише: „Кед сом

ше уж през длуги час дал на марни живот, и кед сом уж скоро цалу свою младосц ужил на то, да по длугей и марней роботи наберем себе знаня и мудросци, котру Бог одруцуе, я ше на концу пребудзел з того глібокого сну; я осетел чудне шветло чесноти св. Євангелиї; я оплаковал з вельким больлом мой бидни живот, що сом го дотераз препровадзел. У таким станю я жадал мац едного водителя, котри би ме поведол на драгу побожносци. Мойо найвекаше старане було да преушорим своє звичаї, котри були досц погубени пре дружене з недобрим дружтвом. Я прочитал Євангелию и осетел, же нет за мне красшай драги до совершенства, як да предам свой маєток, а сам да будзем худобни и так oddзелени од привазаня гу тому швету". Ту Василий вецей з покори гутори, але зато можеме пристац на то, же кус попущел у побожносци, док не бул дома (пре науки у Цариграду и Атенох). Але сцем поставиц єдно питане: "Чи би ше Василий пременел на лепши живот, да не видзел, ище як хлапец, добри приклад у свом родним доме?" Не верим! А чом настала пременка? На того питане так одповем: Дзецко, кед придзе на тот швет, за нъго шицко нове, до видзи и до чуе. Хторе зарно спадне до такей души, тото и глібоке корене запущи бо му ище ніч не завадза. И хто видзи красни приклад и чуе красни слова у дзецинству, та му тото чежко витаргнуц у позним живоце; а гоч дакус дацо и поцемнее у його души, то лёгко назад привесц страшене шветло. — Оцец, мац и баба св. Василия сцели, да вон будзе святы — вони то и посцигли, бо сами були святы.

А ѿ ми сцеме мац од своїх дзецох? Певно же да буду чеснотліви людзе. Будзме и ми таки! Гвари латинска пословица: „Verba mouent, exempla trahunt“, т. е. „Слово порушуе, а приклад поцагуе“.

О. Венедикт Сабов Ч. С. В. В.

Дзецко най ні́гда не дума, же є саме, бо Бог небесни не зохабя го.

МИХАЛ РАМАЧ.

О нукашнім уредзеню нашай держави.

Еден од найважнейших державных вопросох по Уединеню вшелеяк было питане организаций державнай нукашнай управы. Чежкосц того питаня баж у тим лежало, же до Уединеня територий нашей держави бул подзелены на седем правни подручя у которых не лем правни порядок бул розличны, но тиж державна идеология ишла за

цалком іншаким цілью и на вшелеяки способ сцела увесц дэзориентациі и умертвенем славянскаго элементу. Правда, Сербия и Чарна Гора мали свою неовисносц, але законодавство не было на завидней висоти док прилиki у заосталих покраінах Войводини, Горватскай и Славонії, Словенскай и Далмациі и Босни и Герцеговини були под верхносц Пешта и Бейча и управяни и порядок ше разликовал. А заш Македония була под заостату Турску. Баж по войни ше на тельо пременел способ управления и идзе розвой за цо векшу децентралізацию. Ясно вец, же и закони принесени у цалком іншаких приликох не можу ше прилагодзіц не лем державнай ідеї но тиж ані духу времена. Зато их требало заменіц.

Шпилавац хор — Коцур.

Вшелеяк баж ше и у тим найвекаша чежкосц состояла принесц такі закони и державну управу поставиц на такі темель, хторы би одвитовал не лем державнай ідеї, но исто ані не зоперал духовни и прыведни живот поєдиных краінах держави. Нешка ше правни порядок темелі на законах, а почым закони ніяк не одвитовали то ше мушели заменіц. Нараз ше то не могло. Мушело ше на першым месце после Уединеня упуциц и духовни и прыведни животни цек у напряму нового державнаго ушореня.

Віддавански Устав од 1921, г. ришел нукашне уредзене держави у духу строгаго цэнтрализма. Тоту причину мушиме гледац у часох, кеды були принесены. Вон ше указал у живоце непрікладним за наша прилики и зато видзиме, же дарац после його приношэння почала велька

борба процив њого. Но неспособносц булих партийох, чия робота ше зводзела на партыйске политичарене ані у Нар. Скупштины иншне не приношала.

По Видовданском Уставу була держава подзелена на 33 обласци, чий шеф, Вельки жупан, мал не лем не високи ранг но тиж и малу надлежносц и ділокругт. Особито кед му законом о Обласней и Срескей Самоуправи од 1922. г. була о бок положена Обласна Скупштина були обласци неспособни за фрише оконъчоване наменей роботи. На другим боку заж министарства були преоптерхованы зос дробним стварами и ту ше магледац причина спорей и неточнай администраци.

Баж нешка, кед державни организам вше зложеньши, кед держава ма дац и овозможиц не лем порядок и мир з вонка и нука но тиж зос мудру организацию и уредзенем припомогнуц цо векшому прыведному розвою вельку ролю (улогу) бави у тим и ей административне (управне) ушорене. Воно мушки исц према потребах не лем националних но тиж и прыведных. Према тим подзелене держава на управна подручя мушки зос горнім исц. Вони маю задаток, не лем же би були орган управнаго апарату но тиж же би були штредок прыведного и духовнаго жывота дотичнаго края.

Таки вельки и радикални пременки у державним уредзеню, т. е. же би одклонели були обласци неспособни и непродуктивни, не могла вивесц преща неспособна и лем политичка Нар. Скупштина. Партийске политичарене ей була едина робота. Жывот питал свойо. Цекуца ствар уж постала, же би ше вияшнене за вельке число хорих появох дружтвеного жывота гледало у наших застаретих недостатніх законах.

Манифестом Його Вел. Краля од 6. ян. 1929. р. упущеного народу тарга ше цалком зос старым животом. Ясно, же и Устав зволени. Дораз на першим месце было поставене питане: способ нукашњој ушореня державней управи. Цалком правилно, бо од того овиши добре функціонисане управи. Зос темеля преушорена и Верховна Управа а тиж и нукашня.

Принесени закони: Закон о Краљ. Власти и о Врховној Државној Управи (З. Кр. и Д. У.) од 6. ян. 1929. р.; Закон о Уређењу Врховне Државне Управе (З. В. У.) од 31. III. 1930.; Закон о Унутрашњој Управи (З. У. У.) 19. VI. 1930.; Закон о Називу и Подели Краљевине на Управна Подручја од 3. X. 1930. и Закон о Банској Управи (З. Б. У.) од 7. XI. 1930. р. су, хтори регулираю верховну и нукашнюю управи у нашай кральовини.

Першими двома законами (З. Кр. и Д. У., З. В. У.) уредзена законски найвиша власц у держави. Законодавна и екзекутивна власц припада кралю. Краљ ношитель шицкай власци у жеми. Краль ви-

дава и преглашує закони; поставя державных уряднікох и дава воени чини. Вон предстаўя державу у шицких ей одношенийох зос другим державами; преглашує войну и зклапа мир (чл. 4. З. Кр. и Д. У.)

Другим законом (З. В. У.) заш законском драгом ушорена верховна держава управа, хтора припада Кралю а верша ю у Кральово меню министри, бо Краль не може ані еден акт бул то законодавни або управни видац през премапотпису поєнного министра. Министри составяю Верховну Державну Управу, котрим иа чоле стої председатель Мин. Совиту. Ёст их дванац. З. В. У. точно одредзує іх должностні. Кажды Министер самостални у своеj роботи. Шицки урядні акты його ресору выдаваю под його потписом и у його мену. (Чл. 12. З. В. У.) Вони одговорни за свою роботу Кралю (чл. 15.), а иста тирава и пейц роки после одступа. Ім судзи Державни Суд, хторого менуе Краль, кед двига обтужбу. Вон ше состої од трох держ. совитнікох и трох касацийоних судийох а председатель му предс. Касацийоного Суда (чл. 17. З. Кр. и В. У.) Министрова одговорносц є не лем кривична но и гражданска, одвитує за чкуду нанешену держави.

На З. У. У., З. Н. П. и З. Б. У. почива општа нукашня управа у нашей держави. Дефиницию (тачни поям) општей управи дава сам З. У. У. у чл. 20. одредзующи: општа управа обухвата све послове сем оних, који су законским прописима стављени у надлежност судова финансіских или војних власти, као и послова по којима се држава јавља као подузетник. Према тим, шицко цо не ставене законом у надлежносц даедней другей власци спада под поям општей управи.

Вона ше верши по бановинох, срезох и општинох. Верша по правилу держ. власци, або на кельо ё додзелена самоуправним под їх надзором. Державни власци су: банове и упр. града Београда II. граду; срески начелнік и управник града Београду I. граду и державни местни полицыйски власци. Док на самоуправни власци (Градски начелнік и општини) тата власц пренешена.

З. Н. Кр. подзелена цала держава на 10 управни подручја. Дзевец бановини (Дравска, Савска, Приморска, Врбаска, Дринска, Дунавска, Моравска, Вардарска и Зетска) и як окремне упр. подручја град Београд зоз Панчевом и Земуном. Нови дзевец бановини ше битно розликују од старих 33 обласцох. По територију су вельо векши, їх шеф високи положай и ранг, крем того їх вельо векши а и ширши ділокруг. Док зак. о Обл. и ср. Самоуправи була о бок поставена велькому жупану, як экспоненту держ. врховней власци и Обл. Скупштина, тераз то уединене у бановини и постої лем еден шеф, бан. Вишліяк, же не мож раздзеліц општу управу и додзеліц

ей вивершоване двом органом през пошлідкох по фришке и точне кончене. Баж тата подзеленосц управи и мала компетенция вельких жу-
панох була найвекша сметня у булих обласцох. Бановини зос тим
дзеленем управи пречисцую Уводзи ше єдинствена управа. Державни
покрайнски опщи роботи сконцентрованы тераз у персони бана.

Медзитим по З. Н. К. (§. 6.) и З. Б. У. (§ 59.) бановина не
лем найвиша опща управна власц у держави, но крем того вона е
и правна особа и як така може посцигнуц права односно превжац
обязкі. Дакле ма caratter и самоуправного тіла, крем державней
упр. єдинки У бану як шефа бановини склубчена шицка власц. Вон е
не лем шеф бановини у упр. погляду но бана представя бановину и
як правну персону. Према тим як правна персона и самоуправне тіло
ма свой бюджет. У нъго спадаю крем маєткох и подузочох и порцій,
котры бановина може раздзеліц за свой тераторий (то су бан. при-
рез, пристоібе, самосталне дажбине, доприноси у новцу или нараві).

Крем держ. уряднікох у бановини постая окремни бановински,
котры поставя бановина за свой потребы и плачи их зос свойого
бюджету.

Далей бану додзелени Бановински Совет (веће) як совитодавни
орган бана. У Бански Совет ше поставя по једен член за кажди срез,
крем того за кажди варош 3 — 15000 жительох једен, од 15 — 30000
двоме, 30 — 50000 троме а преиг 50000 штирмє совитніки.

Надлежносц и ділокруг бана широки. Исто мушиме вжац як и
горе за опщу управу. § 29. З. Б. У. на тот способ одредзуе исти:
поред послова опште управе, који су пренесены у надлежосц бана,
бан ёе у погледу бановинских послова и буцетирања старати се за
привредне, хуманитарне, здравствене, социјалне, саобраћајне и кул-
турне интересесе бановине и њеног становништва. — Према тим велью
ствари тераз переходза на бана, котры скорей спадали под дотична
министарства, а не обласци. Баш ту ше видзи тата концентрация.

Банска управа ше делі на оделеня, на чоле хторих стоя на-
чолнікі оделеня. Ёст их седем. Вони ше заш дзеля на одсеки а исти
на реферати. Крем того постої главна писарна преиг хторей ше верши
и надпатра цала нукашня техничко-манипулативна робота банскої
управи. Постої и економат, же би ше старал о материяльных потребах
управи.

То су у главним тати закони на хторих почива уредзене на-
шей держави.

Не допуш нігда, же би зле опредз тебе стануло, але ты
стань опреда зла.

О економії енергії во обще.

Циль енергиюю економії є тата, да ше роспорядима енергія
цо лепше вихаснует, да ю не трошиме легкодушно и же би так не вихас-
нована часц енергії за одредзену циль, цо менша була. Лем на таки
способ будземе годни предлужиц живот енергиюю жридлох. Кажде
розсиповане и нерозумне трошене енергії од чкоди є зос экономич-
нога погляда, не лем за туту державу дзе ше то става, але и за
цале человечество.

Кочиш Михал з Коцуро. Умар у Америки (Modvalle Ohio) 1930, р.

Енергія то способносц за окончене роботи, вона роботу кончи.
Цо векшу роботу годна вивесц енергія, то є зос тим векша. О једнай
машини лем теди можеме мац слику, кед знаме за ню, же за једен
одредзені час, яку роботу годна окончиц. Но бездвойби през длукши
час и молючки мали сили вельку роботу можу вивесц. Карактерис-
тично писал о тим Овидиус, римски пишемнік:

„Gutta cavat lapidem non vi, sed saepe cadendo“. (Капка води
превартва камень не зос моцу, але зос частим паданьем). Але, кед
би зме требали једен превартані камень, теди би зме уж то на певно
не охабели, да то вода зос капканьем зроби, бо би може буц и
вецей столітия требали чекац, покля бы дзирочка вивартана була.
Діство спаднuteй капки води барз є малке и прето гутори Овидиус,
же вона не зос моцу, але зос частим паданьем вивартуе.

За меране способносци дійствованя, хтора така велька у нешкашніх машинах, хасную як единіцу 75 кг. м/с т. е. дзвигнуце 75 кг. на єден метер високо за єдну секунду, туту моц воламе єдна коньска моц НР.

Економия енергії у старим вику и нешкі.

Чловек с помоцу розуму, с помоцу своєї духовнєї енергії вихаснє физичку енергію. То би ще інъшак ані подумац немогло, бо ще економія енергії лем по при одвітуюcej духовнєї роботи може посцигнуц.

У старим вику о тим не могло буц бешеди. През тисяч и тисяч роки чловек при своєї роботи лем на свою руки, на свою моц бул упущени. С поглядом, же при великих роботах, при переношенню великих тяготах не знали ще послужиц зос природними силами, то ще на силу служили зос чловечу моц. Так настало рабство, задаючи великому множеству людзом страшни муки. На ладьох, котори ще єщэ теды зос веслами гонели на галию осудзеных рабох хасновали. У тим нечловеческим вихаснованю чловечей моці указуе ще пред тисяч и тисяч роки велика трагика чловечих церпеньюх.

„Кед то не пекло а то теды найменей чистилище“, гутори Санкто Панза Цевантес у своеї книжкі Дон Киоту, хтори на галиї перши раз путуюци, зос страхом патрел и чул удари надпатрнуюцаго по голіх хрибтох рабом, да зос векшим усилованьем тих нещешлівих людзох галия скорше идзе.

И справди осудзени буц на галию, лебо у копальнях старого вику робиц, було цошка найгоршее, що ще во обще и подумац могло.

У старим вику не ценёли време а єще меней пришло дакому на разум, да од уложеней енергії кожду частку вихаснє.

Од седем старовичных чудох,¹⁾ перша була пред Христом 2600 роки збудована барз велька Кеопсовая пираміда, котра два и пол мільйони кубичних метра муроўаня мала у себе. У тедишині часу переношуючи средства на тельо були непознати, же пре велики каменя зос копальнях гу рики Нілу а по переношенню през туту рику заш од ней на место, дзе ще будовало, на санкох цагали. Гу тей роботи можеме себе подумац, же яке велике множеству людзох требали. Геродот не увелічуе, кед пише, же дзешецтвіч раз дзешецтвіч людзе робели при переношенню тога каменя.

¹⁾ Седем світским чудом старого вику воламе іх главни будовні и ризбарски роботы: 1. бабілонски вищаці загради, 2. египетски пираміди, 3. олімпійски Юпітер, 4. галікарнашки мавзолей, 5. александрийски маяк — швицца турня 6. родоски колос — ризьба богині Аполо 7. церква богині Діяні у Ефесу.

Будоване пирамиди тирвало подполни 20 роки. Не меней як 2,300.000 камені скали були потребни у 210 верствах — слойах — поскладац єдину на другу.

Супротив тому світскому чуду зос старого вику поставме тиж єдно світске чудо будованя зос найновшого вику, париску Ейфелову турню, хтора 300 метери висока, покля Кеопсова пираміда висока 147·8 м.

Оценюване часу т. е. погиднейше газдоване у енергії, указує ще нам при Ейфеловій турні, хтора ще за велько кратши час збудовала. Поставяне 300 м. високи железней конструкції тирвало поль друга рока, а дено лем 215 роботнікіи робели, хторим „не болел живот“ як при будовні Кеопсовай пираміди до роботи запрагнутым рабом. При будовні Ейфеловій турні єдночасно од 5 інжінірох и 450 роботнікох, нігда веций не робели.

Тоти податки указую розлику у економії енергії медзи старим и нешнім виком. Но розлику обачиц и у видаткох.

Видатки коло будовні Ейфеловій турні 5 мільйони франки були. Прерахуюци зос податкох Геродота лем саме допатране рабох виношело 9·4 мільйони франка т. е. недалком дварац тельо як за Ейфелову турню. Розумліво, же при будовні Ейфеловій турні велько и духовнєї енергії требало, що дошведочуе и то, же 12 тисяч пла-ново рисунки були потребни.

Світски тоти чуда старого вика створела неограничене множество и немилосердно вихаснованя чловеча моці покля ще лем робота кончела, народ, тото ество зос мільйоніма руками бичуванім зрибтом йойчал.

Супротив тому світски чуда найновшого вика створела знанствена техника, чловеча духовна моц. И чим у векшай міри ма вплив духовна моц у виводзеню роботи, то тим баржай постава визначне и дійство а зос тим и економія у енергії.

Знанствена техника тельо енергії дава нешкі культурним народом, кельо одвітуе 2500 мільйоні рабом, іх роботней енергії. То тельо значи, кед би мотори не були гонени од механіческей енергії а прецінь би железница, ладі ишли, фабрики, електричні заведеня робели, теди, кед би то во обще возможно було, два и пол мільярды людзе през цали свой живот непрестано би мушели працовац при обращаню колесох, при дзвиганю и переношенню тяготах т. е. так би мушели робиц, як що дакеди множеству рабох робело у старим вику.

Нешкі знанствена техника з векшай часци ошлебодзела чловека од тей роботи, хтора не була йому достойна. Знанственей техники „тому Божому послу ошлебодзеня, нешкашні вик не годзен досц подзековац и досц заблагодариц“ гвари Десавер универсітетски професор у Франкфурту. Дипл. маш. инж. Штефан Лабош.

Жридла днешней енергii.

Угльово богатство швeta и його тирване.

Дипл. маш. инж. Штефан Лабош.

Року 1769-го патентирал славни енглески інженер Джемс Ват свою парну машину.

Енглеска, котра зос любову чува спомен своїх вельких синох у Пантеону, у вестмінстерським опатству, медзи споменами вельких державників, пішемніків и воїновождох прецінь ані єден напис не мож присподобиц зос рядами написанима на памятку Ватовим:

краль,
министере, бояре,
и енглеске жительство
дзвигли tot памятник
Джемс Вату,
добротвору людзом.

Зос винаходом парней машини настали вельки пременьки. Угле ше почalo вше у векшай и векшай мири хасновиц, гоч с початку у Енглескай думали, же здравлю шкодзи. Твердзели, же дим од угля причина оберации хоротом, так же на даскеліх местах под кару было забранено топене зос углем. У Товру заш чуваю єден документ, по хторым ёдного человека зато мучели, бо зос угльовим димом загубел воздух своім сущедом.

У часу Джемс Вата уж ошмишкуюци думаю на розпорядок енглеского парламента од 1603-го року, по хторим у Лондону за час засидання парламента забраное ше топене зос углем, же би ше дажк не нашкодзело здравлю присутним витязом. Тераз ше людзе чудую, же город Лондон еще и 1654-го року гледал од парламента да забраня хасноване угля зос Нюкастлу.

Зос розшириowanьем царней машини угле постава гоняца моц напредованя. По цалим швеце гледаю угля. Нови и нови угльово рудники винаходза, хтори милиони и милиони тони — єдна тона тисяч кілограми — угля видаваю зос себе. Не витрошивим випатраце силне угльово богатство почalo ше розруковац и легкодушно газдоване зос углем тирва аж до нешка.

Угльово богатство на швеце по оцени геолошкого конгресу у Торонту слідующе;

Часц жемі:	Под викопованьем:	Еще ше очекуе:	Шицкого:
Европа	274.189	мил. тони	510.001
	"		мил. т.
Америка	416.891	"	784.190
	"		мил. т.
Азия	20.502	"	4,688.637
	"		"
Австралия	4.073	"	5,105.528
	"		"
Африка	499	"	1,259.084
	"		"
			1,279.586
			"
			170.410
			"
			57.340
			"
			57.839
			"
			716.154
			мил. т.;
			6,681.399
			мил. т.;
			7,397.553
			мил. т.

Кедже трошене угля и надалей таке будзе, цо вецей, кед з рока на рок еще и роснуц будзе, то воно не годно длуго тримац.

ПРЕ вельке трошене угля вецей учени, медзи німа и профессор Сванте Аргеніюс одліковані зос Нобелову награду, опоминали, же зос розсипованьем угля треба престац, бо рудники ше витроша. Ясно були, хтори несцели вериц у таких пророчествох, бо вше нови и нови рудники винаходзовали.

По вирахованю медзинародного геолошкого конгресу у Торонту уважаюци шицки обставини коло вихаснованя угля, було би го досц найдлужей за тисячп'єцто роки. У подаедних у углю богатих жемох як у Унії Сівернай Америки запас — резерва — найдлужей будзе тримац, покля угльово богатство Енглескай за 200 роки би ше витрошело.

Но мушим наглящиц, же тоти и найосторожнейши оценъованя лем прибліжуюци податки даваю.

Зос горніма числами лем то сцеме доказац, же зос угльовим богатством ощадзовац треба, бо грожи опасносц витрошения, а неш-кашней культуры угле без двойби подпорни слуп. „Железо и угле то тоти два полі, коло которых ше цали газдовски живот округа“, карактеристично гуторел железни канцелар Бизмарк еще 1890-го року пруским железнничаром, кед му тоти на його родзени дзень винчовали.

Успих знанственого лабораториского вигледованя су тоти велько хасновати, нешка уж вшэліяк потребни матерії, хтори ше при производжцы світильного газу зос чарнаго, шмердзациго добитку, зос угльового катраню доставаю.

Яскрава краска на пірю птицом тропского поясу страца ше по при гевтих велічных краскох — фарбох — которых зос бочнаго добитку світильного газу доставаю. У старым вику лем седем краски познали а нешка их уж два тисяч познаме. Гадаваби яскравей краски зос анилином, лебо зос ализарином су крашени — фарбени — а ёдно и друге зос угльового катраню доставаме. Знанственим вигледованю мож дзековац, же кемітска индустрія нешка запахи през вшэліяких квіцох достава.

Мідла и пахняци води найвецей ше запашую зос катраню дестилираним олейом. Так исто ше достава зос катраню и неугодни запах давяци нафталин, котри се хаснует за очуване шматох од мольох. Найновше нафталин претворя у течно стане доставаюци олей тетралин и декалин, котри ше еще 1917-го року хасновали зос вельким успіхом при немецких воемніх ладьюх за гонене моторах место бензину. Зос угльового катраню доставаю и карболіску кислоту за дезінфекцию. Зос карболівой кислоти доставаю заш базеліт худо-

жествени колофонт. Зос катраню правя салицилову кислоту потребну у лікарству и при консервираню єдзеньох. Од познатих лікох аспірин, антиpirин, салол и фенацетин зос салициловей кислоти т. е. зос катраню правя. Зос угльового катраню є и сахарин тот веций як тристо раз од цукру сладши продукт. Зос суху дестилацию угля доставаю и амоній, котри ше на велью индустриски цілі хаснue. Зос угльового катраню достава ше еще велью того, але и тото кус, до змеї первой спомли указує нам вельку важносць угля у нешкашнім живоце. Витрошене угльового богатства през надомесценя значело бы вельке назадоване у култури. Два способи ест, да ше обидзе опасносць нестатку угля. Перше економично треба газдовац зос угльём, котрого еще мame, друге да зос угля доставану енергию надомесциме зос невитрошивима природними силами. Єден и други способ поставяю не кождодени задаток знанственей техники.

Сирови олeй и його тирване.

Да ше вибегне опасносци угльового витрошеня почали хасновац сирови олeй у першим ряду петролей, хтори важну ролю ма у модерним господарству. Петролей познати уж у часу Геродота, пр. Хр. V. вик, хтори описал олeйово руди при Бабілону, але лем у XIX. вику постава у индустрії єдно од найважнейших оборотних матеріох. С початку го лем за швицене хасновали а познейше упoзнаюци добри особини и за гонене моторах. Предносци су, же ма вельку огривацу вредносць а по при тому розмирно малку чejкосць а тиж завежме и малке место.

Запах світського олeю прибліжно виноши 43.055 мил. барили², да би прибліжно на 50 роки було досць. Гоч тоги рахованя лем оціньованя прецінь то певно, же олeй ані здалека не витрима так дливо як угле. Тот незгодни положай у бистру не премені ше ані теди, кед би гоч винашли и нови вельки олeйово жридла, бо пукаци як и Дисел мотори зос своїм наглим розширисьваньом причинюю више веckшу и веckшу потрошню.

Рочно ше достава сирового олeю коло 150 мил. тони. Уния Сівернай Америки од того дава 71·6%, Мексико 10·8%, Русия 4·9%, Персия 3·3%, Голандска Индия 2%, Венесуела 1·9%, Румуньска 1·6%, а Перу 1%, шицки други держави ведно заш 1% даваю. У главним дзешец держави допатраю швет зос олeйом. У потрошні на першим є месту заш Уния зос 70%, Енглеска 3·9%. У тречим ряду приходзи Русия, дзе ше и железнички локомотиви зос олeем топя зос 3%, за ню приходзи Канада зос 1·9%.

По Сванте Аргениусу, Ван Чисе вираховал, кед у Унії Сівернай Америки продукция олeю у дотерашнім розмиру будзе роснуць,

то запас олeю витроши ше 1935-го року, а да и не рошне потрошня олeю, то би запас олeю у Унії не тримал бы до конца того століття. По найновшим вирахованю (1921-го) термін од 1953-го преложели на 1935-и. Доставане олeю заш зос угля причинює, да ше тот скорей витроши.

Жемни газ.

На швеце ше розмирно досць мало достава жемного газу, а и тот ше скоро шицок находзи у Сівернай Америки. Рочну продукцию цепя коло 34 мілярди м³. Од тей велькай маси коло 40% хасную на доставане енергii с помоцу газовими машинами и при топленю, зогріваню парних котлох.

Світське богатство ропши (торф).

Ропша гоч по калорії вецийраз тельо вредзи як и буре угле, прецінь ю не хасную здзечне при топленю. Причина тому, же ше чejко достава, велька влага, прецо ю перше през длукши час сушиц треба.

По податкох предложених 1924-го року по світской конференции у Лондону запас — торфи — винеше на швеце коло 320·3 білио \square^3 . Зоз того запасу найвеций одпада на Русию 320 білио \square^3 , на Унію Сів. Америки 30 мілярди м³, на Голландию 400 мілярди м³, на Італію 83 мільйони м³.

Ясно, кед нам предстої витрошене угля и олeю, придзе ряд и на хасноване ропши.

Векши проби правели у Немецкай, хторей запас ропши винеше коло 50 мілярди м³, зос хторого заш два білио кіловатгодзини енергii мож достац. Тота енергия за 50 роки шицки енергиово потреби Немецкай би видоволела. Найлепше ропшу вихасновац на месце.

*

Зос того шицкого видзиме, же знанствена техника т. е., по при кождому змаганю економичного газдованя зос енергию скорей або познейше так тварди як течни и газово ше матерій за топене витроща, вшчліяк интересантны вопрос, же яки природни сили буду служиц место енергii давацей матерій топеня, хтори же буду жридла будущей енергii?

Вода, вітор, енергия приливу и одливу и цеплота слонка тоги природни сили, хтори у першим ряду можу ше раховац, да ше надомесци енергия матерій топеня. Од тих нешкада вода и вітор уж служжа за даване енергii.

Жрида будущей енергії.

Дипл. маш. инж. Стефан Лабош.

У Пантеону Енглескей, як зме уж спомли, памятник Джемс Вата, тоти слова украсую: „добротвору людзом“. Греческа мітологія зос истима словами означае и Прометеуса, котри зос слунка принес на жем іскру. И с помоцу тей іскри прости чловек постава просвіщени, уж по воздуху путує, зос перуном пише и бешедуе а зос слунковими лучами малює.

Слунково лучи вельки су добротвори чловечству и през ніх би ше не могол подумац живот на жеми. Слунко є, да так повеме, ждрило кождай енергії на жеми. У будучносци за певно тих буду тримац добротвором чловечства, хтори омогуча вихасоване енергії слункових лучох и так надомесца у глібини жеми концентрирану енергію угля, хтора ше пре винаход добротвора нового вика Джемс Вата помалючки витрошуе.

Превелька то колічина енергії, хтора по слункових лучох приходзи на жем. На таки способ доставана цеплота може 30 м. груби ляд розтопиц, хтори би коло цалей жеми бул. Енергія тей цеплоты по вирахованю одвитуе 350 билио конським моцом. Кед би успело зос цеплоти, хтора одпада на пустиню Сахару — 9 мил. km^2 — лем 10^9 претвориц у таку енергію, хтора би ше хасновац могла, теди не лем же би престали тоти бриги за будучносц, але бул би омогучени таки розвиток, на яки би чловек ані вошне не шмел подумац.

Думка вихасованя слункової цеплоти не походзи од нешка. У старим вику при Егіпчанох церковни дзвери автоматски отворели с помоцу водового слупа, хтори ше розширююци од слункової цеплоти приводзел до рушня и дзвери. Тиж тото постояло и при греческих церквох. Пред Христом 100 роки учени Герон Александрийски у своеї книжкі „Пнеуматикон“ описуе водову дзвигацу машину, а тому подобну познал уж и гречески народ 78 року пр. Хр. у часу Платона.

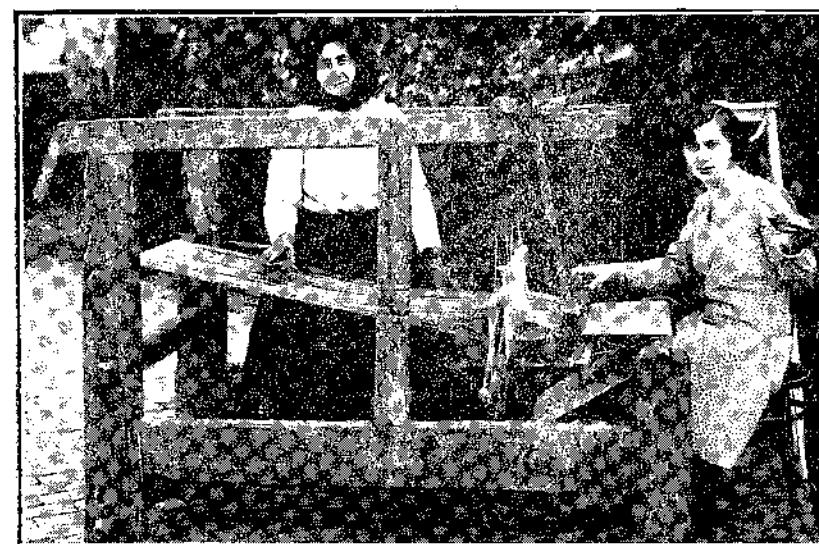
Вихасоване слункової цеплоти, зос хторим ше нешка занімаю, випатра досц просте. Ніч друге не треба, як лем котел зос слунковыми лучами топиц а зос так достату пару парну машину гоніц.

Главна думка при слункових моторох, да ше слунково лучи помоцу жвератка концентрираю на водовирезервоар, а у хторим цеплота воду на пару претвори. Но дійство таких слунковых моторох е досц малке, коло 3% , и виплаци ше лем у тих тропских державох, у хторих угле барз драге т. ё. дзе ше за юну тону плаци вецей як 16 енглески шилинги — юден шилинг коло 13 динара; покля у сиверних державох, аж кед би юден тона угля 50 шведски коруни коштала.

Други важни вопрос бул би тот, же як би ше пренесла тота енергія зос тропских краюх на умирені жеми. Кед би ше тот вопрос не дал так ришиц у будуще, теди чарна, од слунка огорена раса одредзи напрям світской гісторії.

Вулкан як парна машина.

Попри пробох за вихасоване слункової енергії интересантни и тоти, котри вулканске дійство сцу вихасновац за чловечество. Нешка то уж ані не проби, бо уж вельки електрични централи гоня зос вулканску моцу. Таки вельки індустрийски інсталациі лем там мож

Ткаю — Керестур.

поставиц, дзе стаємно постої вулканска енергія. Таки жеми ест у Італії. У сиверней Тосканы у валале Лардерело року 1916-го поставели юно заведене, моцне 10 тисяч конськи моци, гснене зос вулканским дійством.

У долінох рики Цецина и Корния вельки вулкански моци, котри у глібини жеми непрестано робя, вивартали канали, циви, хтори ше там софіони волаю. През ніх виходзи зос вельку моцу густа пара, маюци у себе виновей кислоти, хтору еще 1777-го року пренашол Гоефер кемичар и апотикар тосканского двора.

Зос софіонох виходзацу цеплу енергію претворя на електричну енергію и так достату електричну струю водза до вецей горадох, медzi другима и до Фіренци, а хасную ю и за гонене локалних же-лезницих як и за гонене заведеня у Лардерелу.

Тот вельки успих побудзел винаходителя парней турбины Сир Шарл Парсон-а, да ще почне занімац зос думку, да вихаснусе жемну цеплоту як жирило енергії, цо му ані не випатра невозможно. Вшесліяк интересантни вопрос, же як би ше могла гоч лем и една часц жемнай цеплоты вихасновац. Тварду скору жеми ценя на 50 км.

У першим ряду тоти би ше места вжали, котри найближей стоя жемному верху. Ту би ше викопали дзири а до іх поставили парни котли, до хторих би помоцу циви сипали воду а заш помоцу другей циви би приводзели горе пару врацей води. То би не було друге як то, цо природа у Лардерелу дала. Но Лардерело еще слаби приклад зато, да укаже, же цо може жемна цеплота, кед ше вона на досц велькай поверхні дорушує зос воду.

Случай зос вулканом Krakatau на вельку нас осторожносц опомина. Ту ше морйо до жаркого шерца вулканового уляло и результат бул тот, же ше половка острова струщела и зос вулканом в едно до воздуху дзвигла.

Чи би нам не грожела подобна катастрофа, кед би ше думка Парсонова зисцела?

*

Вельким добротвором чловечства, яки и гениялни винаходите, нігда ше не витроши духовна енергія але є ані нестаемня, бо ше вше розвива. Од едного поколеня преходзи на друге и вше рошне. За вихасоване природных силох вшеліяк ест и невиводліви думки, але по при іх ест и таки, хтори при пробох уж показали даяки успих.

Не шмеме при тому забуц на розлику и успихи знанственай техники и других знаносцох. Покля при тих едини ёден чловек го-дзен за чловечество визначне створиц, дотля при знанственай техники то барз ридко возможно. Ту ше найвецейраз лем кроком напредує а успих то плод вецейцом ведно. Скромно а и добре гуторел Стевенсон: Локомотива винаход не едного чловека, але целей войски инжинірох.

Знанствена техника нігда не одпочива, нігда є не докончена, нігда є не совершена. Єй закон напредоване.

Ласка Божа не лем слунко и диждж, але и радосц и жалосц.

О мерох.

Наука о мерох важна за каждого человека, але ма свою вредносц лем теди, кед ю знаме цалком точно. Не чежко ю научиц, але ше зос ню служи лем ридко, тот ю легко и забудзе, або голем не цалком точно памета ей поедини названя и велькосци. Зато потребно, да ше гочни виказ мерох вше находзи у каждим доме. Таки виказ сцеме дац и ми читателью „Руского Календара“.

У давних временох народи употребляли розлични мери; кожда держава мала свою окремну, цо у медзинароднай торговлі виволовало не малу побуну, бо прераховане було у велью случаюх нелегке. Да ше тата чежкота одстрані, учени людзе уж од давна ше трудзели, да винайду цо легчайшу, цо практичнейшу меру, котра би ше могла препоручиц и прияц за медзинародну общу меру.

Концом осемнастаго столітия ёден француски ученьяк, по мену Лаплас (Laplace), препоручел таку меру под меном „метер“ (Греческе слово), котра представляла ёдну дзешецмільонову частку ($\frac{1}{10.000.000}$) ёдней штвартай часци жемскаго штредовніка (екватора). Тэтую меру француска держава 1800. року прияла за званичну меру. 1875. року у Парижу на медзинароднай конференцыі приключели ше гу тей мери 18 други держави; а 1889. року на другей медзинароднай конференцыі проглашели ю за олицу медзинародну меру. Теди дали зробиц зос платини ёден таки „метер“, котри ше и тераз чува у варошу Севересу, и тот ше трима за вирну и основну меру.

Іще спомнем, же познейше ёден немецки астроном, по мену Бессел, доказал, же ше у рахунку Лапласа случела мала хлба, т. е. же „метер“ то лем $\frac{1}{10.000.856}$ частка ёдней штварции ($\frac{1}{4}$) земнаго штредовніка (екватора), але прето ше установена мера „метер“ не пременела.

На основі мери „метер“ уредзени и шицки други мери, як то: мера за длужину, за повершину, за тілесносц, за чежкосц, за текущину, (чекаци цела). Шицки ведно тоти мери ше волаю: „мера метровага систему“. Тота мера ше употреблюе и у нашай держави.

А тераз прейдземе поедни мери.

I. Мера за длужину.

За длужину мера є метар, котри ма свой меньши и векши мери т. е. разменюе ше на меньши и громадзи ше на векши мери. Кажды меньша мера дрэшцераз меньша од тей, цо пред ню; а кажды векша мера дзешцераз векша од тей, цо пред ню.

Меньши мери ше волаю: метер, дециметер, центиметер, и миллиметр, а обычно ше знача на кратко зос латиньскими буквами: m, dm, cm, mm.

$$1 \text{ m} = 10 \text{ dm}; 1 \text{ dm} = 10 \text{ cm}; 1 \text{ cm} = 10 \text{ mm}.$$

Або: $1 \text{ m} = 10 \text{ dm}$

$$1 \text{ m} = 100 \text{ cm}$$

$$1 \text{ m} = 1000 \text{ mm}.$$

Векши мери ше волаю: декаметр, гектометр, километр, мириаметр, а обычно ше знача на кратко зос латиньскими буквами: dkm, hm, km, m:m.

$$10 \text{ dkm} = 1 \text{ hm}; 10 \text{ hm} = 1 \text{ km}; 10 \text{ km} = 1 \text{ m:m}.$$

Або: $1 \text{ m:m} = 10 \text{ km}$

$$1 \text{ " } = 100 \text{ hm}$$

$$1 \text{ " } = 1.000 \text{ dkm}$$

$$1 \text{ " } = 10.000 \text{ m}.$$

Або:

$$1 \text{ dkm} = 10 \text{ m}$$

$$1 \text{ hm} = 100 \text{ m}$$

$$1 \text{ km} = 1.000 \text{ m}$$

$$1 \text{ m:m} = 10.000 \text{ m}.$$

За меране дужини у нас ище и нешкa употреблю дзеюедните стары мери, як ват, шух, цол, линийки (смушки). Тоти мери ше разменюю:

$$1 \text{ ват} = 6 \text{ шухи}$$

$$1 \text{ шух} = 12 \text{ цоли}$$

$$1 \text{ цол} = 12 \text{ смушки.}$$

Або:

$$1 \text{ ват} = 6 \text{ шухи}$$

$$1 \text{ " } = 72 \text{ цоли}$$

$$1 \text{ " } = 864 \text{ смушки.}$$

Поровнане старей и новей мери за дужину:

$$1 \text{ ват} = 1.89648 \text{ m}$$

$$1 \text{ метер} = 0.52729 \text{ вата.}$$

II. Мера за повършину.

Повършина ше мера зос квадратами. Квадратом вола ше така щитриугласта повършина, котройажди бок еднак дълготи, а и щицки угли ма еднаки, кед еден бок квадрату дълготи на дециметер, теди його повършина виноши еден квадратни дециметер, а пише ше на кратко: $1 \square \text{ dm}$. Або 1 dm^2 . Кед еден бок дълготи на метер, теди ше вола повърхносц еден квадратни метер, а пише ше на кратко $1 \square \text{ m}$. Або 1 m^2 и т.д.

Квадратна мера ма свойо меньши и векши мери.

Меньши квадратни мери су: m^2 , dm^2 , cm^2 , mm^2 .

Разменюю ше:

$$1 \text{ m}^2 = 100 \text{ dm}^2.$$

$$1 \text{ m}^2 = 10\,000 \text{ cm}^2.$$

$$1 \text{ m}^2 = 1.000.000 \text{ mm}^2.$$

Векши мери за повършину: dkm^2 , hm^2 , km^2 .

$$1 \text{ dkm}^2 = 100 \text{ m}^2$$

$$1 \text{ hm}^2 = 10.000 \text{ m}^2$$

$$1 \text{ km}^2 = 1000.000 \text{ m}^2.$$

При мераню повършини жеми обычно ше хаснью мери: *ар* и *гектар*, а обычно знача их на кратко зос латиньскими буквами: a, ha. Йх великосц у m^2 :

$$1 \text{ a} = 100 \text{ m}^2$$

$$1 \text{ ha} = 10.000 \text{ m}^2.$$

У нас жеми померани ище по старей мери т. е. на вата, на гольти.

У катастру жеми значени су по гольтох. У ёдним таким гольту ест 1600 вати². Зато таки гольти ше волаю катастрови гольти, на кратко: k. h.

За прераховане повършини по старей и по новей мери назначим ту слідующи податки:

$$1 \text{ ват}^2 = 3.5966 \text{ m}^2.$$

$$1 \text{ катастрови гольт} (1600 \text{ вата}^2) = 0.5755 \text{ ha} = 57.55 \text{ a.}$$

$$1 \text{ m}^2 = 0.27804 \text{ вата}^2$$

$$1 \text{ a} = 27.804 \text{ вата}^2$$

$$1 \text{ ha} = 2708.4 \text{ вата}^2. 1738 \text{ катастрови гольти.}$$

III. Мера за тѣлесносц.

Великосц целох мера ше на кубики. „Кубик“ ше вола така коцка, котру ограничена 6 еднаки боки (площи), т. е. коцка, котрой дължина, ширина и висина истей великосци.

Кед ёден бок коцковей площи дълготи на 1 m, теди коцка месци у себе простору 1 кубични метер, а значи ше на кратко $1 \square \text{ m}$ або 1 m^3 . Дакле великосц цела може буц на 1 m^3 , 1 dm^3 , 1 cm^3 и т. д.

Кубична мера ма свойо меньши и векши мери.

Меньши кубични мери су: m^3 , dm^3 , cm^3 , mm^3 .

Разменюю ше:

$$1 \text{ m}^3 = 1.000 \text{ dm}^3$$

$$1 \text{ m}^3 = 1.000.000 \text{ cm}^3$$

$$1 \text{ m}^3 = 1.000.000.000 \text{ mm}^3.$$

Векши кубични мера: dkm^3 , hm^3 , km^3 .

$$1 \text{ dkm}^3 = 1.000 \text{ m}^3$$

$$1 \text{ hm}^3 = 1.000.000 \text{ m}^3$$

$$1 \text{ km}^3 = 1.000.000.000 \text{ m}^3.$$

IV. Мера за текущину.

Мера за текущину је „литра“. Литра је така велька, як 1 dm^3 ; дакле на место „литра води“ можеме повесц „ 1 dm^3 води“.

Мера за текущину ма свойо меньши и векши мери.

Меньши мери за текущину су: литра, децилитер, центилитер, милилитер на кратко ше знача зос латиньскими буквами: l , dl , cl , ml .

Розменюю ше:

$$1 l = 10 dl$$

$$1 l = 100 cl$$

$$1 l = 1000 ml$$

Векши мери за текущину: декалитер, гектолитер, (на кратко: гекто), килолитер. Знача ше на кркто зос латиньскими буквами: dkl , hl , kl .

$$1 dkl = 10 l$$

$$1 hl = 100 l$$

$$1 kl = 1000 l.$$

За текущину у нас ище и тераз часто хаснуу и едну стару меру, и то „аков“. По новей мери аков то 56 литри.

V. Мера за чежкосц.

Мера за чежкосц є килограм, або як ми на кратце виповедама: „кила“. Чежкосц килограму ровна ше чежкосци 1 dm^3 , або $1 l$ води, котрой температура 0° .

Мера за чежкосц ма свойо меньши и векши мери.

Меньши мери за чежину су: килограм, гектограм, декаграм, а на кратко ше знача зос латиньскими буквами: kg , hg , dkg , g .

Розменюю ше:

$$1 kg = 10 hg; 1 hg = 10 dkg; 1 dkg = 10 g.$$

$$\text{або: } 1 kg = 10 hg$$

$$1 kg = 100 dkg$$

$$1 kg = 1000 g$$

Векши мери за чежкосц су: метрмажа, або як ми воламе на кратко „метер“ и „тона“. Знача ше на кратко зос латиньскими буквами: q , t .

$$1 t = 10 q = 1000 kg$$

$$\text{або: } 1 q = 100 kg$$

$$1 t = 1000 kg.$$

На концу оздаль добре будзе спомнуц, же древка обычней ширки су длугоки на полак дециметра, або на 5 центиметри. Дакле у слушаю, же би зме редовни метер не могли добиц, а дацо нужне треба померац, можеме метер составиц и зос ширкох и то кед 20 фалати покладзeme едну за другим, добиесме:

$$20 \text{ фалати ширки} = 1 m$$

$$2 \text{ " " } = 1 dm$$

$$1 \text{ " " } = 5 \text{ cm}$$

А кед маме точни dm , на юго основи можеме составиц шицки други мери у приблизителней точносци.

M. A. Поливка.

Мало бешедуй, вельо слухай, бо маш єдни уста а два уха.

Раевосело.

Раевосело познате у исторії, особито за време „Войнай Країни“ кед граничаре чували свою граніцу од турских нападох, котри мали ту удлуж Сави свою стражу, о котрих тó славних граничарох ище ше и нешка спомина у Раевомселу. Раевосело ше краине почало розвивац за време „Войнай Країни“ кед у нём направена на Сави агенція. Вельки промет ишол у тих часох по Сави, бо не було тадзи гайзибанох. Отад зос Раевогосела ше транспортираво и лифровало на вельке: шлівки, маджун, овоци, паленка та други артикли и ствари. А так исто до Раевогосела ше увожовало. Сушедски валали шицко тадзи лифровали и вивожели отадз. Вельки промет бул тý у Раевомселу. Була ту поставена и финансиска стражка, котра контроловала увоз и извоз, та босански т. е. турски доган, препуштовала! У тот час вше баржей и баржей ше насељовало Раевосело. Було уж ту вельо тагровцох, а особито вельо було майстрох, калфох. Позаяк ше лифровала до ладъю суха шлівка, та пальянка у гордовох пинтерох було ту вельо, готово кажда дзешата хижка. Стари приповедаю же було до сто фамелій пинтерски у тим часу у Раевомселу. Раевосело мало характер малого, живого, прометного варошика. Ище и нешка стари майстрове радо ше споминаю часох, кед людзе богато и щешліво жили у Раевомселу.

Но тот живот окупація Боснії року 1878. зошицким помуцела.

Кед Австрія заняла Босну, живот у Раевомселу зос шицким узихнул. Промет и тарговина добила зошицким други напрям. Шицко ше одбило на Берчку, особено кед ше направела гайзибанска драга

Брчко-Винковци, тадзи пошла шицка тарговина и промет зос Босней а сушедски валали обрацели ше гу Берчки, так Раевосело остало самотне, котре и саме о Брчкеј тераз овиши.

А ѿ ше тиче населеня и жительюх у Раевимселеу од давнейших часох, року 1770. було у Раевимселеу лем 315 души горватох, котри припадали дриновачкай парохиї, бо свою парохию правели и церкву ище не мали аж 1805. Записано року 1849. же було 500 души горватох и сербох. Од того року почали вше баржей и баржей насељовац бачване и шваби. Но року 1891. почали нашо руснаци насељовац до Раевогосела, перше ходзели рис робиц, а вецка ше ту и затримали и почали куповац и жеми. Року 1895/6. записане було перше дзецко руске до школи у Раевомселеу. Руснацох року 1902. було уж 42 души. Перши до Раевогосела приселел, чо жем купел, Михал Кашовски. Почали руснаци и по других валалах насељовац, до Вербане, до Джуричнох, до Ямени и так далей. По Кашовским приселел Михал и Дюра Колбас котри пришли до Гунї. Року 1910. було уж 440 руснацох. Року 1910. замодля тутейши людзе Духовни Стол у Крижевцих, да им пошли панотца. Року 1911. основана парохия и поставени стаемним парохом о. Михайло Гирйовати, тешинї декан у Баччицох. Перше док не була ище основана парохия у Раевомселеу нащивели тутейших руснацох о. Димитрий Надъ, каноник.

О. Михайло Уйфалуши и О. Андри Сегеди. Перши початки новей парохії були чежки, бо требало людзох позберац по 15 валалах, пописац и знїма ушориц шицки церковни вопросы.

Перше требало кулиц место за панотца та за церкву, дзе ше мало окончовац богослужене. Предавала ше баш у тот час хижка зос величким зданийом Йосифа Маго за 9800 коруни. Купена тата хижка и преправена за церкву и за парохию. Пред церкву направена дзвонїца. Кед ше парохия основала почали людзе дораз баржей и баржей селїц до Раевогосела. По основанию парохії перши приселели и то до Андрияшевцих, Михал Джуджар, Петро Сивч, Рац Михал, Мойсей Будински, Габор Надъ, Сабадош Михал и других ище за собу поцагли, так же их уж ест до 100 души у Андрияшевцих. Закупили ту єдну пустару, дзе красно напредую у духов. животу, у господарству и у рускей просвити.

По војни заш почали руснаци вше баржей и баржей селїц до Раевогосела. Исто по војни насељели до Босней, дзе их тераз ест 45 души. Тераз уж ест у ведей валалах 734 души цо припадаю под парохию Раевосело. Винковци 80 души.

Року 1928. зме надумали збудовац церкву, почали зме зос младарами. До тераз назберано у Р. Керестуре 3166·50 а сам валал дал 2000 динари. Зберало ше и по других валалах у Коцуре 2244 д.,

у Дюрдьове 1443 д., у пенежох, у житу 834 д., церква дала 250 д., Петровци 1536·50 Миклошевци 958 д., Шид 462 д., Беркасово дал 1095 д., Бачинци 767·50 д., Митровица 605 д. За тоти шицки милосердни дїла указани нашей парохий най Господ Бог наградзи даровательом!

Позаяк вшадзи початок вше чежки бул так и ту чежки, але Бог є добри та допоможе.

Цо ше тиче наших ту руснацох у земледлству то шицки добре стоя вше докупую жеми од горватох, а позаяк ше насып направел аж до Митровици, то зме осигурани од води. А тоти нѣзши жеми цо

Руснаци у Раевомселеу.

були, то су тераз осигурани, шицки ритово и красни уроджай ише назздраваме.

Препоручуєме руснацом тадзи селїц, бо жеми вше вецей будзе на предай, а жем ту поровнана з Бачванську барс туня, бо по ютру (1600) од 5 езрох динарох до 10 езрох першой класи мож купиц.

Спомнем ище при концу, же Раевоселопрещлей єшенї мало необичну славу и радосц, котру не годно забудц. Нащивел Преосвящени Владика наш нашу парохию. Обицвол Преосвящени главнейши нашо валали, и то Андрияшевци, Гуня и Раевосело.

У Винковцих причекал Преосв. Владику домашнї раевоселски парох зос вирниками грекокатоликами винковчанами. Ту обавел Преосвящени Владика миропомазоване дзецом, отадз пошол до Андрияшевцих, дзе Преосвященного причекали коняници на гранїци Андрияшевцих и одпровадзели до Андрияшевцих. На край валала чекала

процесия. Преосвященого привитала красними словами школярка Иринка Сабадош и придала му букет. Над Босутом подзвигнути бул славолук „Вітай нам Владико“ — і пред церкву. Одслужена служба Божа архиерейска, а по тим миропомазоване. Спомнем лем тельо же Андрияшевци, що є найдальша філіяла вельо жертві уложели да достойно привитаю своєго надпастрира. Отац ше рушел Преосвящени до Гуні зос о. деканом Гирйоватим, що Преосвященого цалей драги провадзел. У Вінковцах придружи ше о. Дюро Бесерміні шидски парох. У Гуні була служба божа Архиерейска и миропомазане дзецеах зос других сущедских валадох. Отадз Преосвящени ше рушел до Раевогосела. На граніци причекали Преосвященого коняници и кочи и одведли до Раевогосела. На краю валала стал славолук. Ту причекала процесия. Кед ше Преосвящени Владика прибліжовал, штреляли мажари. Пред Владику ступел начелник (биров) и привитал Владику, у мене валала, же ше радує Раевосело, же може дочекаць такого високого госца. Привитал и серпски парох, а на концу школярка Ганча Джуня зос букетом квеца и зос сердечними словами, же нам ноши любов, слогу и благослов.

Преосвящени Владика зос процесию бул провадзені през валал, а пред римокатолицку церкву привита Владику паноцец католицки. Преосвящени зашол до церкви и окончел ту кратке благодарене. Отадз процесия ишла до нашої церкви. Пред парохию нашу бул други славолук и привитал Преосвященого сам домашні парох и увед зос процесию Преосвященого до церкви и ту ще окончел молебен.

Други дзень у 9 годзин була служба архиерейска, казань. По полудзенку одvezol ще Преосвящени Владику на гайзібан до Гуні дзе го людзе випровадзели зажичели щешліву драгу. Тот поход Преосвященого Владики остане нам длugo у милим спомінаню и будзе записані у історії нашої парохії велькими словами.

о. Янко Провчы.

Хто олтару служи, од олтара най и живе.

ПЕТРО РИЗНИЧ.

Франтовніца.

Франта у 1 дії.

Дійствуючи особи:

Михайло Костюк, богати параст старши чоловек.

Ганьча, його дзівка, звершена учителька.

Янко, його роботнік, кус дурни.

Петро Хромчик, син Костюковаго доброго пайташа, звершени дохтор.

Бави ше влеце за час ферайох у дому Костюка.

ЯВА I.

Пред хижу у дворе стоі Костюк и Ганьча облечена у народним одзеню.

Костюк (нервозно): Зруц дораз, дораз зруц тоти паастки шматки, не сцем да це видзим у ніх.

Ганьча: Ано, чом да их зруцим, кед то нашо народне ношиво, хторе ноши шицок наш народ.

Костюк: Цо! Ноши народ. Яки народ?! То ноша шицки паастки прости дывчата.

Ганьча: Та и я, апо, припадам гу нім та прецо мне нешлебодно да я ношим тоти шмати.

Костюк: О Боже, шаленого ци створа, та яка ти паасткиня кед ти пані учителька.

Ганьча: То шицко едно, и я иста як и други лем сом школавана, прето я ище вецей мушим поштовац нашо народни шмати, а не ганьбиц ше их, бо то нашо народне облечиво.

Костюк: Модлім це крашне, престань уж раз зоз тим народним, бо я не зато потрошел тельо вельо пенежи на тебе, да ти останеш паасткиня. Ты тераз пані учителька и мушиш ше ношиц по паньски и край; я уж шицким у хижі розказал, да це ніхто іншак не вола лем: „Пані учителька“ и ище раз це модлім: охабти комендій и зруц тоти шмати, бо вони ци ніяк не швеча.

Ганьча: А я вас модлім апо, охабце ви шмати, не шмати чловеку треба, але душа. Я ідзем робиц помедзи свой руски народ и сцем да вон видзі у мене свою власну дзівку. Ми руска интелигенция, хтора виходзі зос народу мушиме шицку свою душу уложиц, да цо вецей даме свойому народу за його просвіщене.

Костюк (предражньюе): Душа, душа. Дурна гуска и вецей ніч. Не познаш ти ище наш народ, та вон ци вицагнє твою душу, а на ёй место плювнє, то ци будзе и дзека за шицку твою роботу.

Ганьча: Не будзе таки апо, та ви и сами тот исти параст — руснак.

Костюк: Прето ци и гуторим, бо я познам цо то значи руснак. Було то дакеди, же руснак поштовал самога себе, а тераз од кеди престал поштовац себе, одкеди страцел праву руску добру душу, од теди мержи шицко на швеце, а на краю замержи и самага себе. Ти ище млада, та не знаш яки ши чежки криж вжала на себе кед ши постала учителька, бо ище не знаш як то чежко робиц помедзি своим народом, не знаш як то чежко робиц зос дзецми, хтори не доставаю правы поуки од своих родительох; прето ци гуторим охаб тоти комендиі; бо док народ не зрозуми о своих душевных потребах, и док вон не придзе зос тоту потребу до вас интелигенциі дотля ваша шицка рбота остане вишиц у воздуху.

Ганьча: Апачко, та кед то так чежко, прецо сце ме дали до школох и телью потрошили на мне пенёжки?

Костюк: Е дзецко мойо, у тым ми шицки ёднаки. Шицки зме процив интелигенциі, шицки лаеме панох, а цагаме ше гу нім; у души шицки сцеме постац панове, най будзе пан-звонар, лем най будзе пан, а кед иньшак не можеме, то гоч у хижкох паркет поставиме най випатра по паньски. Ти думаш же мойо шерцо ше не радуе, же моя мила Ганьча постала пані-учителька, цо ты думаш, то не мала ствар, то — пані учителька! Прето це модлім, зруц тоти шмати, та облеч тото, цо тебе тераз припада як пані-учительки най я кущик уживам у своеі милей Ганьчи, а окрем того мушиш нешкя буц барз добре и шумне облечена, бо нам придзе еден вельки госц.

Ганьча: Яки госц, одкаль?

Костюк: Е то ци не повем, най це кущик пошверби.

Ганьча: Кед сце таки, не зруцим тоти шмати и останем у ніх и пред госцом.

Костюк: Но добре повем ци, лем уж раз их зруц. Слухай, нешкя до нас придзе еден питач, да ше з тобу унозна.

Ганьча (зачудовано): Питач?! Ха, ха, ха! Тераз лем зос парті скочела, а уж питач? Па хто то, одкаль, а чи шумни, апачко?

Костюк: Чи видзиш, дораз шицко сце знац, чекай куцік. Лем ци телью повем, же то син мойого юного найбліжшаго приятеля и уж зме давно то угвердзели, да ше побереце кед вирошнеле, ето видзиш, же пришол и тот час.

Ганьча: Та цо ви думаце, апо, кед ви зос його отцом звершили то уж шицко у шоре, а на мне сце ніч не думали, може буц, же я незосцем пойсц за нъго.

Костюк: Не будзе дурна, ша то перши газдове у Петровцох и барз честни людзе.

Ганьча: Видзице, яки сце... Дали сце ме на науки, вишколовали сце ме за учительку, а сцеце да ше одам за газду и да зос свою учительскую диплому доим крави, та би ме шицки вишмейли гуторели би, „патри, патри, пані учителька крави дої“, видзим тераз як ви сануецце свойо дзецко (плачে).

Костюк: Дзецко мойо, та небул бы я руснак, да таку глупесц зробим, да станем на пол драже. Знай, же твой питач, еден звершени дохтор, баш тераз зложел испити за дохтора, а його оцец послал го до нас дакус на госчину, да ше упознаце

Руснацы у Вінковцах

Ганьча: Наисце... дохтор?!

Костюк: А ти думала, же твой оцец таки шалени, жеби свою милу Ганьчу, свою пані учительку дал за пааста?

Ганьча: О кед ё дохтор — то вец иньшэ, теди уж мож и шмати пременіц.

Костюк: Дабоме дохтор, цо ты думаш, та то модерна партія, кожда тераз би сцела улапіц дохтора, лем да то так легкі их лапац, я ноці неспал и віше на то думал, а тераз мойо думи уж ту, тераз лем од тебе то сцем, да будзеш розумна, и не препущиш згоду.

Ганьча: Але то апо шицко добре, лем я того младого зошицким не познаем, може буц, же вон даяки бридки, та то цо вон дохтор ніч не вредзи, а исте и вон ме не позна, може буц ме сце вжац прето, же зме богати.

Костюк: А, вируц то зоз глави, яки бридки, кед ма дохторску диплому, вон дохтор, а ти маш пенежи, то ані єдно не шме буц бридке, то мушки напредок знац. Вон прииде, та ше упознаце, знам, же ше попачице єдно другому. Ти лем мушки паметац, же вон дохтор, и думай на то, яка будзеш пані и як будзеш роскошно жиц. Цо ти думаць, яки дохторе маю вельки приход, вон не пита, чи умар, чи остал живи, ти лем плац, а кед це опатри на меселатов, дораз плац 400 динарчики, а то моя мила нешка пенежки, я мушим вецей як два метри жита предац, док телью добием.

Ганьча: Та кед так, апо, то лепіше, да ше одам за ветеринара. Вони думам вецей приходу маю як дохторе...

Костюк: Прецо?

Ганьча: Прето, же маю вецей пациентох, як дохтор. Бо кельо сом видзела наш параст, кед му хора жена або дзецко не понагля волац дохтора и кед уж треба волац пан-отца, лем ше теды здогада на дохтора, а кед ше похори конь або крава, такой дораз вола ветеринара.

Костюк: О міле моё дзецко, конь або крава кошта вельки пенеж, прето чловек и понагля да не згуби.

Ганьча: Е видзице, яки сце, ту сце, прави тварди руснак.

Костюк: Охабме дзецко мойо о тим тераз бешеду, бо уж не одлуга зоз агенциі ма присц наш госц. Модлім це крашне, преоблеч ше, и шумнё го ту дочекай, та ше упознайце, а я пойдзем кущик одпочинуц; кед прииде та ме збудзиш.

ЯВА II.

Ганьча (сама): Як то ідзе шицко чудне, тераз сом постала пані учителька, ище сам ше ані кус не науживала у тим, а ту уж пітак и да постанем пані дохторка; то ше зна же тоти шмати уж не швеча за єдну дохторку. Цо думаце... пані дохторка! Ша tota Меланка Андришкова пукне од зависци, кед учуе, бо барз ше пиши зоз свою красоту, а ма за читача якогож тарговца и то бере ю вецей за пенежи, а не за ей красу. А може буц, же и мой пітак исти таки, же го прицагую апово пенежи, а не я, баш то може буц, бо тоти дохторе нігда не патра яка дзвівка, чи в разумна, чи шумна, але патра кельо ма оцец пенежи и цо вецей ма пенежи с тим вецей вам люби дзвівку. Е чекай мой мили дохторе, баш зомну не будзе так, мушки це кущик випробовац, аж вец я повем свойо слово (задумала ше). Як бим могла найкрашче до того присц, да дознам яки вон (сетела ше). Ага!... сетела сом ше (кричи до двора) Янку, Янку!... (Чуе ше глас: Цо пані учителько?) Гібай ту Янку.

ЯВА III.

Янко (приходзи): Цо сце ме волали фрайлоч... (сетел ше) пані учителько?

Ганьча: Слухай Янку, сцем це цошка модліц, лем обецай, же нікому не повеш.

Янко: Нікому не повем, пані учителько.

Ганьча: О не так. Дзвігні руку горе и гутор за мну. (Янко дзвіга руку горе шицко повторює цо гутори Ганьча). Я, Янко роботнік у бачика Костюка, нешка, ту пред хижу и отвореним небом пришагам, же тото цо ми пані учителька пове нікому не повем. Уж шицко.

Янко: Уж шицко (трима руку).

Ганьча: Пущ руку, уж оконьчене.

Янко: Пущ руку, уж оконьчене.

Ганьча: Та то уж не треба повторйовац (спущуе му руку). Тераз слухай! Перше поведа, чи ти ме любиш?

Янко (шмее ше): Любим пані учителько.

Ганьча: Барз ме любиш?

Янко: Барз, так як резанки зос сиром.

Ганьча: Страшне як барз, то добрэ. Слухай, мушки ме цошка послухац и кед послухаш купим ци нову шапку, сцеш?

Янко: Нову шапку? О Боже, ша то уж давно жадам, шнім а віше ше привідзує нова шапка. Шицко зробим, лем гуторце цо би ви сцели.

Ганьча: Нешка приходзи до нас мой пітак.

Янко: Ваш пітак?

Ганьча: Гей мой пітак, хтори ме сце вжац, а я його не любим, а и не познам.

Янко (засукує рукави): Та сцеце, да я його дочекам?

Ганьча: Гей, сцем, лем не так як ти думаць.

Янко: А як?

Ганьча: А так: ти шумнё облечеш мойо шмати и ту го дочекаш як да то я, розумиши?

Янко: Як то пані учителько? Я да будзем таки як ви, та як то може буц? Та попатрице на мою твар, а попатрице на вашу; моя випатра як да диябли на ней грацок тлачели, а ваша чиста и била як од гуске вайцо.

Ганьча (шмее ше): Та то ніч, то так и треба.

Янко: Е несцем я, а кед вон обачи, же то не ви, то ме прашнё по твари.

Ганьча: Кед несцеш, а пришага?

Янко: Боим ше.

Ганьча: А за нову шапку забул ши?

Янко: А, нова шапка... Та, добре, най будзе.

Ганьча: Та слухай далей: Ти ше преблечеш до мойх шматох и шумне го ту дочекаш, а ище лепше, я тебе повем кеди ше зявиш пред нім, кед видзеш опредз ньюго, ти шумне направ так: (прави реверанс) и поздравкай му „бонжур“ и дай побочкак руку, а кед вон ци ище дацо шумне пове ти му одповец „мерси“; потым го по-нуңкі шеднүц и почні зос нім даяку бешеду: о погоди, о газдовству и о шицким другим, розумиш?

Янко: Розумим, лем ше боим да ми не одпали даз едну по пискох.

Ганьча: А голем будзеш мац нову шапку.

Янко: Ша прето найвецей и приставам на таке дацо.

Ганьча: Но тераз идз нука, да ци дам шмати да ше облечеш. (Идзе нука)

Янко (идучи нука): Но, но, увидзиме цо видзе зос тей коменди. Велька пауза.

ЯВА IV.

Приходзи Петро Хромчик, на руки капут и мали кофер, шумни младенец.

Петро (сам): Думам, же сом добре потрафел, бизовно тата хижка будзе бачика Костюка. Чудо цо тати стари вше видумаю, ето як и тераз, послал ме оцец, да опатрим свою молоду, хтору вон уж выбрал за мне кед ище була малка и як гутори, уж и зос ей оцом поконъчене шицко, мне остава лем улапиц дзивче сподруку, та до пан-отца. Цо сом мог зробиц, несцел сом оцу превредзиц, та сом пришол да видзим туту красулью. Лем незнам цо будзем робиц кед вона даяка гадура, теди будзе парада, бо оцец бизовно дума на ей пенежки вецей як на ню и на приятельство, але недам ше я так фришко як вон дума. Цо то же нікого не видно, да може чловек запитац чия то хижка и чи газда дома.

ЯВА V.

Ганьча (выходзі зос хижі у істых парасткіх шматох):

Петро: Ага, то бизовно их служніца, опитам ю (ту Ганьчи). Дай Боже! Модлім крашне, чи то хижка пана Костюка?

Ганьча: Гей, модлім крашне.

Петро: А газда дома?

Ганьча: Гей, модлім, лем тераз по полудзенку кущик легли одпочинуц.

Петро: А ви ту у ніх служніца?

Ганьча: Гей, модлім крашне.

Петро (на бок): Барз шумне дзивче, кед паночка будзе така, то шицко випадне на добре. (Ганьчи). А вона паночка дома? Бизовно и вона одпочива?

Ганьча: Гей, дома, лем вона нігда по полудзенку не одпочива.

Петро: А дзеже вона и цо роби.

Ганьча: Та у хижі, наполудньовала ше, а тераз мухи лапа.

Петро (чудуе ше): Цо! Як то мухи лапа?

Ганьча: Ша так улапи муху, одовре кридла та пущи и патри як муха скака.

Петро: Ша то як видзим, ваша паночка ма барз добре шерцо.

Ганьча: Гей, ма барз добре шерцо. Приповеда же гу ней нешкя придзе питац, та гвари же кед ше ода, та не будзе вецей лапац мухи, але будзе свойому чловекови таргац власи зос глави, бо ше ей барз пачи кед чловек лиси.

Петро: О, така мне чека судьба! А модлім крашне виприповедайце ми, як вона, бо знаце... Я тот питаці, хторого вона чека, та сцел бім знац шицко яка вона, ето вам кус (дава дзешатку). Поведце модлім вас чи е голем шумна?

Ганьча: Та... не бридка: велька, векша думам од вас, очи як цибулі, нос як печена реткva, уста як верша а глас як у даякого буяка.

Петро: О Боже! Та то муши буц даяке страшилло!

Ганьча: А то ніч, інъшак вона барз умильна.

Петро: Можем уж себе подумац, яка вона умильна, кед през цали дзень лапа мухи и тарга им кридла. Я ше вам чудуем, як ви можеце — таке шумне дзивче, служиц при такей паночки.

Ганьча: А цо можем кед сом худобна, та мушим.

Петро: Е, не, худобни сце, кед маце таки шумни оча.

Ганьча: О пребачце, думам же ме вола моя паночка, дораз повем, же сце уж сцигли (идзе). Баш шумни, такого сом и жадала.

Петро (сам): Не лепше би було, да я намасцім свойо колеса, та назад на агенцию, да ше не зидзем зос туту фину даму. Але цо повем одови, кед зос ню ше не упознам. А, шицко єдно останем та цо Бог да, сцекнүц ище мам кеди, а голем упознам тото чудо XX. віку.

ЯВА VI.

Ганьча (выходзі зос хижі): Дораз паночка приду, лем ше зос муку кущик набиля.

Петро: Цо?! зос муку ше билі?

Ганьча: Гей, зос муку, бо вони жалую пенежы на пудер, та ше вше зос муку биля.

100

Петро: Цо далей вше красше, знаце цо? Пойдзем я лепше одталь, а ви поведце: же сом пошол на агенцию по кофер.

Ганьча: О то не мож, бо вона барз ше розгніва и найвецей добием я, чом сом вас пущела (на бок) чюда да тераз сцекне бо ше ми баш пачи.

ЯВА VII.

(Янко виходзи зоз хижи, облечени у женских шматох и на глави женски калап).

Ганьча: Модлім крашне, ту пані учителька (шишика).

Петро: Свят, свят, яка то машкара?

Янко (прави реверанс): Бончур!

Петро: Як сце поведли?

Янко (заши доповеда): Бончур!

Петро (шмееши): Па добрэ, най вам будзе „бончур“.

Ганьча (шмееши и скрыва за хижу).

Янко: Мерци! Шедніце, па витайце у нас.

Петро: Дзекуем крашне, я постоим, бо сом не вистати.

Янко: Шедніце кед я гуторим (улапи го за руку и положи).

Петро: Ого у тей пані рука, як у медведза.

Янко (шедзи як здревенети и патри на Петра).

Петро: Цо вона вистирчела тоти очи як жаба?

Янко: Прецо ми не мерцикаце ручку (дава му руку).

Петро: Цо?!

Янко: Ручку ми померцикайце.

Петро: Цо?! Да вам побочкам руку? (На бок). Але tota рука шмердзи на гной. (Янкови). Лепше будзе да ви ми побочкаце руку (дава руку).

Янко (у нэгоды): Тераз незнам цо да робим, о тим ми паночка ніч не спомла, та побочкам да не будзе зле (побочка Петрову руку). Длugo шедза ніч не гуторя, Янко ше силуе да го дацо пита, патри ёден на другога).

Янко: Модлім пані, у вашым варошу рошню бундави?

Петро: Не рошню, шицки ту на валале остали, думам же и ви помедзи ніх.

Янко (ше шмее): Мерци!... А прашата почим у варошу?

Петро: Незнам, не питал сом ше.

Янко: А маце и швии?

Петро: Не маме, у нас сами прашата.

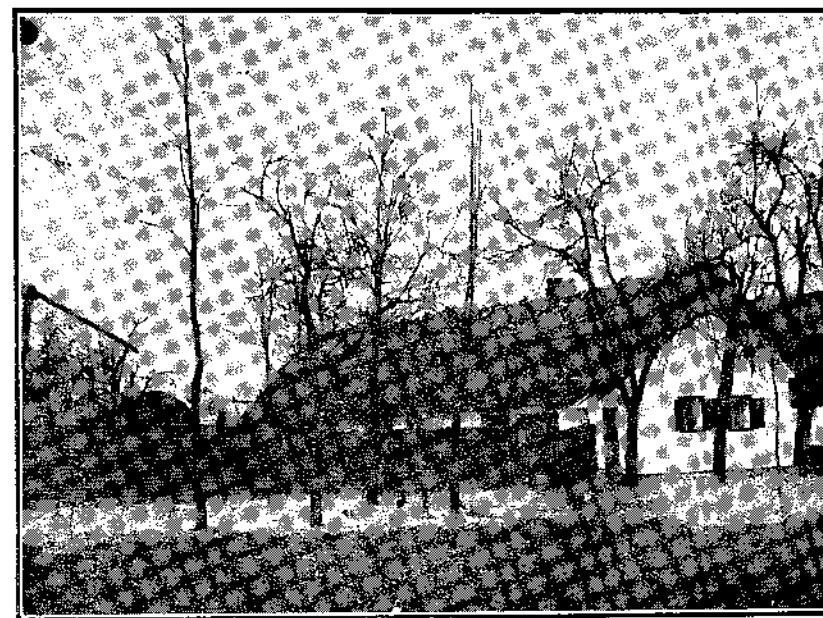
Янко: Пале, пале, то баш чудно, бизовно муша пані дойчиц тоти прашата док су мандушки.

Петро: Але ё проста, помогж ми, Боже! Як да ше од ней ошлебодзим.

Янко: Диябол го зна, цо да го питам. Ага, паночка казала, да питам за погоду. Модлім крашне пане, мали сце тих дньох дижду у варошу?

Петро (гневаці и кричаци вшебаржей напада на Янка): Гей, мали зме диждж, гром, ляд, бліскане. (Янко злекол ше, одступа до хижі) бурю, а кед сцеце то и вам таку бурю зробим яку ані не паметаце.

Янко: О Боже! цо з нім, бизовно од любови ошалел, сцекнем док ище мам кеди (сцека за хижу).

Руска хижя. Коцур.

Петро: Но слава Богу же пошла бо бим такой ей припалел по тим гадним носу. И таку ми оцец рихтал за жену, дзекуем крашне. „Померцикайце ми ручку“, а ручка випатра як лопата од гною.

ЯВА VIII.

Ганьча (виходзи споза хижи): Цо же, як ше пачи вам наша паночка?

Петро: Най ше вам вона на сто фалати роспукнє.

Ганьча: Хто паночка? Ша така мила и приязна, та да роспукнє?

Петро: Яка мила, яка приязна? Так випатра як даяка крава и шмердзи на краву. Кед дахто мили у тейхижі, то ви — лем незнам як ше волаце.

Ганьча: Волам ше Ганьча.

Петро: Слухайце Ганьчо: кед ми уж судзено dakого вжац зоз тей хижі, теди бим любел вас вжац, ви така мне мила и любка.

Ганьча: Та цо ви пане надумали? Ша я праста служніца, худобна, а паночка учена и богата.

Петро: Най вона препадне под жем на 10 метери, да я ю вецей не видзим и не треба ми ей богатство, мам я и свойого досц, лем бим любел мац таку згодну женку як цо ви. Сцече?

Ганьча: Е ви лем шміх робице зос мне.

Петро: Яки шміх, кед сцече ідземе такой дораз до панотца, да и пред нім тово исте повем.

Ганьча: Боїм ше, цо ми моя паночка пове, кед дозна, вона вас так люби...

Петро: Уж сом гуторел най ю диябол однеше одомне. (Чує глас Костюка зоз хижі).

Ганьча: О, уж газда станул, ідзе бізовно ту.

Петро: Такой му и повем, да його дзівку вон затрима за себе, або за даякого другого, а я себе выбрал його мілу служніцу.

Ганьча: Не треба му то повесц, бо ше барз нагніва.

Петро: Най ше нагніва.

ЯВА IX.

Костюк (выходзі зоз хижі, збачел Петра, весело): А, міли госцу, вітайце у нашим обисцу, добре нам пришли (сце руковац ше).

Петро: Пребачце, я тим людзом, хтори зомні робя шміх, руку не давам.

Костюк: Як то, цо то значи?

Петро: А то значи, же ви спрэведаце честни швет. Пишце майому оцові, да ме пошле до вас, да видзим вашу дзівку, звершенну пані учительку, интелігентну, шумну и вшэліячину сце написали, а кед там, а я найдзэм якуш краву, якуш поведол бим одвратну машкарку.

Костюк (увредзено): Модлім пане, ви пришли до моей хижі як госц, але я не позволім да ви увредзуете мою дзівку, — звершенну пані учительку и кед вона не досц интелігентна за вас, та можеце себе гледац другу. (До Ганьчи): Поме дзецко мойо, да не слухаш од того простака ище горши увредліви слова. (Петрові). Модлім, поведзе вашому оцові, же ше я зос свою Ганьчу, — пані учительку, чудуеме же вон ма такого не воспитаного сина.

Петро (зачудовано): Чекайце, па цо то... па то ваша дзівка?

Костюк: Гей, то моя дзівка — учителька!

Петро: Чекайце, ту цошка не у шоре. А хто тата, друга, тата крава?

Костюк: Яка крава. (Ганьча ше шмее).

Петро: Ша тата, цо ту була (У тот час виходзі Янко). Тата крава? (Указуе на Янку).

Янко: Модлім крашнє, я не крава, я Янко. Модлім пані учителько, можем уж зруциц тоти шмати?

Костюк: Яка то машкарка?

Петро: Тата крава ше претставела як ваша дзівка.

Костюк: Я ніч не разумім. Ганьчо, цо то шыцко значи?

Ганьча: Та ніч, сцела сом упознац пана, яки вон, а цо сам сцела то сом и дознала.

Костюк: Но таке дацо! (Петру): Пребачце ! мой міли приятелю за тоту глупу франту моей дзівкі.

Петро: Ані кущик ше не гнівам на пані-учительку, франта була добра, а у тей франти уж зме окончэли найглавнейшэ, (гу Ганьчи): Сцел сом вас вжац як служніцу, а тераз не поцагуем слово гоч сце и пані учителька, лем слово од вас.

Ганьчъа: И я приставам.

Костюк: Ніч не разумім, лем видзим, же шыцко випадло на добрэ. А кед так, извольте міли наш госцу и будучи жецу до хижі вітайце.

Петро: Крашне дзекуем (идзе).

Ганьча (франтуючи): Пане, а по кофери на агенцию не пойдзеце?

Петро: Тераз уж не пойдзэм (шмее ше).

Костюк: Ах ты моя франтовніца! Модлім, модлім нука.

Янко (до Петра): Мерцікайте ручку.

Петро: Е мой приятелю, мам я тераз кому мерціковац руку и през тебе (бочка руку Ганьчи) иду шыцки до хижі.

Янко (сам): Як там було, але главное, же сом не бити и нову шапку добием.

Зависа.

Нет жита през куклю.

О. ДЮРА ПАВІЧ.

Церковни добра и церковни одбори.

Предисловие.

У веліх наших руских парохийох обачуе ше у повоеных часох якиш рух, виглядую ше якиш „права“, сцело би ше цошкаль а за право ніхто не зна цо. З ўдзім словам не мож дойсц до шору и порятку. Велім ше видзи, же то нашлетки повоеного расположения, котре ше выражуе у опціям незадовольству зос шыцким цо постой,

Медзитим то не так. Причини лежа глубше. По моей думы тоти появи медзи нашим народом, то лем несвидоме, неясне шветло и слаби одгук ёдней велькай идеи ѿ треше цалым шветом а ѿ ше вола демократизм, демокрація.

Демокрація то идея о народнай власци. Вона учи, же шицка власць припада народу и народ ёдини туту власць може окончоваць по своїх заступнікох, котрих вон сам выберэ а на способ як ѿ ше йому пачи. Нашо людзе видзели у швеце на туту способ ушорени держави, читали велькі хвалоспіви демократизму и демокраціі а і сами участвовали у демократыческим руху през 10 років нашого самостойнаго политыческаго жывота. Уживали и росли, кед им политычески кортеше гуторели о демократизму и сладзели о „волі народа“, же бы ѿ так видрапали на хрибет народа, зашедлали го, а вец плячкали и задовольшовали своеі погубеносци. И да не было мудрого акта од 6. Января 1928. р. нашага Краля тот „демократизм“ и тата „волі народа“ запрепасцела би була шицко ѿ створено знойом и креву найлепших наших югославянских синох.

Кажды чижма не ідзе на кажду ногу, так и кажда идея не за кажды народ: Идея демокраціі, є плод високай просвіти и прето права демокрація може буць лем медзи просвіщэнім народом, у котрим кажды свідомі свойго положэння у општым соцыяльнім живоце и отвичательносці пред Богом, да ѿ почітуе авторитет и послушносць а не може буць у держави, да ѿжы 50 процэнтаў тых, ѿ чи не знаю чытаць и пісаць, и дзе явне мнінне заражене духом большевізма.

Тот повоенны демократизм не огранічел ѿ ше лем на ушореню обставінох державных, вон прешол и на церковны терен. Сцел и Церкву Христову „ушорыц“ по „волі народа“. У першым шоре маесток и добро церковне преглашэл, же то „народнё добро“ и як таке прыпада народу а народ по своих выбранных заступнікох ма неограничене право над нім. Церква до тога нема ніч. Кед ѿбачело, же ѿ през рок „по волі народа“ намесцуе и премесцуе тисячи званічнікох и с тым унічтожую велі егзистенцыі, тэди тата „волі народа“ дастала апетит и на представільцах церкви — священікох. Але ту Церква неустрашыва виповедла слова божественага свойго Утэмілітэла, котры гварел: Не ви мене избрасте, но азъ избрахъ васъ, и послахъ васъ да ви идете, и плодъ принесете. (Йо. 15, 16). З того ясно виходзі, же у правай Церкви Христовай, котра є католическа, не може буць место „волі народнай“. Вона постоі по волі Божай, а праўдана Духом св., вона з людзмі управя по законах, ѿ чиих препісал сам Сын Божы Ісус Христос. Толкователь и учитель тих законах ест непогрішиме учительство Церкви: св. отец Рымски Папа и владикове.

Тот даклем криви повоенны демократизм и таке понятіе о „волі народнай“ узагли ѿшы и помедзи наш народ а вибирача часто при вибраных церковных туторох и одборнікох. Не ридкі случаі, дзе церковні одборнікі думаю, же су апсолютны газдове церковнага добра, па себе присвоюю власць и над свяшчэніком поволуючи ѿ ше на народ. З тога виходзя непотребны борбы и налагавання, з ёдним словом не може ѿшы прыйсць до шору и порятку.

Тота моя статя ма послужыць тому, же бы у наших парохійах и медзи нашим руским народом були ясны понятія згляdom на церковныя добра, и управление з нім, же бы прышли до согласія и же бы ѿ ше ніхто мишал там дзе не треба.

I. Іо то церковныя добра.

Церква видиме и совершенне дружтво на жемі основане од самого Ісуса Христа да праўдані людзех до вічнага щесца. Вона ё не ѿ тога швeta але ѿ туту швеце. Же бы могла получиць свой ціль муши дійствоваць у материялным швеце и служыць ѿ тим материялными средствамі. Ей потребны маесток да намири трошкі богослужэння, да отримуе своїх служыльцаў и да помага тих, котры потребны помоці. Так шицкі туты ствары, котры потребны церкви за ёй вонкашній жывот, же бы могла окончыць свою задачу ѿ швеце волаю ѿ ше и церковне добро.

По волі Божай Церква ма право да посидиць добро. Ісус и апостолы отримовали ѿшы дарункамі о котрих Юда водзел бригу („І ковчезець им'яше, и вметаемая ношаще“... Йо. 12, 6), вірнікі складали ѿшы и помагали ёдни другима (от учнікъ же по елику кто им'яше что, изволиша кіждо ихъ на службу послати живущым во Іу дей братіямъ...“ (Дъян. XI, 29.) Св. апостол Павел отворено гуторы: „Аще мы духовная съяхомъ вамъ, велико ли, аще мы ваша тѣлесная пожнемы. Не вѣсте ли, яко дѣлающіи священая, от святылица ядять, и служащи олтарю, со олтаремъ сдѣлаются. Тако и Господь повелъ проповѣдаюцімъ благовѣстіе, от благовѣстія жити. (Къ. Корінт. 9, 11, 13—15.) Церковне добро у першых вікох хрыстиянства було лем малке. Воне ѿшы состояло од св. сосудах и іншых потребных стварох за богослужене, и од готовых пенежох. Жемі и непокретныя добры тэди церква не могла маць, бо бы ей то держава за часох гоненя одняла. Добро ѿшы по времену више баржей умножавало сос дарункамі. Так читаме уж у св. писму, же вірнікі працавали ніви и хижі та пенеж прыношэлі апостолам (елици бо господіе селомъ, или домовомъ бяху, продающе прыношаху цыны продаемыхъ, и полагаху при ногахъ Апостолъ (Дъян. ап. 5, 34.)

Познейшэ у 4. столітію, кед церква дастала шлебоду не требала ѿшы баць, же ей держава однёс здания и жемі. Прето и вірнікі

сами будовали величезни Церкви, церковни здания и обдарели их зос маєтком. Кед даєден вирнік умар за часох гонених мученическу шмерцу а нємал дзецеох теди цале добро припадло церкви. И сами царове давали добри приклад та будовали церкви и даровали их. Так то тирвало през велі столітия и добро церковне ше вие вецей повекшовало.

Уж од первого свойого початку церковне добро дзелі ше на два групи: едно були святыя ствары, котри ше хасновали лем при богослуженю як н. пр. церкви, ризи, сосуды, заставы, дзвони и т. д. а друге пошвецены ствары, котри служили як источник же би ше намирели трошки при богослуженю. за отримоване священства, и шицкого того що зос богослуженем у ускай звязи. Особеним способом старала ше церква, же би зос свойого добра помогала худобных, будовала школы и шпиталі и так до вецей одстранела тоту розлику, котра постояла медзи худобними и богатими...

II. Хто властитель церковних доброх.

Як зме видзели церква доставала добро понайвецей по дарунках побожных вирнікох. Их у тим водзела любов и Христов дух же би преславели Господа Бога. Дарователь чувствує у своім шерцу задовольство и видзело ше му, же тото що му ище остало будзе пожиточнейше и благословенъше. На то що церкви дароване вецей нєма ніхто ніякого права. Тераз ше пита а хто заправо властитель церковних доброх?

1). Од няй старших часох па до нешка за властителя церковних доброх припознавала шелем местна церква.

Церква каждого поєдиного места рапуе ше як една особа, котра способна посидоваць маєток. Уж цар Юстиниан (527—565.) одредзел, же святы и пошвецены ствары су божественого права и прето не можу нікому другому пришадаць. А за святы и пошвецены ствары припознавали ще „здания и дарунки“. Кед би дахто по тестаменту охабел добро а не спомнул би общу або владическую церкву теди припада добро местнай церкви. Так пише цар Юстиниан. Тоти закони у нашай восточнай церкви ишче и тераз маю вредносць.

При тим не треба забуць, же местна церква ма право посидоваць добро лем у тельо у келью є звязана зос общу церкву. И накеди би ше тата звяза гоч яким способом прервала теди престава буць властителем добра, а властитель добра постава векша над ню церковна инстанция: владичество або опіца катол. церкви. На приклад, властитель греко-кат. церковних доброх у Рус. Керестуре або у Коцуре ест местна греко-кат. церква покля ё у заедници и злученю зос греко-катол. владичеством. Накеди би тоти местны церкви

поведаме яким случаем престали истновац як греко-католическа, теди би шицко терашне церковне добро припадло греко-кат. владичеству. Кед би нестало и греко-катол. владичества, теди церковни добри припадаю опіцей католич. церкви. Тота зависимосць найлепше ше видзи с того, же ані една местна церква не може ніч предаць, задлужиць ше або пременіць без допущеня своеї верхносці.

З того ясно виходзі, же

2). Церковне общество як таке, ані поєдини члени общества не могу буць властителем церковных доброх. Но кед би церковни общества або поєдини вирніки були власните-

Тлачітба.

лями церковных доброх, теди святы и Богу пошвецены ствары прешли бы до приватнай власносці а то по церковных законах не може буць. — Церковни добры служа явным цілью то им не могу буць властителем приватнай особи. Кед би заш церква спадла до длуствох, теди би тоти длуства вець мушели оптерховаць и членох опіцества — а то по закону не постай. Пре то даклем церковне общество не властитель церковных доброх.

Церковне общество а и поєдини вирніки могу по допущеню церкви маць участие у газдованию зос церковним добром, але тото не меня понятіе властителя.

III. Хто управя зос церковним добром.

У перших часох християнства управляли зос шицким церковним добром сами владикове. Тото легко було окончоваць, бо церковни добра були теди мали я и кажде место мало окремого владику. Вони управляли по своей совисці и отвичательносці пред Богом. Кед ше

церковни добра умножели а седища владикох поставени лем до векших местох, теди уж и владикове не старчели пре духовну бригу ище и водзиц бригу о церковним добру, то место себе именовали священикох, котри ше волали церковни економи.

Собор у Халкедону 451. року одредзує да кажде владичество муши мац такого церковного економа, котри управя зос шицким церковним добром у владичеству а на концу кожного року придава рачун владикови Познейше ше церковна управа организовала на спосіб парохийох а маєток церкви подзелени тиж по парохийох. И од теди вециаль зос церковним добром кождай парохії управя священік — парох, котри обвязани кожного року своєму владикови положиц рачун о тим управяню.

Власц управяння то лем нашледок права властителя па саме од себе ше видзи, же хто властитель церковних доброх тот едини ма право и з нім управяд. Прето през тисяч и пейцсто роки у історії церкви нігдзе не найдземе, же би світски люди мали даяку учасц або право при управи церковних доброх. Аж по Собору трidentинським, (1545—1563. р.) допущела церква вредним и чесним світским людзом, же би помагали парохови у управяню з церковним парохиялним добром. Воламе их Церковни одбор. Их може народ сам вибрац або и парох сам поставиц. У едним и другим случаю муши буц потвердзене висшай церковней власці, котра их може зруциц и поставиц других, кеди год сце а особено кед би ше не повиновали законом церковним.

Нешкайши церковни закон у параграфу (канону) 1521. так преписує: Кед у управи церковних доброх участву ю світски люди чи то по постановах утемелітельних чи по волі владики, у кождым сучаю управяне муши буц у мене церкви и зос правом да Владика водзи надпартунок препатра и преписує способ як ше ма управяц зос церковним добром.

З того видно три ствари: 1.) Тот церковни одбор управя зос церковним одбором у мене церкви, а не у мене народа як то криво велі себе думаю. 2.) Владика преписує правила по котрих ше ма управяц зос церковни добром и 3.) Владика водзи контролу над управу и йому ше муши положиц рачуни о газдованю зос церковним добром.

У нашим владичеству видати слідуючи

IV. Штатуты за церковни одборы.

§ 1.) Парох або управитель парохії водзи у согласию зос церковним одбором управу цалого церковного и фундацийного добра,

составя самостойно преписани викази (інвентари) и рачуни и віше в предсідательом одбора. Засиданіе отримане без пароха нема ніякай важносці.

§ 2.) Церковни Одбор може буц за парохию або за капелу. Церковни одбор ше состоі од пароха (управителя парохії), заступніка котрого іменує патрон парохії, кед патронат постої, и од штирох одборцох у парохійох, котри маю до тисяч души. На кожду дальшу тисячу приходза ище по двоме одборци. Церковных одборцох вибираю вирніки помедzi собу, кед Духовни стол іншак не одредзел.

§ 3.) Церковни Одбор за парохию участвує у управи парохияльно-церковного и фундационального маєтку и гарантує ведно зос парохом „in solidum“, та потписує викази и рачуни о управи зос церковним добром на Духовну власц. Викази и рачуни маю ше положиц кожного року до конца марта за прешли рок. Капелски церковни одбор участвує лем у управи зос маєтком капели и тоти рачуни ше муши зос парохиялним послац Дух. столу до конца марта мешаца за прешли рок.

§ 4.) Члени церковного одбора можу буц людзе:

- а) практичного християнскога жывота, котри ходза в недзелю и во швято до Служби Божей и на інъши богослуженя.
- б) котри непорочны у своім фамелійным живоце.
- в) котри ше кождого року споведаю.
- д) котри у шицким іншим згляду непорочни и порядочни, писмени и вешти рачуном.
- е) котри любя свою церкву и сцу робиц за напредоване церкви и парохії.

Кед даеден од вибраних нема тоти условия може парох против того уложиц протест на Дух. Стол за 8 дні рахующи од дня виберанки.

§ 5.) Церковни одборніки ше вибираю на три роки. Стари одборци можу буц поновно вибрati, крем случаю кед по Дух. власци були раз зруцени.

§ 6.) Активне право (може виберац) при виберанкох Церковных Одборах маю тоти парохияне хлопи, котри маю право виберац по закону о державных виберанкох. Пасивне право (буц вибрati) ма кожди тот, котри виполнює условия у § 3. тих статутох а може буц вибрati и на державных виберанкох.

§ 7.) При виберанкох парохияльнога церковного Одбора гласаю шицкі жителі дотичнай парохії, котри маю право гласа, а при виберанкох капелскога одбора гласаю жителі дотичнога капелскога вала, котри маю іншак право гласа.

§ 8.) Ваберанки провадзи стари одбор под предсидательством пароха (управителя парохії) зос ище двома ополномочними, котрих парох вибира помедzi присутніма виборніками (гласачами).

§ 9.) Виберанки ше отримую у перших двох мешацох после тророчнай служби старых одборцах, кед Дух. Стол іншак не одредзел.

§ 10.) Дзень и место виберанкох ма ше осем дніў напредок обавіц:

а) патрону (заступнік держав, патрона ест надлежна срезка власці)

б) надлежному протопрезитеру (вицеархідякону)

в) вирніком зос наказательница под час Служби Б.

§ 11.) Виберанки ше окончую тайним гласаньем на цидулкох.

§ 12.) О виберанкох и успіху ма ше составиц записник и у нім зазначиц, кельо шицких гласох придано и кельо гласох поєдини кандидати достали. Вибратаи су тоти котри найвецей гласи достали. При єднакім числу одредзуе коцка. За шицких одборнікох ше лем раз гласа.

§ 13.) Кед даеден од вибратах одборцах несце ше прият одборства або кед ше познейше одрекне служби пре даяку причину або кед умре теди на його место приходзи тот котри по вибраным записнику за нім ма найвецей гласи. Кед би таких не було теди ше конча нови виберанки за того члена по горе спомнутых упутствий.

§ 14.) По окончених виберанкох посила ше записник потписани од целого виборного одбору на Дух. Стол. Духовни Стол як послідня инстанция риши шицки пригварки и жалби наведзени у записнику або послати крем нъого и потвердзуе вибратах одборцах, котри аж по одобреню ступя до свойого звания и можу кончиц свойою должносты.

§ 15.) Церковни одбор потвердзени по Духовним Столу ма буц поучени од предсидателя, котри више парох або управитель парохії, о його правах и должностох, та до його рукох складаю пред наступом своеі службы слідуючу пришагу:

Я..... пришагам Богу Всемогущому, же више будзем вири син св. нашей греко-католической церкви и як вибрата одборнік церкви... више ше будзем попри парохови старац, же би ше добро церковне совисно чувало и по возможносци умножовало. А при тим у шицких моіх ділох повиновац ше будзем наредбом вищай церковнай власци. Най ми Господ Бог поможе и тово св. Евангелие.

§ 16.) По пришаги отрима ше перше засидание, на котрим ше спомедзи новых одборцах выберу туторе (по потреби) касир и писмоводитель.

§ 17.) По зложеней пришаги превежню нови одборніки од старого одбору инвентар, рахунково кніжки и касу. О шицким тим состави ше записник, котрого потпишу стари и нови одборцы.

§ 18.) Одбор ше сходзи на засидания на поволанку пароха (управителя парохії) як предсидателя кедыгод то треба а найменей 4 раз у року. О кождым засиданию водзи ше записник.

§ 19.) Шицки члени маю єдраке право предлагац, росправяц и гласац. Предложения муша ше дзень скорей повесц предсидательски одбора. Кед при гласаню ше гласи росполовя, теди одредзуе предсидатель.

§ 20.) Поєдні одборцы маю право жалби за 8 дніў проців одредзеня одбора на Духовни Стол а єднак маю право и тужби, кед би ше предсидатель не тримал тих статутох и не окончовал заключения одбора.

§ 21.) Церковна каса мушки буц на сигурним месце або у парохії або у окремей хижі, котрой властитель церкви и котра одредзена на засидания церковных одборох. Ёден ключ од каси трима при себе парох а други касир (або тутор).

§ 22.) Шицки кніжки церковных рахункох муша буц пафірани, нозначени нумерами боках и потвердзени по протопрезитерови. На концу рока мушки буц заключени и потписани по пароху, писмоводителю и касирови.

§ 23.) Кажды парохияльни уряд должен каждого року найдалей до половки мешаца фебруара послац церковни рачуни окружному протопрезитерови, котри их препатри и зос своім мнініем пошле Духу. Столу. Крем того окружны протопрезитер може рачуни препатриц кеды год трима за потребно а да напредок не обяви церковному одборови.

§ 24.) Ніхто од церковных одборцах и их блізшай родзини а так ані парох не можу пожичиц зос церковнай каси без окремого зато допущеня Духу. Стола.

§ 25.) Єдна особа не може пожичиц зос церковнай каси векшу суму од 5000 Дин. без окремого допущеня Духу. Стола. За кажду пожичку мушки гарантірац двоме добре стоящи ёмци.

§ 26.) Кажда пожичка мушки буц одобрена на одборским засидданию зос приволенъем пароха и кед векша суму од 5000 Дин. зос одобренъем Духу. Власци. На таких облигацийах мушки буц записаны датум и число одобреня Ординарията.

§ 27.) Жадне ані найменьше виплацене зос церковнай каси не шме буц без потписа касира и одобреня пароха.

§ 28.) У ані ўній каси не шме ше веций у готовых пенежох тримац як 5000 Дин. длагши час. Остали пенеж, у кельо е не уложени при вирикох, мушки буц уложени при потполней сигурносци.

* * *

Тоти Штатути вредза за шицки греко-катол. парохії у Югославі и по нїх ше муши управяц зос церковним добрим, шицко-друге до вредзело дораз пре войну у даедних наших парохийох нема вецеї ніякого значеня.

Не треба забуць, же и при управи зос церковним добром главна ствар християнська любов. Дзе пануе медзи людзми любов гу Богу, гу своеї св. віри и церкви там шицко напредує и квитне, а дзе нет тей любови там ідзе шицко наспак та и найлепши Штатути не поможу, бо св. Писмо гвари: Дух ест тот хтори оживлюе.

**Тото, що добиєш не по правей драги, не нош до своєй жижі,
бо ци тото зос обисца твойого благослов винеше.**

ЯНКО ВІСЛАВСКИ.

Мешац.

Нешка ше велько бешедуе о мешацу. Кед патриме на ньго, вон нас интересуе. Ми би длugo и длugo патрели, отверали очи више баржей, але више лем исту слику видзиме. Зос простим оком ми неможеме видзіц ніч побліжей. Па и астрономи патра през вельки меселатови и видва бреги и доліни.

Тоти цемнейши места, то су вельки ровніни, док шветлейши фалати, то су бреги. Исто так ше видза кончисти верхи брегах, хтори су слични на нашей жемі вулкану. Вони маю и кратери, а високи су як цо можу буц нашо найвекши верхи на жемі. Тек утвэрдзели, же там нет ані води, ані воздуха. На його пустым и више мертвым хрибту ше меня 14-дньови горуци дзень. Тоти 14 дні ше волаю: 1 мешацов дзень. Але исто так длugo трае и ноц и то: лядова ноц. Лядова ноц зато, же там нет воздуха, ані вітра, ані хмари, хтори би вплівали на цеплоту, хтору мешац достава од слунка. Дакле мешац зошицким мертвем небеске цело,

Іпак гоч е мертвя планета, але ше шветло одбива од ньго и так нам швици. Тото шветло не изворне, як то при слунку. Па кед слунко на процивней страни жемовей кулі, теди воно як и више єднак швици. А тоти зарі шветла ше одбиваю од мешаца бо вон ошвицени. Но у тим свемиру ест велько планеты, але о тим не будзем тераз росправяц. Мешац дакле провадзитель нашей жемі. Але е и найбліжki нашей жемі! Мешац далеко од жемі 384.000 (тисячи) километри. А вельку плоху ма як цо на нашей жемі велька Европа

и Африка. Дакле лем $\frac{1}{14}$ целей поверхносци жемі. Па так пришли на идею учняки да ідзе на мешац ёдна экспедиция. А прераховали же би то могло и буц попри нешкайшай техники. Так н. пр. драга экватора виноши 40.000 километери. А до мешаца ест 384.000. Около целей жемі уж велі обишли. Так уж еден пілот прешол зос свою крилатицу за 12 дні. Према тому рахую, же би могли и на мешац. Але кед ше видзе више як 12 тисяч метери, теди уж воздух таки ридки, же ше го скоро ані не обачи, а чловек ше почне давиц. Дакле зос крилатицу, односно зос моторами немош раковац за таку драгу. Зато іпак ракета показала успіх. Па сцу зос помоцу ракетох дзвігнуц tot вагон, хтори ма исц на мешац. Главни ціль би бул лем то, да вони даю моц вагону лем дакус преко пола драги. Ми знаме же жем еден вельки магнет. Зато више лем на жем и падаме. Але так исто и мешац еден магнет. Па то можеме видзіц найлепше на морю. Мешац по положаю кед ё бліжай жемі, теди прицагуе баржей морю. А тим морю ше збліжує раз баржей, а раз слабше гу брегу. Окрем самого обрецаня жемі ту и мешац велько прицагуе. Па так би заправо требаło лем преко 200.000 километери да прейдзе од жемі, и вец би мешац сам прицагнул tot вагон.

Мешац дакле ше обраца около жемі, а зос жему и коло слунка. Мешац обидзе за телі час жем раз, кельо треба да ше раз обраци около своеї осовини. То трае 27 дні, 7 годзини, 43 минути и 11 секунди! Зато ми видзімі же мешац ма више исту страну обращену према жемі. Тота драга ше вола: сідерски мешац. Зато ми видзімі лем половку мешаца!

Док ше жем обраца, мешац заостава за кождым обратом коло жемі. Па так исто и зос прывідним обрацаньем гвіздах и целого небеского обзора, док ше на концу не найдзе на истым месту дзе и скорей бул. Але ше и жем на своім путованю мекла мало на восток, зато треба мешац дакус вецеі путовац гу жемі и слунку. Так кед и ту прииде на место, вола ше: сінодски мешац. Сінодос значи по греческому: стретение, а баш ше ту стретне слунко жем и мешац, па ше так и вола. Сінодски мешац трае: 29 дні, 12 годзини, 44 минути и 2·5 секунды.

Веіх интересуе як ше мешац указуе раз на пола, на ферталъ, а раз цали. То ше дакле так става. Мешац на драги зос жему коло слунка приходзі на такі положай, же го ані не видзімі. Познейше видзімі ліви або прави бок, лебо и цалу розшицену половку. Кед на заходу слунка настане ноц, а небо ясне, а нет шветлосци мешацовей, теди гваря: млади мешац. Ми теди невидзімі мешац зато же е медзи слунком и жему. А як знаме, же ми видзімі лем єдну половку, теди ми невидзімі гевту половку, хтора обрацена и ошви-

цена од слунка. Але кед мешац приuze медзи жем и слунко, теди мешац заслоні жем и слункова шветлосць пада на мешац. Теди там дзе не пада директна шветлосць слунка, на жемі поцемні. Так настане поцемнене слунка. То ше лем так гутори, але слунко фурт ёднак швици. После того ше мешац обраца према востоку и за 7-8 дніў од його гу слунку обраценай часци спредз край а вец вше вецей. А як жем баш не точно округла, але ше ипак своёй наравней величини видзи така, а так и мешац, то вец выходзи округле поза округлого и так настане слика як шерп. Кед скунко заходзи, мешац стой високо на небу. После ше вше баржей указує мешац, док не постане зошицким цали. Теди ше вола: полни мешац. Но кед жем стане медзи слунко и мешац, а жем векша од мешаца, теди жем зошицким закріе мешац од слунка и так настане поцемнене мешаца потполно. Так мешац заш прави на своей драги заостатки и вше ше баржей траци. Окрэм того вше познейше выходзи. Па так приuze време, же аж рано видзе, то теди заш настане млади мешац. Окрэм того ше дума, же стой и до мешаца яке будзе време.

* * *

О мешацу велі думаю вшеліяк. Єден учени пан зос хторим сам бешедовал, дума так, же би ше могло вериц. Но, вон ма два думи. Перша дума: вон гвари, же на мешацу було давно так як тэрэз на жемі, людзе исто були там и животині и рошліни. Но ту мушиме подумац на вельку суму рокох. То було барз давно. Та вец настал там: судні дзень. Шицко ше злядзело и окаменело, а водзуха нестало. Дакле то би ше мголо так думац, бо швет длugo постоі, а материя и прилиki ше меняю, та мож подумац же ше могло так и дагодзиц. И тоту думу мож легчайше утвэрдзиц, як цо другу. Так исто би могло буц и на жемі на судні дзень. Людзе шицки пойду пред Божи престол а жем ше розпадне и окамені и вецей би було ніч на тей жемі. Но знаме, же жем була дакеди и у лядовим времену, па ше познейше розвили мали водни животині и т. д. Але тата дума ше неможе утвэрдзиц, же би ше могло ище дацо розвиц на мешацу. Бержей ше може вериц, же мешац уж страцел свой живот. А же мешац мертві, то уж доказане. Зато сцу там пойсц. Чловечи розум вше лем гледа правду, па сце утвэрдзиц и на найблізшай планеті. Чловек ше збера и дума а чи му Бог небесни допущи то незнаме. Но ипак Бог охабел шицко чловеку да вон сам виглядзе и преуччуб. Лем о Себе нам не допущуе велью виглядовац и зато зме о Богу огранічени. Зато ипак сцу послац гоч лем ракету на мешац, хтора би мала у себе філми и сликавала би, а так би ше мала и одбиц назат. — Чи ше то уда то незнаме, але ше пробовац сце. Чловек будзе робиц зос Божию помоцу, кельо му Бог небесни допущи.

„И вредзи“.

Хижя, у хижы стол, карсцелі и др.

Ліца:

Газдиня, кума и служніца.

1. ЯВА.

(Газдиня и служніца не ушорени и стрехави пресцераю стол за двойо).

Газдиня: Най на столе ніч не хиби!

Служніца: Не, нешме то буц, газдинъ!

Газдиня: Два танери...

Служніца (ноши танери и кладзе на стол): глібоки, пліткі...

Газдиня: Нож, видлічка, лошка...

Служніца (ноши шицко): салвета, вода, соль и хлеб...

Газдиня (нюхци): Тебе пригорело!

Служніца (побегнє): Не, то нешме буц...

Газдиня (задовольна): Но, терас шицко у шоре.

(Учи ше, як ма дочекац куму).

Най ше вам пачи кумо Марյо!

Чесне место тото... (Дума себе)

Га, здогадала сом ше! Юлко, Юлко!

2. ЯВА.

Служніца (прибегнє): У кухні ніч не загорело. Месо мекке, а и пасуля уварена...

Газдиня: А яка юха?

Служніца: Немаме нешкі юхи...

Газдиня: Ух, цо ми пове госцинська? Полни валал будзе з нами!

Служніца: Хто же вам придзе?

Газдиня: Кума Маря зоз шорика.

Служніца (видрижнёш): Пані Маря, кума Маря, баш фини госц! Пффф!

Газдиня: Цихо, Юлко! Так ше не шме гуториц! То не крашнє!

Служніца: То не крашнє?! Кума Маря, кума Ганя, кума Иля да не крашнє. Сто хижы у валале и у кождэй кума. А други валали ані да не спомінаме, бо и там ше найдзе и по дзешец куми. И терас им патри вилагодз, кед сцеш, да це не погваряю...

Газдиня: Цихо буц! Ані слова вецей о тим да не чуем. Але скоч до заградки и натаргай квеца та положиш на стол.

Служніца (чудуе ше): Боже! Квеца! Газдинъ!

Газдиня: Служніца ши, мушиш слухац. Видзела я у панох!

Служніца: Лепей, кати, босорчата, чи ружи билей, жовтей.
У чим вам кума ужива?

Газдня: Спонаглі ше! И то вецей да не чуем!

Служніца: Да, але ми вазну не мame!

Газдня: Посипеш по столу.

Служніца: Куми место шалати... ха, ха... (пойдзе).

3. ЯВА.

Газдня (придзе гу облаку: Га, ето кума! Боже, як ше ей радуем! (рихта ше и опатра) — Я ушорена, пицко у шоре... а хижка? Та добре то! (дуркане). Най ше вам пачи, мила кумо, видзела сом вас през облак.

Кума (при дзверох): Ви як да любице буц на облаку?

Газдня: Лем кед dakого чекам... Най ше пачи кумо Марйо!

Кума (уходзи). Дай Боже, кумо Като!

Газдня: Дай Боже, кумо Марйо! Па да вас побочкам (бочка за ліцо). За тото пре здравле (друге ліцо). За тото пре щесце.

Кума: Да вам врацім кумо Като! (бочка ю за кожде ліцо по двараз).

Газдина: Шедвіце мила кумо!

Кума: Здрави будце, баш сом вистата (пошедаю).

Газдня: Па як сце кумо, як? Чи кум уш пришол гу розуму?

Кума: Боже! Кумо! Нігда ані не бул шалени.

Газдина: Та не думам я то, але чи уж престал пиц?

Кума: Мало меней терас пие. А як ви па кум?

Газдня: Ми слава Богу добре, а кум пошол на вашар.

Служніца (уходзи нагнівана): Ево, квеце! (руци на стол)
Най вам будзе смачне!

Кума (увредзена): Цо, цо то гутори? То вона мне гутори!

Газдня: А, то вона дума кумо на полуздзенок. (Служніцы гутори). Принеси на стол! Але... пойдзем сама. Пребачце кумо ле на час, два (одходзя и служніца и газдня).

Кума (сама нюхци): Ух, ту нігда не луфтиране! А хижка?
Нігда не заметана... И у таким кармику да я ем. Чекай, кумо, чекай!

Газдня (ноши у ёдней миски пасулю, а у танеру меса): Ево, кумо, Най ше вам пачи! Такой вам жадам смачни полуздзенок!

Кума (бере месо саме): Здрави будце, кумо, баш сце златни!

Газдня (браішэ): Боже мой, мила кумо, лем берце!

Кума: Берце и ви, мила кумо! И я вам жадам смачни полуздзенок.

Газдня (бере пасулі): Здрави будце, кумо! Вше сце ми мили.
Кума: Фіне месо, фіне, мила кумо! (Бере ішце меса).

Газдня: Вежніце кумо и пасулі! Барз є добра и хори би ю ёдол!

Кума (с полними устами): Здрави буце, кумо! Добре за мne и саме месо!

Газдня (криво ей): Але, кумо, месо драге!

Кума: Верце ми мила кумо, кед є драге, але и вредзи (ище бере меса).

Газдня (гнівацо): Крашне кумо! Ти шыцко месо поедла!

Кума (даві ше): Цо то гвариш? Тебе криво! Ти кумо проста!

Газдня: Крашне! Я проста, а ти фіна пані!

Кума (става гнівацо): То озда место вина, гаду ёден!

Газдня (дурка з ногу): Вонка з моей хижки, гало ёдан!
Оздалъ ши ше наедла?

Кума (баржай): Я ше ту наедла? С пасулю госцох понукаш!
Пфф! Не ганьбиш ше! (Лапа ю биц).

Газдня (лярма и лапа за фічулу): Вонка ми з обисца, вонка,
вонка! (Бию ше, а фічули постарговали)... .

4. ЯВА.

Служніца (прибегне и сце ше и вона лапац биц): Хтору да поскубам? (Кума сцекнє).

Газдня: Ох, цо ше будзе приповедац о мne.

Служніца: Так то тим, цо велько куми маю!

Газдня: Яка кумо? Кеди зме ше покумели? Ані ми є не сушеда! Гад ёден гадни и гладни!

Служніца (чудує ше): Ааха... Радуем ше, же то чуем. —
Чи юутре поволаце другу куму? Чи вас тата научела розума?

Газдня: Не гутор, але гайде спонаглі ше до кухні! Оцту,
води, рэнду, мачай, мачай! Вяж главу! Болі, болі! Пукні ми! (Лапа
ше за главу и одходзи, а служніца поківuje с главу).

Преложел: Я. К.

Д. БИНДАС.

Важносць ремесельства.

Як мали школяр-гімназіст на квартелю сом бул у ёдного майстора столяра. Вон бул з худобней роботніцкай фаміліі. Родичи го дали за шегерта до ёдного честнога майстра, дзе красни столярски работи виучел. Кед постал калфа пошол до швета, як теды гуторели „вандроўца“. Не було то вандроване, як то нешкада робя худобни жобраци и каліки.

У тедишнім швеце ошлебодзени калфа не оставал дома, ані ше не женел дораз, але ишол до швета, да ше усоверши у своім ремеслу, научи язики и набере искусства за будучи свой майсторски живот.

А путовац теди не так було легко як нешка. Не лем, же теди не було железніци, лібо автобуси, але ані добри камени драги. Калфове путовали пешо од валалу на валал, па до варошох, а дзе себе нашли роботи, там ше затримали и длугше време. Так препутовали цали країни держави. У тим свой заробок одкладали — шпоровали, а о пару роки (було то при поединих 5—10 роки) врацали ше до своіх домох полни майсторскога знаня и искусства зос швета и зос зашпорованим малим капиталом. Теди ше аж пристановяли — женили и свойо ремесло започинали.

Були то наисце людзе пробовни у шицким, учени а и их ремесельским роботом ніхто не мог доганяц. На валалох и меньших варошкох були то за панотцом и учителем найинтелигентнейши людзе, а дзе их було таких двоме-троме, тот валал напредовал у шицким.

Таки бул и мой майстор. Кед ше при добрым майстрови ошлебодзел, пошол и вон по вандровки до швета. И тераз ми паметліве, як нам школяром приподедал свойо путованя готово по целей Хорватской, Сербій, Мадярской, Румунії... Слухали зме го як правого учителя, котри нам у живых сликох описує историю тедишнього швета... Жена му була тиж худобна, як широта вихована у дому єдного високого офицера. Була мудра и вредна газдиня и нас ховала як власни свойо дзеци. Кед я у ніх бул, уж були у старших рокох, але назмагали себе красну хижку а и пенешки на старши дні. У радионици робели 5—6 калфове. Зомну там були вецей товариши школяре а медзи німа и терашні владика Дяковацки.

Кед зме уж до висших школох пошли и охабели тото обисце, — каждого року зме ше врацали нащивиц нашого майстра и майсторицу, бо зме их полюбели, як власних родичох.

Од теди уж велько роки прешло, вони обидвойо уж давно почываю под жему а я их спомин з благодарносцу чувам у шерцу, бо то наисце чесни майсторски дом бул и там сом упознал вельке значене и важносц ремесельства у приватним и явним живоце.

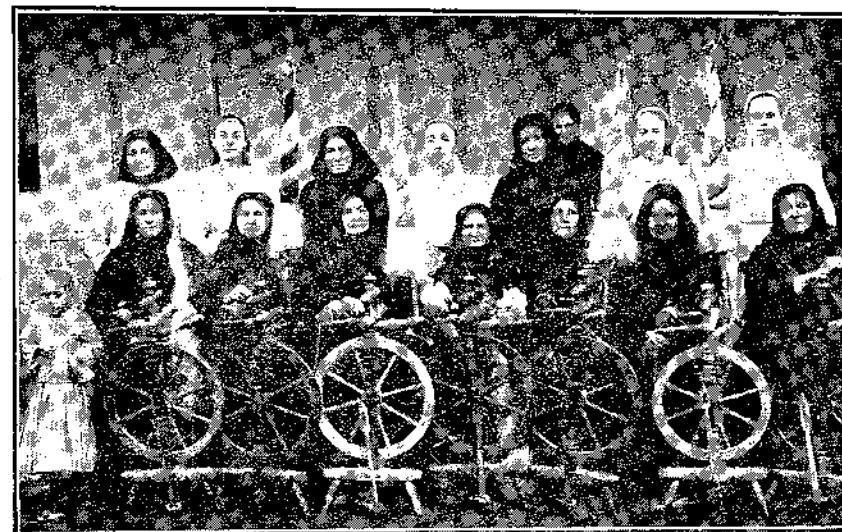
Нешка то уж не так. Велька техника фабрикох віше баржей поцискуе малих ремесельнікох, котрих вироби (продукты) віше чежшу конкуренцию маю за фабричними артиклами (робу), их положене віше чежше особено у днешній пенежней кризи.

Ремесельство ше нешка не цені (уважує) як давно, нешка ридко найсц стаємного и добре виученого майстра з векшу роботу, бо ве-кши роботи беру на себе не майстрове, але „подузимачи“, котри за

роботу ремесла шметанку себе позбераю а правих роботнікох — майстрох виплачу з дробними.

Можебуц, же то причина тому, же нешка кед родичи — туторе и даю хлапца за шегерта, даю го лем од нужди, бо лібо є каліка, лібо да ше го до скорей и позбавя и т. д.

Нешка гоч легко шветом путовац, ошлебодзени калфа не змага ше, да свойо майсторске знане усоверши, да себе добри темель за будучи живот створи. Вон ше далей не руша од свойого валалу. Цо скорей ше ожені, започина самостойне майсторство и трапи ше през цали свой живот.

Пратки.

Оздаль прето у наших руских валалох так мало майстрох, вони поцагнуто жилю, ридко су дагдзе организовани до свойого союзу и малу учасц беру у явним живоце.

Кед ше лем кус огляднеме у видовольваню наших газдовских и домашніх потребах, такой обачиме, же зме преходубни у стану ремесельницким, бо за найвецей ремесла ані не маме своіх майсторох.

Газдовски и домашні ствари купуеме обычно од цудзіх майстрох, бо не маме своіх. А то велька хиба, бо так наш народні пенеж ідзе до цудзіх рукох, а форму и цену ствари скрава нам и прави цудзі майстор по його дзеки и моды. Так зме уж велько утрацели зос наших славяньских и руских добрих обычайох..., а кед так остане, по кус ше у способу живота и моди претопиме цалком до цудзіх обычайох.

Так не шме остац. Ремесло, гоч би яке було не за презрец ё. Вони бави велька ролю у живоце каждого народу, вони є важна точка у культурно-просвітним напредованю держави и народу.

То сцем на кратко указац.

Еден учени современи писатель о ремесельству (М. Савич) крашне доказуе, же баш шветова велька война указала, же индустрия (ремесельство) ёден од главних темельох народней одбрани и кед би ей не було требало ю створиц, баш так яцко ше пре одбрану державох будую моцни гради, ладі лёбо войско з оружийом заосмотрює. Така важна индустрия — ремесло у живоце поединих державох и наронох.

То шицко мож посцигнуц лем зос школованьом дома лёбо у других державох.

Держава Югославия зос 14 милионами жительох ма можносц, да створи шицки фели домашней индустриї, да наш капитал остане у наших рукох. Иньшак прейдзе вон до цудзих рукох.

Маме природни богатства: води, леси, минерали и т. д. То треба вихасновац пре индустрию и роботу (надійцу) худоби, да ше индустрия дзвигнє.

Наша жем земледілска, та да и то вихаснуеме треба шицки земледілску индустрию, а то мож посцигнуц лем зос помаганьом индустриї — ремесельства. Нешка ше векшина вельких подузечох (фабрикох) у цудзих рукох находзи.

Прето потребно цо вецей шегертох школовац у фаховых — стручных ремесельних школох и вечарніх курсох. Шегерти през дзень уча практично ремесло а вечаром у школи потребну науку. Таки школи уж ест велью у нашей держави.

Пре порції народ оскудіе, бо його газдовство не доношуе легко.

Привички, обичаї, розкош... меняю ше. Дружтво ше у темельох колімба, кризи вшадзи... Оталь гнів на званічніка, котри порцию виганя, на панотца, котрому руковину муши плаціц, на учителя, бо у школи пре недзбале ходзене штроф... А тоти: званічник, паноцец, учитель маю и учыц народ як би мал жиц, учыц ше и робиц у польно-прыведней техники. А як можу учыц, кед народ дума, же вони шицкому злу виновати?

Времена чежка, але ше муши и през того прейсц. Док ше народ не прешвеки хто му прави приятель и доброжелатель — чежко так напредовац.

* * *

Ремесельнікі и их газдовска важносц. Газдовска (економска) важносц ремесельнікох стої у тим, же вони вираўляю свой матеріял на хасен своіх потрошачох земледілскіх и іншых и вони

су учителе младежи у ремеселскай роботи. Их важносц є велька, бо вони даваю народу: обуце: папучи, ципели, бочкори, чижми; кочи и коньски серсам; шмати, бо шию шицко потребне за народ; хлеб, бо печу хлеб за шицких, котри дома не печу; будую хижі за биване и іншы здания газдовски и до ўсіх правя потребны ствари (намештай); ковалъски и шлосерски вироби у векшини и т. д. Вони вецей продуцираю, бо вецей робя, як гоч хтори стан. Прето, гоч их число вшадзи меншее од іншых станох, их важносц у общым живоце народа є велька.

На приклад, яки то хасен, кед земледілец може видоволіц шицким своим потребом дома (коваль, столяр, колесар, шивач...) и не траци час, не троши пенеж на други валал!

Ремесельник и тарговске знане.

Не досц, же би ремесельнік был лем добри технікар т. ё. же бы знал добре виробиц даяку ствар, але попри тим муши добре познац свой еспап, да зна добре купиц и предац, да будзе добри тарговец.

Кед видзиме, же даедному ремесельніку ідзе добре, обачиме и то, же вон попри знаню свога ремесла и добри тарговец. Та чи ремесельник найсце муши мац и тарговинску науку? Гей! То тата наука: да добре зна купиц, да чува (шпоруе) и на час (време) преда. Да добре зна купиц, ошацовац цо еспап (материал) кошта, цо може з нього направиц, да вирахуе цо го будзе коштац, да виробену ствар дораз преда, да не плаци дармо интерес на ню, да купуе за готове.

Же би то ремесельнік посцигнул, муши познац як то ідзе цена еспапу, муши знац добре раховац, а то на жаль велі майстрове не знаю довольно и прето им вельораз подло ідзе робота. Гу тому треба знац водзіц кніжкі приходу и розходу и у інвентару значиц еспап, же би знал яки його заробок. Прето це нато муши ище як калфа научиц. На то ест кніжкі и вечарні школы довольно. Дзе то нет, най ше колега ученьшого колегу пита и да поучиц. На то су майсторски дружтва — цехи — организациі.

* * *

Едно од главных условий напредного ремесла є то, же би кожди майстор *полюбел свой ремесло* и чувал го як вельке добро. Вони муши буц прешвеки, же не лем його капитал, але и його щесце и уживане лежи єдино у ремеслу.

Добри майстор поштуе свой ремесло над шицким, и по нім управя свой живот. Вони чува свою радиону (мігель), не охабя го пре дружтво лёбо карчму. За дружтво и одпочивок охабя себе єдино недзелю и швето. То цалком розумліве, бо кед би майстор часто заняговал свою радиону и охабял роботу и еспап на калфох и по-

мочнікох, на фришко би го охабяли муштерії, а калфове спреведали и вон би мушел препадац.

* * *

Майсторство ше почина зос *шегерством*. Мали шегерт зос худобней фамилії научи ше у майстровим обисцу велью за будучи живот. Вон там видзи як ше шорово жие и варі; научи ше тримац шор у шицким и чистоту; научи ше справовац у дому и у дружтве. То му шицко на хасен будзе у будучим його живоце.

Млади ремесельнік кед ше пристановя, жені, треба да бере лем туту, котра ше му пачи и за котру е сигурни, же му будзе помочніца у його роботи и з нім ведно будзе дзеліц його судьбу. Жена майстрова мушки буц писмена и да му у роботи зна помагац, а кед треба, да го и одмені у дутяну, тарговини, у надпатрунку роботи. Добре кед майсторка зна сличне ремесло свога мужа н. пр. шивача — кед и жена розуми шице и тд.

* * *

А тераз приходзиме на вопрос яки ремесла ест и хтори ремесла найбажней потребни и найлепше ше уплацую. На тот вопрос одповедам: кажде ремесло барз добре и мож з нього вижиц и спомочи ше, лем треба вредни и чуварни буц, а до е найглавнейше, верни своему ремеслу и поштовац свою ремесло.

Давнейше приходзели до нас дротаре, годзинкаре, облакаре... Ми их ремесло не велью поштовали, а ипак вижили зос свойого ремесла Так и нешкіа н. пр. ходза по наших валалох Румуне з ма- ліма справами, оправлю гордовики, шафліки. Чераю свою роботу не лем на пенеж, але и за хлеб, сланину, шмати, — и не лем же вижию, але и дому однешу зашпороване. А то ані не прави майстрове. Наш ані ёден роботнік телью не зароби келью вони. А кед би таки прави майстор бул у каждом валале, чи би и вон не мог честно вижиц зос своей роботи и ремесло?

Даклем ремесла шицки добры, але яки найлепши, найнужнейши и найхасновитши за нашо валали? На сам предз вишоруем векшину ремеслох, котри за валали потребни.

Мулярске ремесло.

У розвиваню гарадства и будовні тето ремесло ёдно од найважнейших, а баш у тим ремеслу зме найхудобнейши, бо ледво мame майстрох мулярох. Познато ми же у Керестуре ёден-двоме таки майстрове, а у Коцуре ані ёдного майстора муляра Русина не мame. А келью ше красни хижі и здания будовали лем од шветовей войни, а тот заробок шицок однесли цудзі майстрове. Будовали нам хижі по своей форми и укусу и цени.

Давно нашо дідове набивали зос гліни хижі, а закривали их зос надом. На то зме мали и мame надосц майстрох. Але нешкіа ше будзе зос цеглох и валькох, а закрива ше зос черепом — етернітом, а на то уж треба мац виучених майстрох. Остатні 10 років будовано у нас нови хижі од 100—200 и аж 500.000 динари. То шицко красни моцни здания, на котрих муляре велью могли заробиц, а тот пенеж шицок до цудзіх рукох пошол, бо ми дагдзе не мame муляра ані за дражки лебо мурик вимуровац! То наше вельке навадоване.

Давайме цо вецей способни дзеци за шегертох до добрих мулярских майстрох.

Коситба.

Цимерманьске ремесло.

Тото ремесло узко скапчане зос мулярством и будовню зданийох. З того ремесла, правда, мame готово у каждом валале по ёдного-двох майстрох, але то лем за меньши будовні, проща, чардаки, а за векши роботи школованих майстрох не мame нігдае. А то велька хиба за нас, бо добри цимерман (тесар) віше найдзе себе и добри заробок надосц.

Столярске (тишлірске) ремесло.

Воно узко скапчане тиж з предніма двома ремеслами. Нешкіа иньшак жиєме як нашо прадідове. Давно достала млада ладу, може буц и орман и лавку мальовану, и то були довольни ствари, котри украшовали хижу. Нешкіа не лем же сцеме мац хижу по моди бу-

довану, але и ствари у ней новотни (модерни): паньски столи, карсели, посцелі, ормани, орманьчики зос жвератком, мармором, вельки образи у красних рамикох и т. д. И на то нам треба учених майстрох, котри гоч маме вшадзи надосц — ипак мушим препоручовац, най би столярски калфове цо веци ходзели ше учиц до варошох од ученьших майстрох столярски роботи.

Колесарске ремесло.

У газдовству то ёдно од найважнейших ремеслох. Почамши од фурика, коча, шицки газдовски древени справи вирабя колесар Колесарох, думам, маме вшадзи надосц и то добрих и вони видоволюю потребом газдовским.

Ковальске (ковацке) ремесло.

През того ремесла не мож анї подумац гоч лем найменьше газдовство. Починаюци од гвоздох, ретязох, квакох, ключкох, па далей шинох на колеса, орачи жељеа, плуги, граблї, брени, ашови, мотики, шекери, балти и т. д. а нешка и вшеліяки машини — шицко то идзе през руки ковальово. Прето анї нет валалу през голем ёдного ковала майстра. И тих майстрох, думам, маме надосц и добрих. Робота є барз чежка, една од найчежких, але добруму майстрovi и приноши добри хасен. На тото ремесло давайме лем добри, здрави и моцни дзеци.

Шлюсерске (браварске) ремесло.

Скапчане є зос ковальским ремеслом. Тото ремесло вирабя финьши предметы у газдовству и обисцох, як на пр. замки, зависи, цифри на ствари, вирабя вшеліяки машинки и т. д. То ремесло будучносци. Нешка наука у техники (машинох) сильно напредуе и прето практични и мудри шлюсере винайду ше лепше од шицких майстрох на швеце. Шлюсере не лем у варошох потребни, але и на валалох, дзе зос свою добру роботу и шумни заробок ужию (меньши машини, машини лупачи, за шаце, за тлачитбу, репараций, бицикли, автомобили). У тим ремеслу барз мало маме майстрох. Прето вельке добро зроби кажди својому дзецку и рускому народу, кед поможе да цо веци шегертох добре вишколуєме у тим ремеслу.

Шиваче (шнайдерске) и шивачке ремесло за шмати хлопски и женъски.

Нешка од вшадзи чуц поноси на роскош и драготню у обдзиву. Роскош т. е. непотребни драги и видумовани шмати и уживане драгих едлох и опойних напойох — находзи ше там, дзе народ богати, а найбаржей там, дзе народ занягал християнски цесноти: чистоту цела и души, возноши ше не зос честну смиреносцу, але ше пиши зос бо-

гатством и пенежми (котра пиха є найвецей раз фальшиви, бо пенежах нет, а цифри лем закриваю гришне цело и душу). Таки народ вше барже престава буц моральни, почина у газдовству и просвити препадац.

Спреводзя ше хто осудзуе наших прадох, же вони не знали так жиц як ми нешка. Як вони жили? Гоч им жем тельо не родзела як нам нешка, але вони своим потребом видовольовали мож повесц сами. Жена, мац у фамилии випредла, виткала шицко, цо було потребне за одзац свойо дзеци и мужа. Цо хибело за жиму лем найнужнейше ше докупело (волняни хустки), а за друге зос скори: кожухи, першняки, скорянци, бочкори, папучи легко ше остало бо было статку надосц (овци, воли...). Нашо дідове не знали за пенежну кризу, анї за роскош. А були здравши и задовольнейши як ми.

Нешка жилеме у шицким „модерно“, по моди. Свойо ношиво зме занягали а прияли цудзе (мадярске и немецке), бо нам то красше и вилагоднейше. У тим зме анї не обачели, же нас нови моди приведли до пенежных кризох и нужди, бо зме з моду премогли и своїх учительох у ношиву. Док вони остали и своїм ёдноставним ношиву (Немци) — ми ше не сцеме застановиц у роскошу, у моди, — лебо як то народни шпивак гутори: „Паньску хустку на главу, а гадвабну на шию — мушки ми купиц, гоч предаце краву“. И наисце нераз на шмати идзе не лем чежко заробена надніца, не лем крава, але и хижя и польо зоз салашом... Пре роскош дзеци су терха родичом... То лічиц треба и кед ше не застановиме у розкошним облечиву, препадню нашо красни капитали шором, як цо мухи в ёшені падаю од отрови и мразу.

У тей народней роботи нашо майстрое и майсторки, шиваче и шивачки вельку задачу маю конъчиц.

Тих майстрох маме надосц а их главна задача мала би буц tota: да своїм муштериом не лем добри еспап послужа, але и привикну народ на солидне и ёдноставне облечиво, котре народ не будзе материјально убивац.

О тим вопросу треба вшадзи и цо веци бешедовац и радзиц дзецих.

Ципеларске, папучарске и бочкорске ремесло.

Шицки тоти три ремесла, гоч су слични, окремни ср майсторства и у нас вшадзи потребни и нуждни. Давно нашо прадохе ношли лем бочкори, котри сами себе правели, а шветочне обуце було чижми (за жени червеней фарби з високими запетками). Нешка уж чизми ридко видзиц, во швето и в недзелю ноша ше ципела, роботни дні папучи, а упольскай роботи (у часу ораня, копания, коситби) бочкори.

Майстрох у тих ремеслох маме довольно и добро виучених.

Ременарске ремесло.

Давно ледво познате було тото ремесло. Серсам за статок и коні кажди себе газда сам направел чи мишано зос скору — ременями и штрангами зос конопи, лебо лем чисто зос конопи. Справи (серсам) до коча, кантари, штверци зос скори то лем богатши газдове — немеше — панове могли мац. Нешка зме у тим на телью дошли, же кажди власник гоч лем едного коня ма — сце мац и красни серсам и то зос украшеней скори (свадзби, кирбай...) То красне и добре ремесло, але у нас ледво познате, бо таких майстрох, думам, лем у Керестуре едного мame. Шицко купуеме од цудзих майстрох. А то велька хиба у нашим газдовству.

Токарско-кудзелярске ремесло.

Тото ремесло вирабя вшэліяки предметы и у газдовству. На пр. кудзелі, труби и др. Нашо стари мацери зос кудзелю легали и ставали. Прето и були руски обисца полни зос предзу и платном. То були богати обисца, бо им ніч не требало з дутяну куповац, а нешка шицко купче, мало ше лем дагдзе предзе, а то значи назадоване у народним газдовству.

Жимушні вечари длуги, а то значи нашо мацери вихасновац зос прадками, але не такіма як нешка. На прадкох ше схадзали сущеди до едного обисца, але на роботу, а не лем на плетки вшэліяки, як то нешка робя нашо жени.

У тим ремеслу лем даедного майстора мame, а потребно би було кождым валале голем еден.

Ткацке ремесло.

Дахто можебуц пове, же чи ше и то може волац ремеслом, кед нашо руски жени так крашне знаю пресц и ткац. Гей, тэ правда же нашо стари мацери знали пресц и ткац, а и нешка нашо руски жени знаю у векшини тоту роботу и вредни су. Але то не досц, да лем на тим останеме. У остатніх 20—30 роках почали нашо дзивчата и невести опушчовац тоту хасновиту роботу и заменьовац на прадкох зос ішлінгераіом и койяким вишиваньем, з чим не лем час трацели але и готови пенеж на дармо, на роскош трошели, а обисцу свайому з тим ніч не хасновали.

Давно нашо руски обисца полни були зос платном (крухи у орманох), ручнікамі, краснімі парткамі, прекрашне вишиванімі плахтамі, а розумі ше, же и мехі, поньви, золніцы и інъше не хибело у обисцу. А нешка готово шицко тото купче, бо треба жиц по моді, партки з фабрикі и ручнікамі, плахти и т. д., а мехі як ше то гвари „жидовски”.

Най младшим послужа тоти даскелью приклади.

Раз ме хтошка нагварел, да пошеем конопу — а то було лем на 300 квадратни вата. Удесела ше красна конопа, котру сом сам з дзецими вижал, дал вімочиц и віпресц, — а добра мац моя и шестра віткали мі телью платна, поньви, мехі и др., же и нешка о 10 років надосц мам у моім газдовству.

Еден газда земледілец наш приповедал мі як водзи рахунок о шицким своім газдовству, та и о роботі жени своеї. Його жена през жимушні час (5 мешаци) віпредла — віткала и предала платна, мехі, покровици за вецей як 1000 Дин., а и за обисце зато остало довольно ручніки, платна и партки.

Недавно ёдна наша стара баба пред шмерцу свою (а теды мала 86 років) та гуторела своім унуком-газдом: сину не забудз, то богате обисце, дзе полни ормани з платном, дзе велью мехі, поньви... свой роботі!

Тиж недавно бул сом у ёдним нашим найбогатшим обисцу з ёдним вельким паном з Паризу. Хижка була мадерно збудована — палата гу тому и ствари у ней фини, мадерни: ормани, кренденци, образы, а попри тим на муре коло руских танерох обешени були и руски ручніки. Цо думаце на цо ше застановело око того ученого человека зос швєта? На шумных руских ручнікох, котры не мог надосц нахваліц. А кед аж газдзія указала свой багатство у полных орманох зос руским платном — віхвалюваню не было конца.

Ето у тим лёжи нашо вельке народне добро, котре нам ніхто одняц не може, а мі го занедбаеме и у нічим не тримаме, а у тим наше велька чесц и похвала.

Так було давно у тих щешлівших временох, як мі жилеме. А у чим ше находзело тото лепіше щесце наших отзох, дідох и пра-дідох? У тим, же вони не гледали цудзяе, баш у нічим (до не мож цалком одобриц), але на телью свойю руске любели, же ше не могли прилюбіц гу цудзому гоч и у моді (ношыво и інъше). У тим их велька газдовска моц була, на котру ше чудовали сущедски Немцы и Мадяре.

Зос тоту фабричну моду а оцудзеньем своей власней домашней индустрії дошли зме до того, же уж и сами бачіме, же зме на кривей драгі. Нашо дзивчата и мацери починаю бачиц, же тоти купчи ствари: партки, плахти, ручніки, вишиваня и цифри, — не велью вредза велькі пенеж коштаю, а пенежу нешка нет. Та нет інъшай помоці, як врациц ше гу свойому старому обичаю пресц и ткац, як то и стари мацери нашо робели и щешліво прежили шицкі кризи а обзали свойю обисце през бригох зос свою вредну роботу.

Дал би Бог, да ше до скорей врациме гу старим нашим добрым обичайом, да нашо обисца руски украшую руски ручніки, плахти...

а у газдовству да полно будзе мехи, поньви, цокровци и друге, але лем нашай рускай роботи! З тим знішчиме у велім и кризу днешнюю вшеліяких пенежных нуждох, бо попри платну и пенеж придзе до обисца и дзеци буду обздати зос шицким потребним.

Ішце не досц писане о ткацтву. Мацери научовали и научую свой дзивки пресц и ткац, але лем так, як то іх мацери научели. У газдовству видзиме вельки успіхи — напредованя, совершеньши справи, легчайше обрабяне, векши уроджай и т. д.

А у ткацтву чи нет усовершоване — напредоване? Як би не было! Вшадзім видзиме машини, па ище лепши, хасновитши, котры зос меньшу роботу векши хасен приноша. Так то муши буц и зос предзеньом и тканьом. Ягод цо газда ма велько полегченя у своёй роботи з машинами, так муши мац и газдиня у своёй роботи. — За предзене досц добри справи маме (кудаелі), гоч ест и на то лепши справи, з котрима би ше вецей предзи могло виробиц у краткім часу.

Але за ткане уж нешкна не можу видоволіц нашо стародавни кросна, з котрима ше телью мучы дзень и ноц нашо жени. Нова техника (як ю звікли волац модерна) и у тим винашла легчайши спосobi тканя. Ягод цо ма нешкна газда лепши плуг, машини за оране, шеяне и др. — так исте су легчайши справи — машини за ткане, з котрима у краткім часу велько вецей мож виробиц, як зос старима кроснамі.

Прецо зме ческе, немецке платно почали куповац и уживац? Лем прето, бо вони го туњыше могли давац и лепшэ як ми нашо.

С тим не сцем повесц, да ми аж фабрики основуеме за вирабяне платна. Не то нам не потребне. Нам треба лем таки мали домашні машини, які зме до тераз куповали за шицце и др., да с німа лепши еспап можеме вирабяц за предзай. А того ест нешкна довольно, лем треба погледац. Познати су нам таки мали машини — кросна у Вербаше, Оджаку и Алатину и вони барз добре робя — а то уж ремесло.

Кед до тераз нашо руске платно таку чесц мало у тарговини, на келью би зме го подзвігнуц могли зос легчайшим способом вирабяня. Треба сцец и врацц ше гу старому нашому доброму обычая: пресц и ткац през жимушні час! А гу тому зос лепшіма справами, та будзе и обисце полне, богате зос облечивом, а и шумны пенеж придзе зос того до газдовства.

Корпарскіе ремесло.

И тото ремесло велько важы у газдовским живоце. Земледілец заняты зос польску роботу на яр, в леце и в ешэні. А накеди жима

придзе, престала його главна робота. Газда намири статок, почисци обисце а вец поставка на драже лебо час траци у даякім мігелю роштующи валалски плетки.

Нашо нізкаві жемі прикладни за вербу, з котрой (племенітей) мож красни пруца достац, а з іх заш вшеліяки корпи — кошари карсцелі, куфри и др. правиц. У тим ремеслу мож не лем за свой обисце потребни ствари приготовиц, але и за предзай. Корпарски ствари маю добру цену, а материал — пруце готово даремне бо люби роснуну коло ярко и неплодней жемі.

Познате, же на пр. у Алатину шицка худоба заніма ше зос вирабяньем вербового пруца. Там маю аж и свой союзи у тим. Робота легка, а отцови у фамеліі можу помагац и дзеци.

Таких майстрох не мame. Треба ше, даклем, змагац, да цо скорей и цо вецей виучыме шегертох у тим ремеслу, з котрого наша худоба сигурни и добри заробок будзе мац.

Кламферскіе ремесло.

У кождым валале потребни таки майстрое голем двоме. Ремесло ё барз добре и не чежке. Попри тим ремеслу мож легко научыц дротарске и облакарске ремесло, котры су тиж на валалах барз потребни.

Таких майстрох нігдзе не мame.

Штрангарскіе ремесло.

О тим важним у газдовству ремеслу не потребно велько писац, бо кожди зна, же ё потребне и хасновите. У наших крайох, дзе конопа добре родзи, требао би да цо вецей таких майстрох мame. На жаль, до тераз зме и у тим преходубни.

Пекарскіе ремесло.

Нашо руски газдині од давна су преславени, же красни и смачни хлеби знаю печиц. Труд на то не саную, в ноци ставаю, а кед ше розвидня уж и хлеб упечени. У днешніх часох уж и газдині у тим попущели, та чераю муку — жито за готови хлеб. У кождым валале ест даскельо пекаре, але руских пекарох не мame нігдзе.

Месарскіе ремесло.

Пред трицця рокамі у Керестуре було 1—2 месаре, а у Коцуре тиж лем телью. Нешкна их ест у кождым од тих валалах 5—6, а то значи, же нашо людзе не лем месо зос живини уживаю, котре сами віховую, але и зос месарньох беру. Нешкна, думам, же у тим ремеслу найвецей майстрох мame, котры не стаемни, бо масц и месово продукты чежко вивожовац до других державох.

Гарчкарске и пецарске ремесло.

Барз е важне у днешнім газдовству, бо судзину од ніх купуеме, а и пеци, шпоргелі сцеме мац не лем видумовани, але и хасновити, котри мало ограви потребую.

У тим ремеслу ані єдного майстра не мame, гоч воно барз хасновите и потребне.

Малярске ремесло.

Давно нашо газдині сами билели хижи звонка и зоднуга, а нешка ше однімаю и од тей роботи, сцу мац мальовани хижи. Ремесло в барз хасновите и добре ше уплацує, а я лем єдного нашого хижкого майстра познам, а и тот ще до варошу виселел.

Бритварске ремесло.

Познате в вшадзи и у тим зме не худобниані у єдним валале. Ище ест велько хасновити ремесла, як цо ремесла: воскарске, загребені, каменьорезацке (каменярске), за вирабяне мидла, кушнірске, годзинкарске, шитарске, щеткарске, тапетарске, калапарске (тото барз препоручуем) и т. д. Щицки вони барз хасновити и потребни вшадзи у нас.

Заградарске ремесло

Щицки мame заградки — загради, а ипак желеняву и друге купуеме зос пияцу од заградарох, котри не маю вецей жеми як наша заградка, а ипак вижиу зос того. У тим зме барз заостати.

Зос заградарством узко скопчане ховане (очкине, каламене) овоци, виновей лози, млечарство и чоларство. Щицки тоти роботи барз красни, до ніх велько капиталу укладац не треба а приноша шумни хасен вредному газдови.

Тарговинске ремесло.

О тим вопросу нет места за тераз вецей писац, а тото ремесло є одно од найважнейших. З тарговини людзе од давень-давна жили и напредовали. Дзе нет тарговини там газдовство и шицко препада. Вшеліяких малих тарговіцах мame (1—2 з древом, 1—2 з платном и велько мали дучанчики), але виучених барз мало. О тим другираз вецей.

Так исте о хованю и тарговини зос живину, вайцами, рогатим статком и швіньми — напишеме окреме.

* * *

Ціль мойому писаню бул тот, да укажем вельку важносц ремесла у газдовским живоце и велько хасен добрих ремеслох. Вишоровал сом лем найнужнейши ремесла, а кажди ми увери, же

добрих майстрох барз мало мame, а у веліх ремеслох жадного не мame. Крем напомнутих ище велько иные хасновити ремесла єст. Я спомнул лем найпотребнейши.

Стан ремесельни бул віше важни у живоце поєдиних валалох и варошох. Там квитло благостане народу, дзе було велько добрих майсторох з каждого ремесла и добри — солидни тарговци. Добри майстор вецей випробал и видзел швета як обични земледілец, та зна и других поуциц и на хасен буц свойому валалу. Прето давайме до ремеслох цо вецей дзеци, бо у добрым ремеслу мож вецей заробиц як на надніци лебо и вос жему (польом).

То добре знаю велько народи: Немци, Французи и др. дзе ремесло барз розвите и квитне.

У нас Серби — Горвати аж и окреми добротворни дружства маю за намесцована шегертох: Привредник и Радиша (у Загребу), котрим добротворе даровали милийони, а тоти дружства вишколовали у хасновитих ремеслох велько тисячи вредних майстрох. И ми ше мушиме на то змагац.

На концу мушим ище єдно напомнуц. Кажды майстор кед почне своё ремесло муши буц учени у своей роботи. Вон треба да зна и добре раховац и плани — предрачуні правиц. У тим нашо майстрове найслабши. Кед єднаю даяку роботу лебо велько рахую, та их робота видзе предрага и прето траца свойо муштерії, — лебо рахую премало, а вец вони траца на роботи.

Даклем, руски майстрове, учце ше вецей, читайце и рахуйце велько, же би ваш еспап цо веќицу чесц мал. То будзе на хасен вам и рускому народу!

Велі ше часто қаю, же старшого не слухаю.

ИЛЬКО КРАЙЦАР.

О руских шпоровних касох.

I.

Уж у перших роках по войни, кед ше наш руски народ у Югославії почал будзиц и дзвигац, було виглашена, же окрем просвітній организації и роботи (просвітни дружства, читальні, шпивацки хори) потребна нашему народу и газдовска (економска) организация, за його матеріялне отримоване и подзвиговане. Але у перших роках по войни, кед ше у неушорених ище обставинах ведло кождому добре, кед кажди земледілец, пре високу цену зарна, а мали даций

*

ишол у своім газдовству напредок, не так ше збачела и упознала потреба тей газдовской организациї. Требало аж, да приду други часи, други обставини, як цо то вони наисце у остатніх роках и пришли, так же ше нешка у чежких, безнадійних обставинох попри индустриї и тарговини находзи и земледілство, тото єдине звâнне нашого народу. Криза земледілства (земледілской продукции) интересує нешка цали швет, о ней ше пише у новинах и часописах, бешедує ше и росправя на сбрайнох и медзинародных конференциях. На шицки страни гледаю ше ей причини и наслідки, а гледаю ше и средства и ліки, да ше тата криза голем зменша, кед не и зошицким отклонї.

Єдно од таких средствийох за дзвигане земледілства, лебо да радше повеме: за дзвигане рентабільносци (хасну) земледілской продукции, — то хасноване найновших техничких винаходох: модерного обрабяня жемі, машинах, фабричного гною и т. д. Зос тим ше посцігне то, же ше за обрабяне жемі уложи меней труду и трошку, а добию ше лепши и обільнейши плоды, дакле векши хасен. Важносць этого средства кажди видзи и припознава, але видзиме и то, же воно єдине не може спашиц земледілство зос кризи. Кризу земледілства мame и там, дзе ше у найвекшим степену вихасновую модерни винаходи, машини, фабричны гной, так на пр. у Сіверней Америки, дзе єден фармер, хаснуюци машини, зос свою фамелию и 5 роботніками оброби и 100 ютра жемі. Главни причини кризи земледілства не лежа дакле у немодерним обрабяну жемі, але у другим: у вельких дацийох на жемі, у високих царинах на земледілски продукты, а найвечай у надмоци, сили организованого велького капіталу, котри посереде у тарговини и диктует цени, над незорганизованым, и прето слабим земледілцом. А процы тих причинох треба гледац и єднаки средства, ліки. Процы зорганизованей моц капіталистох треба поставиц зорганизовану моц земледілцох. Кооперация, задругарство — то нешка потполно и вшадзи признате и випробоване средство за очуване малого человека, на першим месце земледілца, процы вихаснованя вицицкованя од страни несолидних капіталистох и капіталистичних дружтвох, познатых под ознаку д. д. лебо а. д. Тоту борбу зос несовисним капиталом водзи задругарство на розлични спосobi, уж дзе як обставини доноша. Кредитни задруги на приклад, прето же не робя на профіт, даваю туні пожички и заслужени камати на вкладки (уложки), и так вибиваю незаслужени хасен капіталистом. Други форми задругох заш на други способ робя у истим напряму.

Побивац моц, хасен, успишне дійствоване задругох нешка уж не мож. Народне богатство найвекше, а криза найменша (лебо ей

и нет) у жемох, у котрих моцно розвите задругарство. Прето у остатніх роках и тоти народи и держави, у котрих задругарство было слабо розвите, лебо го ані не было, спознали и признали потребу и моц задругарства, и нешка ше обегую у його помаганю и розшириowanю. Нагле розшириowanе задругарства видзиме и у нашей держави, и прето и ми южнославянськи Русини, не шмеме остац зложених рукох, же би зме не остали остатні. Треба прето, да добре роспартриме нашо обставини, нашо потреби, и да уж у початку выбереме драгу, котра нас наисце приведзе гу лепшому газдовскому (економскому) станю, а зос тим вообще гу лепшай народней будучносци.

Руска спорв. каса. Шид.

II.

У народним, а так и у поединим газдовству, нешка ма барз вельке значене кредит. Дзе питане кредита ушорене на добрей и здравей основи (длугорочни пожички з малима каматами), ідзе газдовство напредок. Дзе питане кредита неушорене, нездраве (високи камати на пожички, несигурносц) там и газдовство запина у своім напредованю. Кредит нешка потребни и важни не лем у тарговини и индустриї, але и у земледілству, вообще у кождим газдовству. Зос организацию кредиту, од кредитних (пенежных) установох мушиме почац и ми Русини у Югославії. А же тоти установи можу буц и треба да буду лем на задружним принципу, то сом уж горе розложел. Думка, же би нам була потребна и за цали народ хасновита єдна централна руска банка на акционарским принципу, зя-

вела ше дотераз лем по ридко, и не була прилапена од ширшого круга. Же ше за нас Русинох у Югославиј придаваю и же можу буц од общого хасну лем шпоровни каси як задруги (кооперативи), то наш народ уж порозумел и прилапел, бо ше у остатніх часох уж основало веци таки шпоровни каси по наших валалах.

Задругарство (кооперация) розвило ше у розличних жемох и розличних обставинох так же маме и розлични системи задругох. Гоч основни циль — самопомоц — исти шицким задругом, ипак їх правила, їх способ роботи можу ше медзи собу досц розликовац. Прето при основаню задругох треба добре преучиц и упознац обставини того места и газдовски обставини и потреби будущих членох, же би вибрац придатни системи и правила. Найвекши розлики можу буц баш при кредитних задругох, шпоровних касох, котри нас найвеци интересую. У тих шорикох сцел бим спомнуц лем даскельо принципи, котри треба мац пред очми при основаню наших руских шпоровних касох.

Руски шпоровни каси (у Югославиј) муша буц общи, загальни, приступни и хасновити за каждого Русина, чи вон бул земледілец, наднічар, ремесельнік, чи школований чоловек. Ніяк би ше не шмели основац шпоровни каси, котри би мали пред очми интерес лем єдного стану, на пр. земледілски, ремесельни, а то прето, бо нас Русинох ест уж и так мало и барз зме розшати, та би нас щипане у тим погляду ище веци ослабело. Ми маме мало школованих людзох, а меней школованих земледілцох, и прето нам дорогоцінна кажда сила, кажда особа, котра сце працовац на газдовским дзвиганю нашого народа. Зошицким є хибна дума и наука, же земледілец не треба школованих людзох „панох“, же є сам способни, да з успіхом провадзи свой просвітни и газдовски живот и организациї. Тота наука найменей може буц оправдана за наш народ, бо нашо школовани людзе жию лем з народом, и вони су и поволани и службни, да своє знане и способносци даю до служби своєму народу, але и тот заш треба, да им труд и дійствоване припозна.

Нашо шпоровни каси не шму ше организовац ані на основу капиталу членох, т. є. же би єдни шпоровни каси були лем за богатих, за „газдох“, а други за худобних, за наднічарох и роботнікох. У нашим народу ані нет так велькай розлики у маєтку, бо нашо людзе у велькай вецишини мали и штредні земледілци, котри маю исти интереси, и прето щипане у тим напраму нема складного оправданя. У практичним живоце то значи, же кажди па гоч и найменши членски уділ треба да дава полни права и участия у управлінню, а уділ заш не шме буц таки високи, же би худобнейшим невозможно було ступиц за члена. У нашей держави виноши нешка при новооснованих

задругох єден членски уділ 50 до 100 дин. не возможно коло задруги позбарац шицких тих, котри иншак маю дзеку участвац у задруги ак члени.

Ідеално и добре би було, кед би кажди наш валал мал свою руску шпоровну касу. Але понеже ми маме и менши валали, то зошицким добре и то, кед и веци нашо валали, кед су єден од другого не барз удалени, осную єдину шпоровну касу. Найлепши приклад за то шпоровна каса у Шиду, котра основана за нашо валали: Шид, Бачинци, Беркасово и Дол. Там заш, дзе наш народ помишани з другими, може ше допущиц, да участвуе у заєдничкай задруги, кед нет возможносци основац свою шпоровну касу.

Задругарство дзвига загальне народне благостане, и прето го и державни власци и закони помагаю и разширюю. Задруги, котри не иду за вельким добитком, а члени су єдного ревизийного союзу маю вельки полегченя, лебо и потполни опрости од порезох, таксох, поштарини и др. Нашо задруги, кед уж не можу буц у єдним союзу, не треба да ше ростресаю на шицки страни. Нашо задруги у Срімє и Славонії, як чисто руски (Шид, Міклошевци), так и гевти, у котрих Русини участвуе (Шид, Пишкоревци, Липовляни), ученени су у Задружній Свєзи у Загребу, котра нешка позната як єден струечно и солидно водзени союз (основана в 1921. року, нешка ма у членству 120 задруги). Шмела дума, але и вона може у будучносци да ше випольні: да ше оснue окреми ревизийни союз руских задругох.

У єднай календарской статї не возможно ми дац подробнейши упути о основаню и и водзеню задругох, у першим шоре шпоровних касох. Тоти широки мали циль указац на важносц задругох и їх потребу у нашим народу, а яка задруга и на яки способ да ше оснue и водзи, то є питане месних обставинох поединого валалу. Успіх и хасен од задругох конечно и не овиши тельо од самого систему и од правилах, кельо од задружній свідомосци и медзисобного довірия членох, а веци од способносци и пожертвованосци водільох. Дай Боже, же би ше у нашим народу нашло и єдних и других у такей міри, же би зме неодлуга могли полуциц и на полю газдовской организациї таки успіхи, яки зме уж пасцигли на полю просвіти.

Не давай свой суд!...

О чловеку по шматох; о книшки по рамикох свой нігда недай суд, бо то шмати лем скравча діло, а рамики заш — майсторски су труд.

Прел Ф. Я.

Причини земледілскай кризи и ёй лік.

Жывот земледілца уж давно не был таки чежки як нешкя. Вельки терхи подноши вон на своих плецох, його производ пре вельки видатки и пре мали цени готова веций кошта як за келью го годзен предац. Не чудо теди, кед ше нашо земледілци при таких обставинах задлужую и очаяно патра у будучносц. Нешкайши приходи земледілца вельораз ані на камати су не довольни, а ище меней на отплату длуства.

Цо запричинює даклем тулу земледілску кризу, котра тисячами убива земледілцох и як би ю мож одстраніц? Тоты два питання ставя пред себе кожды земледілец.

Познатае нам, же кажде зло теди можеме одстраніц, кед знаме цо го запричинює и тулу причину унічтожиме.

Кед так стоі ствар, поглядайме лем причину тей велькай газдовской кризи, та зме ю оздаль и вилічиц годни, або голем ублажиц.

Кед гледаме причину земледілскай кризи дораз обачиме, же тата криза постой не лем у нас, але по цалим швеце. Производи земледілца так исто ше ўне уплацую у Амерыкі, у Русії, у Румунії, у Мадярскай, як и у нас. Земледілска криза є даклем шветова криза.

На тот вопрос, же до ёё причина земледілскай кризи, могли бы зме утверджиц слідующе: перша и найглавнейша причина є тей велькай кризи того, же су земледілци неорганизованы и так зос вельку конкурэнцию предаваю свойо производи. Якдо видзице на пияцу або на вашаре кед вельке понуковане у дачим, теди сигурно спадне цена тому производу и то прето, же су предаваче не догварени у ценох т. е. неорганизованы. Так то и зоз державами. И вони неорганизованы у предаваню земледілских производох, па ёдна пред другу баржай понукуе свойо производи и так збиваю цени своих производох.

Же то так, то нам найлепше доказує криза вельких индустрыйцох, то ёст фабрикантох, котра була пред войну, а предлужела ше ище и по войни.

Тата криза ше почала у першай половини 19. століття зос винадзенъем вельких модерных машинах и других техничких производох.

У тым погляду перше и найбаржай ше развивала Англия и кед уж видоволела свойо фабрики зос модерніма и велькими машинами, котры веций и туньше могли виробиц, пожадала шлебодну тарговину у фабриканьских производох, бо думала, же с тим годна застановиц розвиване индустрії у других державох и так по цалим швеце вона будзе пановац над индустрію.

Но тот циль Англия не могла посцигнуц, бо ше други державы згадали, не прияли шлебодну тарговину и зос царинами сперали увоз англійских фабрикантских производох до своіх державох и при таких обставинах створели ше у Немецкай, Франциі, Америки и индзей вельки фабрики зос наймодернейшим машинамі.

Тераз тоты вельки индустрійски державы вельку борбу запровадзели да задобиу цо веций пияци за свойо производи.

Пре тулу борбу цени фабрикантским производом віше баржай падали, фабриканти робели зос найменшим хасном, так же вельки индустрійцы исто так стали теди, як нешкя земледілци.

Же би фабриканти повекшали свой хасен, зменшали роботніцом плацу, нацо роботніцы ступели до страйку.

Так ше почала криза вельких индустрійцох пред войну и то пре их неорганизованосц и пре вельку конкурэнцию.

Но ипак не можеме повесц же баш нігдзе не були организованы, бо на пр. у Амерыкі и у Немецкай уж пред войну основали поедини фабрики трести и картели, але то ище погоршавало положене, бо тоты фабрики ище лёгчайше ше могли бориц проци неорганизованих и ище векши удари им могли давац.

После войни на кратке време престала тата борба, але не одлуго тим ше оштрейше почала за задобивене цо веций пияцох. Тата борба таку вельку кризу запричинела же ше уж требало бац од анархії и од общей революцыі. Тата опасносц примушела вельких индустріялцох, да ше спорозумя за полепшане свойого положения а на чкуду потрошачох. И так основали трести, концерни або ше на иншаки способ зложели; подзелели медзи собу пияци, одредзвели цени своим производом и так споразумно подзелели медзи собу хасен пре котри таку длугу и вельку борбу проводзели.

И так док скорей новини цали боки писали о индустрійской кризи, о страйкох и немирох, после спорозума фабрикантох шицко то престало и нешкя ані ёден шор не можеме найсц о тим.

Гоч тот спорозум материяльно чкодзи потрошачови, ипак є на хасен цалому швету, бо престала опасносц анархії и революцыі цалого швета.

А цо видзиме зос таго шицкого? Тото, же док индустрійцы не були организованы, стяжно мали кризу, а од кеды ше зложели, вони диктую шицкому цену по цалим швеце.

Тот их спорозум ясно нам указує на причини земледілскай кризи и указує нам драгу по котрой мame исц да престане газдовска криза и то шветова криза.

И земледілци так исто стоя як скорей стали индустрійци, исто зос таку конкурэнцию ше боря за пияци, як ше и вони борели.

Тота борба два ствари поцагла за собу:

- 1.) Падане ценох земледілским производом по цалим шведе.
- 2.) Же индустрийски держави — да охраня свойо земледілски производи — уведли вельки царини на земл. производи и их влади у каждим погляду потпомагаю земледілство.

С тим ше заправо и почала земледілска криза.

Нагле и стаемне падане ценох земледілских производох аграрни держави примушело, да ше змагаю нато, да им жем вецей урожаю принеше, а индустрийски держави исте то робели, же би так дома могли свойо потреби видоволіц.

Але повекшане урожая — ак цо и у индустриї теди — не да ублажело кризу, але ище повекшало, а особено у таких державох як цо и наша, дзе ше народ завжал лем на поедини земледілски производи (жито, кукурица).

Повекшане урожая повекшало и видаток, так же при наглим паданю ценох повекшане урожая страцело свою вредносц, бо тото повекшане вецей коштало земледілца, як за келью вон го предал.

Но и по тим повекшаню урожая по званичных извищеньях можеме постановиц, же влоні ше меней зарна зродзело як залонскім, а того року сигурно ище меней и урожай цалого швета лем малу векшосц (плус) показуе, а ипак з рока на рок падаю цени земледілским производом.

Кед так стоиме зос производню, чом же теди ипак стало падаю цени?

На то е одвит легки и розумліви:

- 1.) Зато падаю цени земледілским производом, же земледілци неорганизовані;
- 2.) Же потрошни пияци организовані;
- 3.) Же ше вше меньшаю по числу потрошни пияци.

На першу точку сом уж скорей одповед у тей статі, тераз вам сцем розяшніц, як и чом ше организовали потрошаче, так же док земледілци пре свою неорганизованосц готово ніяки вплив не маю на цени своих производох, дотлі индустрийци не лем своим производом диктираю цени але и земледілским на тих пияцох.

Индустрийцом, кед свой споразум направели, главна брига була да маю цо туньших роботнікох, же би им цо векши хасен остал. Але яким способом? Вони то добре знали же роботніцы найвекши видаток маю на поживлене, даклем лем так можу мац туньших роботнікох, кед тоти цо туньше можу набавиц свойо поживлене. Тото их приведло на то, да ше организую на пияцох на котрих ше предаваю земледілски производи. Понеже на тих пияцох вони готово едини купци, бо сами купую поживлене за роботнікох своих фабрикох,

саме по себе ше разуми, же легко им диктирац цени кед су организовані на то.

Скорей сом спомнул, же цени земледілским производом падаю и зато, бо вше меней ест потрошних пияцох. Док су неорганизованосц земледілцах и организованосц потрошних пияцох причини кризи, дотлі е меньшане потрошних пияцох лем нашлідок тих двох пиявох и у велью повекшую газдовску кризу, бо е тим векши понуковане на постоянных пияцох.

Тераз кед уж знаме, же чом и як постала терашня земледілска криза, настава вопрос: чи ю мож одстраніц и як?

Мож и то на тот способ, кед ше земледілци организую — як то поробели индустрийци — и осную шветови земледілски союз, хтори би подзелел медзи поединима державами пияци, старал би ше о производні и одрездел би цени поединим производом так як то робели индустрийци и с тим би витаманел цалком конкуренцию. Лем организовані земледілци можу посцигнуц того, да не потрошни пияци але вони диктираю цени своим производом, котри би таки були, же би не лем врацели видаток утрошени на поедини производи але би бул заплацени и цали рочны труд земледілца.

Же би ше тот земледілски союз мог створиц, потребно е, да ше земледілци перше у своих державох, валалох збераю до задругох, а задруги до союзох (савезох), бо союзи поединих державох маю основац тот шветови союз.

Лем удружене земледілцах може одстраніц туту кризу, зато кожда нова задруга, една нова цегла гу тому велькому зданию, котре ше будзе волац: „Шветов союз земледілцах“. Але же би ше то посцигло, треба велью робиц, бо и сама ствар е од велького значая. Но гоч е яке вельке діло та и чежке, мож го створиц, лем сцец треба.

Наш народ е вредни, може буц ані еден е не вреднейши, лем раховац незна так як други напреднейши народи, зато ані не напредуе зніма ведно. А гу тому мame и иньше цо нас гамуе у напредованю а то су: неповерене, мержня и зависц. Тоти зли свойства треба викореніц зос себе, бо лем так можеме напредовац, кед зложни будземе. Най вам будзе на уму вше же: „вельки народни діла не знаю за звади людзох, за их не правдиви жаданя и зависци“, а так исце и тото же „вецей людзе, вецей можу“.

Держава вам у каждим погляду идея у помоц при основаню задругох, на вас даклем шор да туту помоц прилапице и да зос помоцу задругох цо скорей полепшаце свойо положене.

На діло земледілци!

Янко Шандор, учитель-управитель.

Перша помоц при нещесцох отровеня.

У животу каждого человека случи ше, же є дакеди примушени другим помагац евентуално и их живот спашиц. О тим думам написац ту даскельо слова, навесц дзепоедни найчастейши негоды, отровеня и потолковац у кратко — на келью ми место допущи — першу помоц. По тим кажди читатель „Руского календара“ будзе мочи у таких случайох пораду вякац и нещестним на помоц прибегнуц. Важна ствар, бо од того завиши судьба хороти. Велью нещестни помарли нераз пре то, же немали ніяку лебо не таку першу помоц, яку их хорота жадала.

Наглашаем, же я ту — на тим месце — не думам поради давац за лічене, то лікарска робота, циль ми є читательох упэзнац зос найнужнейшия роботами, хори ше маю оконьчиц при ратованю людскога живота док ше нам поволані лікар не появі и не превежме лічне нещстного.

Перше берем нещестни случай а отровеня зогабим на остатку.

Чиря и опухнутосц.

Чиря лебо опухнутосц, хорта приходзи од меншого вдереня цела меней вецей є опасна, вона ше легко и фришко да вилічиц зос жимним окладом. Воду мож помишац зос оцтом и Arnika tincturom у еднаких часцох, так будзе успих лічения векши, бо дійство окладох є моцнейше.

Велью озбильнейши и чежши случай, кед од вдереня настрадаю племенити часци зоднuka у целу. То може буц причина внукашнього кирвавеня, у таким случаю хорому треба ѹо скорей лікарской помоци.

Док лікар не придзе, хорого маме намесциц до горизонталного (водоравнога) положеня, ошлебодзиц го од на цесно вязаних шматох а кед замлеё пошкрап ме му перши и главу зос жимну воду. Под нос му дайме да паха оцет, колоньску воду, цибулю, етер, лебо салмияк, же би до скорей пришол гу себе. Кед му ліцо червене, глава ше ма дакус подзвигнуц а кед є бляде, глава ше намесци на ніжей.

Кед так зробиме, теди зме бліжньому свойому дали першу помоц яку вон и потребуе.

Рана.

Рани ше маю чисто тримац, нешлебодно их дорушовац зос брудними руками и нохцами. При виплоканю ранох, кед иньше не маме вимийме их зос преварену воду и завяжме их зос чисту билу — до

моцней паленки замачану — хусточку лебо рендочку и так чекайме лікара зос ліками и превязками.

Кед би крев зос рани силом випирковала — теди не мож лікара чекац и крев треба такой застановиц, да хори не викирваве. У таким случаю артерия скалічена — кревна жила (суд) хтора крев зос шерца водзи.

Крев ше застановя на слідуючи способ: саму рану твардо прічишнеме зос єдним билим, чисто вирайбаним и вигладканим ручніком, кед го немаме при рукох, можеме то и зос самима пальцами збориц. Тераз кревну жилу моцно превяжеме поверх рани, бліжей шерцу, точнейше медзі рану и шерцом. На тот способ зме запарли креви драгу и кирвавене престане. — Рану мож виплоховац и окладац зос воду розридзену Арника тинктуром. (Але през оцта!!). — Дальше лічене припада лікару. — Ту мушим спомнүц, же не шлебодно на рану паучини, гліни, шерсци и друге койцо класц, бо ше рана теди легто да на зле.

Опекліна.

Єдно зло, цо нас частейше може знайсц, то су раны од огня. У нашым животу огень потребни и каждодено го хаснуеме, зато и велі настрадаю од ніога.

Рани тоти по своїй велічини можу буц трояки.

Найлегчайши ступень, кед скора лем почервене, а чежши кед є уж и спечена. Треци є ступень, кед не лем скора, але и месо ше попекло, тот случай є найозбильнейши, а вельораз и шмерц спричинюе.

Кад ше дакому шмати запала, не треба ѹо поплашиц и сцекац, зос тим огень лем замоцнєе, але ше треба закруциц до єдного кіліма, покровца и валяц ше по жеми, да придавиме огень. — Потим аж треба нещестного полівац зос воду, да ше имати и цело охладза. Кед зме то зробели, разрежеме зос ножнічками шмати, знеєме их обачно зос цела и лічиме раны як ѹо далей ніжей наведзем. — Вельки и глібоки раны су опасни, зато их треба препущиц на лічене лікару.

Таки раны треба с помоцу єдного пирка такой намасциц зос масцу, маслом, бильчиком лебо зос олейом. Рани, при которых лем скора спечена можу ше окладац зос капустову кашнуну юшку зос гордова, оклади треба меняц и обновиовац кельораз ше болі знова появлюю.

Добри лік и слідуючи:

Дас 3 ложички шметанки добре размишаме и зос тим грубо намасцимем рану. На так намасцену рану положме єдну до жимней води умочену мегку билу рендочку а тоту покрийме зас єдну суху и превяжме.

Кед ше болі появлюю, обачно знёсеме билу рендочку, замочиме ю знова до жимней води и зашю привяжеме на рану намасцену зос шметанку. Шметанка ше лем двараз обнови на рани. Рану мож кажди раз зос літну воду обачно змиц. При знятаню мокрой рендочки треба барз осторожно поступац, бо ше вона зна вецеіраз приліпіц гу рани, у таким случаю ше вона перше зос воду пошкрапи, же да одмекне.

Рани трецого ступня су озбильни, ліча ше на істи способ, але ту вшеліяк треба гледац лікарску односно шпитальску помоц.

Од мразу — жими замарзли.

При замарзлих розликуеме тиж З ступній. Перше кед лем скора зачервене. Други ступень кед и мехири настаню, а треци є найчехши, кед замарзнути людзе бляди и як ляд жимни окрем рукох, ногох, уста и носа, не дихаю, крев не бие. Пальци твардо замарзнути и легко ще ламу.

При замарзнутих треба уважац на то, да ше ступньово помали зогрею, зато ше вони перше там дзе ше найду зос шнігом добре пречухую, по цалим целу, а вец ше аж пренешу до єдней жимней хижи и ту ше тиж добре пречухую зос шнігом або зос жимну воду и окладую их зос хладними окладами.

При чежких случайох и живот у опасносци. По при окладах треба и оживоване употребиц, як цо то описуем при утопленикох.

Кед неща ни почина дихац и кед му руки и ноги починаю омегчовац пренєше ше до єдней дакус цеплейшай — але ище не зогратей, натопеней хижи, покрие ше зос хладну перину и хижка ше почина поступньово топиц. Тим часом треба страдалника пречуховац зос ручніками хтори так исто маю перше жимни а вец више и више цеплейши буц. Кед уж ожил даме му пахац оцту, цибулі и т. д. и за пиц дакус вина, лебо юхи.

При замарзнутих ногох и рукох исто так поступаме. Познейше можеме их каждого дня окупац у цеплей води 5 до 10 минуты длуго. Кед рани нет, замарзнути места можеме пречухац зос лимунову юшку и намасци зос моцну паленку.

Утопени.

Людзох, хтори ше давя, досц чежко ратовац. Познате же ше вони так твардо влапя за своїх спашительох, же зос німа и тоти легко настрадаю, задавя ше. Зато их так треба влапиц, да нам не завадзаю при пліваню.

Кажды утопени у ліцу є билей лебо червенкасто-белавей фарби. — У первым случаю можеме ше наздавац, же му поврашиме

живот, бо такому плюца не полни зос воду, окрем же го капля (шлог) не вдерела, такой при початку давленя.

При червенкасто-белавей надія уж менша, бо то знак задавеня, плюца ше зос воду наполнели, уста и гарло полни зос блатом, таким мушиме дораз на помоци буц, бо кед и не легко, але за даскелі годзини годно буц, же можеме тим поврациц живот.

Перша нам робота, да их ошлебодзиме од цесних шматох и да випущиме воду зос цела. Док поволані лікар не наайдзе сами приступиме ратованю.

Клекнєме на єдно колено а на другу ногу покладземе давленика, так да зос жалудком на нашей ноги лежи, главу му спущиме долу а хрибет од кукох (клубох) у напряму жалудка по легко прискуеме, да вода вичури зос цела.

Так лепше воду одстраніц, як да утопленого поставиме на главу.

Уста ше му вичисца зос хусточку и то досц глібоко до гарла а так исте и нос, на тот способ зме отворели драгу за воздух и помогли дихане. — На язик маме тиж уважац, да ше не поцагнє на задок, найлепше кед го привяжеме за дольню челюсц. Кед зме тото шицко поробели почнеме зос оживованьем.

Тераз утопленого намесциме, да на хрибту лежи, а под хрибету у напряму жалудка покладземе його шмати поскруцани як вальок, так да му ше перша дакус подзвигню. — Станеме му за главу, влапиме руки над локцом и подзвигнеме их спокойно над главу и випросциме их зошицким, а о даскелью секунди врацаме руки назад гу первом и з німа спокойно прискуеме даскелью секунди перша. Положай рукох тераз як да су на молитву зложени.

Зоз таким рушаньем рукох циль нам, же да ше перша дзвигаю и спущую як при самому диханю.

Тот способ оживованя наставяме так швидко, да ше руки повраца гу первом покля З не вичитаме — то одвитує швидкосци нормалного диханя.

Окрем того можеме перши и зос єдну мокру хусточку полегко биц, розчуховац.

Тото оживоване вельораз зна и годзинами тирвац, зато ше вони настави так длуго, док ше перше дихане не обачи. Бул сом раз шведком, дзе таке оживоване блізко 4 годзини тирвало. Накадзи утопленик почне дихац престане ше зос руками робиц, и коло шерца ше почне полегко масирац, да шерцо почне робиц, же би ше крев розишла по цалим целу и зограла го.

Потым ше целе окруци до сухих килимох и нещестнік ше положи до цеплей посцелі. Кед може лігац треба му давац по ложички и цеплого напою. (Мож и коняку дац).

Задушене.

У вароюх, дзе и нешка хижи зос 'газом розшищую и топя, бываю вельораз нешесца зос тим, же зохабя чоли цвях отворени. Отровни газ ше твори и при згореню угля. Кед таки газ не одхадзи през камин и войдзе до хижох може тих так шимери спричиніц яки гевтот перши. Зато вечар не треба так длugo легад, док угле на жириаку не згорел. При гладкоўаню (пейгланю) шматок тих ше тот газ твори.

Замлєти, хтори ше у таких хижох наўку маю ше такой винесц на свіжы воздух и оживью ше, як цо сом то уж описал при утапленікіх. — Глава ше му подзвігнуту трима и преліва ше зос жимну воду так исто и хрибет. За пахац му треба даваць оцту, цибулі и т. д. А кед гу себе придзе, да му ше права бобковая чарна кафа.

Людзе, хтори таких ратую, муша ше чуваць, да не постаню и сами жергви истого нешесца.

Уста и нос маю ше прывязац зос хусточку — намочену до слабога оцта — и аж так войдзі до хижох, очка пороштверац и нешесціх винесц. Так исто ше ратую и тоти, хтори при копаню глубокіх студніох лебо у глубокіх пешчерах замлєю. Ширку запаліц, лебо зос пламеньвым швейлом войдзі не шлебодно лем зос електричну лампу, бо ше тоги отровни газы, кед су у веўшай колічині легко запалы.

Обешени ше исто так ратую зос оживіўваньем, як цо сам горе описан, бо шмерц и тут од задушеня настава.

Рижни отровання.

Под отрову разуміміе матерію, хтора на людске цело ніцітельно дійствуе.

Такі отровы медві другіма: квашніна, луг, алкоголь, погубене месо, ружны металльни солі и отровы зос жельгох (рошлінох).

Трована двоікі могу буд: хроничны и акутны. Хроничне отрованне доставаю найвেцей роботніцы у фабрикох, хтори зос тима отровамі и робія.

Акутне трованне, може кожди достац и зато думам на тим месце даскелью и такі случаі навесці, як бі кажды могол — док ше лікар не появі — першу помоц дац.

Табела даске́ліх отровох и перша помоц.

Мено отрови:	Дійствоване отровох:	Лікі праців отровання:	Як и дзе ше можеме отровиц:
Угльова квашніна. (Угльови диоксид CO_2)	Троване настава зос удыхованием, главоболь, круцене глаўви, прервает дыхане, замлєтося и шмерц од задушеня.	Чисти воздух, оживіўване, поліване зос хладну воду, фротіране (дорушована) цела по легко зос мокру рендочку або з ручніком.	У пивніци, дзе вино вре, у пешери, цегляні и вапняні дзе ше вапно палі) у содарні и т. д.
Квашніни як сумпорна (шалітрова), сольна, кромовая и азотна.	Віядзены уста, блюване, вельки болі, вірущане креви, прервает дыхане.	Алкалайскі напой (як Содабикарбона у воді розтопена) млеко, слизисты напой як на пр. гершила (бреч) заварена до юхи, олей, лігац на фалатки розлученага ляду, ішце лепшце піц лядову воду, да ше попалене гарло зос фалаткамі ляду не пребіе — предизіравасе.	Работніцы у рижных фабрикох кед случайно лебо нароком випию.
Луг, (сода).	Віядзены уста, блюване, преганячка.	Млеко, лімунов сок, зос оцтом заквашена жимна (зос ляду) вода, глучены ляд, бо твардаго во обіше не шлебодно лігач.	Особено при дзецох, хтори до ма необачно випию луг за чухане лебо пране.
Алкогол.	Кратки и тварді пулс, (шерцо, не робі як треба) уста шмердва на паленку, зменшане пупількі зароўка, пеняці уста, прывідаванія — ілюзія, прычуванія — галулинация, ослабенія вид.	Уміване зос жимну воду, свіжы воздух, хладны склады на шерцо, чарна кафа.	Од порядочно превелького ужывання паленки.

Mr. Oskar Ahonen Jääkoo.

Soc rophima wopkarm jyamam haumun antarebom y hykkun ha xaceh gyu, aje he jan Boké, ja nix yoptegeñu myua. Y ten hajti n takm kaaþahom jokohayem modo nicahe.

Upo opoparabpo y hanbeueni ctyaganox mopteghe n sinjorobane karyaka, no jem jikap rogeeh kohpanu, Upeeto hik he megojho menyuluu mikapke jomtarpahe.

Мено отрови:	Дійствоване отровох:	Ліки процив отрованя:	Як и дзе ше можеме отровиц:
Погубене месо, сир, риба, колбаси и т.д.	Боль у жалудку, блюване, преганячка, главоболь, слабосц шерца, ослабени вид.	Ліки за чисцене жалудка, ище лепше давац сланей води да виблюе.	Особено вләце у горучави.
Олово.	Чловек постане вше слабши, забити, траци апетит, познейше заткане жалудка, однотоси рукох, ногах, дочасна шлепосц, краі яснох поцемнею - чарнею.	Престац и аохабиц роботу зос оловом и лікарске лічене употребиц.	Найвецей доставаю роботніцы у фабрикох дзе ше зос оловом роби, у друкарњох.
Сублимат, живе стриблло.	Блюване, преганячка, корчи, слабосц шерца, запаленіясна, шліна чече - чури, нервозносц трешене.	Оштру диету тримац, вельо млечка пиц и бальчику	При фотографох, у апотекох и у фабрикох, дзе ше зос живим стрибллом роби.
Фосфор.	Болі у жалудку, блюване, материя, хтора ше виблюю швици и чуч на фосфор, слабосц шерца, корчи, опасни рани, внукашні пекліни.	Ліки за блюване и за чисцене. <i>Олею и млечка ніяк не шлебодно давац.</i>	Скорей док ше ширки зос фосфором правели були веци таки слухат; у отровох за шури (патканя).
Петролеум.	Зос удыханьом настава отроване, чловек постане як пияни и поспани.	Свіжий воздух, жимна вода (поліване).	У фабрикох при чисценю, рафинираия петролеума, у столярњох и т. д.
Бензин.	Главоболь, блюване, поспаносц, таргане цела.	Свіжий воздух, поліване зос жимну воду.	У хемичних пральњох (дзе ше райбе) у фабрикох каучука, при моторах и т. д.
Никотин.	Велька нервова, швидке дихане, прицисковане шерца, корчи, блюване, преганячка, душевна непрітомносц.	Моцна чарна кафа, мір, млечко.	Од велького уживання догану.

Хто толвай?

Комедия у 2 дійох.

Написал Михал Ковач.

Ліца.

Габор, 60-рочни чловек, баюсати, досц груби пааст.

Маря, його жена.

Іцик, 20-рочни тарговчик.

Ганча, 18-рочна дзівка.

Марко, } 50-рочни. Родитеle Ганьчово. Тарговци.
Іля,

Поліцайски чиновнік.

Жандар.

Даскељо особи, що ше находза у почекальні.

ДІЯ I.

ЯВА I.

Іля, Марко и Габор.

(Почекальна III. кл. па штаци. На муре годзина и койаки оглашки. У штредку преднього мура дзвери, що водза на перон. З боку дзвери. Коло мура лавки. На лавках даскељо особи шедза лебо лежа. Коло ніх куфери и пакети. На правим боку од патрачох, на лавки шедзи бачи Габор, кури пипку, чита „Руски Новини“ и од часу до часу попатрує на свою торбу, що коло нього на лавки лежи. Чита у себе а од часу до часу скричи: „О, чи видзиш... „Хто би себе думал...“ и таке. Кива зос главу и попатрує около, кед дацо важнейше у новинох прочита. На левім боку шедзи стара, учена, нервозна пані з мужем. Од часу до часу кладзе цвікер па очи, да лепше видзи. Вон исто нервозни, але блажней натури, як вона, сцел би и любел, да будзе вше мир. Окуляри кладзе, лем кед дацо чита. — Так стой позорніца, док ше заслона дзвига).

Пані (гу мужови): То ци наисце страшно буц у таким гаду. Ту мури замасцени, лавки неушорени, пале и скло од лампи окурене, полно мухи -- страшно, да ошалім... Ище ци и тот лідиско кадзи з тей пипки, як з комина.

Пан (док вона приповеда, патри на ёден плакат, и не слуха ю, чул лем задне): Г-м? Цо спадло з комина?

Пані: Ти мне нігда не слухаш. Гварела сом, же гевтот парасциско прейга, кури себе зпод носа, як з комина.

Пан (заш не слухал): Да, як з комина. (Бере з кишенки у лайбiku цигар и палі).

Пані: И ти мушиш тераз куриц. Баж сом му сцела повесц, да не кури, а ти више теди фришки, кед не треба. (Вон и на далей чита цошка на ёдним плакату. Вона го тарга за плецо). Слухай, я мушим повесц гевтому безобразному створу, да ше мані пипки, бо інъшак...

Вон: Цо...

Габор (до тераз читал, а кед вони гуторели остатні слова, нашол єдну цікаву статю, па ю сце повесц и другому): Слухайце, бачи... Слухайце, да вам лем прочитам тоти лар шорики. Пале-па, хто би ше сподзивал...

Пані (кладзе цвікер на очи): Слухайце ви! Ви мушице мойому мужови „пане“ повесц, а не бачи. Вон за вас ніяки не „бачи“...

Габор: Добре! Мне право! Слухайце (чита): Віщера, док бул найживши промет на жележнічнай штаци, панови Н. Н. украдзена златна годзинка. Ище док виберал карти, патрел на годзинку, и док вишол на перон, годзинки нестало. Кельо раз ме понавяли: чувайце ще таких нежаданих госцох! Чувайце ще толвайох (идзе гу пані и гутори): Цо ви думаце, так ше дац окраднуц! (Сце шеднуц гу ней. Вона ше одмакує).

Пані: Не дриляйце ще, бо будзем мушиц жандара волац.

Габор: Ви и ваш бачи озда думаце, же я толвай...

Пані: Вон за вас „пан“, а не „бачи“...

Габор: А шицко то єдно, ви думаце...

Пані: Не шицко то єдно. (Вон ей кури под нос, вона маха з руку, одганя дим.) Не курце ми под нос, бо...

Габор: Моя баба ше не гніва...

Пані: Я не того, що ваша баба, (нагнівана). Я озда не баба.

Пан: Та умир ще, що ши ще так розпалела?

Габор (зошицким мирни. Обраца ще гу панови.): Пані ще гніва, а видзице моя жена, ей то шицко єдно. Але друга ствар тераз Модлел бим вас, бачи...

Пані (до тераз погнівано патрела на бок, а тераз гутори): Вон за вас не „бачи“, па не будце презочліві...

Габор: Добре! Пане, кеди идзе жележніца до Торжи?

Пан (з висока): За пол годзини.

Габор: Дзекуем (зніма калай. Одходзи на своё место и далей чита новини).

ЯВА II.

Шицки и Іцик з куфром.

(Док бачи чита, гевти двойо ще запатрели, кожди на други кут хижі. Други шпія лебо дриму. Уходзи Іцик з куфром и то нагло).

Іцик (такой на дзверох): Пошла уж жележніца до Торжи? (Шицки цихо, лем бачи дзвигнул главу над новини).

Габор: Не ище, за пол годзини ше руши.

Ицик: О добре. Яки ви бачи добри. Будце таки добри па ми примеркуйце на куфер.

Габор (не зніма очі з новинох): Добре, положлем ту гу моей торби.

Ицик: Ту положим, а я ідзем, да ше ище у варошу ушорим. Думал сом — знаце — же запожнеем на жележніцу па сом ше ані не обривел, ані не купел шмату, а подумайце себе, ідзем — цо думаце дзе?

Габор (не знімал очі з новинох): Цо я знам?

Ицик: На питанки. Ідзем ше женіц... Цо ви думаце? То не мала ствар. Але ідзем... (одходзи).

Габор: Ідз, ідз и так це ніч не слухам поири тих новинох. Напишу ту койцо. Муши ше чловек и шімеяц — ніч інъше. (Чита).

Янко (до тераз лежал на истей лавки, дзе шедзел бачи Габор, а тераз ше будзи): Пришла жележніца за Торжу?

Габор (читаючи): Пришла!

Янко (грабе ствари и сде пойсц): Цо сце ме скорей не пребудзели. Ані карти не мам...

Габор (зніма очі з новинох): Дзе ше ти понагляш, чловече?

Янко: До Керестура.

Габор: Чекай, маш кеди, док не придае жележніца.

Янко: Гварели сде, же пришла.

Габор: Та не гварел сом.

Янко: Та гей!

Габор: Та не... але шедніце, пойдземе веднак. За ферталь годзини ідзе жележніца.

Янко: Я немам карту.

Габор: Ми виняли... идце ше себе виявце. (Янко одходзи за час, а Габор дотля чита.)

Янко: Гварели, же жележніца лем до ё не ту.

(Пан и пані чули остатні слова па ше рихтаю. У целей почекальні мала нервоза — рихтане.)

ЯВА III.

Ицик и други.

Ицик (уходзи мало ушорени. Обривени, у нових шматох, стари под пазуху). Чи ми, молім вас, не стоі крашнє? (Габор патри зачудовано на ньго). Паце и баюси сом обривел.

Габор (одмера го од пети до глави): А цо то мне брига?

Ицик (злекнути): Ша не гварим, але дзе мой куфер? Жележніца лем до ё не ту!

Габор: Яки куфер?

Ицик: Мой! Гевтот! (Указуе на свой куфер).

Габор: Цо??!

Ицик (престранено): Мой куфер.

Габор: Кельо тебе роки?

Ицик: Осемнац! Дайце ми куфер.

Габор: Ти, хлапче, нешаль ше зомну. Не думай, же ши ме, годзен спревесц як да я не видзел гевтого чловека, цо ми охабел куфер на чуване.

Ицик: Га то бул я... Дайце ми.

Габор (рихта свою торбу): Чи сцеш таке. (Янкови то гутори).

Янко (рихта ше исто): Не напастуйце, чловека, бо дораз будзем волац жандара...

Ицик: Га волайце! Я — то я.

Янко: А чекай, будзеш ты знац, док я поволам жандара (одходзи волац жандара. Чиновнік прехпал главу през штредні дзвери и кричи: Одходзене за Торжу, Кулу... За нім выходзаю шицки, лем остава. Габор и Ицик. Чуц жележніцу як приходзи и става).

Ицик: Дайце мой куфер, бо не сцигнем. (Бере куфер).

Габор (одніма куфер и дриля го): Не шаль ше зо мну бо знаш, кед ше я розгнівам, укажем ци, цо я. Идзеш... Вимахуе ше.

ЯВА IV.

Жандар. Янко и гевти двоме.

Жандар: Руки горе. (Ицик и Габор нараз випущели куфер).

Ицик: Модлім вас, пане, то мой...

Габор: Най ци будзе куфер лем ме пущце, бо лем до не пошла жележніца. (Чуц піцок кондуктера).

Жандар: Чий то куфер. (Янко одходзи).

Ицик: Мой...

Габор: То не мель. Не соль ти мне разум. Озда я видзел, хто мне дал куфер на чуване.

Ицик: Знаце, як вам то було...

Габор (сде пойсц): Я ідзем.

Жандар: Е чекайце дакус. Мне ше видзи, же и ви ташок. (Чуц, як жележніца одходзи).

Габор: Та пущце ме, чуєце же жележніца одходзай.

Жандар: Еге! Ище цошка! Пойдзеце ви ведно з тим панциком до валалскай хижі. Мне ви обидвоме випатраце так! (Указуе з руку, як да сде пойсц сумніви).

Ицик: Пане, то мой куфер. Не водзце ме до валалскай хижі.

Габор: Ви зо мну комендию правице. Пущце ме, цо моя бабочка пове?

Жандар: Цо мне брига. Не требали сце присвойц себе цудзи куфер.

Габор (нагівано): Хто? Я? Я краднем люцки куфери. Не шальце ше зомну, бо дораз вам укажем. (Вимахує ше).

Жандар: Но но.

Ицик: Да вам повем, пане! Я ше женім.

Габор: Женіш ше ти, чорта.

Ицик: И то сом йому гуторел, кед сом му охабел куфер.

Габор (за себе): Гварим я, же би ше вони шалели зо мну. (На глас): Слухай ти... Не приповедай таке дацо бо це витрешем з плюндров.

Жандар: Гайде ви зо мну обидвоме.

Габор: Я не пойдзэм.

Жандар: Пойдзеш, пойдзеш. (Бере го и дриля опредз себе). Гайд!

Ицик (док го жандар дриля пред собу): Слухайце, за Бога, да вам то виприповедам. Пущце ме. Я не виновати. (Выходзе. Остані слова чуц уж за бину).

Габор (за бину): Я не пойдзэм, пущце ме!

Жандар: Не однімай ше, бо це заштрэлім.

Ицик (за бину з плачним гласом): Пущце ме, пане. Пане, модлім вас пущцо ме, я не виновати.

Жандар (за біму): То увидзіме! Мне ше видзи, же сце обидвоме ташки...

Зависа пада.

Доля II.

Жандар, Габор, Ицик.

(Валалска хижка. У правым углу стол, на хторим розруцани папери. На лівым боку блізко патрачох лавка, на хторей шедза Габор и Ицик. Коло ніх стої жандар. Чекаю поліцайскаго чиновніка).

Габор (за себе): О, о, чи видзіш ты то Габре, якого це дурбака сцу справиц под стари дні. Тото целе би ми солело розум. (Гласно): Слухай ти. Ти думаш, же я толвай?!

Ицик: Цо бім думал... Але чом ви мой куфер не даце?

Габор: Зато, же е не твой.

Ицик: То увидзіме. Я послал телеграф младей и дому та вони поведза чи сом толвай чи не, чи то мой куфер чи не.

Габор: Писал и я. Могло бы присц пол валала да пошведочи, же я не толвай. Але досц будзе и моя баба.

Ицик (за себе): Ваша баба така, як и ви.

Габор (чул цошка): Цо ши гуторел? (Кричи): Гутор, бо це задавім (грабе го за уяш).

Жандар (розмирюю их): Стораз ви мне доказуйце, же сце не толвай, я вам не верим.

Габор: Хто? Я! Я толвай. Меркуй... (вимахує ше).

Жандар (кричи): Умирце ше бо будзем мушиц... (Сцел повесц... Штреляц, але у тот час уходзі поліцайски чиновнік).

ЯВА II.

Чиновнік и други.

Чиновнік: Цо то? цо?

Жандар (станул „позор“ и шторпа з едну руку Ицика да стане): Модлім, пане, тоти двоме ше сцу биц, гевтот и тот (указуе з пальцом). Ледво сом их умерил.

Габор: Айде не плец. Хто ше сце биц.

Жандар: Ви!

Чиновнік Габрови): Модлім вас, думам, же шор, кед ше з даскім розгваря, да ше стане. Паце, як тот (указуе на Ицика) станул.

Габор: Чом? Ша я старши од вас шыцких, цо вас ту ест.

Чиновнік: Я ту старши. Я ту найстарши

Габор (мирно): Не повед би сом. Мне ше якошник пред Міхалом навершело 63 роки. А вам...

Чиновнік: То вас не брига. З хторим, лепшэ поведзене, з яким ви правом мне випітуеце о моіх роках. Станьце!

Габор: Кед не сануеце старого человека, станем. (Става по мали)

Чиновник: Так треба. Стануц. Тераз крашне шедніце.

Габор: Га нацо сом ставал. (Шедаю).

Чиновнік (шедза, кладзе окуляри): Гм, гм. Даклем! (Бере акт). Роби ше о едним куфре.

Ицик и. и Габор Т. окривени, же себе кожди од ніх брал право на куфер, хтори, як випатра, не припада ані едному, ані другому. Кед же припада дахторому од ніх, цо найперше треба установіц хторому, вец вшеліяк други од ніх толвай.

Даклем же не припада ані едному, вец су обидвоме толвае, же припада едному, други толвай з тих причинох придани обидвоме суду, да ше дозна дзе правда, дзе кривда (за себе) Добре, добре, то увидзіме. (Гу Габрови). Даклем ви ше волаце Габор Т.?

Габор (нашедзаци): Так якошник випатра.

Жандар: Маце стануц и крашне як треба повесц, а не так.

Габор: Цо тебе брига? Я кед ше женел ти ше ище ані не родзел. Не уч ти шыву главу.

Жандар: Але закон е...

Чиновнік: Пуще го..., а ви (обращаючи на Ицика) волаце ше Ицик М.?

Ицик (скака): Гей! Вашо... вашо... пане. Волам ше Ицик М. син сом богатого тарговца ту зоз єдного валалу, а тот, тот му чловек гвари же сцем присвойц тот куфер, а вон мой.

Габор: Хто? Я твой. Ідз модлім це не приповедай.

Ицик: Не ви, але куфер. И веџ модлім вас, пане...

Чиновнік: Чит! Модлім лем гевто одвітовац, цо ше вас пита. Даклем тераз приповедайце, як то було.

Ицик: Ето як...

Габор: Чит ти. Цо ти знаш, як було. Ти не бул там кед куфер принесени. Гевтот пан, цо пришол, придя ми куфер на чуване.

Чиновнік: Як бул облечени гевтот, цо вам придя куфер.

Габор: Як?! Чорт го зна, як. Читал сом новини, та лем тельо до сом руцел очи на ньго...

Чиновнік: Па? Як же бул облечени?

Габор: Мал шиви шмати, баюски и стари калап.

Ицик (радосно): Га то я бул ето, не гварел сом? Паце ту мам, ту мам, не ту, там мам... там у гарешту.. мам...

ЯВА III.

Жена Габрова, Габор, Ицик, Чиновнік и Жандар.

Жена (уходит и такой из двери на Габра): А цо ти ту робиш, цо то з тобу.

Габор: Не знам ані я. Баж добре, же ши пришла. Окривели ме, же сом толвай. Я толвай.

Жена: Хто? Цо? Як? (Обращаясь к чиновнику). Ви го окривели? Не знаце ви, же вон бул 8 роки бирров? Да ви не поштени, не бул би так длugo на тим месце. (Заш обращаясь к мужу): Гайде дому! Я ше застарала, же це два дні нет, а воно пале... гайде ставай.

Чиновнік: Як ви то приповедаце, жено?

Жандар: Не може вон дому. Не так то лем...

Габор: Видзиш, не пуща.

Жена: Цо не пуща. (Цага го). Гайде подзме!

Чиновнік: Не дайце го...

Жандар: Стой ані крочай далей. (Цага го заш назад на лавку).

Чиновнік: Одстраньце жену... лебо не, чекайце. Поведце ми нино, цо ваш муж робел ту у варошу?

Жена: Повесц би? (Гу мужови).

Габор: Га, як сцеш!

Жена: Повесц. (Идзе шепнуц чиновнікови до уха). Знаце (зозицким ше налагне на чиновника).

Чиновнік: Идце гет. Можеце ми то и од далей повесц.

Жена: Од далей не повесц.

Чиновнік: Но тераз поведце.

Жена: Не повесц.

Чиновнік: Добре. Зна ваш муж читац?

Жена: О ище як. Кед вежнє Руски новини, не мож го одогнац од ніх, веџ му мож и по глави скакац

Чиновнік: Яки ви новини читали на штаци?

Габор: Руски.

Жена: Зато ти ту и шедзиш, же ши читал новини.

Чиновнік: Даклем, Ицику, шицка кривня пада на вас. Тот чловек читал новини и то руски, цо потвердзела и його жена и цо и ми потвердзели. Кед му гевтот пан принес куфер, руцел очи на ньго и видзел, як сам гварел, же гевтот чловек бул облечени до шивого, мал баюски и подарти калап. То му ше муши вериц бо бул бирров 8 роки, а то не франта.

Габор: Е ви пане мудри. Раз придзеце до мне на паленку. Агей Марйо! (Обращаясь к Ицику) Га цо тераз повеш?

Ицик: Пане, я не виновати, я не, я гей, да..., да..., да..., я бул исто облечени. Я мам и тераз ту не.. не.. не ту, але там у гарешту... мам... (Дідо Габор виніма піпку, сце куриц).

ЯВА IV.

Марко, Иля, Ганьча и первашні.

Марко (Кланя ше): Хто нас ту волал. Ми ніч не виновати.

Иля: Цо ви сцеце з нами? Дае нашей дзивки млади?

Ганьча (Тераз уходит): Ти Ицику? Цо робиш ты ту. Мамо, апо да вам укажем моего младого. Видзице го вон мой, а я його. Я вам не сцела ніч приповедац, а тераз вам указуем. А цо тебе, мили, же ши ту.

Ицик: Я, я, мила...

Иля (кладзе окуляри на нос): То твой млади, Ганьча. Пале, пале, мне ше видзи, же сом го дзешка видзела... (опатра го).

Габор (шепта жени): И тоти двойо стари були на жележніци, кед ше то трафело. (Шеда заш и палі піпку. Кури).

Марко: Га на жележніци позавщером зме го видзели.

Иля: Правда! Лемже мал теди шиви шмати и мали баюси.

Ицик: Да.. да.. да.. да..

Иля: Цо ту так шмердзай доган. Хто кури?

Чиновнік (хтори до тераз зачудовано патрел: Хто? водлім вас як?
(Шицки ше обрацаю гу Габрови).

Жандар (Тераз аж збачел, же Габор кури. Вініме му пипку з устох.) Ви, ви гандрак, цо би вам чловек іньше повед. Ніч шора не знаце.

Габор: Озда го ти знаш.

Іля (гу Маркови): Ща и тот дідо бул теди там ша йому и дал Іцик куфер. Агей.

Марко: Мг!

Маря: Вон не дідо, вон бачи.

Марко (за себе): Мг!

Чиновнік (жандарови): Пошоруй их до шору. (Жандар их шорує). Мир модлім. Даклем ви и ви (указує на Марка и Ілю) доказали же обидвоме були на жележніци, же Іцик тот істи, цо придал куфер Габрови на чуване. Але я не задовольни з тим. Кед же ше вон пошол поновиц по тим, як придал куфер на чуване, и кед же ше поновел, дзе же му стари шмати, по хторих ше найлепше будзе познац чи правду гуторел.

Іцик: То, то баж сцел сом уж давно повесц, же мою шмати у гарешту. Пойдзем по нїх?

Чиновнік: Ізд и облеч ше до нїх, а ти жандару ізд и дай му цріліпиц баюски як дума, же мал.

Жандар: Розумим! Гайде. (Одходза. Длукша павза).

Габор: Йще не верим, же то бул тот істи.

Іля: Цо не верице. Исти истучки...

Габор: Але... ніно... ні.

Марко: Вона не ніна, вона пані.

Маря: Да, Габре повесц треба пані.

Габор: Да, пані. А ви, бачи, видзели же тот бул.

Іля: Да тот, але мой муж за вас пан, а не бачи.

Маря: Поведз: пан.

Габор: Да, пан. Гм, гм... Чудно то мало.

Маря: Гайде подзме ми дому. (Гу панови чиновнікови) Агейце, же можеме пойсц дому.

Чиновнік: Можеце, але док не придзе гевтот, не ідзе.

Габор: А до го будзэм чекац, не мам кеди. (Дава руку чиновнікови. Чиновнік (одбива). Збогом.

Чиновнік: Не! Чекайце. (Уходзі Іцик преоблечени).

ЯВА VI.

Іцик, жандар и первшы.

Габор (кед збачел Іцика). Ево то тот чловек, хторого кофер. Іцик: А тот чловек я.

Габор (зачудовано): Ти! Ти тот чловек наисце. Тераз верим. О прекляти кофер.

Маря: Не виновати кофер, але твойо новини. Читай их гоч дзе та придзеш другираз и до горшай мачанки. Кед не знаш, шора.

Чиновнік: Чи сце задовольни тераз шицки?

Габор и Маря: Я гей.

Габор: А и вони муша буц задовольни, же сом им чувал кофер. Же су нє, вец най ми отпуша, я им отпушуем. Давам им мою руку па най будзе шицко добре. (Рукуе ше зоз шицкима).

Зависа пада.

Пановане маси — то пановане дурних над мудрима.

О послушенству дзецох.

Послушенство неопходімо потребне у воспитованю дзецох. Док дзецко іще мале, воно не зна, цо му од хасну, а цо на чкоду; прето мушки свою волю подложиц волі своіх старших: родичнох и воспитальгох.

Послушенство чува дзеци од зла, па их приучуе да од марносци подложа свою волю з початку цудзому разуму, а познейше свойому.

Послушенство ё найважнейша чеснота дзецинства; воно моцны фундамент, на хторым ше будзе мораліе воспитоване.

Да ше дзецко приучи на послушенство, треба тото паметац:

Кед воспитатель любезно поступа з дзецком, да воно видзи же го вон люби и теди, кед го опомина, каштигуе и заповеда, теди ше дзецинска душа отвори гу любови и воспитателя дзецко віше послуха. Хто зос оштрума словами, лебо з палічку у рукох примушуе дзецко на послушенство, тот зроби з нього лицемирца, хтори лем дотля, слуха, док на ньго воспитатель патри.

Исто так робя недобре и тоти, хтори зоз дарунками, лебо з похвалу предобивана дзецко за послушенство.

Недобре, кед ше дзецку кожде його жадане одбие. Кед жада дацо недужне, треба му дошлебодзиц, бо так лёгейше увидзи, цо добрэ, а цо не.

Кед дацо родичи або воспитатель сце розказац, най першэ предумаю, ци то дзецко по своій слабей сили годно віполніц. Кед то добрэ предумали, най розказ віповедза кратко, ясно и енергично.

Оцов розказ най поштуе и мац, а заш мацерін оцец. Баш у тим ше часто гриши, и так сами родичи свой авторитет пред дзецми валяю.

През довольней причини, не треба од свойого розказу одступац але жадац, да ше окончи. Н. пр. Кед ше дзецку розкаже, да идзе спац, муши ше воно зоблечиц и легнуц до посцелі. И мале дзецко, гоч плаче, гоч ше руца по посцелі, не шме ше з посцелі зняц.

Церпэлівосц найлепшее средство да ше викорені непослуш.

Зос хорв. прел. Сримчанка.

Французи и мац.

Ест нароах, хтори даваю вельку чесц мацером. Таки су и Французи и то не лем на валалох, але и у центрох. Главне место Французкей — Париз — шицким у тим дава приклад.

Ето даскелью приклади: На главних и найживших уліцох не легко прейсц на други бок уліци. Кед ше назбера уж досц вельке число тих, ко сцу прейсц прейт уліци, стражар да знак трамвайом, аутомобилом, бициклом и т. д., да станю, же би швет могол прейсц. Але кед надиде мац з дзецком, не чека вон док ше назбера вецей людох, ко би сцели на други бок, але дораз дава знак. Так ше може часто видзіц, як длугоки шор возилох чекаю док прейдзе сама мац з дзецком.

На штацийох, трамвайох и аутобусох ест цидульки на хторих означени числа, па кед придзе путник на станицу, такой отаргне цидулу, да вец по шоре и войдзе. Мац з дзецком гоч и остатня прি�ша, не муши старгнущ цидулу, ей ше дораз прави место и вона перша уходзи.

И у подземнай железници так исто. Гоч як наполнето за мацер з дзецком дораз ше пражні место. То зроби и пані у гадавней шмати и старши пан, па гоч то даяка худобна и проста жена.

У Французкей ше у остатніх роках вецей дава чесц мацером, як скорей. Чи и то не ёден помедзі других знаках моралного пре-породзеня Французкей? — Кед би и у нас було так!

Зос хорв. прел. Сримчанка.

Тарас Шевченко.

11. марта 1931. року Українци буду славиц 70-рочніцу шмерци найвекіцього свойого поети Тараса Шевченка.

Тот вельки поет родзел ше 9. марта 1814. у Криливци, як син раба Григория Шевченка на двору Немца Енгелдартса. Там як дзецы рабох бегал по польох и полюбел природу. У пиятим ше року, як сам приповедол, страцел, гледаюци „край швета дзе ше небо опера

о жем.“ Млади Тарас ходзел до монастыра Лебедину, дзе чул приповедац о буни старца монаха. Ту достал тему за свою вельку писню: „Гайдамаки“ (гайдуки.)

22. юна 1838. млади Шевченко ошилебодзени рабства. Вон бул и сликар. Учел ше у Петрограду од 1832. Кед 1840, пошол на Академию друковал перши писні под меном: „Кобзар.“ О два роки друковал „Гайдамаки.“

1843. є шлебодни артист и путуе до України. О два роки основане „Братство св. Кирила и Методия.“ Того року написал красни поеми: „Невільник“ и „Іван Гус.“ Бул именованы за учителя малярства у Київу, але є влапени од царских агентох и осудзени на дзешец роки вигнання до Азії (Сибіри), да не пише и не малює українски. „Братство“ було розпушнене. Подал велько красны писні.

Хори ше врацел, але ше борел за шлебоду народа свойого. Вон нігда не забул же раб по походзеню. Вон сцел рабство зніщиц. Вимучени умар у Петрограду 10. III. 1861.

Шевченко родолюбиви поет. Вон сце шлебодну Україну. Вон видзи вини старых и сце да синове знаю вини отцох. Козаки знача шлебоду України. Вон их барз слави. Вон видзи шицку вину на Богданові Хмельницким, гевтоманом хтори ше поклонел Алексиови, рускому царови у Москви. Прето Україна страцела шлебоду. Интелигенция ше однародзовала, — то Шевченка барз болело. „Сон“ му чудна поема, дзе у сну путуе Тарас през Україну. Вона красна, але вон чуе плач людох и сцека над хмари „дзе нет ані власци ані кари.“

Интересантна поема „Кавказ“. Вон ше не чудуе його красоти, вон у нім видзи символ тиранства, видзи мученого Прометея.

Рабство не церпел. Вон сцел да шицки буду браца. Не родзени зме да будземе лем богаче и раби, дума вон.

... Ставайце!

Ланци таргайце ! ...

Так кричел раб революционар мученому народу.

Україна красна у натури а племство з ней зробело праве пекло. Племство цудзе, або українски вироди. Поетих вола назад и грожи ше. „... настане дзень суду и прегвора и Дніпр и бреги, и крев чуриц будзе у сто рикох до белавого моря...“

То найяснейши пророчески приказ велькай революції згнітого царства Романових.

Писні Шевченко Євангелия за каждого Українца. Вон му шпива шлебоду, плаче над судьбу мацери-жени. Од шицких вишмейну вон ю виноши. Кажды Українец(-ка) його писні чита и шпива.

Ище дао! Шевченко гений не шпива як други з його часох о племству. Прето му теди „Гайдамаку“ були вишмейни. Тераз го славиме.

„Шевченко остатній кабзор своєго народу и перши вельки славянски поет“ гвари А. Григорієвъ.

Тоти шорики сом написал, да ще и ми знова сетиме роботи и живота того гения кед ще наверша 70 роки його шмерди.

Евгений М. Тимко.

Нет цесца през нещесца, бо щесце з нещесца походзи.

Гума або кавчук.

Вельо ест ствари од гуми або од кавчука, а ми гвариме, же су косцани. Гумово гомбички, гребені, игліци и игли до власох су за нас косцани гоч у ніх нет шліду од косцю.

А хто би од нас поведол, же черенка на ножох, верхи на дадних палічкох, типки на клавиру и кугли на біляру од гуми?

Скорей як тото упознаме, треба да знаме одкаль, як и с чого же добива гума.

Да чуеме!

Кед европейски народи почали селіц до Бразилиї, обачели, же Индіанци там маю фляшочки и другу судзину па цивки зоз чудней матерії. Индіяни туту материю волали „кавчу“, и од того постало нашо мено кавчук.

Року 1735. бул у Бразилиї еден Француз Кондамін и вон перши принес глас, же кавчук то висушени млечни сок зоз єдного дерева.

С початку не знали людае гуму вихасновац лем у школох и урядох за сцеране зос оловку писаних буквах и за правене цивох, зато вона була скоро без вредносці.

Аж року 1815. ще гуми отворели дзвери на шицки страни, кед Енглез Томас Наполк винашол шалітроване и вулканизоване гуми. Зоз гуму почали мишац шалітру и вапно и с тим одстранели ей не добри свойства, страни або особеносци, а то су, же у цеплоти ще масци, а у жими ще не сде росцаговац. — Видумани и способ, як ще гума може зліпиц, ростопиц, здамчиц, помегчац и стварднуц як косц. Тоти видумки — вулканизоване — отворели гуми швет и подзвигли ей вредносц.

С тим ще подзвигла вредносц и гумових деревох, паче таки дерева гледали на шицки страни. Так ще винашли гумово дерево и у Індії, на мадагаскар, Гуяні, Колумбії, Мексику и Африки. Нешка уж по-знато коло 30 таки дерва, цо даваю млечни сок або кавчук.

Тот ще сок находзи у цивочкох у скори и под скору, а у дадних иду тоти цивочки и през шерцо.

С початку, да назбераю цо вецей млечного соку, тоти дерева керчели, а познейше лем дерево зарубали на найніжим месце и шицок би сок на тото зарубане место вичурел, а дерево остало и далей здраве. Кед дерево квитне, несце з нього чуриц сок.

Зоз старших и векших деревох може начуриц до 70 литри такого соку, зоз которого ще прави кавчук на вецей способи. — Єдни го суша, а други зос сепаратором oddzelюю масни заренка — терпитки од осталей матерії, як ще oddzelює шметанка зоз млечка. Виняти масни заренка або тоти терпитки то чисти кавчук.

Пре тот млечни сок волаю ще таки дерева „млечери“.

Млечерох понайвецей ест у Бразилиї коло рики Амазонки и Ориноко. Нарошню и до 32 м. високо, а у іх млечку ест до 30% кавчука, так же дерево, хторе да 70 литри соку, вида 20 кг. кавчука.

Мишаніну кавчука и шалітри мож розганяц як цесто. Кед ще туто цесто пореже на пантлічки, маме гуми за кіламене виніци. Широки пантлічки ще омотую коло желеznого прута и омотаю ще зоз платном па ще вецка добре зогрею. Гума ще зліпи, и так добиєме циви. Нітки ще так правя, да ще мегка мишаніна шалітри и гуми прежене през шитко.

Мишац ще може према потреби. Кед ще сде добиц мегчайша матерія, кладзе ще мало сумпору, а кед твардейша вецей. Так за кавчуково спужви (губи) треба барз мало шалітри, а за гребені, игліци, игли до власох, гомбички и др. треба 50% шалітри и гу тому ще муши барз зограц. Дабоме, же ще и тата маса може зафарбиц, па так маме гребені: червени, жовти, чарни и т. д.

Кавчук помишани зоз вапном або зоз білу гліну так затвардне, же випатра як косц. Прето зме и волали таки ствари — косцани. — Од такей маси ще правя черенка и ножи, верхи на палічки, типки на клавири, гармонії и орган, кугли за біляр и т. д.

Кавчук є як видзиме за человека барз хасновити, а и бицикли, авта и автобуси би през нього страцели цалком терашню свою вредносц.

Я. К.

Кінін.

Мало ест людзох, хтори би не чули за кінін, а можебуц, же ще и лічели з нім, па гоч им бул од хасну по здравле, не упознали го добре.

Хто го купел у апатики, зна, же то пилули або прашчик, хтори ще бліскота як гадваб. Тоти котри го мушели уживац, знаю, же є горки.

Лікарэ го даваю за лік проци жими, дакле ё ліковити, але хто би вжал векши квантум, отровел бы ше. Вон дакле отровни. Дзйствуе, же ше чловек баржей шліні, умирюе шерцо и зменьшуе горучку. По шыцким тим нам у ухах дзвіні — гучи.

То би були його свойства.

Кинин ше добива зос скори древа, хторе ше вола кининовец. Тото древо рошне у южнай Америки у горах Андох у висини од 1.200—2.500 метери и то у державох Венесуэлы, Гранады, Перу, Екуадор, Боливії и Колумбії. У тих крайох влада вичне лето, а у горах цеплота од 15°—20° Ц. Прэма тому там вична яр, хтора кининовцу барз хаснуе.

Кининовцах ест дас 19 фели. Рошню у прастарых лесох помішани зос другима древами. Чеперки маю поверх других древох у леше, а вирастаю и до 20 метери високо.

Шпаньольски Исусовцы як да перши обачели ліковитосц скори. Кед рубали древо, осетели, же скора горка, а познейше, же ё ліковита проци жими. Першэ ше вілічела од жими зос прашком кининовей скори ёдна графіння, затот прашком волали графіння прашок.

Кининову скору як лік нагло розширили по Еўропе шпаньольски Исусовцы, хтори од своіх братох Исусовцах туту скору добивали зос Америки.

Найвекши заслуги за ширене кининовей скори ма кардинал и генералны прокуратор Исусовски де Луго, хтори ліковитосц скори особіто славел и препоручовал на своім путешэствiu по Францускай. Зато тот прашком волали и кардиналски або исусовски прашок.

1820. року винашли способ, як ше зос скори може виняц чисти кинин, або змишани зос шалітру. С тим пренайдзене, же найвецей кинину ест у скори 50 рочних древох и то у долных странох, док у конарох и младых древох ёст меней. Найвецей ёст кинину у жывет скори. Ту на 10 000 кг. ше добие 270 кг. чистого кинину.

Кининовцах ест бара велью по южнай Америки, але пре немилосердне керчене и старого и младого древа, постарали ше Голандийцы и засадзели вельки леси кининовцах на острову Яви. Енглезі заш засадзели іще векши леси у Индії, а за німа ше по ведли и Французи.

Я. К.

За кухню, о желёных варивох.

Познате ё же чловеческі организмам состоя ше зос вішліякіх часцох. С тим, же жиєме и робімем, тоти ше часцы непрестано троша и муша ше надомесцы зос ёдлом. Тото кождодене ёдло муши буд сите т. в. хранліве, здраве и мішане. Од газдині завиши, чи да своім

домашнім здраве и добре зготавлене ёдло, зато сцем о тым даскелью шорики написац.

Нашо кождодене ёдло состоі ше зоз: меса, масци, масла, вайца, хлеба, млеча, сира, варива и желеняви. Варива су: кропля, капуста, пасуля, грацок, келераба, кель, шпинат, леньча и т. д.

Найситше ёдло ё месо и велью го хаснусме, але гоч ё месо найситше, нешмеме самого меса есц. Гу месу ше віше муши порихтац и даяке вариво. Кед би зме віше самого меса ёдли, лебо віше исте ёдло, достали бы зме вішліяки хороти. Особіто су здрави и легкі за жалудок желені варива. Пречисцую и умножа крев, а добри су и за жалудок, бо их легко прероби. Почим желенява ма у себе железа и умножи крев, зато су и за дзеци а особіто за слаби барз добри тоти ёдла. Же яки су здрави тоти желені варива, доказуе нам и тот приклад, же ёст даскелью манастири, дзе монахи цалого вика лем варива и желеняви ёдза, и здрави су а скоро кажди од якіх дожиє глубоку старосц.

Зоз шыцкаго того видзімі же яки су потребни за здравле желені варива.

Почим нашо газдині досц мало шею и варя желені варива, напишем даскелью способи, як ше маю смачне зготавіц тоти ёдла.

Першне нам приходзі на яр **шпинат**. Його можеме мац вічас, бо ше може вешені шац. Варі ше на слідуюци способ: Натаргай сами лісца, умий их и полож до чистей води да ше обари, кед превве сцадз знього воду, и прелей зос жимну воду, висцискай го добре зоз руками и полож на чисту дещічку котру хаснуш у кухні. Медзі тим, намоч до води ёден жемлік, лебо фалаток хлеба мекушки и то віцискай зоз шпанатом ведно пошекай на дробно. Направ добру густу запрашку, кед пожолкне, полож до нея 2—3 стручка цеску, на дробно пошеканого, (цибулі не кладз) полож на запрашку пошекані шпинат и жемлік, посолъ, и охаб да ше дакус пражи. Часто мішай да ше не прилапи, залей зоз млечом, охаб да дакус превре. На остатку мож и ложку два шметанки додац. Гу тому вариву, мож дац меса печеного, лебо место меса, хлеба зоз вайцом праженого.

Винова сарма. Натаргай младого лісца зоз лози, умий го, полож до шерпені чистей води, до нея ложку солі и 2 ложкі есенцу, кед почніс врец, спущ лісце до води да превре. Сцадз воду и напольні кажде лісце зоз месом як и капустову сарму, лем до тей дакус меней попрү. Позакруцці сарми поскладай до шерпені, (глайто-ваней) налей на якіх серватки, кед немаш, гоч води, най ше помали уваря. Нашекай кус желенога копру и то полож на верх сарму най ше варі. Направ не барз густу запрашку, дадай кус мелкай паприги (през цибулі) усип на уварену сарму. Охаб най помали

превре, на остатку усип 2—3 ложки шметанки и складз на миску. Док ше сарма варі, шерпеню віше треба помали порушовац.

Кель. Очисц кель, пореж на велькі коцкі фалати и полож до сланей води най ша уварі. До другей шерпенки, полож 5—6 очисцени и на коцкі порезані кроплі, най ше тиж уваря у сланей води. На прав запражку, масци, муки, єдну цибулю на дробно порезану. Кед ше кель уварі сцад знього воду, так исце и зос кромпльох, полож на пожолкнуту запрашку и кель и кромплі, посоль, попропуй и залей зос чисту воду, да будзе густе як и другі варива. Помали най повре, часто мишай, на остатку дадай 2—3 ложки шметанки. Так исце можеш варіц и слатку капусту.

Гращок, желени. Очисц гращок, зарна умий. Полож до шерпені добру вареху масци, варешку мелкого цукру и лем єдну младу цибульку, на дробно порезану, кед пожолкне цукер и цибулька, спущ до нього гращок най ше пражи. Кед ше вода віпражела зос нього, вежні муки на древену вареху верхом, посип по гращку, най и мука пожолкне и залей зос воду. Най ше варі дас пол годзини часто мишай. Лем кус посоль, гращок треба да будзе слаткави, зато покоштуй и дадай цукру кед треба. Напомінам! Же до гращку, нізач не пасира млеко, шметанка, попер паприга!

Кед сцеме ту ньому меса зготовиц, — барз добре гу ньому курче у прейзлох и вайцу пражене.

Желена пасуля. Желену пасулю очисц, пореж на фалатки, умий и увар у сланей води. Кед е млада не треба ю варіц лем такої на запражку. Лепша е кед ше не муши варіц. На шерпеню полож, варешку масци, єдну цибулю, ту мож место цибулі цеску, хто як волі, варешку — два муки. Кед запрашка пожолкне полож до ней на верх ножа мелкей паприги и пасулю, охаб най ше пражи дакус, закрита зос покритку. Залей ю зос чисту воду, посоль, мишай и охаб най ше варі ёщи. Кед ше уварі, дадай 2—3 ложки шметанки. Зос пасулю ше барз здава, швінське печене месо.

Келераба. Очисц даскельо келераби, пореж их на коцкі, полож до шерпені вареху масци, желеней петрушкі, пошеканей фалаток цукру и келерабу. Охаб най ше пражи, кед пожолкне, посип зос вареху муки и помишай, охаб най и мука пожолкне, залей зос воду и охаб да превяре и посоль дакус.

Бундава. Бундаву очисц, пореж на фалати, вичисц зоднuka зос ложку, погоблюй, посоль и посип во сложку есенцу, и полож до миски най постої у солі. Лем кед е барз млада теди треба есенциу да ше не розпаднє. Направ запрашку, ложку масци, єдну цибулю, на дробно порезану, верхом варешку-два муки, кед запрашка пожолкае, спущ на ню бундаву, але ю перше зоз руками вісціскай

добре. Охаб най ше кус попражи и залей зоз серватку, охаб да по-вре. Лем покус долівай серватки бо бундава люби розриднуц. Хто люби мож и ту, кус пошеканого копру додац. На остатку, кед не квашне, кус поесенцовац, и ложку-два шметанки додац.

Радовала бим ше, кед би тоти моёй шори були на хасен нашим газдиньом, — а слідуюшираз, кед Бог да, напишем ваш дацо за кухню.

Феврония Еперт, учителька.

Шицки зме ше на роботу родзели.

Мудри віречения и присловки.

(Позберал Д. Біндас).

Розумного познац по бешеди, мудрого по молчанию.

Дзе цінь, там слунко за хмару.

Кадзи вітор — тамаль и плева.

Доган — мир у обисцу.

Бог дал краву, Бог да и траву.

Добре му, як хробаку у хрину.

Желени як огурка.

Обисце без дзвівки то яр без квица.

Жени як квице: єдни пахню, а други нє.

Хёт ружи без церня.

Велькі древа даваю вецей ціні як роду.

Древо познац по плоду.

Од хробачного древа и плод хробачни.

Древо ще младе випросцує (згина).

Древо перше муши квітнуц, аж вец плод принеше.

Од нідозретей овоци цернию зуби.

Овоц не пада далеко од древа.

Єдно погніте яблуко — сто здрави погуби.

Бог дал шльвку, а дябол пече паленку.

Благословене вино, а прекляте пянство.

Чловек перше попіє погар, а вец вон його.

Хто вину приятель — сам себе неприятель.

Цо глібше до леса тим вецей древа.

Хто з тупу шекеру до леса ідзе — не нарубе вельо древа.

Стари пняк длugo трима жиряку.

Од злого роду, най нє будзе породу.

Зато ёме, да жиёме, — нє жиёме, да ёме.
 Тлусте красне, а богате мудре.
 Кед ше пращецу шніё — сигурно о помийох.
 Ёдна шугава овца цали чопор ошугави.
 Кажда хорота ма свой лік.
 Конь ма штири ноги, зато ше ипак пошпоци.
 Ловгош конь вицагуе коч з блаты, але и цага до блаты.
 Магарец ше нїкому з драги не виступа.
 И чарна крава дава биле млеко.
 Облеч швиню до злата, а вона пойдзе до блаты.
 Зос пса нїгда сланіи.
 Два пси ёдну косц през звали не можу гладац.
 Пес цо вилюва то знова полїже.
 На жобрака и пси брешу.
 Не вер псу анї кед шпи.
 Дзе нет мачки — там миши газдую.
 З малу рибу ше вельки лапаю.
 Кед найвецей гирми — найменей диждж пада.
 Не старай ше за диждж, але за чугу.
 Брамушка и пчола в лёце збераю поживу за жиму.
 Цо ёшень принесе — жима однеше.
 У чарней ше жеми биле жигто родзи.
 Чувай ше жеми и жени неплодней.
 Вода шицко змие, лем чарне ліцо не.
 Стояща вода — шмердзи.
 На швеце ніч не стаємне.
 Не кажде рано — добре рано.
 Часто вечар плаче, хто ше рано шмеял.
 Скорей будзе од доброго зле, як од злого доброе.
 Нет згоди през незгоди.
 Од каждого доброго ест лепше, а од злого горшё.
 Кашель и нужду не мож скриц.
 Кого прициска — тот вреска.
 Хижка — то здира през дна.
 Задовольни ма найменей потреби.
 Нужда и медведза научи танец.
 Кед хижка гори, миши и мачки в ёдно бежа.
 Чловека у нужди, коня у блату познац.
 Леніви веций обидзе, а скупи веций потроши.
 Лепше буц мали газда, як вельки слуга.
 Хто не плаци роботніка, чежко му до вика.
 Велі хижку збудую, а муша перши з ней висц.

Мур губи влага — а человека брига.
 Дзе слама — там слава.
 Чежко шаленому по розуме.
 Напредок ше не хпай — а на задку не оставай.
 Дуй витре по полю,
 Фурма — фурма а валька будзе.

Цо не сцеш, да тебе робя, то не роб анї ти другому.

Загатки.

(Позберал Д. Биндас).

- Цо прейдзе през сламку, а не шущи?
Жынто, кэя Ponne.
- Цо ма хвост на шиї?
Ліепн.
- Шицка гора на верху дзирава?
Чиепхіка.
- Злати коні, гадавны покровцы?
Задло heoijshenя krykypilli и racykin.
- Полна глава очи.
Kopomini.
- Цо квитнє а не родзи, а цо не квитнє а родзи?
Konoшы и mockoni.
- Шицко у хижки згорело, лем хижка осталася?
Lishka?
- Еден леё, други пие, треци рошне?
Линжж, кэм, tpara.
- Дзе рошне шено?
Hiljese, neam tpara.
- Старши дзеци од отца?
Choni и kpidjin.
- У котрэй держави шею цвиллу?
Ahi y ezhed, so ne meo blanji, aje han tamne.
- Котра гора на верху найгрубша?
Kamycta.
- Биле, а не сир є; ма хвост, а не миш є; соль ліже а не вол є?
Petrka.
- Власи желёни, а цело жовте?
Mapxra.
- Хижка им обилена, з ёдней страни била, з другой червена; нигдзе дзвери анї облака, у средку комори, а кажди ма свою окреме?
Guryko.
- Горбате праше шицко полью попаше?
Ліепн.
- Штирме браца у ёдней кошулі?
Opedx.
- Народзи ше биле, по тим пожеленее, кед вирошне почервенее и добре є ёсц?
Hedepunika.
- Оцец у коліски а син на свадзби?
Josa и Binio.

— Найцемнейша сом кед видно, найцеплєйша кед жимно, найхладнейша кед горуцо?

— Ма виме, не крава є; ма главу, не чловек є; ма дэплов, не конь є?

— Цо мертве у лёше бреше?

— Хтори животині заповедаю швету?

Marapeu, rycka n mohra. Bo e Marapuhobei kropni Marapenue, rycka n mohra. Bo e Marapuhobei kropni

uparen me heptameth, rycka mifko, a bocok jarra

nehan. — Tak gyo jarro.

— Дзе ма вол найвецей меса?

— Дзе сланіна найсладша?

— Еден вечера, двоме швица, штирме вислугую а тисячи танцую?

Koch keli e orecc, e oqani narpi, ha horox etoi, a

— Штирме ноша на себе два глави, штири уха и ёден хвост?

— Два напої у ёдним суду а не помишала?

— Хижка през дзверох и облакох, у ней месо и косци рошню?

— Цо живе родзи мертвe, а мертвe живе?

Kypa Banjo a Banjo a kyphe.

— У огню мокре, а у води сухе?

— Котра риба найлепша?

— Цо през косцох воду препліва?

— Хто ма отворени очи кед шпи?

— Хто може през нічого през рику мост направиц?

— З неба спадне а не забие ще?

— Цо це бие а не видзиш го?

— Чудне сом створене: находзим ще под небом и у блату, и у гори и у морю, и у оку и потоку?

Karaka rojui.

— Кед ще зявим, каждого застрашим; а кед пошлем мойого сина — шицки ме благословя?

Xmada i jink. — Xmada i jink.

— Цо є железо?

— У лёше рубане, а до леса войсц не може?

Apjasa. — Apjasa.

— Цо ходзи на зубах?

Papau. — Papau.

— Чий шлід познац, а по жеми не ходзи?

Kepituna. — Kepituna.

— Питали ще жобра: цо ци найчежже?

Lpaseha topga.

—

Мудри виречения.

Позберал М. Биркаш.

Циганству плітке дно.

Нет простейшей драги од правди.

Полна глава гледа самоту и мир — празна глава гледа банду и вешеле.

Шицко дай, лем чловества не дай.

Краса лем до часа — обычай до шмерци.

През церпеня нэмаш чловества ані похваленя.

Доставай, нацагуй ще, та достанеш.

Чловек чловека не може визнац, док не жедза ведно меки.

Прокляте тото польо, на хторим не остане ані ёдна класка.

Не шицким людзом ёдна ружа ёднак пахне.

Глупосц и цемносц ёднак випатраю.

Ані ёдна ствар не така драга як потіха.

Хто цигані, тот свойо чловество тамані.

Хто ще сам незаганьби, того не може ніхто заганьби.

Чувай ще того пса, хтори пред тобу схвостом маха.

Хто припозна, тому ще полак одпуши.

Ніхто нам не таки верни брат, як пенеж.

Хто зос цудзим злом управя, ані його неушоре.

Нет такого чловека, цо шицко зна; а ані такого нет, цо ніч незнана.

Благословена тата душа цо шицко у себе отрима.

Кажда баба дума, же ёй кацабайка найкрасша.

Язык може вецей злого наробиц, як руки.

Яки плуг, така ораніна.

Кому вше добрэ, тот незнана, же му добрэ.

На вашаре доганяй бочкором.

Ніхто би тельо незннал приповедац о людзох, кельо еден динар.

Ані од ёдней хороти не так чежко за лік, як од любосци.

Звікло роснүц буйнейше цернє, як цо ружа.

Кратки розкош — то ўерцу лем на смуток (жалосц).

Хто зос других шміх збера, тот на себе кладзе.

Мудри зос шаленім не може по истей драги исц.

Баржей меркуй на язык, як под ноги.

Вельки древа длуго рошню — а фришко падаю.

—

ШМИХИ.

Кому нацо треба.

Сушед: Чи сце, сушед, читали днешнї Руски Новини, як там пишу, же лем ми сами зос нашу предплату их отримаме, бо иньшак не будземе мац анї своєю Руски Новини?

Други сушед: Гей, читал сом, але дзе су, ноле, Марчо, погледай их.

Марча: Мац их подложела под стол, да ше не кива.

Дзецинъски разум.

Мижо: Мамо, одкаль ше беру дзеци на швет?

Мац: Людзе их купую.

Мижо: Чи то правда?

Мац: Истина — правда. Мали Мижо раздумуе себе и од разу гвари: не верим.

Мац: Прецо?

Мижо: Бо их худобни маю вецей як богати.

Лем кури.

Газда: Уж сом ци стораз гварел, же це не сцем видзиц да куриш док робиш.

Слуга: Ша я не робим — лем курим.

У школы.

Учитель: Яни, чи ши научел свою задачу добре?

Яни: Гей як Отченаш.

Учитель: Но поведз ми напамят Отченаш.

Яни: Не знам, пан учитель.

Паноцец: Цо робели Израильянне кед прешли Черзене Морйо?

Ученік: Сушели шмати.

Учитель: Овца нам дава волну, од волни ше прави штоф, а оў штофа шмати. Штефане, поведз ми тераз з чого твойо шмати?

Штефан: Од отцових старых.

У театру.

Хлапец: Апо, прецо ше тата жена так надзера (указуе на шпивачку)?

Оцец: Та прето, да пенежи достане.

Хлапец: Но, а кед ше я так надзерам вше достанем на дереш.

Не карта ше.

А: Чи ше ты наисце уж не карташ?

Б: Не, тераз ше лем биэм?

А: А прецо ше биеш?

Б: Скорей, кед сом ше картал, вице сом трацел, а од кеди ше биэм вице доставам.

Потрафел.

Месаров син видзел, як правя колбаси, та гвари отцу: Тераз уж знам прецо колбаси маю скору.

Оцец: Та прецо?

Син: Да не видно цо у юх.

Мали ловар.

Мижо: Апо, чи ше ви бойце од зайца?

Оцец: Не, а прецо ме то питаши?

Мижо: Бо вице, кед налов идзеце, водзице зос собу Гектора (пса)

Найдлужай чека.

У предсоблю единого зубара — дохтора чекаю вельмо пациенти. Лікар видзе зос своей хижі и пита ше:

„Хто од панох чека найдлужай?“

Еден пан на то: „Я, п. дохтор, чекам найдлужай, бо уж два роки чекам пенеж за шмати, котры сом вам ушил.

Причина и нашлідки.

— Прецо плачеш, мали?

— Бо ме оцец набил?

— А прецо це оцец набил?

— Бо сом плакал.

Розумліве.

А: Миколо, то чуднє, влася ци били а брада чарна.

Б: Розумліве, бо ми власи за 20 роки старши.

Цо лепшэ: Здраве чи пенеж? За здравого пенеж, а за хорогого здраве.

Лов на тигри.

Еден ловар приповеда як уловел тигра и законьчи з тима словами: Вец сом напад на тигра и одрезал му хвост... Питали ше го: а прецо не главу? — Вон одповед: То не было можно, бо му ю хтошка годзину скорей одрубал.

Од чого пис.

А : Поведз ми, модлім це, чо робиш, же ши так патил?
Б : Ніч.

На суду.

Судия: З яким правом сце набили того человека?
Оскаржени: З ніяким правом, ане з паліцу.

Цо му остава

Учитель: Кед твой оець ма три палічки и юну поламе на тебе, другу на братови, а трецу на шестри, чо му остане?
Остане му іще ремень.

Кому одвише вислугую.

Еден легінъ бул поволані на свадзбу. Прето себе дал ушиц фіни шмати. Дзень пред свадзбу принесли шмати, але вон обачел, же му панталони длогши пейц центи як треба и прето ше випонорели. Кед вечар а мац нікому ніч не гуторела, пошла до другой хижі и одрезала пейц центи с панталонах, зарубела и назад положела до ормана. Познейше пошла потасмне перша шестра и то істи. Можеме себе подумац, яку несподзіванку мал рано брат.

Важна причина.

Мац: Яни, уми уха.
Яни: Не, мамо, бо кед ми уха нечисти п. учитель ме нігда не зага за ніх.

Тарговец зос статком.

Телеграф: „Ютре буду шицки швіні на желеznіci; там и вас чекаю. Я приходзім аж на поютре, бо швидка желеznіca не прима волі. Кед вам треба волі, думайце на мне...“

Сце буц конь.

Ученік гу свойому товаришові: Я би барз сцел буц конь.
Товариш: А прецо?

Ученік: Та прето, да ми п. учитель у школі не гutori віше, же сом магарец.

Добре одповед.

Приповедаю, же австрійски цар Осіф сцел завреч манастири. Игумени и монахи го модліли за ласку, че би ше им не зміловал. „Добре“, гварел цар, „охабім вас на миру, кед ми одповеце на тоти вопросы.

1. як далеко наоколо жемі?; 2. Кельо дні треба до неба?; 3. Цо тераз думам?

Дзень и ноц раздумовали монахи, але дармо. Пришол дэень, кед игумен мал одповесц царові на три вопросы. За одноведзе ше понукнул манастирски кухар, котры ше облек до монашайской шмати и пошол гу царові. Цар започнє: „як далеко наоколо жемі?“ Кухар: „Кед би дахто крачал ведно зос слунком як воно видзе, дойдзе за 24. годзини наоколо жемі.“ Цар ше шмеял. „Кельо дні треба до неба?“ Кухар: „На Велькі Пяток коло 3 годзін умар Спасітель; кус пред тим гварел збойнікі: ище нешкa будзеш зомну у раю. Од три полночи то дзевец годзін, та прето до неба треба 9 годзін.“ Любопілтіві цар поставел и треци вопрос: „Цо тераз думам?“ Кухар закончел: „Ви думаце, же бешедуеце зос игуменом, а то бешедуеце з кухаром.“ Задовольны цар зос одвитами, охабел манастир на міре.

Шор.

Майстор (гу новому шегертові): Чи ци гуторел калфа, цо маш робиц?

Шегерт: Гей, мушим го віше пребудзиц, кед ви придзеце.

Хасновита животиня.

Учителька: Чи би дахто знал дацо повесц о мачки?

Февронка: Мачка хасновита животиня. Наша сущеда ма мачку и нігда не муши судзину помивац, бо мачка шицко віліже.

Адвокатски испит.

Професор: Ви ище не випробовани у одвітованю чежких и одлучных вопросох. Я вам укажем, як то треба робиц. Даклем, праўбуйце ви ме дацо запитац.

Кандидат: Чи бим шмел питац вашу паню дзівку?

Ловар: Видзиш, жено, же сом ци красного заяца заштрелел.

Жена: Найсце, вредzi брат-братови 20 динари.

Ловар: Ша телько сом и плацел за ньго.

Опасна животиня.

Хлапец: Чи правда, же гадвабна буба хасновита?

Оцец: Як ци то на розум пришло? То барз опасна животиня. Шицки шивачи рачуни за твою мацер и шестру од тей бубі походза.

Женъски неприятель.

Школлярка: Адамови сигурно чежко було на шерцу, кед утрапцел рай, чи не так п. учитель?

Учитель: Гей, гу тому му іще и жена остала на карку.

Остатні слова.

А: Даклем, наш приятель умар, а котри му були остатні слова?
Б: Вон не мал остатні слова, бо при нім стала його жена.

Здаваю ше.

Вона: Ми жени вельмо мудрейши и скорши як ви мужове.
Вон: Гей, гей, маш право! Цо ви у єднай годзини накупуеце, то ми мужове ані за цали рок виплациц не можеме.

Дохторов рецепт.

Дохтор: Ви би, пані, мушели ше часто купац, на чистим воздуху буц и легко ше обдзивац.

Муж (годзину познейце): Но, цо ци гварел дохтор?

Жена: Гварел ми, же мушим першне на вецей тижні пойсц до морскай купелі, потым до горох и же бим себе набавела даскельо легки шмати.

У кафани.

Пришол ёден параст до кафани и шеднул за стол. Мал обичай плювац и плювнул на патос. То обачел келнер па му принес плювачку и положел на того место дзе параст плювнул. Параст теди плювнул на другу страну, а келнер вец положел плювачку на туту страну. Так ше то отбуло даскельораз, док ше параст не нагнівал и повед оштро келнерови: Неш оталь туту судзину, бо плювнем до ней.

Не шицко ёдно.

Муж: Кед ми жена дацо пове, мне то войдзе до єдного уха и прейдзе през друге, але кед я дацо повем жени, тото ей войдзе до обидвох ухох и видзе на язик.

Застарени муж.

Єдного дня падал диждж, гадна хвиля, а ёден пан у кафани през амрела сцел пойсц дому.

„Дзе ідзе?“ Питаю ше го други.

„Ідзем явиц моей жени, же ше не врацим дому, кед така хвиля потрима.“

Пренаглел ше.

Жена: Скорей як сом ше за тебе одала мала сом двацет питачох.

Муж: Требало ци вжац первого матарца, котри це питал.

Жена: Ша то сом и зробела.

Лем ёден зна.

„Преко плачеш, мала моя, пита ше мац свою дзвивочку Іринку по першай св. споведзі.“

„Мушим вимодліц за покуту дзешец Отченаші, а знам лем ёден, одповедла Іринка.

Медзи братами.

Писал брат братови писмо, у хторим го віше лем матарца, а на концу ше подпісал: „Я, твой брат“.

Военске приятельство.

Поручнік: Цо би ти зробел, кед твой друг Павло скорей як ма пойсц на стражу, не полудніовал а пушку не очисцел?

Редов: Модлім, пан поручнік, я би його полудзенок поєд, да ма кеди пушку очисциц.

Дзеци.

Ганьча: Мамо, попатрице лем на тото яблуко, на ормане.

Мац: А прецо, дзецко мойо?

Ганьча: Прето, бо нам нешка пан учитель у школі гуторел: дзе мац з оком, там дзеци скоком.

Месар и адвокат.

„Яка разлика медзи месаром и адвокатом?“

„Месар першне заколе, а вец скору здре, — а адвокат першне здре, а вец заколе“.

У школі.

Шк. надзорнік: Поведз ми, хлапче, по чим биш препознал младу куру од старей?

Ученік: По зубох.

Надзорнік: Меркай, кура не ма зуби.

Ученік: Але я мам.

Леніви слуга.

Ёден газда мал ленівого слугу. Раз го газда послал, да коши шено. Слуга, наместода послухал газду легнул под древо и заспал. О годзину газда пришол опатриц слугову роботу и кед обачел слугу як шпи добре го опалел з пипосаром по уху, а слуга скочел и скричал: Я вам ніч не робим, а ви ме биеце! — На то газда: Видзим, видзим!

Шлепи жобрак шедзи, на нім виши таблічка: цалком шлепи.

Єдна жена: Кед ше не милім, я вас видзела віцера на угле новини читад.

Жобрак: Не, пані, я не читам, я лем образки опатрал.

Катализ.

Паноцец у школі толкуе о споведзі у чим ше состої жаль за грихи. На пр. дакому так жаль за грихи, же аж плаче... Але

дахто плаче и од радосци... Но поведце и ви дзеци даеден слични приклад кед людае плачу од жалю лебо од радосци.

Школьяр (дзвигнул пальцы): Моя мац кед хрин чисци віше плаче...

Паноцец: Цо то тайна малженства?

Школьяр: Тайна малженства, то тайна, то тайна...

Паноцец (помага му): у хторей...

Школьяр: У хторей прекляти вични муки цердя.

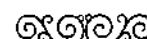
Жени ше хлеб не удал. — Муж: Сигурно ши не цморкала!

Циган, котри бул на науки у панотца, стретнул ше з другим младым, цо тиж на науку ишол, та ше го пита: Чи знаш кельо ест Боги?

Млоди: Єден.

Циган: Збереш, бо я гварел аж сто а не було му досц!

Хто вино вечера — воду фриштикуе.

III. ДЗЕЦИНЬСКА ЧАСЦ.

Вира, любов и надія.

Надія:

Я надія красна цнота
Цо человека трима;
Ю прибавиць треба першу
Помедзі шицкима.

Ктори дзеци мнє надію
Усадзену маю
И други чесноты зомну
Легчайше змагаю.

Я надія Бога любим
Ягод цо видзице;
Треба и ви шицки тото
Зомну да творице:

Рано, вечар, кеди треба
Модліць ше Божови,
Най надію кажду вашу
Вон вам благослови.

Любов:

А я любов цо кождому
Добре жичим, творим;
У дзецинских ваших шерцох
Цо віше єднак горим.

И мнє кожди позна, хтолем
Люби мацер милу,
Лебо хто упозна вельку
Божествену силу.

На тим швеце вшадзи щесце
Дзегод ест любови;
Любов до шерца лем леё
Радосць чловекови.

Любов добрым шерцом
Зложиць же поможе,
А любиць ше лем братимски
То ше дружей може.

Вира:

Я вира цо твардо верим
Бога праведного
Всемогущого, доброго
Отца небесного.

Верим и рай же постої
На високим небе,
Шицких праведных и добрих
Цо вола гу себе.

дахто плаче и од радосци... Но поведце и ви дзеци даеден сличны приклад кед людзе плачу од жалю лебо од радосци.

Школяр (дзвигнул пальцы): Моя мац кед хрин чисци віше плаче...

Паноцец: Цо то тайна малженства?

Школяр: Тайна малженства, то тайна, то тайна...

Паноцец (помага му): у хторей...

Школяр: У хторей преклятия вични муки церля.

Жени ше хлеб не удал. — Муж: Сигурно ши не цморкала!

Циган, котри бул на науки у панотца, стретнul ше з другим младым, цо тиж на науку ишол, та ше го пита: Чи знаш кельо ест Боги?

Млады: Ёден.

Циган: Збереш, бо я гварел аж сто а не було му досц!

Хто вино вечера — воду фриштикуе.

III. ДЗЕЦИНЬСКА ЧАСЦ.

Вира, любов и надія.

Надія:

Я надія красна цнота
Цо человека трима;
Ю прибавиць треба першу
Помедзі шицкима.

Ктори дзеци мнє надію
Усадзену маю
И други чесноти зомну
Легчайше змагаю.

Я надія Бога любим
Ягод цо видзице;
Треба и ви шицки тото
Зомну да творице:

Рано, вечар, кеди треба
Модліць ше Богови,
Най надію кажду вашу
Вон вам благослови.

Любов:

А я любов цо кождому
Добре жичим, творим;
У дзецинских ваших шерцох
Цо віше ёднак горим.

И мнє кожди позна, хтолем
Люби мацер милу,
Лебо хто упозна вельку
Божествену силу.

На тим швеце вшадзи щесце
Дзегод ест любови;
Любов до шерца лем лёс
Радосць чловекови.

Любов добрым шерцом
Зложиць же поможе,
А любиць ше лем братимски
То ше дружей може.

Вира:

Я вира цо твардо верим
Бога праведного
Всемогущаго, доброго
Отца небеснаго.

Верим и рай же постої
На високим небе,
Шицких праведных и добрых
Цо вола гу себе.

Верим Бога, цо нам дава
Вельо, вельо того,
Бо посила на жем зарі
Слунечка цеплого.

Ведно:

Шицки три зме шестрички
Долу на тим швеце;
На ёдним ми квітнєме
Красним райским квеце.

Ми то тоти чесноти;
Ми найкрахи тройо,
Цо нігда не меняме
Фарби красни свойо.

Знами най ше квеци швет,
Найкраше зме квеце,
Райски себе венец вец
Чеснотох виплєце.

Так ше лем очувац мож;
Душа не загуби,
Кед ше Бога вери
Надія и люби.

Преробел Фейса Я..

Багніткі.

Пукла яр, цепла яр;
Преквітаю квітки,
А медзи першими
Виквітили багніткі.

Накеди их зарі
Слунечка ограли
Нараз шицки шором
Порозквітовали.

Пупки на конаркох
Уж им ше билею...
Будзе их уж надосц
На квітну нідзелю.

То потреблю велім
Од тераз да знаю
Да ше о тим вони
Далей не стараю.

А дзеліц ше буду
Як ше віше дзеліли;
По заслуги, хтори
Яки заслужели.

Церпезліви добре
Зашпопрехадзаю;
Найкрасши багніткі
Понадоставаю.

Гевти други, цо ше
Бию и дриляю;
Гевтим ше од тераз
Верби подаваю.

Фейса Я..

Дзеци як спаситеle.

Гвізда пада, жем ше треше, я корбач Божи; там дзе преходзі конь Атили, нігда вецеі трава не вирошне. Так гуторел жестокі Гун, чийо окрутни орди наоколо страх, трепет и шмерц захабяли.

Жалосне йойчане загуци по цалим краю и одгук дошол и до шерца найгустейшох лесох.

Не видно друге як лем запалени городы, знічтожени ніви.

Од креви зачарвенела ше швижа вода у доліни, док боки брегох з мертвіма целамі покрити. Ніяке ше веселе цвиркотане не дзвига гу белавому небу: мали птички опущели своё гнізда, лем хищним птицом чуц жалобни крик летаюци за варварским войском.

Штредок Галскей треше ше под крохайом Атиловим а мирни жителе з тих до тераз незвичайно зачуваних крайох зос страхом прывитую кожде рано.

* * *

Мир и ціхосц влада ище у малким валалу, котри як да шпи у хладку столітних дубох.

Швітане на скоро розлее свою няясну шветлосц: шицко ше нараз будзи и у леше и под стрехамі колібох. Дзеци ше вишлебодза зос мацеринских рукох и их весели крик змиша ше зос умильним бечаньем стадох.

Жени подоя овци, за тим преду и на концу сготовя скромне ёдзене, котре прицагнє цале семейство до бідней колібки, кед нараз як перун ше рознёш вистка, же варварски орди зближуюци шицко унічтожую, паля цо лем им до драги придае.

И найшмелшим нажене то страху а необычни переляк однен им отважносц, на ніч ше не дума, лем на сцекане. Мацери и старцы беру дробни дзеци; хлопи скоро зноша своё оружье и отходза здыхаюци, гоняци стадо пред собу охабяюци бідни колібки у котрих ше родзели як и з гречку пошати поля заляти зос их знайом. Ёдни ше скрываю до лесох цо глібше, а други у гостолюбитих крайох гледаю пристановище, покля ше запад зачарвенее од заходзяющаго слуника. Шицко празне смутнє и ціхе.

* * *

З ёдней колібки прецінь виходзі ище ёден слаби, белависти дым, котри ше у вечаршай молги траци.

Жителе з ней не посцекали, ох! Вони остали при бідним літвищу од лісца, дзе млада жена стукала и слизами у очох закліняла их да пуша умрец ю и старого немочного діда. У ёдним куце там шедзел зон на дубовим столчку жалосно припатраюци ше на плачуци

унучата коло ўх мацери. Зос поглядом указуе синови на свой орнамент ноги и глібоке здыхане видзе му з першох.

Пущ нас умрец, Гидбер, пущ нас умрец, мурмотал вон. Ні бой ше нічого, не спаднеме живи до неприятельских рукох: я найду вони друге як лем пирню...

— Не, одвітуе млади Гал, чийо ше белави очи забліщели! Вас зохабіц? Нігда!... Ведно умреме, шмерц вец не будзе так страшна.

Старец возбудзені зогне свою билу главу; зложи свой тресаці руки, а бідна хора воскликне.

— Гидбер, будз благословені за твою вірносці. Слатки Ісус Бег котрого ми познаме змілуе ше над нами: благайме Го зос до вірийом; мойо шерцо ми гутори, же Вон нас спаси.

На то дзеци такой поклекаю на праг колібки дзвігнью очі и розшицене от гвоздох небо и соединени у любові посылаю свой найгорячи молитви гу Господу.

* * *

Дні преходза. Іще ніч не рушало мир жительом бідней колібки... Почали мац уж надію. Сигурно Ісус вислухал их молитви и варвари пошли по другей драгі.

Гидбер ше лапа заш до кождоденей роботи; дзеци збераю сухі конари на краю леса, пашу даскельо овци, єдине богатство семейства — и як у ўх роках бриги іще нет, швидко ше розвешеля ў дзецинских писньох.

Єдного рана пошли далей як обично зохабяюци свой малкі стадо пасці мирно при ядному поточку, кед нараз почую здалекі ях гірмотане. Небо ясне а слунко швици... Вони слухаю... Чешки шелопот прибліжує. Вельки страх их напад.

Дзвічче зійочи ридаюци:

— Яй умреме! То вони! Зли! Бежме там гу скalom та ше за німа скриєме.

Ей брат ю умирює з благими словами.

— Слухай, гутори на концу, не треба зато одчаяц. Воліме пробовац спашиц наших родичох и діда. Гібай зомну, дайме водьові мою питому герлічку и венчик од квицох, котры ши віщера до хижочки вивишела. Може буц, ма и вон такі дзеци, ягод и мі!.. Возбудзені од наших дарункох, вон нас зачува од шицкого.

У своім наївним довирю, бежа швидко до колібки. Оцец не нука, мац мирно дриме. Позбераю им так барз мили драгоценосці и шмелю ше понагляю вочи неприятельови.

Уж длуго крачаю, ніч ше не укаже а прецій чуц дубкац коні. Лопот и гамор вше ше баржей прибліжує. Цудзи шпіванкі, бесни

тук збудза вельку бояжлівосц у шерцох бідних малих... Едно ше гу другому притулі тресаюци ше од страху... Не шму сцекац; а уж и так нескоро...

* * *

Пишно шедзи на своім коньове Олоак, заступник Атилов. Плеца му широкі, власи чарни, ліцо огорене, риси на нім оштри. Так ідзе на чолу своїх жестоких воякох. Оддзелены од свойого вожда, так ма провадзіц свою войску, да ше знім зидзе на польох Шалона унічтожуюци шицко цо ше шмелю процивиц тей „коси людзох“.

Його живе око на далеко вигледуе горизонт, док ше нараз порве и такой стане зос своім коньом.

Двойо дзеци як два ангели ше му прывідза, бистре им чоло, красни им златни власи, поклекали пред нім; мали ручки поскладали и зос своіма дзецинскімі гласочкамі ішце милше як птичкох цвіркотане, гугоря: — Пане, ми це модліме, да зачуваш нашу колібу, бо ми барз худобенькі а наша мац хора... Шицко цо маме тебе зме принесли, ту наша герлічка, нашо квице...

Тресаюци даваю жестоковому воякові свой скромни дари.

О чудо! Тот хтори през грижні совисці вшадзи железо и огень ноши, хтори през спочуваня клал и ўбивал безчислено, чувствуе ше зворушнім патраці тельо щиросяці, невиносяці...

Вон ше зхилі... Зос своіма кирявімі рукамі бере венчик и положи го на шию коньові; а герлічку до рук бере, гласка ю, вец ю зос єдну шерсці вітаргнуту зос граві привяже гу шедлу. По тим силующи ше ублажиц свой дзвіви глас, прегвари:

— Ідце у миру, мойо дзеци; Олоак зачува ваш валал, и приме вашо дари.

Такой на то на другі бок почал кроцац, а войско варварох ше oddalюе помалючки, докля ше дзеци весело понагляли до колібі, дзе ше уж старали з ніх, же їх нет.

* * *

Мешац ше дзвіга, блядо зашвици страшни шліди на бойщу, дзе Атила зохабел своїх неустрасливих воякох.

Варвари, Романи, Гали помишані су у шмерци. Ліцо єдних указуе ішце смуги страшней смертельнай борби а на других ше одбива цихи мир. Место реготаня коньох и боляцкого йойку ступа страшна цихосці, котру прерве жалобни глас хицких птицох, котры започинаю свою роботу...

На концу битки Олоак ранены там лежи през рушаня, заслонені од єдней гущаві.

Нараз єден силнейши боль и якишик частейше штухане збудзи го полумертвого... Вон отвори очі, дзвіга руки гу рани мурмотаюци:

унучата коло ўх мацери. Зос поглядом указуе синови на свой одніяни ноги и глубоке здихане видзе му з першох.

Пущ нас умрец, Гидбер, пущ нас умрец, мурмотал вон. Не бой ше нічого, не спаднеме живи до неприятельских рукох: не найду вони друге як лем пирню...

— Не, одвітуе млади Гал, чио ше белави очи забліщели! Вас зохабиц? Нігда!... Ведно умреме, шмерц вец не будзе така страшна.

Старец возбудзены зогне свою билу главу; зложи свойо тресаци руки, а бідна хора воскликнє.

— Гидбер, будз благословені за твою вірносц. Слатки Ісус, Бог котрого ми познаме змилюе ше над нами: благайме Го зос довірийом; мойо шердо ми гутори, же Вон нас спаши.

На то дзеци такой поклекаю на праг колібки дзвігню очи на розівіщене от гвоздох небо и соединени у любові посилаю свойо найгорячы молитви гу Господу.

* * *

Дні преходзя. Іще ніч не рушало мир жительом бідней колібки... Почали мац уж надію. Сигурно Ісус вислухал их молитви и варвари пошли по другой драги.

Гидбер ше лапа заш до кожданей роботи; дзеци збераю сухи конари на краю леса, пащу даскельоў овци, едине богатство семейства — и як у ўх роках бриги ище нет, швидко ше розвешеля у дзецінских писньох.

Єдного рана пошли далей як обично зохабяючи свойо малке стадо пасц мирно при ядному поточку, кед нараз почую здалекі як гірмотане. Небо ясне а слънчко ізвици,.. Вони слухаю... Чешки ше лопот прибліжуе. Вельки страх их напад.

Дзвічче звойчи ридаючі:

— Яй умреме! То вони! Зли! Бежметам гу скalom та ше за німа скриеме.

Ей брат ю умирюе з благими словами.

— Слухай, гутори на концу, не треба зато одчаяц. Воліме пробовац спашиц наших родичох и діда. Гібай зомну, дайме водьзови мою питому герлічку и веньчик од квицох, котры ши вішера до хижочки вивишела. Може буц, ма и вон такі дзеци, ягод и ми!... Возбудзены од наших дарункох, вон нас зачува од шицкого.

У своім найвним давирю, бежа швидко до колібки. Оцец не нука, мац мирно дриме. Позбераю им так барз мили драгоценосци и шмелю ше понагляю вочи неприятельови.

Уж длugo крачаю, ніч ше не укаже а прецій чуц дубкац коні. Лопот и гамор вше ше баржей прибліжую. Цудзи щливанки, бесни

тук збудза вельку бояжлівосц у шерцох бідних малих... Єдно ше ту другому притулі тресаючи ше од страху... Не шму сцекац; а уж и так нескоро...

* * *

Пишно шедзи на своім коньове Олоак, заступник Атилов. Плеца му широки, власи чарни, ліцо огорене, риси на нім оштри. Так ідзе на чолу своіх жестоких воякох. Оддзелены од свайго вожда, так ма провадзіц свою войску, да ше знім зидзе на польох Шалона унічтожующи цо ше шмелю процивиц тей „коси людзох“.

Його живе око на далёко вигледуе горизонт, док ше нараз порве и такай стане зос своім коньом.

Двойно дзеци як два ангели ше му прывідза, бистре им чоло, красни им златни власи, поклекали пред нім; мали ручки поскладали и зос своіма дзецінскімі гласочкамі ище милше як птичкох цвіркотане, гугоря: — Пане, ми це модліме, да зачуваши нашу колібу, бо ми барз худобеньки а наша мац хора... Шицко цо маме тебе зме принесли, ту наша герлічка, нашо квице...

Тресаючи даваю жестоковому воякові свойо скромни дари.

О чудо! Тот хтори през грижні совисці вшадзи железо и огень ноши, хтори през спочування клал и убивал безчислено, чувствуе ше зворушеним патраци тельо щироносци, невиноносци...

Вон ше зхилі... Зос своіма кирявімі рукамі бере веньчик и положи го на шию коньові; а герлічку до рук бере, гласка ю, вец ю зос єдну шерсцу вітаргнуту зос гриви привяже гу шедлу. По тим силуючи ше ублажиц свой дзвіви глас, прегвари:

— Идце у миру, мойо дзеци; Олоак зачува ваш валал, и приме вашо дари.

Такой на то на други бок почал крохац, а войско варварох ше oddalюе помалючки, докля ше дзеци весело понагляли до колібі, дзе ше уж старали з ніх, же їх нет.

* * *

Мешац ше дзвіга, блядо зашвици страшны шліди на бойшу, дзе Атила зохабел своіх неустрашивіх воякох.

Варвари, Романи, Гали помишлі су у шмерци. Ліцо єдных указуе ище смуги страшней смертельнай борби а на других ше одбива цицих мир. Место реготаня коньох и боляцкого йойку ступа страшна цицосц, котру прерве жалобни глас хищных птицох, котры започинаю свою роботу...

На концу битки Олоак ранены там лежи през рушаня, заслонены од єдней гущави.

Нараз єден силнейши боль и якишк частейше штухане збудзи го полумертвого... Вон отвори очи, дзвіга руки гу рани мурмотаючи:

— Дзе сом?...

Єдно слабе гуркотане му одвитуе и мала герлічка, котра го не захабела ані у найстрашнейшій битки немирно леци му на плеца а без престанка джобка зос кльоном шню и чоло ранетого, опоминаючи го на живот.

Помалючки ше Олоак будзи зос свойого примушеного сна и става, зос вельку муку, одтаргне фалаток зос своїх шматох, вяже свою рану и дакус кроча плянтаючи... Дзе пойдзе? На жалосць, не зна дзе! Але вон сце жиц! Сце заш побачиць слунко, наполніць ше зос воздухом, зос шлебоду! И позбераючи свойо сили, одалюе ше зос того места кирвавей купки.

Олоак уж ходзі веций дні. Вон ідзе прейг ровніни и доліни, ідзе попри вельких древох слідуючи малу герлічку, хтора мило леци пред нім, як да му указуе драгу.

Вон обиходзи и найменьши валали: бо разуми бачуци на кождим боку часто руйни, огорчене, цо би його появы у других спричиніц мушела.

Кед ше змерка вон ше уцагне до леса, там мирно одпочива зос свою герлічку, котра му скака на плецох. Додня уж ше руша на дальшу драгу.

Не видзи лем кореня и дзвіви овоци. Його шмати виша му уж у рендох, ище є досць слаби, але прецінь надія му швици у дну шерца... Шніе му ше о слаткей, мирней будучносци.

Война, чийо страхоти и барз добре позна, не прицаговала го веций; зна же ше Атила мушел враціц през Райну цо скоршє!... Ніч го не вола назад до вельких татарских степох, дзе мал поставени свой щатор попри гевтому свойого водія... Ніхто не оплакуе го, ані едно ліцо любене му ше не явя у його далеких памяткох, але блізко нього два ангелски лічка, як да ше ошмишкую на ньго и волаю го.

Вон мушки их ище раз видзиц!

Так ше гу их худобней колібки понаглял наздаваючи ше, же му даю едно место у огнишцу, котры остал очувани од нього. Голем прида им до рукох вирну птицу а кед вони го не сцу, не ма уж лем умрец!

Зос далека збачи лідво раз дым худобних колібкох. Брехане, шпиване, крики дзецах вдеря му до ухох: валал постал заш живи и весели.

Пишни варвар ідзе скоро тресаючи... Герлічка ідае пред нім віле швидше и швидше, веци нараз розшири кридла, вілеці високо и нестало ей пред очми Олоака.

* * *

У хладку вельких древох бавели ше дзеци Гидбергово, кед мила птица, телью жалована злетне на плеца малого хлапца, гласкаючи го зос своім кридлом, джубкаючи його шмати...

Не вирели своім очом, вежнє ю до своіх рукох, цилуе ю, але нараз лем вилене птичка и зос своім буркотанем, як да вола дзеци за собу.

Вони ей попуща на концу, иду водзени од ней на пажицу. Там при поточку, баш дзе дакус скорей пасли их овцы еден чловек шедзи наоколо немирно оглядаючи за птицу, котра му сцекла.

Іх добри мали шерца уж го препознали! То уж не неприятель веций, то други оец, то вон котри очувал валал... Вони бежа гу ньому на руки, волаю го з наймилішима менами, а жестокі вояк, котри не зна за плач, збачи єдну слизу у своіх очох.

— Гібай з нами, волаю го мали, гібай шеднуць гу нашому огништу. Будзеш щешліви: ми це так будземе любіц! Гібай, наша мац завяже ци рану, да ци овче млеко а дідо це благослові, бо ти нас шицких спашел. Вони го беру за руку и иду гу колібки. Герлічка, як да разуми и кед прывітаю цудзого, котри вошол на праг колібки, вона двараз барз крашне зашпива весело и завежме место од скорей на шекери Гидбертовей.

* * *

Трираз уж поопадовали лісца зос древох. Дідо там одпочива у хладку вельких дубох под зархнуту жему, котру його унучата осипую зос першими ярними квіцами. Але дзвічатко у своіх огорених рукох захабело єдну часц з ніх. На хвілінку шедне на траву и вівіе віночок зос любичіцах и первоцвітох, дотля ей брат на волане мацери бежи и скоро ше враци з хлебом зос гречки.

Обидвойо веckа иду до леса по єднай узкай драшкі, на котру слунко руца своій златні зарі, а герлічка им дабогме предок водзи.

На концу виду на прогалину; птица пред ніх сцигла. На єй гуркотане паявел ше еден чловек на прагу єднай колібки, ище біднейшій, як гевти там у валале. Зос єдним веселим шмишком прывіта дзеци у своім мизерним доме. Зос іх квіцом украсел вон вельки древени крест, котри вишел над його лежицу од сухей трави. Та веци зделі зос німа хлеб зос герчкі, а одтрушинки герлічка позбера зос іх рукох.

Сон Олоака цалком ше віполнел: нашол вон не лем мир свой, але и щесце свой. Не велью за тим, як прыпол до Гидберта, получени у вири християнскій, вон Христу жертвовал свойо сили и свой живот помагаючи посланіком Божім та розшируючи по валалу діла любові.

Кед го дзеци зохабели, вон их патрел, кед ше oddальовали на драшки, їх биляви главочки озлацени од зарых слунечних.

Затим клекнул и восклинул:

— Господи, поблагослов их!... По німа ши ме вицаг зос хладку шмерци и пренес ши ме до ясного живота!

Прев.: Евзевия.

Еден другому будаме искрени, бо спреводзку ухо и шерцо мержи.

Остатні слова у жывоце.

До шпиталю у Бон-у (у Немецкай) принесли единого чежко хорого. Кед професор-докторе опатрели хорого, до оч му гварели, же му живот лем у тим случаю може буц спашени, кед пристане на операцию, але по котрой остане на вики неми.

Хори пристал на операцию. Кед уж лежел на столу, а професор уж свой нож приправел, да окончи туту важную роботу, с тима ше словамі обращел гу ньому: „Кед маце дацо повесц, поведаце терас пред операцией, ша знаце цо тераз повеце, то будзе вам остане слово у жывоце.“

Присутни, а и сам професор любопітліво патрели на хорого. Тот ше єдну минуту задумал, вец дзвигнул главу и торжествено вигварел: „Слава Ісусу Христу.“

Шицких барз рушела тата ява, два калки слизи згурбітали ше зос ліца мудерца-професора и прилапел ще гу операциі. Вона добре випадла, а хори на вики онемел.

Сигурно, же достане свою награду за туту виру, надію и любов, котра була зединена у тих трох словох.

Але не забувайме ані ми тот красни, визначни приклад. А кед раз и нам придзе остатня годзіна, по котрой ступи вична немосц — у чловеческим смыслу — зос тварду виру, зос глубоку надію и зос горящу любову и ми посылайме тото кратке здыхнуце до неба: „Слава Ісусу Христу.“

Не наша біда найвекша!

Барз велька жима була. Ёдна худобна мац зос своїма двоіма дзецмі готовела ше на ноцни отпочивок. Посцеліні не мали, лем ше зос старима шматкамі и рендамі покривали. Ані посцелі не мали, лем до єдного кута ше уцагли. Вітор страшне дул и бидна мац ше

бала, чи не помаржню ёй дзеци тей ноци. Вецеі ренди уж не мали; пошла вонка, виняла дзвери од півніцы и поставела их пред ніх да так дакус ублага цагане витру до хижі. Кед так жалосно там отпочивали, ёдно дзецочко тресоцім гласом од жими, пита ше: „Мамо цо робя тераз други дзеци, котри не маю таки двери од півніцы?“

Бидна мац то аж за Боже опомінане вжала, да у наших бригох не думаме лем на тих, котри може буц не церпя так як цо ми, але баржей на тих, котри и од нас іще вецеі церпя.

Яке древо таки клін, яки оцец — таки син.

ЕВЗЕВІЯ:

ШМИХИ.

Валалски княз:

— Модлім вас пане ловару, не будце процивни, же ше вас питац сцем дацо. Яка тата птица, котра ту поверх нас леци?

— То орел.

— О-о-орел? Ша — лем єдну главу ма.

Не зло.

А: Цо ши вечерал?

Б: Цо од поладня остало.

А: А на поладнє цо ши едол?

Б: Ніч,

Мудерец.

Газда: Гати обешеняку вшему лесо поєш зос сарми! Чом не поєш и капусту у котрой є закрущена?

Міжко: Ша газдо, и конь поє оброк, але оброшніцу нігда!

Найлепша вода.

Даскельо хлопи ведно шедзели и о тим ше радзели, дзе найлепша вода у валале. „Так думам же у качмара — озвал ше єден — бо у нім дакус и вина ёст.“

Винашол ше.

Професор (указуе своім слушателям єдного хромого пациента):

Панове, тому чловекові єдна нога кратша од другой, зато шкінта.

Пан Зубрецкі, чо би робели ви у таким случаю?

Зубрецкі: И я би шкінтал.

Загадки.

1.) Хто зна, же дзе умре?

Шахово загадки по коньским снонку.

2.)

век	шмер	у
чи	!	Чло
ци	ше	до

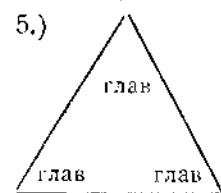
3.)

	ки	на	
род	шер	ка	през
през	у	ки	ме
през	ца	ко	ко
книж	на	На	през
	ко	през	

4.)

шиш		
з	не	о
га	!	ог
ньом	гевъ	за

Ребуси.

8.)

2 Ку Р + ц А

6.)

о
ба сц
о

7.)

ц
к р
ц р А
ц р р

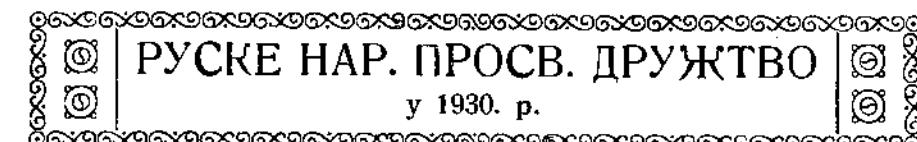
9.)

ц ц р р
к ц А р
ц ц р р

10.)

р р
А р
р р

Одгадки тих загадкох маю ше послац на: Р. календар Куцуря, парохия до 25. I. 1931. Добрим одгадачам менам положімеме до Р. Но- винох, а три найлепши достаню и награду.

Записник.

XI. главней рочней схадзки Р. Н. П. Д. отриманого у Коцуре 29. VIII. 1930. Присутно було 200 члени.

1.) Привіт председателя и отворене гл. схадзки. Прет- сидатель скорей як отворел засиддание явля тоту жалосну вист: Длу- горочны член Р. Н. Пр. п. учитель у Керестуре и Коцуре Мікола Будински придал віщера свою душу Г. Богу. На тоту вист присутни вида- ваю почывшому поштоване зос ставаньем и зос покликом: „Слава му“!

После чого председатель зос даскељома красним словами ствера схадзку и поздравля власц, присутних госьцох и шыцких присутних. У своей бешеди чан пр. присподобел нашо Р. Н. Пр. Др. зос домом (хижку) котра е еци не величезна, але котри мушиме любиц гу ньому же збивац и далей усовершовац и украшовац.

Вец придава п. пр. виводзене днешнью програма п. подпр. парохови Коцур. Д. Біндасови.

Паноцец Біндас першне и першне предложел да ше выбере писмо- водител и потписател записника.

За писмоводителя выбрани п. Янко Фейса учитель, а за пот- писниках записника зос Р. Керестура Данило Рац, Мікола Рац, зос Коцур Боднар Міхал, зос Бачинцох Тымко Янко. П. подпр. Д. Біндас спомина у дальшай бешеди красне присподобене о Мудрого пароха а нашого председателя, а застановел ше и на главней и юбиларнай схадзки. Спомина надалей успехи нашого Р. Н. Пр. Др. и гвари же нашо розвідане культурно и просвітнно маме захваліц и нашим братом Сербом и шыцким тим котри крев свою преляли за нашо Отечество, а найбаржай нашему омиленому владарови Й. В. Кр. Алекс. I. котри ше очински стара за нас шыцких.

Потым юнодушно отшпивана држ. хімна, народ привітал одув- шевлено свойого милого Краля зос: Жывіо!

2.) О дійствованю Р. Н. Пр. Др. а у року 1929. Реферує тайник друштва, п. М. Няради. Тайник друштва виноши при- гварку, же ше у просв. друштву не роби. На тоту вигварку приноши тайник тоти даскељо слова: „Немож кождому окреме о тим реферирац. Хто ше о тим интересира най послуха реферади на просв. схадзкох,

Тайник далей виноши роботи просв. друштва. Дава признане
П. редакторови нашого календара и подпр. Р. Н. Пр. Др. Д. Бин-
дасови.

Спомина бригу нашого славного поети Др. Габ. Костельника о
нами. Реферат ше прима.

Подпредседатель чита привити котри прияло Р. Н. Пр. Др.

1.) Привит од товариства „Просвити“ зос Ужгороду.

2.) Привит преосвящ. влад. Др. Д. Няради.

3.) Материялне стане Р. Н. П. Д.-а у р. 1929. Реферує касир

друштва п. О. Фа. Констатує ше же материялне стане затераз задо-
воляваюце. Собрание прима реферат о приятку и видатку єдногласно.

4.) Декламация „Браца“ од Др. Г. Костельника, декла-
мую Ериней Тимко, матурант.

5.) Реферада: Однешней газдовской кризи и ей лікох.
реферує Шандор Янко, упр. школи у Р. Керестуре.

Актуелна тема возбудзела у присутних вельке интересоване и
зос вельким интересом вислушана.

6.) Совитоване о будованю народних домох. Референт
п. пред. парох Д. Биндас. Велька потреба за збудоване народного
дому обачела ше на ювилейнай схадзки у Р. Керестуре и на туто
ціль ше назберал уж красни пенеж. П. пр. поволує да ше на тим
цо интензивнейше пороби, да цо скорей можеме збудовац свой цен-
трални Р. Н. П.-ни дом и исто так и просв. доми по шицких наших
руских валадох.

Собрание зос вельким задовольством рефераду прияло.

7.) О будучносци Руских Новинох, реф. п. п. пр. Р. Н.
П. Д-а Д. Биндас. О петочним претплацованию на Р. Н. реферисал
уж и касир друштва и винес точне стане дужнікох. Не уплачена
сума укупно виноши коло 63000 дин. цо є доказ же ше так отримац
Р. Н. не годні. П. предс. виноши туту констатацию п. касира и по-
волує присутних да и сами на тим поробя да ше цо вецей прет-
платнікох назбера, бо стым буду и новини лепшie и краше ушорени
а буду и тунши.

Паноцец Орос Никола предлаже да ше оснует фонд, зос котрого
би ше витримовалі Р. Н. у случаю матер. кризи.

Предлог п. Ороса єдногласно прияти. Схадзку завершую пан п.
пр. парох Д. Биндас. На концо отшливана гимна и стим ше заси-
дание XI.-тей схадзки завершело.

Писмоводитель
Фейса Янко, учитель.

Потписателе записника:

Рац Данило. Рац Никола. Янко Тимко. Боднар Михал.

Именник членох Руского Народнаго Просвітнаго Дружтва

(Составел II. касир дружтва Фа Осиф).

Як цо и дотераз каждого року ше видала мала статистика членох
Р. Н. П. Дружтва так и того року саопщиуеме шицких членох, новых
а и тих цо прешлого року не були уведзены у именнику а були явени
як члени Просвітнаго Дружтва.

После 10 рочней ювілейнай схадзки небарз ше помножело число
членох а требало би да кажди Руснак-чка як стари так исто и млади
упишу ше за члена Р. Н. П. Дружтва.

Але не досц буц лем член Дружтва, але треба и уплацц
свою членарію, бо Дружтво лем од членарії а и од даровательох
постої, а на жалосц есть ище вельо таких цо ше уписали а свою
должносц не виполнели т. е. не уплаццели цалу суму.

На концу именника мame составену статистику, хтора нам точно
указуе як ше ширы и у якей количини од початку до тераз дружтво-

Текуще число	Членарске число	МЕНО ЧЛЕНА	Место биваня	Значел	
				Дин.	л.

Утемелітельни члени I. класи:

1 698 Вд. Боднар Ката р. Чордаш Коцур 500 —
2 697 Вд. Джуня Ана р. Чордаш " 500 —

Утемелітельни члени II. класи:

1 708 Балінт Михал	Дюрдьов	100	—
2 707 Барна Маря родз. Лікар	Руски Керестур	100	—
3 700 Боднар Мелана	Коцур	100	—
4 699 Боднар Михал	"	100	—
5 710 Ерделі Юла	Дюрдьов	100	—
6 706 Костелник Беатя	Сараево	100	—
7 705 " Иринка	"	100	—
8 704 " Осиф, чиновник	"	100	—
9 701 Москаль Петро	Коцур	100	—
10 709 Надьпопов Денчи	Дюрдьов	100	—
11 702 Провчи Дюра	"	100	—
12 703 Рамач Дюра	Коцур	100	—
13 711 Шарик Кирил	Дюрдьов	100	—

И сказ

числа членох по их биваню од початку до тераз.

Текуше число	НАЗВАНС МЕСТА	Почесни члени	Утемелительни члени I. класи	Утемелительни члени II. класи	Рочни члени	Ведно
1	Америка - - - - -	7	5	6	—	18
2	Андряшевци - - - - -	—	—	1	—	1
3	Бачинци - - - - -	2	8	3	—	13
4	Бела Пуста - - - - -	—	1	—	—	1
5	Беркасово - - - - -	—	3	3	—	6
6	Брчко - - - - -	—	—	—	—	1
7	В. Бечкерек - - - - -	1	—	—	—	1
8	Гедеш - - - - -	—	1	—	—	1
9	Дюрьлов - - - - -	3	20	24	—	47
10	Дяково - - - - -	—	1	2	—	3
11	Жабаль - - - - -	—	1	—	—	1
12	Коцур - - - - -	—	1	44	41	7
13	Козарац - - - - -	—	—	2	—	2
14	Кула - - - - -	—	2	1	—	3
15	Крижевци - - - - -	—	2	—	1	3
16	Канижа - - - - -	—	—	1	—	1
17	Лъвов - - - - -	—	2	—	—	2
18	Миклошевци - - - - -	—	8	12	19	—
19	Нови Вербас - - - - -	—	—	1	—	1
20	Петровци - - - - -	—	2	7	14	—
21	Пишкоревци - - - - -	—	1	2	21	—
22	Радатович - - - - -	—	—	—	1	1
23	Раево Село - - - - -	—	1	—	—	1
24	Руски Керестур - - - - -	—	46	112	212	1
25	Сараево - - - - -	—	—	—	3	3
26	Сотин - - - - -	—	—	—	1	1
27	Ст. Вербас - - - - -	—	—	6	12	9
28	Торжа - - - - -	—	3	—	—	3
29	Пекла Пуста - - - - -	—	2	—	—	2
30	Шид - - - - -	—	1	3	5	—
31	Загреб - - - - -	—	1	—	2	3
32	Нови Сад - - - - -	—	4	2	—	7
33	Митровица - - - - -	—	1	1	—	2
34	Ястребац - - - - -	—	—	—	1	1
35	Футок - - - - -	—	—	—	1	1
	Ведно - - -	93	232	371	20	716

В А Ш А Р И.*)

1. У Хорватской и Славониї.

Андиевци, 5. мая, 28. августа. **Андряшевци**, 27., 28. и 29. новембра за статок, а 15. августа и 30. новембра сабадвашар.

Бабина греда, 21. апреля, 3. и 7. августа за статок, 24. апреля и 10. августа сабадвашар, 15. новембра. **Бабска**, 17.—19. юна. **Берек**, 29. октоб. **Бешка**, перша недзеля по Велькай Матки Божей и перша недзеля по Благовищению. **Беловар**, 17. апреля, 19. мая, 17. септ., 20. окт. **Бобота**, 7. и 8. апр., 27. и 28. авг., 3. юна. **Бошняци**, 8. новембра за статок. 11. нов. сабадвашар. **Брод**, 4., 5. и 6. апр. за статок, а 7. и 8. апр. сабадв., 3., 4. и 5. юна за статок, а 6. и 7. сабадв., 30. и 31. юля и 1. авг. за статок, а 2. и 3. авг. сабадв., 22.—24. нов. за статок, а 25. и 26. нов. сабадвашар.

Церна, 14. януара, 15. августа и 26. до 29. сентября (15. августа и 20. сентября сабадвашар).

Черевич, 20. и 21. юна и 18., 19. и 20. юла.

Даль, 14. фебр., 5. мая и 30. окт. **Дреновци**, 27. сент. за статок, а 29. сент. сабадвашар. **Дубрава**, 17. януара, 24. фебр., 1. апр., 14. юла, 11. авг. и 1. сентябр. **Дугосело**, 9. фебр., 8. марта, 8. мая, 27. юна, 26. юла, 4. сентябр., 21. окт. и 4. дец. **Дяково**, 20., 21., 22. януара, 24., 25. и 26. апр., 24., 25., 26. юла, 26.—28. октября.

Ердевик, 7., 8. и 9. апр., 27., 28. и 29. сентябр., 7. и 8. юна, 27. и 28. сентябр.

Габош, 17. и 19. сентябр. **Гарчин**, 21. юна, **Гарешница**, 3. юла, 28. октоб. **Голубинци**, 20., 21., и 22. мая, 6., 7., 8. сентябр.

Илок, 24. апреля, 13. юна, 2. авг., 23. окт. **Ириг**, два дні пред нашима Русадлями. **Иванково**, 10. юна. **Индя**, 1. юна.

Ямени, мешачни кажди перши штварток у мешацу за статок.

Копривница, 3. февр., 26. марта, 4. мая, 2. юла, 28. окт. и 7. дец.

Крижевци, 20. януара, 14. фебр., 3. мая, 27. юна, 18. юла, 2. авг., 14. сентябр., 18. окт., 11. новембра. **Кукуевци**, на св. Тройство (римокат.), 20. юла. **Кузмин**, 12. и 13. юла за статок, 14. юла сабадв.

Липовляни, 19. марта, 20. юла и 8. дец. **Ловас**, 9., 10., 11. новем.

Мартинци, 20. и 21. мая, а за статок 27. октоб. **Митровица**, 20., 21. и 22. марта, 4., 5. и 6. мая, 31. юла, 1. и 2. авг., 19., 20. и 21. сентябр. и на 29., 30. и 31. октоб. **Морович**, 13., 14. и 15. авг. 5., 6. и 7. юла.

Нашице, 5. и 10. марта, 8. и 13. юна, 10. и 15. авг., 25. и 30. новембра. **Немци**, 23. и 24. нов. лем за статок, а 25. нов. сабадв.

Нова Градишка, 25. марта, 1. авг., 1. нов. на нашо Русадля. **Нови Миқановци**, од 15. до 21. августа. **Нови Сланкамен**, 17., 18. и 19. марта, 1. и 8. новембра. **Новска**, 20. януара, 25. марта, 15. юна, 18. октября. **Нуштар**, три дні пред римокат. Русадлями и на Русадля, 23., 24. и 25. юла, 2. и 28. сентябр., 11. и 12. марта.

*.) Числа вашарски по новим календару.

Окучани, 23. януара, 8. мая, 13. юла, 8. новемб. **Оскеј**, 16. и 17. януара, 22. и 23. априла, 3. мая и 1. јуна, 18. и 19. юла, 16. и 17. окт., 23. и 24. нов. **Оток**, 18. марта, 13. и 21. јуна.

Петроварадин, 21. фебр., 29. јуна, 11. нов. **Пожега**, 13. мая.

Рача, 25. априла, 30. јуна, 20. юла, 15. и 16. авг., 8. и 9. септ.

Рума, рочни вашар 12., 13. и 14. фебр. на нашу квитну недзелю, на Вознесение и на нашого Петра, 10., 11. и 12. октоб., 19., 20 и 21. новембра. **Раевосело**, 19. јула.

Сошице, рочни 8. априла, 7. мая, 16. јуна и 13. јула. **Ср. Карловци**, 2. јуна, 2., 3. и 4. децемб. **Стари Јанковци**, 13. и 14. авг. Ст. **Микановци**, 1. априла. **Стари Сланкамен**, 26., 28. и 29. јуна. **Нови Сланкамен**, 17. марта. **Сотин**, 17. и 18. октоб.

Шид, 10., 11. и 12. фебр., 17., 18. и 19. марта, 30., 31., окт. и 1. нов., 10., 11., 12. и 13. децембра. **Штитар**, 18. септ. за статок, а 21. септ. сабадвашар.

Товарник, 22., 23. и 24. авг.

Винковци, 30. и 31. януара, 13., 14., 15. и 16. мая, 3., 4., 5. и 6. авг. и 29. окт. **Врбаня**, пяток пред меном Мариј, на meno Мария (сабадв.). **Врполе**, 11. и 14. фебр., 24. јуна (14. фебр. лем сабадвашар). **Вуковар**, 1. марта, 29. и 30. априла, 1. мая, 22., 23. и 24. јуна, 13. и 14. септ. 13., 14. и 15. нов.

Загреб, штварток пред мадь. Квитну недзелю, 26. апр., 13. јула, 21. авг. (Кралевски! траја 8 днї), 28. окт., 9. децемб. **Земун**, 11.—13. мая.

Жупания, 1. фебр., 26. авг. (за статок), 29. авг. (сабадвашар).

У Бачкей, Баранї, и Банату.

Ада, 19. марта, 15. јуна, внедзелю пред 25. октобра. **Алибунар**, 16. и 17. марта, 5. и 6. октоб. **Апатин**, 7. мая, 7. и 8. окт.

Бач, 19. марта, 10. 21. мая, 8. септ., 26. октоб. **Бачки Петровци**, 1. мар., 13. мая, 29. авг., 11. нов. **Баймоќ**, 25. мая 24. авг., 11. нов. **Бачко Петровосело**, 8. мая, 30. авг., 7. нов. **Бела Црква**, 5, 6 и 7. марта, 21.—24. јуна, 16., 17. и 18. авг. и 16.—19. октоб. **Бездан**, 15. марта. 16. јула, 29. тепт. и 19. новемб. **Будисава**, 15. апр. и 15. јула.

Чантавир, 1. мая и 24. септ. **Червинка**, 7. мая. 13. авг. **Чуруг**, 4. марта, 1. јуна и 6. октоб.

Црно Брдо Фекетич, 2. мая., 2. авг. и остатнї понедзелок у октобру.

Дарда, 27. марта. **Дебеляча**, 18. марта, 20. јуна и 31. авгус.

Деспот св. Иван (Сентивань), 21. марта, 11. јуна, 24. октобра. **Кула**, 29. априла, 24. јуна, 6. авг. и 15. октоб. **Куцура (Концур)**, 4. марта, 15. јуна и 2. окт. **Кумани**, 17. апр., 30. јула и 28. септембра.

Мали Џдьош (М. Гедеш), 20. мая и 1. септ. **Меленци**, на стритење, 27. авг., 7. новемб. **Могол (Мол)**, 30. мая, 30. септембр.

Нови Бечей, 25. марта, 17. августа и 3. октобра. **Нови Сивац**, 3. апр., 10. јуна, 23. септ. **Нови Врбас (Н. Вевбс.)** 28. марта, 2. јула, 12. септ. **Новисад**, 20. марта, 19. мая, 6.—7. авг., 29. окт. **Нова Канижа**, 29. апр., 1. авг. и 1. новембра.

Одјаци (Годжак.) 9. апр., 29. септ.

Паланка, першай недзелї и пондзелку у маю и окт. **Панчево**, 22. апр., 9. јула и 18. септ. **Перлез**, 27. јуна и 2. нов. **Пивнїц**, вше внедзелю пред 17. апр., 1. јула и 22. окт. **Пашичево**, (Кира), 14. фебр., 25. мая, 1. окт. и 26. нов.

Руски Керестур, по 3. априлу, 14. јуну, 25. септ. перши пондзелок.

Сивац, 3. апр. **Суботица**, вше внедзелю пред 24. фебр., 16. мая, 8. септ., 28. октобра. **Сомбор**, 26. марта, на Крижа, на 28. авг. и 15. нов. **Стара Канижа**, 25. мая, 1. септембр. **Стари Бечей**, 8. апр., 5. јула, 17. октоб. **Стари Футок**, 31. марта, 16. јуна, 18. авг., 7. нов. **Сента**, 26. марта, 22. јуна, 17. авг., 19. новемб. **Секич**, 17. јуна, 27. септ. **Србобран**, (Сентомаш), 12. марта, 26. јула, 20. септ. **Св. Милетич**, 7. мая, 20. октобра.

Темерин, 25. фебр., 5. мая, 4. септ., 22. нов. **Тител**, 6. апр., 22. авг., 20. октоб. **Тополя**, 18. и 19. апр., 13.—14. јула, 4.—5. окт. **Товаришево**, 1. апр., 1. јуна, 1. нов. **Торжа**, 11. јуна, 2. октобра. **Турија**, 22. апр., 13. августа и 25. октобра.

Вршац (Вершец), 2. фебр., 28. марта, першай недзелї у авг. и на мад. Лукача, лебо остатнїу недзелю. **Вельки Бечкерек**, 1. марта, 25. мая, 17. августа, 12. октобра и 23. новемб. **Велька Кикинда**, 25. фебр., 24. апр., 24. јуна, 20. септ. и 1. децембра.

Жабаль, 15. априла, 20. јуна, 29. септембра.

Цо є у Р. Календару на 1930. р.?

Календарска часць, рускі еп., церк. рок, держ. швэта Стр. I.—XXVIII.

I. Церковне чтение:

1. Вселењски Архиерей, Папи Рымски, за мир и єдносп.	1
2. Статистика шыцкіх греко-католікоў на швеце.	4
3. Д. Біндас: Адвентысты — Соботичаре.	6
4. О. Георгій Бесернікі: Дзешэрочніца Манастира сс. Васіліянкоў у Шиду.	12

II. Світске чтение:

5. Я. Фейса: 1. лістопада 1929.	18
6. Др. Федор Лабош: Дацо з нашай старині у Коцуре 1789-го. року	18
7. Др. Габор Костельник: Муша буць чэркоткі	23
8. Мудры Міхал: Жем і ей бывателі	35
9. Седмёро широты	42
10. Мікола Найд: Сушедзи нашага отечества	43
11. Осіф К.: На каменіці	49
12. Осіф К.: У-гу...	50
13. Осіф К.: Невеста	51
14. Осіф К.: Хто високо леши — ніско пада	52
15. Осіф К.: Чеси у жывоту человека	58
16. Осіф К.: Петро Геверні	62
17. Др. Г. Костельник: Помарли мі оцець і мац	65
18. О. Венедикт Сабов: Вплів родітэльоў на дзяцей	66
19. Міхал Рамач: О нукашнім уредзенні нашай державы	70
20. Штефан Лабош: О економії во обще	75
21. Штефан Лабош: Жрыца днешній енергіі	78
22. М. А. Полякова: О мерах	85
23. О. Янко Провчы: Раёвосело	89
24. Петро Рязаніч: Франтовіца	93
25. О. Дюра Павіч: Церковныя добрыя і церковныя одборы	103
26. Янко Вніславскі: Мешац	112
27. Я. К.: „І вредаі“	115
28. Д. Біндас: Важнасць ремесельства	117
29. Ілько Крайнар: О рускіх шпоровіных касах	131
30. Янко Шандор: Причині земледілскай кризи і ей лік	136
31. Оскар Андрэй Лабош: Перша помоц при нещесцях отровення	140
32. Міхал Ковац: Хто тольваі?	148
33. Сримчанка: О послушаньні дзецих	157
34. Сримчанка: Французы і мац	158
35. Евгений М. Тымко: Тарас Шевченко	158
36. Я. К.: Гума або кавчук	160
37. Я. К.: Кінін	161
38. Февронія Елерт: За кухню, о желёных варивох	162
39. Д. Біндас: Мудры віречэнія і присловікі	165
40. Д. Біндас: Загадкі	167
41. М. Биркаш: Мудры віречэнія	169
42. Шміхі	170

III. Дзецинская часць.

43. Фейса Я.: Вира, любов и надія	177
44. Фейса Я.: Багніткі	178
45. Єзвевія: Дзеци як спасітеле	179
46. Остатні слова у живоце	184
47. Не наша быва найвекаша!	184
48. Єзвевія: Шміхі	185
49. Загадкі	186

IV. РНПД-о у р. 1930:

50. Записнік	187
51. Іменнік членоў	189

Кед сцеце купиць добре и туњо

шмати, лёбо уяш, шапку панталони,
лебо жени красну якну, костим, лебо
длуги канут, лебо жовты скоряни уяш,
лебо дзецем красни шмати готови,
шицко мож достац у

**Дюри Пулькашовага сина Міхала,
шнайдера**

РУСКИ КЕРЕСТУР

Ма вон красни штофи за хлопох и
за легіньох и за дзеци и вшеліяки
блиши за якни и штофи за капути
хто сце може у ньго наручыц.

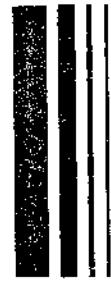
Купице — та ше прешвєдчище!

Наш пенеж до наших касох!

РУСКА КРЕДИТНА ЗАДРУГА „КООПЕРАТИВА“

у Рускім Керестуре, прима пенеж под камат
и плацы найвисшу камату.

**ДАВА ПОЖИЧКИ СВОІМ ЧЛЕНОМ ПОД
ТУНІ КАМАТ!** Пожичку може достац лем
член КООПЕРАТИВІ. — Членски уділ 100 Д.

РУСИНИ! Укладайце свой ушпоровани пенеж лем до свой
каси „КООПЕРАТИВІ“! — За ню гарантую ёй член зос
своім маектком, котры вредзі вецей як 10 мільёны динары.

Гаранція подполна! Пенеж осигурани!

**Кедиогод ци помоц треба
„БИЛЬНА РОСА“ ци ю вше да!**

Тисячи и тисячи ліковитих рошлінох зос квітучих лукох, густих лесох и високих горох, даваю свою чародійну моц и чудотворну силу познатому домашньому ліку

„БИЛЬНА РОСА“,

благодать природи за шицко и за каждого!

Кажда капка злата вредзи!

При болю глави, вистатосци начухаю ше слихи и чоло зос з капки. * При натхи и кед нос заварти по єднї капкї до носних дзиркох. * При захріпнїцї, кашлю, катару усипу ше з капки до горуцей води до танера и пара ше глїбоко удихує на нос и уста. * При погубеним жалудкѣ, больох у жалудкѣ, риганю и корчох бере ше з капки на цукрї. * При болю зубох болаці места начухац. * При реуми гихтух, колькох, болю крайкох, стріканю до ногох добре чухац фришко болї умири. * з капки у погару води даю одлично ошвижуючу воду за вимиванє зубох и гарла.

„БИЛЬНА РОСА“ єст єдина
Не куп туту по фальшиви!

У найновин часи не имитира ше лем „БИЛЬНА РОСА“, але и ей желене пакованє, а и сама желена фляшочка. Подполну гарантію береме лем за фляшкї, котри маю надпис: СТОГОДІШНЯ АПОТЕКА — БАЧ. Отже, меркуйце, да Вам не удрияла даци иши, бо того найскорей будзе баржей хапновац тому хто го предлава, як тому, хто го купує. „БИЛЬНУ РОСУ“ достанеце у каждой аптаки и лепіших дутякох по oriгинальнї цени. А кед не, пишце директно на нашу адресу:

СТОГОДІШНЯ АПОТЕКА - БАЧ (Дунавска бан.)

и ми Вам дораз по вашим жаданю пошлеме 4 або 8 фляшкї „БИЛЬНЕЙ РОСИ“ по oriгинальнї цени, Поштарину Вам не зарахуєме! Пошту ми плациме!

Рег. 1610-38.

